

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**KURULUŞTAN GÜNÜMÜZE ABD'DE İNSAN HAKLARI ANLAYIŞI VE OBAMA
İLE TRUMP YÖNETİMLERİNİN İNSAN HAKLARI SÖYLEMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP BETÜL YAVUZ

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. ARIF BAĞBAŞLIOĞLU

ÇANAKKALE – 2021

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

KURULUŞTAN GÜNÜMÜZE ABD'DE İNSAN HAKLARI ANLAYIŞI VE OBAMA İLE
TRUMP YÖNETİMLERİNİN İNSAN HAKLARI SÖYLEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP BETÜL YAVUZ

Tez Danışmanı
DOÇ. DR. ARİF BAĞBAŞLIOĞLU

ÇANAKKALE-2021

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

..... tarafından ..... yönetiminde hazırlanan ve ..... tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan ..... başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ..... olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Tez No :

Tez Savunma Tarihi :

.....

İSİM SOYİSMİ

Enstitü Müdürü

.../.../2021

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı; bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

İmza

Zeynep Betül YAVUZ

31/08/2021

TEŞEKKÜR

Çalışmamda; yüksek lisans eğitimi ve tez dđnemi boyunca desteğini ve bilgisini esirgemeyen değerli hocam ve kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Arif BAĐBAŐLİOĐLU'ya kalbi teőkükürlerimi arz ederim. Ayrıca, hayatımın her evresinde olduğu gibi, bu tez dđneminde de desteklerini esirgemeyen sevgili annem Ayře YAVUZ'a ve kardeşlerim Hümeýra Hande YAVUZ ile Münteha Nur YAVUZ'a minnet ve şükranlarımı ifade etmek isterim. Bana yol gösteren, tezimi okuyup üzerinde değerli kritik ve önerilerde bulunan babam Prof. Dr. şevket YAVUZ'a ayrıca teőkükürlerimi burada sunmak istiyorum. Meřakkatli bir o kadar da ödüllendirici olan bu yüksek lisans ders ve tez sürecini, başta saydığım kişiler olmak üzere, anabilim dalındaki değerli hocalarım ve ÇOMÜ kütüphanesi başta olmak üzere faydalandığım diğer kütüphane ve database merkezi personellerinin değerli katkıları ve destekleri olmadan tamamlamam imkânsızdı. Onların her birine burada ayrı ayrı en samimi teőkükürlerimi ifade etmek vicdani bir sorumluluktur.

Zeynep Betül YAVUZ

Çanakkale, Ağustos 2021

ÖZET

KURULUŞTAN GÜNÜMÜZE ABD'DE İNSAN HAKLARI ANLAYIŞI VE OBAMA İLE TRUMP YÖNETİMLERİNİN İNSAN HAKLARI SÖYLEMİ

Zeynep Betül YAVUZ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Arif BAĞBAŞLIOĞLU

05/08/2021, 172+44

ABD Bağımsızlık Bildirisi (1776)'ne damgasını vuran “tüm insanların eşit yaratıldığını, Yaratanları tarafından kendilerine devredilemez hakların verildiğini ve bu hakların Yaşam, Özgürlük ve Mutluluğa Erişme haklarının bulunduğu gerçeklerinin apaçık ortada olduğunu kabul ediyoruz” ifadeleri ve ABD Anayasası (1787)'nin “biz insanlar” / *We the people* kelimeleri ile başlaması ilkesel olarak ABD'nin insan hakları anlayışının temelini ve idealini oluşturur. Bu temel, ideal ve bu husustaki önemli başarılarına rağmen, ABD'nin insan hakları konusunda başarısızlıklara, çelişkilere ve çifte standartlara sahip olduğu da göz ardı edilmemelidir. ABD'de insan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımaları bir yönden “olması gereken” yönde ilerlerken (Bildiri'deki beyanlar gibi), diğer yönden de “haklardaki iyiyi gidişi yok sayan” (kökleşmiş kölelik kurumu gibi) bir anlayış içinde olabilmektedir. Kuruluşundan günümüze ABD'de var olan ve “sarkaç model”de işleyen bu karmaşık insan hakları ilişkisi, Obama ve Trump yönetimlerinde de açığa çıkmaktadır. Bu çalışma; tarihsel arka plandan hareketle, 21. yüzyıldaki Amerikan insan hakları anlayışını, düşüncesini ve yansımalarını Demokrat Başkan Obama ve Cumhuriyetçi Başkan Trump'ın iç ve dış politikaları ve uluslararası ilişkiler anlayışı üzerinden okumaya çalışır. Bu iki yönetimin insan haklarına yönelik tutumlarının etkisi, güncel gelişmelerin de gösterdiği üzere, halen günümüzde devam etmektedir. Çalışmanın tezi; ABD özelinde insan hakları düşünce, anlayış ve yansımaları “sarkaç model”de ilerlemektedir; sarkacın negatif yönü, haklardaki geri gidiş ve/ya statükonun devamını, pozitif yönü de ilerleme ve başarıları temsil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnsan Hakları, Doğal Hukuk / Haklar, Amerikan İstisnacılığı, Kurucu Babalar, Obama, Trump, Poligenetik, Zenofobi, Homofobi, İslamofobi, Misogeni

ABSTRACT

FROM ITS INCEPTION TO NOWADAYS THE UNDERSTANDING OF HUMAN RIGHTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA & THE DISCOURSE OF HUMAN RIGHTS DURING THE ADMINISTRATIONS OF OBAMA AND TRUMP

Zeynep Betül YAVUZ

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Department of International Relations

Advisor: Assoc. Prof. Arif BAĞBAŞLIOĞLU

05/08/2021, 172+44

Along with the most salient expressions of the Declaration of the USA (1776), enunciating that “We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness” and the statement of the Constitution of the USA (1787) initiated with the phrase “We the People” form in principle the very foundation and ideal of the USA’s understanding of human rights. Despite this foundation, ideal and important successes with respect to the issue under consideration, it may not be ignored that the USA has failures, contradictions and double standards in terms of human rights. On the one hand; the idea, understanding and reflection of human rights in the USA move in the path of what “ought to be” (as expressions in the Declaration); on the other hand, they proceed in the way “as if negates accomplishment in rights” (such as rooted slavery institution). This complicated relationship pertinent to human rights in the USA that has been present in the USA since its establishment and works on the “pendulum model” manifests itself during the administrations of Obama and Trump. Hence, initiating from its historical background, this thesis aims at reading and evaluating the 21st century American human rights notion, understanding and manifestations through the paradigms of the internal as well as foreign policies and international relations of Democrat President Obama and Republican President Trump. The effect of these two administrations’ attitudes towards human rights—as the current developments vindicate—continues today. The thesis of this study is that the notion, understanding and manifestation of human rights in the USA—in specific—progresses in accordance with the “pendulum model”; as such, the negative oscillation of the pendulum represents going backward and/or continuation

of status quo in the realm of human rights; the positive oscillation of it reflects progresses and achievements in the path of human rights.

Keywords: Human Rights, Natural Law / Rights, American Exceptionalism, Founding Fathers, Obama, Trump, Polygenesis, Xenophobia, Homophobia, Islamophobia, Misogyny

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	x

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Hedefi	2
1.3. Araştırmanın İçerik Şeması	3
1.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE / ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Çalışmanın Hipotezleri ve Araştırma Soruları.....	6
2.2. Çalışmanın Kavramsal Çerçevesi	7
2.3. Kaynakça Analizi.....	9

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ-MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal.....	16
3.2. Yöntem: Metodolojik Çerçeve.....	16

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

21. YÜZYIL ABD DIŞ POLİTİKASINDA İNSAN HAKLARI SÖYLEMİ:

OBAMA VE TRUMP YÖNETİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

4.1. İnsan Haklarının Genel Teorik Çerçevesi, Tarihi Dönüm Noktaları ve Amerikan Tecrübesi	18
4.1.1. Genel Teorik Çerçeve	18
4.1.2. Tarihsel Arkaplan.....	21
4.1.3. Doğal Haklar, İnsan Hakları ve Amerikan Teori ve Tecrübesi.....	25
4.2. İç Savaş'tan 21. Yüzyıla Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi	43
4.2.1. Sorunların Etnik Kökenleri: Irk Ayrımcılığı ve Amerikan İç Savaşı	43
4.2.2. I. Dünya Savaşı'ndan Soğuk Savaşa (1914-1947) Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi	51
4.2.3. Soğuk Savaş Dönemi (1947-1991)'nden 21. Yüzyıla Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi	57
4.2.4. Soğuk Savaş Sonrası Dönem: Tek Kutuplu Dünyadan 21. Yüzyılın Çok Merkezli Dünyasına Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi	69
4.3. "Çok Merkezli" 21. Yüzyıl Dünyasında Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi: Obama'dan Trump'a İnsan Hakları Panoraması-Demokrat Parti ve Obama.....	87
4.3.1. Demokrat Parti'nin İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi	87

4.3.2. Barack Obama ve İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi	97
4.4. “Çok Merkezli” 21. Yüzyıl Dünyasında Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi: Obama’dan Trump’a İnsan Hakları Panoraması-Cumhuriyetçi Parti ve Trump	123
4.4.1. Cumhuriyetçi Parti’nin İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi	123
4.4.2. Donald Trump ve İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi.....	132

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	165
5.2. Öneriler.....	171
KAYNAKÇA	173
ÖZGEÇMİŞ.....	207

SİMGELER VE KISALTMALAR

A.G.E.	Adı Geçen Eser
AB	Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
BŞK.:	Başkanlık Dönemi
CP	Cumhuriyetçi Parti
DP	Demokratik Parti
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi / Beyannamesi
LT.	Latince
MÖ.	Milattan Önce
MS.	Milattan Sonra
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü / <i>North Atlantic Treaty Organization</i>
Ö.	Ölüm Tarihi
Ö.,;..	Ölüm Tarihi ve Ölüm Yeri
S.	Sayfa
SS.	Sayfalar
TY	Tarih Yok
VB	Ve Benzeri
VD	Ve Diğerleri
VS	Ve Saire
YY.	Yüzyıl
%	Yüzde oranı

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

İnsan, var olması sebebiyle haklara sahip olup, bu haklar onun varoluşsal bütünlüğünün esasını oluşturmaktadır. İnsan hakları fikri de ırk, etnik köken, millet, din, dil, cinsiyet vb. ayrımı gözetmeksizin tüm insanların temel haklar açısından özgür ve eşit olarak doğduğu inancına yaslanmaktadır. İnsan hakları anlayışı bireye tercih, kabiliyetlerini geliştirme ve kendini gerçekleştirme özgürlüğü sunar. İnsan hakları konseptinden ayrı düşünilemeyen “doğal hukuk” (Lt. *Lex Naturalis*) ise, insan doğasına dayanır. Bu hukuk, yasaların dayandığı pozitif hukuktan bağımsız olarak çıkarılabilen ve uygulanabilen hukuk sisteminin adıdır. Diğer bir ifade ile doğal hukukun dayandığı doğal haklar tüm insanları, Tanrı, doğa veya akıl tarafından verilen haklara sahip olup, sadece insan olunması nedeniyle sahip olunan hakları kapsar. Kısaca ifade etmek gerekirse, insan hakları ve hukukunun temeli, doğal hukukta bulunmaktadır.

İnsan hakları hayat, hürriyet ve mülkiyet esastır. Bu haklar yasalarla ve kurumlarla sağlanır. İlkesel olarak, insanlar “doğa durumu”ndan gelen haklara sahiptir ve hiç kimsenin bu hakları kaldırma yönünde hareket etmemesi gerekir. Doğal hakların “ilahi kökenli” oluşunun vurgulanması ve buna bağlı olarak da “herhangi bir yasa ya da sivil güç tarafından baskı altına alınamayacağı”nın ifade edilmesi önemli tarihsel şartları ifade etmektedir. Öte yandan, doğa durumunda insanlar tam bir özgürlük içinde yaşarlar, eşittirler; çünkü kimse bir diğerinin iktidarı halinde bulunmaz. Bu haklar Amerikan Bağımsızlık Bildirisi’nde ideal olarak şöyle çerçevesiz:

Tüm insanların eşit yaratıldığını, Yaratanları tarafından kendilerine devredilemez hakların verildiğini ve bu hakların Yaşam, Özgürlük ve Mutluluğa Erişme haklarının bulunduğu gerçeklerinin apaçık ortada olduğunu kabul ediyoruz¹.

---

¹ National Archives. "Declaration of Independence: A Transcription", <https://www.archives.gov/founding-docs/declaration-transcript>. (01.08.2021)

Konu olarak, insan hakları anlayışının Yeni Dünya olarak kabul edilen coğrafyanın kuzeyindeki ABD'deki serüvenini ele alan bu çalışma, genel insan hakları konseptinin tanımsal çerçevesini, kuşaklarını, tarihi dönüm noktalarını, doğal haklar ve bu hakların genel insan hakları ile ilişki ve ilintisini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu çalışma, bu hakların Amerikan tecrübesindeki kuruluştan 21. yüzyıla (kuruluş süreçlerinde, gelişme devrelerinde, İç Savaş süresinde ve sonrasında, dünya savaşları süreç ve sonucunda, Soğuk Savaş yıllarında, Tek Kutuplu Dünyada, Çok Merkezli 21. yüzyılda) ve özellikle de Demokrat Parti'nin süresini tamamlamış son başkanı Obama ve Cumhuriyetçi Parti'nin süresini tamamlamış son başkanı Trump'ın insan hakları düşünceleri ve söylemleri bağlamında ve özelinde gerçekleşme ve yansıma süreçlerini ele almaktadır.

Konunun mahiyeti, sınırları ve çerçevesi, sürekli tamamlanma sürecindeki insan hakları düşüncesi ve anlayışının gelişim safhalarını ortaya koyması açısından önemlidir. Bu açıdan çalışma, hem ele aldığı konunun mahiyeti açısından, hem de konunun “insan hakları şampiyonu” iddiasındaki bir politik entitenin, tarihi süreç içerisinde insan hakları alanındaki gelişim çizgisini, sarkaç modelin gidiş gelişlerini ortaya koyma açısından önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Hedefi

Konunun amacı ve hedefi olarak da şunlar ifade edilebilir: İnsan hakları anlayışı ve düşüncesinin ve bunlara yaslanan söylem ve pratiğin bir gelişim çizgisinde olmasından daha çok etik bir boyutunun olduğunu; bunu da devlet, toplum, parti veya bireyin insan hakları düşüncesi ve söyleminde sarkaç gidiş-gelişler ile ortaya çıktığını ortaya koymaktır. Diğer bir ifade ile; bu çalışma, insan hakları anlayışı ve düşüncesi ile bunların tezahürlerinin (tavır, tutum, söylem, pratik ve sembolik kodlar) kronolojik bir evrim çizgisinde ilerleme düşüncesinden daha çok ön kabul, ön duygu ve ön yargıların, pragmatik ilişki ağlarının ve eko-politik belirleyici-değişkenlerin etkisi ile yol aldığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu yol da sarkaç modele göre ilerlemektedir. İnsan hakları bağlamında negatif veya pozitif salınımlara sahip olan sarkaç, haklar açısından geriye gidiş veya statükoyu koruma durumunda negatif salınımı temsil etmektedir. Öte yandan; insan hakları alanındaki her “olumlu” adım, hakları genişletme yönündeki ilerleme ise pozitif salınımı ifade etmektedir. Bu

açından bu mütevazı çalışma insan hakları açısından ABD tarihindeki salınımları (negatif ve pozitif) sarkaç modeline göre tespit, analiz, sentez ve inşa ederek ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu çerçevede çalışma, tutarlı bir ilerleme çizgisi eksenindeki temel insan hakları düşüncesini, anlayışını ve tezahürlerini ABD dış politikası çerçevesinde ele alıp, uzun vadede sarkacın negatif salınımlarını olabildiğince azaltabilecek bir ufuk çizgisinin çizilmesinde akademik bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

1.3.Araştırmanın İçerik Şeması

Çalışmanın içerik şeması beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölüm: Giriş; şu alt başlıklardan oluşmaktadır: Araştırmanın konu ve önemi; amacı ve hedefi, içerik şeması ile kapsam ve sınırlılıklar. Bu bölümde çalışmanın niçin ele alındığı, hangi tarihsel, sosyo-politik ve uluslararası ilişkiler ekseninde ele alındığı hususu ortaya konulmaktadır.

İkinci Bölüm: Kuramsal Çerçeve-Önceki Çalışmalar: Bu bölümde çalışmanın hipotezleri ve metodik araştırma soruları ile alanda daha önce yapılan öncü ve önemli çalışmaların genel bir değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Üçüncü Bölüm: Araştırma Metodolojisi-Materyal ve Yöntem: Bu bölümde de çalışmada kullanılan inşacı yaklaşım olan İnşacı / Yapılandırmacı yaklaşım hakkında ana hatlarıyla bilgi verilmektedir. Konuları ele alış yöntemi de analiz-kritik-sentez-inşa dizgesinde olup, mevcut yazılı materyallerden hareketle bütüncül ve sistematik bir çerçevede konu metne dökülmeye çalışılmaktadır.

Dördüncü Bölüm: Araştırma Bulguları: Çalışmanın ana metnini oluşturan bu bölüm de dört ana kısımdan meydana gelmektedir:

Birinci Alt Bölüm: İnsan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımalarının Amerikan'ın kuruluş yıllarındaki tecrübeleri ortaya konulmaktadır. Genel tarihsel, kültürel ve sosyo-politik temel üzerine Kurucu Babaların temel insan hakları düşüncesi ve söylemi inşa edilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda insan hakları ekseninde ideal olan ile reel olan arasındaki salınımın temel çerçeveleri ortaya konulmaktadır.

İkinci Alt Bölüm: Amerikan tecrübesindeki insan hakları düşüncesi ve söylemi—genel hatlarıyla—İç Savaş yıllarından I. ve II. Dünya Savaşlarına; Soğuk Savaş yıllarından Tek Kutuplu Dünya'nın sonuna; oradan da “Çok Merkezli” dünyaya uzanan zaman dilimindeki yolculuğu ele alınmaktadır. Sarkaç modeline göre yine negatif ve pozitif salınımlarla yol alan Amerikan insan hakları düşüncesi ve söyleminin bu kısımdaki özeti şöyledir: “Eşit ve tutarlı bir şekilde insan hakları normlarının uygulanması konusunda başarısız olan ABD, dünyadaki diğer devletlere karşı istenilen ve sanılanın aksine kötü bir rol model oluşturmuştur².”

Üçüncü Alt Bölüm: Bu alt bölümde çalışmanın ana teması olan DP'nin ana hatlarıyla insan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımaları ile DP'li Başkan Obama'nın insan hakları düşüncesi ve söylemi ele alınmaktadır. Yine, sarkaç modele göre salınan insan hakları düşünce, söylem ve eylemleri Obama Yönetimi'nde de sıklıkla görmek mümkündür. Obama dönemini—genelleştirmenin tehlikelerini de göz önünde bulundurarak—kısaca şu şekilde özetlemek mümkündür: “Tüm durum ve süreçlerin özeti de şu cümle ile ortaya konulabilir: Obama Yönetimi'nde ‘çoğu zaman insan hakları konusu içte de dışta ikincil öneme sahip olmuştur’³.”

Dördüncü Alt Bölüm: Bu alt bölümde de CP'nin insan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımalarının temel çerçevesini verdikten sonra CP'li Başkan Trump'ın insan hakları düşüncesi ve söylemi analitik ve sistematik olarak incelenmektedir. Sarkaç modelin negatif salınımının daha yoğun olarak ortaya çıktığı Trump Yönetimi'nin çerçeve cümlesi şu olsa gerektir: “Trump Yönetimi—öyle görünüyor ki—insan hakları kavramını iç politikada ve dış politikada ‘ayıklayarak’ ve ‘seçmeci’ bir tarzda kullanır. İç politikada insan hakları konjonktürel olarak göçmenler, WASP (“Beyaz, Anglo-Sakson, Protestan”) dışında kalanlar, kadınlar, vb.leri için bir ‘öteleme’ mekanizmasına dönebilmektedir”.

---

² Mertus, a.g.e., s. 66.

³ Rubin, a.g.e., ss. 97-98.

Beşinci Bölüm- Sonuç ve Öneriler: Bu bölümde de çalışmanın sonuçları (genel özet ve değerlendirme, çıkarımlar) ile önerileri yer almaktadır. Bu çalışmanın sonucu olarak, ABD siyasi hayatının ve sosyo-politik tarihinin tarihsel dönem noktaları; insan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımaları ekseninde yerli yerine oturtulmaya çalışılmıştır. ABD'nin siyasi tarihinde önemli olan iki ana partinin süresini tamamlamış iki başkanının (Obama ve Trump) insan hakları konusuna yaklaşımlarının ve tercihlerinin sonuçları bugün dahi görülebilmekte olduğundan, onların dönemleri insan hakları çerçevesinde detaylı olarak tespit ve analiz edilmiştir. Sonuç olarak; Amerikan iç ve dış politikasında insan hakları düşüncesi ve söylemi—öyle görünüyor ki—sarkaç modele göre negatif ve pozitif yönlerde salınmaya devam edecektir. Önemli olan ise, sarkacın negatif salınımlarını minimal seviyede tutabilmektir.

1.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Çalışma; Amerikan tecrübesindeki insan hakları anlayışının genel hatlarıyla ortaya konulmasına çalışmaktadır. Bu çerçevede çalışmada, ABD'nin kuruluş safhasındaki anlayışları, ABD'nin iki ana partisi olan DP ile CP'nin genel insan hakları söylemleri ve politikaları incelenmiştir. Bu tarihsel ve sosyo-politik arka plan üzerine de DP'li Obama ile CP'li Trump'ın insan hakları düşünceleri ve söylemleri analitik ve kritik olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma; ana hatlarıyla ABD'nin iç ve dış politikadaki genel insan hakları konseptinin söylem ve politikalara yansımalarını ortaya koymaktadır. Öte yandan, bu çalışma; daha detaylı olarak Obama ve Trump'ın sivil / medeni haklar, “öteki” (yabancı, yerli, göçmen, vb.leri)'nin hakları, kadın hakları, cinsiyet hakları ile dış politikadaki ideal-teori ile reel-pratikteki eylem ve uygulamalarını bilimsel bir yaklaşımla açıklamaya çalışmaktadır.

Sınırlılıklar olarak da şunlar ifade edilebilir: Alanda yeterince Türkçe eserlerin bulunmayışı, kütüphanelere özellikle COVID-19 salgını sebebiyle erişimde yaşanan aksaklıklar, konunun politik hassasiyetleri, vb. sorunlar. “Akademik çalışmanın mazereti olmaz” anlayışına uygun olarak da konu ile ilgili olarak ulaşılabilen kaynaklar, çalışmalar ve eserler titizlikle ele alınıp, çalışmanın inşasında kullanılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE / ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Çalışmanın Hipotezleri ve Araştırma Soruları

Çalışmanın hipotezi şudur: Kuruluştan günümüze Amerikan insan hakları tecrübesi sarkaç modelde işler. Bu modelde sarkacın iki salınım yönü vardır: Negatif salınım ve pozitif salınım. İnsan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımaları çerçevesindeki her duraklama, geri adım ve/ya kazanımların kaybı sarkacın negatif salınım yönünü temsil eder. Diğer yandan; insan hakları düşüncesi ve söylemi eksenindeki her ilerleme, ileri adım ve/ya kazanım da sarkacın pozitif salınım yönünü ifade eder.

Bu modele göre, kuruluş yıllarından çağdaş duruma kadar Amerikan insan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımaları sarkaç modele göre hareket eder. Bu model, modernizmin ön gördüğü otoritenin kaynağı olarak halkın / insanın haklarının yolculuğunu resmeder. Bu yolculuk da ya negatif salınım yönünde ya da pozitif salınım yönündedir. Tarihi süreç boyunca meydana gelen değişimler, sarkacın her iki yönde salınımını ortaya koymaktadır. İnsan hakları konusunda; ideal, ilkesel ve prensip olarak pozitif salınım yönünde hareket ettiğini tespit etmek mümkün olduğu gibi (köleliğin kaldırılması, sivil / medeni yasanın kabulü, vb.), negatif salınım yönünde gerilediğini (zenofobik, İslamofobik, misojenik söylemler ve eylemler gibi) ortaya koymak da mümkündür. Bunun anlamı şudur: ABD'nin insan hakları konusuna yönelik gösterdiği tutum, olay ve şartlara bağlı olarak değişebilmektedir. Örnek: İnsan hakları bağlamında sarkacın pozitif salınımını zorlayan gerekli şartlar bulunabilmektedir. Bu şartlar arasında, ABD'nin medeniyetin öncülüğünü yapma zorunluluğu—özellikle II. Dünya Savaşı ile beraber—kendisinin kuruluş ve bağımsızlık süreçlerindeki meşruiyet dayanağı gibi koşullar sayılabilir.

Buna ek olarak, ABD açısından sarkacın pozitif salınımında “yer almak”—göründüğü kadarı ile—ona bazı imkân ve fırsatlar da vermektedir. Örnek: İnsan haklarının hegemonya ilişkilerinde hegemonyanın meşruiyet aracı olarak kullanılabilir olması; uluslararası ilişkilerde önemli avantaj alanı açması gibi. Öte yandan; sarkacın negatif salınımını ise tarihsel, teolojik,

kültürel, eko-politik çıkar arayışları vb. şartlar ve durumlar sebebiyle gerçekleşebilmektedir. Örnek: İslamofobik düşünce, anlayış ve yansımalar; zenofobik anlayış ve söylemler, gibi. Kısaca ifade edilecek olursa; ABD'nin insan hakları ile ilgili olarak düşünce, diskur ve davranışları pratik şartlar, reel durumlar ve pragmatik gerçeklikler ile ideal amaçlar ve ilkesel gereklilikler arasında salınım göstermektedir. Bu salınım da sarkaç modelinde işlemektedir.

Çalışmanın araştırma soruları da şunlardır: İnsan hakları düşüncesi ve söyleminin doğal haklar ve hukuk ile bağlantısı nasıldır ve bunun Amerikan tarihindeki ideal ile gerçek karşılığı nasıldır? Amerikan örneğinde insan hakları anlayışının gelişme yolculuğu hangi safhalardan meydana gelmiştir? Savaş ve krizler insan hakları anlayışını ve söylemini nasıl örer, değiştirir veya üretir? Demokratik Parti'nin insan hakları tarihi ve söylemi hangi evrelerden geçer ve Obama Yönetimi özelinde nasıl bir karaktere bürünür (sarkacın negatif ve pozitif salınımları bağlamında)? Cumhuriyetçi Parti'nin insan hakları düşüncesi ve dili hangi safhalarda oluşur ve Trump idaresi özelinde nasıl bir özellik arz eder (sarkacın negatif ve pozitif yönelimleri açısından)?

2.2. Çalışmanın Kavramsal Çerçevesi

İnsan hakları; ilkesel olarak tüm insanların sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerdir. Bu haklar ırk, etnik köken, millet, din, dil ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm insanların yararlanabileceği genel hakları kuşatır⁴. “Doğal Hukuk” (Lt. *Lex Naturalis*) ise insan doğasına dayanan, devlet veya toplumun yasalarının dayandığı pozitif hukuktan bağımsız olarak çıkarılabilen ve uygulanabilen hukuk sisteminin adıdır. Doğal hukuk teorisine göre, tüm insanlar yasalar tarafından verilmeyen, otoritenin bahşetmediği; ama Tanrı, doğa veya akıl tarafından verilen haklara sahiptir. Doğal haklar da sadece insan olmamız nedeniyle sahip olduğumuz haklardır⁵.

Sivil haklar / medeni haklar, bir ülkedeki insanların yasalara dayanarak sahip olduğu haklardır. Doğal hakların aksine —teorik olarak—felsefi temellere ve yasalara yaslanır.

---

⁴ Jack Donnelly, *Human Rights - In Theory and Practice*, (Third Edition), Cornell University Press, New York, 2013, s. 25.

⁵ Donnelly, 2013, a.g.e., ss. 19-21.

Vatandaşlığa dayalı siyasi haklardan daha kapsamlıdır. Sivil haklar kategorisinde genellikle şu haklar yer alır: Hayat, inanç, ifade ve düşünce özgürlüğü, eğitim, meslek sahibi olma, mülkiyet, seyahat, kamu hizmetlerinden yararlanma, yasal dava açma, sözleşmeye katılma, seçme ve seçilme (demokratik sisteme katılma), vb.leri.

Monogenezi (*monogenesis*); tüm insanlar ortak bir atadan gelirler. Genelde dinlerin—başta vahiy esaslı dinler—kabul ettiği bir yaklaşımdır. Burada farklılıklar genetik farklılığa dayandırılarak kesinlikle açıklanmaz⁶.

Poligenezi (*polygenesis*); insanlığın ortak bir atadan değil, her ırkın farklı bir türden meydana geldiğini savunur. Poligenezi, ırkçılığın—özellikle Modern süreçlerde yoğun olarak öne çıkarılan—farklı bir çeşididir⁷.

Zenofobi ve ırkçılık; Zenofobi (Yunanca ξένοϕ / “yabancı”) ve φόβοϕ / “korku”); yabancı korkusuna dayanan yabancı nefretidir. İnsan ve toplumların kendilerinden “farklı” olana gösterdiklerin tepkinin bir tezahürüdür. “Değişik olan tehlikelidir” bilinç ve anlayışına dayanır. Zenofobinin uç formu da ırkçılıktır. Kişi / hasta fobi nesnesiyle karşılaştığından aşırı endişe ve kuruntuya kapılır. Genelde iki çeşittir: (1) Topluluğun içinde-ama-ondan sayılmayana (azınlıklar, göçmenler,-bazen-yerliler, gibi) karşı duyulan korku. Bu tür korku; tehcir, rezervasyon ve daha vahşi tezahürü olan soykırım olarak ortaya çıkabilir. (2) Yabancı sayılan kültürel farklılıklardan duyulan korku. Kültürel zenofobi belli şeylere odaklanır. Örnek: Farklı kültürün kavramları, kelimeleri karşısında oluşan korku hali. Bu tür genelde fiziki saldırıya dönüşmez; ama aşırı yüceltilmiş saflaştırma projeleri olarak ortaya çıkabilir⁸.

İslamofobi (Yunanca Φόβοϕ / “korku); "İslam korkusu" anlamında olup, İslam'a ve/ya Müslümanlara karşı duyulan korku; dolayısıyla ayrımcılık, nefret ve düşmanlık

⁶ Wikipedia. "Monogenism", <https://en.wikipedia.org/wiki/Monogenism>. (02.08.2021).

⁷ Britannica. "Polygenism", <https://www.britannica.com/science/polygenism>. (31.08.2021). Bu konuda bkz.: Terence D. Keel, "Religion, Polygenism and the Early Science of Human Origins", *History of the Human Sciences*, Vol. 26, No. 2, ss. 3–32; Robert A. Smith, "Types of mankind: polygenism and scientific racism in the nineteenth century United States scientific community." (2014). Electronic Thesis Collection. 105. (basılmamış YL / MA tezi) (02.08.2021)

⁸ ScienceDirect. "Xenophobia", <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/xenophobia>. (31.08.2021).

boyutlarını içerir. Terim olarak İslamofobi, zenofobi ve homofobi (“homo-seksüellerden korkma”) terimlerine benzetilerek üretilmiştir; ama ilk kullanım tarihi net değildir. Fransızca *İslamophobie* sözcüğünün kullanımı 1920'lere kadar geri gider. İngilizcede ise, Tariq Modood'un *The Independent* için kaleme aldığı kitap eleştirisinde ilk kez görülür (16 Aralık 1991). Terimin “İslam Korkusu” olarak tarif edildiği ilk eser ise, Runnymede Trust'un “*Islamophobia: A Challenge For Us All*” adlı rapordur (1997)⁹.

Misojeni / mizojeni (Yunanca *misein* / “nefret etme ile *gyne* / “kadın”); kadın nefreti ve dolayısıyla düşmanlığıdır. Kadınlara duyulan antipati, soğukluk veya düşmanlığı ifade eder. Cinsiyetçilik açısından genelde erkeklerde görülür; ama bazen kadınlar arasında da bu tür bir nefret görülebilmektedir. Feminist teoriye göre, kadının erkek tarafından geri plana atılması da bir tür ırkçılıktır. Kökleri farklı sebeplere ve kaynaklara (gelenekler gibi) dayansa da genelde Oedipus kompleksi safhasında ebeveynin kız çocuklarına takındıkları tavırlara (öteleme, baskılama gibi) yaslandığı kabul edilir¹⁰.

Homofobi (Yunanca *homos* (“aynı” [aynı-cins ilişkisi] ile *phobos* / “korku”); eşcinsellere veya eşcinselliğe karşı duyulan korku; dolayısıyla ayrımcılık, nefret ve düşmanlık anlamına gelir. Daha genel olarak farklı cinsel yönelimlere sahip olan LGBTQ+'ları da kapsar. Homofobik davranış da eşcinsellikle ilgili tüm davranış ve diskurları içerir¹¹.

2.3. Kaynakça Analizi

Bu tezin oluşturulmasında kaynakçada belirtilen bütün kaynakların çok önemli katkıları olduğu kesindir; ancak bazı kaynakların içeriği ve yazarların konuya dair önemli tezleri ve verdikleri bilgiler sayesinde, tezin içeriği ve yönü şekillenebilmiştir. Tüm bunlar kaynakların

⁹ Council on American-Islamic Relations (CAIR). "Islamophobia 101", <https://www.islamophobia.org/research/islamophobia-101.html>. (31.08.2021).

¹⁰ The New York Times. “What Does Misogyny Look Like?”, <https://www.nytimes.com/2019/03/08/style/misogyny-women-history-photographs.html> (02.08.2021).

¹¹ Planned Parenthood. "What is homophobia?", <https://www.plannedparenthood.org/learn/sexual-orientation/sexual-orientation/what-homophobia>. (02.08.2021); Britannica. "Homophobia", <https://www.britannica.com/topic/homophobia>. (02.08.2021).

önemini daha da önemli kılmaktadır. Çalışmanın ana omurgasını oluşturan eserler ana hatlarıyla aşağıda takdim edildiği şekildedir:

David Boucher (2009). *The Limits Of Ethics In International Relations - Natural Law, Natural Rights, and Human Rights In Transition*, Oxford Press, New York. Bu eserde, tezimizin temelini oluşturan hak konusunda pek çok bilgiyi bulmak mümkün olmuştur. Eserde hak, temel haklar, doğal haklar ve insan haklarının felsefi ve tarihi altyapısından; ABD'nin tarihi ve kültürel etkileşimine kadar geniş çaplı bilgilere yer verilmiştir. Tezin önemli bir kısmını oluşturan ABD'nin kuruluş süreçleri hakkında ve Kurucu Babaların hak konusuna yaklaşımları hususunda geniş ve ayrıntılı bilgileri bu çalışmada bulmak mümkündür. Kısaca bu eser, tezimizin ilk iki bölümünün inşa edilmesinde oldukça önemli katkılar sağlamıştır. Çalışma, özellikle hakların felsefi ve ahlaki boyutlarının tespit ve analizinde oldukça önemli katkılar sağlamaktadır.

Michael Ignatieff (2005). *American Exceptionalism and Human Rights*, M. Ignatieff (Ed.), Princeton University Press, New Jersey. Uluslararası İlişkiler alanında insan hakları konusunda yaptığı pek çok çalışmalarla bilinen bir isim olan Ignatieff'in bu eseri, çalışmamıza oldukça önemli katkılar sağlamıştır. Nitekim, ABD'nin insan hakları konusuna gösterdiği yaklaşım, takındığı tutum ve yürürlüğe koyduğu davranışların altyapısını bu eserde açık ve analitik bir şekilde görmek mümkündür. Temelli yüzyıllar öncesine dayandırılan Amerikan istisnacılığı anlayışı ve düşüncesi, bu eserde bütün açılardan ele alınarak analiz edilmiş ve konuya dair pek çok soru işaretinin kaldırılmasına olanak sağlamıştır.

Mary Beth Norton; David M. Katzman; David W. Blight; Howard P. Chudacoff; Fredrik Logevall; Beth Bailey ve diğerleri (2005). *A People & A Nation - A History Of United States - Volume Two: Since 1865*, Seventh Edition, Houghton Mifflin, Boston. ABD'nin alanında yetkin akademisyen kadrosu tarafından oluşturulan bu eser oldukça iyi hazırlanmış bir ansiklopedi tarzındadır. Serinin ikinci kısmını oluşturan bu eserde, Yeniden Yapılanma Dönemi'nden başlayarak Clinton Yönetimi'ne kadar ABD tarihinde gerçekleşen önemli olaylara ayrıntılarıyla yer vermiştir. Oldukça geniş kapsamı nedeniyle tezin neredeyse bütün bölümlerinde eserden yararlanılmıştır. ABD'ye ilişkin pek çok sorunun cevabını bu eserde bulmak mümkündür.

James Peck, *Ideal Illusions - How The U.S. Government Co-opted Human Rights* (2010). Metropolitan Books, New York. Publishers Weekly, Library Journal ve Kirkus gibi köklü ve saygın yayıncılıkların yanı sıra Noam Chomsky, John Dower ve Marilyn Young gibi önemli yazarlar tarafından beğeni ve övgü toplayan bu eser, tezin konusuna ve başlığına genel olarak en yakın eserdir. ABD'nin insan haklarına genel yaklaşımı, koşullara göre farklılık gösteren değişken tutumu bu eserde örnek olaylarla desteklenerek ortaya konulmuştur. Öte yandan, Peck'in düşüncelerini açık ve rezervsiz bir şekilde ifade etmesi, çalışmayı daha da önemli kılmaktadır. ABD'nin insan hakları konusunda gösterdiği ikircikli tavır ve tutum ile çifte standartlı düşünce ve uygulama örnekleri özellikle bu eserden yararlanılarak tezde ele alınmıştır.

Hannah Westlake (2018) (Ed.), *History Of The United States*, Third Edition, Future Publishing Limited, Bournemouth. Kitap ve dergi karışımı *-bookazine-* tarzındaki bu yayını; kısa, öz, sade bir dille ABD tarihini ortaya koymaktadır. Ayrıca, yayının yüksek kaliteli görselleri ile oldukça başarılı bir tarz meydana getirmiş olduğu da ifade edilebilir. ABD'nin kuruluşundan Obama Yönetimi'ne kadarki ABD tarihini kuş bakışı olarak ele almaktadır. Eser, kapsam bakımından nispeten kısa olmasına rağmen, önemli ayrıntıları oldukça iyi ele alması açısından önemlidir. Eser, çalışmamızın inşasında oldukça önemli katkılar sağlamıştır.

Roger Matuz; Bill Harris; Thomas J. Craughwell (Ed.) (2017). *The Presidents Fact Book - The Achievements, Campaigns, Events, Triumphs, Tragedies and Legacies Of Every President*, Black Dog & Leventhal Publishers, New York. Eserde ortaya konulan fikirler, tezimizin neredeyse bütün bölümlerinde yer yer kullanılmıştır. Thomas Jefferson'dan başlayarak Trump Yönetimi'ne kadarki bütün ABD başkanlarının biyografileri dâhil olmak üzere, iç ve dış politika yaklaşımlarını ve uygulamalarını konu alan az sayıdaki eserlerden biridir. Hem konuların çokluğu hem de düşüncelerin geniş kapsamlı oluşu sebebiyle eser, çalışmamızda yoğun olarak kullanılmıştır. Başkanların açılış, veda ve önemli konuşmalarına yer veren bu eser, tezimizin teşekkülünde oldukça önemli katkılar sağlamıştır.

Julie A. Mertus (2004). *Bait and Switch - Human Rights and U.S. Foreign Policy*, Routledge, New York. Tezimizin ana konusu olan insan haklarına başka bir pencereden bakılmasını sağlayan bu eser, ABD başkanlarının insan hakları ekseninde gerçekleştirilen -veya

gerçekleştirilmek istenen- dış politika eylemlerini sebep, süreç ve sonuç bağlamında ele almaya çalışır. Uluslararası alanda insan hakları konusunda uzmanlıkları bulunan Jack Donnelly, Thomas G. Weiss, Anne-Marie Slaughter gibi kişilerin de beğenisini toplayan bu eser, *American Political Science Association* tarafından “yılın insan hakları kitabı” olarak taltif edilmiştir. Şüphesiz eser, Mertus’un insan hakları konusunda üstün bilgi birikimini gözler önüne sermektedir. Sosyal bilimlerde dünyada ve ABD’de öne çıkan Yale ve Cornell Üniversitelerinde eğitim alan Mertus; insan hakları, cinsiyet, ABD dış politikası ve BM kurumları alanlarında uzmanlaşmıştır. Tezimizin konusu çerçevesinde, Mertus’un eserinin çalışmamıza yaptığı katkı gerçekten önemlidir.

David P. Forsythe. İnsan hakları konusunda uzmanlaşmış ve konuya ilişkin çok sayıda eseri bulunan Forsythe’nin farklı yıllara ait -1988, 2000, 2004, 2006- eserleri tezimizde kullanılmıştır. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi’nde danışmanlık görevinde bulunan Forsythe, 2007 yılında da *American Political Science Association* tarafından İnsan Hakları alanında Seçkin Akademik Ödülü’nü kazanmıştır. ABD dış politikasında insan haklarının altyapısı, kökenleri, yeri ve önemi konusu eserlerinde sıklıkla yer almaktadır. Kısacası, ABD’nin dış politikasında insan haklarına dair her türlü konu, soru ve sorgulama eserlerinde net bir şekilde görülmektedir. Uzmanlık alanı ve kaleme aldığı çok sayıda eseri tezimizde önemli bir perspektif olarak kullanılmıştır.

Richard Falk (2009). *Achieving Human Rights*, Routledge, New York. İnsan haklarını güç ve hukuk çerçevesinde değerlendiren bu eserde, ABD dış politika diskur ve eylemleri bu ekseninde ele alınmaktadır. Başta 11 Eylül Saldırıları bağlamında olmak üzere, ABD’nin hukuk ve insan hakları ilişkisi bu eserde detaylarıyla anlatılmıştır. Uluslararası hukukun ABD dış politikasındaki yeri, terörizme yapılan vurgu çerçevesinde insan haklarının değerlendirilmesi yapılmıştır. Avrupa Akdeniz İnsan Hakları Ağı Mütevelli Heyeti Başkanı ve ABD’nin köklü üniversitelerinden biri olan Princeton’da “onursal” (*emeritus*) profesör olarak görev yapan Falk, uluslararası hukuk ve insan hakları konularında bilgisi ve değişik alanlardaki—BM dahil olmak üzere—deneyimleriyle ün yapmıştır. Yukarıda da bahsedilen Thomas G. Weiss, Jack Donnelly ve Julie Mertus gibi isimler tarafından takdir edilen eserden, yoğun bilgi çerçevesi ve uzmanlık boyutu itibarıyla çalışmamızda sıklıkla yararlanılmıştır.

Süha Atatüre (2017). *Amerika Birleşik Devletleri'nin Siyasi Yapısı- Onüç Koloniden Küresel Güç Amerika*, Beta Yayınları, İstanbul. Tezimizin konusu, içeriği ve evreni göz önüne alındığında araştırma konusuna katkı sağlayacak Türkçe eserlerin sayısının oldukça az olması, bu eserin önemini ön plana çıkarmaktadır. Nitekim, ABD'nin kuruluşundan sosyo-kültürel altyapısına, iç politikadan ve dış politika ve uluslararası ilişkiler çerçevesinde konuları ele alan eserlerin sayısı yok denecek kadar azdır. Sade bir dili olan ve önemli olayları kısa bir şekilde anlatan bu eser, çalışmamızın bazı kısımlarının inşasında oldukça önemli katkılar sunmuştur. Eserde insan hakları bağlamında spesifik bir değerlendirme bulunmasa da ABD'nin tarihi ve siyasi alt yapısı hakkında önemli bilgiler yer almaktadır.

W. C. Rich (Ed.) (2019). *Looking Back on President Barack Obama's Legacy: Hope and Change*, Palgrave Macmillan, Cham. Eser; Obama'nın ABD'ye getirdikleri, hedefleri, dış politika anlayışı, uygulamaları ve sonuçlarını olaylar çerçevesinde analiz eder. Spesifik olarak sadece Obama Yönetimi'ne odaklanması devrindeki bütün olayların ayrıntılarıyla anlatılmasına olanak sağlamıştır. Bu açıdan, tezimizin dördüncü bölümünün üçüncü alt bölümünün genel bir çerçevesinin oluşturulmasında oldukça önemli bir rolü bulunmaktadır.

Bob Woodward (2018). *Fear- Trump In The White House*, Simon & Schutter, New York. ABD siyasetinde en önemli skandallardan birini oluşturan Watergate'in araştırılması, raporlanması ve haber yapılması konusuna Carl Bernstein ile birlikte imza atan Woodward, ABD'de oldukça önemli bir yazar ve araştırmacı gazeteci olarak tanınmaktadır. Bu eser, ABD'de en çok satılan kitap listelerinde uzun süre bir numara olmuş; *the Washington Post*, *the New Yorker* ve *CNN*'den takdir dolu yorumlar almıştır. Eser, Trump ve onun Beyaz Saray'da bulunduğu dönemde gerçekleşen olayları, konuşmaları, söylemleri ve gözlemleri anlatmaktadır. Trump tarafından da takdir edilen eser, tezimizin konusu itibariyle çok önemli bir kaynaktır. Önemli olayları net bir şekilde anlatması resmin tamamının açık bir şekilde ortaya konulmasına hizmet etmiştir. Eser, çalışmamızda sıklıkla kullanılmıştır.

David Frum (2018). *Trumpocracy - The Corruption Of American Republic*, HarperCollins, New York. The Atlantic'de editör ve George W. Bush'un konuşma yazarı olan Frum'un bu eseri ABD'de en çok satılan kitap listelerinde yer alır. W. Bush'un kullandığı "şer ekseni" ifadesini ilk kez kullanan Frum'un bu eseri, *New York Times*, *Financial Times*,

Publishers Weekly, *Kirkus* gibi kuruluşlar tarafından takdir edildiği gibi, Laurence Tribe, Stephen Schmidt ve Malcolm Nance gibi önemli araştırmacı ve yazarlardan da övgüler almıştır. Eserde, Trump Yönetimi'nin gerçekleştirdikleri ve gerçekleştirmek istedikleri dış politika planları, projeleri ve eylemleri, ABD siyaseti çerçevesinde değerlendirilerek anlatılmıştır. Çalışmamızda eser, özellikle Trump'ın dış politikada insan hakları çerçevesinin çizilmesinde ve analiz edilmesinde yararlanılmıştır.

Michael Kranish ve Marc Fisher (2016). *Trump Revealed - An American Journey Of Ambition, Ego, Money, and Power*, Scribner, New York. Trump hakkında yazılmış pek çok eser olsa da bu eser, diğerlerinden oldukça farklıdır. Eser, *New York Times* tarafından çok satılan kitap listesine girmiş, *Philadelphia Inquirer* tarafından “Yılın En İyi Kitabı”, *Los Angeles Times* tarafından da ‘Yılın En Önemli Kitabı’ unvanlarıyla taltif edilmiştir. Trump'ın gençlik yıllarından başlayıp, başkanlık sürecine ve oradan başkanlık dönemine uzanan olayları konu edinen eser, çalışmamızda kullanılan kaynakların başında gelir. Trump hakkında araştırma yapacak olanların en başta başvurması gereken çalışmaların başında gelen eser, önemli detayları ayrıntılarıyla ifade etmekte oldukça tezimizin konusu itibarıyla yararlanması kolaylaştırmıştır.

Naomi Klein (2017). *No Is Not Enough - Resisting Trump's Shock Politics and Winning The World We Need*, Haymarket Books, Chicago. Özellikle eko-feminizm konusu başta olmak üzere, küreselleşme ve kapitalizme karşı önemli çalışmaları ve sosyal eylemleri olan Klein, insan hakları bağlamında ‘öteki’ olarak tanımlanan gruplar hakkında bilgi edinilmesinde ve onlarla ilgili insan hakları ihlallerinin tespitinde oldukça önemli katkıları olan bir yazardır. Eser; ABD’de çok satılan kitap listelerinde, *National Book Award* listesinde ve *Publishers Weekly* tarafından “2017’nin en iyi kitapları” sıralamasına girer. *BLM* hareketinin önde gelen yazarlarından Michelle Alexander, Cornel West, Noam Chomsky ve Keeanga-Yamahtta Taylor başta olmak üzere pek çok kişiden takdir alan eder, insan hakları konusunda oldukça kapsamlı ve ayrıntılı bir çerçeve sunar. Eserin farklı grupların ve ‘öteki’nin sesinin duyulmasını sağladığı açıktır. Tezimizin bazı temel argümanlarının delilleri bu eser sayesinde ortaya konulmuştur.

U. Schneider ve M. Eitelmann (Ed.) (2020). *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, Bloomsbury Academic, London. Bu

eserde, Trump'ın çok konuşulan tartışmalı hitabeti hakkında geniş bilgi bulmak mümkündür. İçerik ve konu bağlamında oldukça farklı olan bu eserde, Trump'ın yazdığı *tweet*'ler, mitinglerde, röportajlarda, haber kanallarında ve resmi konuşmalarında ortaya koyduğu söylemler ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Özellikle tezimizin dördüncü bölümünün dördüncü alt bölümünde önemli olayların açıklanması, anlatılması ve desteklenmesi bu eser sayesinde mümkün olabilmiştir. Trump'ın ABD siyasetinde çığır açtığı dış politika eylemleri de dâhil olmak üzere, insan hakları kategorisine giren bütün gruplara dair her türlü anlayış ve söylem bu eserin “perdenin arkası gösterebilme” imkânı ile açıklanabilmiştir. Diğer eserlerden farklı bir bakış açısı getirmesi, tezimizin oluşturulmasında önemli bir pencere açılmasında katkıda bulunmuştur.

Kısaca ifade edilecek olursa, yukarıdaki eserler bu çalışmanın temel parametrelerinin oluşturulmasında en fazla başvurulan kaynaklardır. Bu eserlerin dışında da tez çalışmamızın inşasında pek çok çalışmadan (kitap, makale, bölüm, vs.) da istifade edilmiştir. Tüm bu eserler ve çalışmalar göz önüne alındığında ve özellikle de Türkçede çalışmamızın konusu bağlamında bütüncül bir eser ve çalışma olmadığından üzerinde çalışılan bu tezin, alanındaki önemli bir literatür boşluğunu dolduracağını ifade etmek büyük bir iddia olmasa gerektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ-MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu çalışma; teorik ve tarihi bir çalışma olduğundan ana materyalleri kitaplar, makaleler, ansiklopediler, web kaynaklarıdır. Önceki bölümde bahse konu edilen temel literatür başta olmak üzere, pek çok eser ve çalışma bu tezin materyal çerçevesini oluşturmaktadır.

Alanda ortaya konulan çalışmalar, analitik ve kritik bir okuma gerçekleştirildikten sonra bütüncül bir sentezleme ve inşa yolu ile tezimizin konusuna entegre edilmeye çalışılmıştır. Materyallerin ele alınışı normatif olmayıp, deskriptif ve açıklayıcı bir metot ile gerçekleştirilmeye gayret edilmiştir.

3.2. Yöntem: Metodolojik Çerçeve

Bu çalışmada uluslararası ilişkiler teorilerinden İnşacı / Yapılandırmacı (*Constructivism*) yaklaşım esas alınmıştır. İnşacı / Sosyal İnşacı yaklaşım, Liberal / Neo-Liberal ve Realist / Neo-Realist uluslararası ilişkiler kuramlarının yaklaşımı dışında bir yol olarak ortaya çıkar. Liberalizm, ekonomik olarak karşılıklı bağımlılık ve iç düzey faktörlere ağırlık verirken; Realizm genel olarak güvenlik, maddi güç ve materyal ilişkiler ekseninde uluslararası ilişkileri açıklamaya çalışır. İnşacı kuram da uluslararası sistemin şekillenmesinde fikirlerin (hedefler, tehditler, kimlikler, inançlar ve algılanan gerçekliğin diğer unsurları) ve değerlerin rolünü merkezi görür. Michael Barnett'e göre İnşacı yaklaşım; fikirlerin uluslararası yapıyı nasıl tanımladığını, bu yapının devletlerin / politik yapıların kimliklerini ve çıkarlarını nasıl belirlediğini ve devletlerin ve devlet-dışı aktörlerin bu yapıyı nasıl yeniden üretip, çoğalttıklarını ortaya koymaya çalışır. Ve İnşacı yaklaşımın en esas çerçevesi şudur: Uluslararası politikalar ve uluslararası ilişkiler; ikna edici fikirler, kolektif değerler, kültür ve sosyal kimliklerle şekillenir. İnşacı metoda göre, uluslararası gerçeklik; dünyaya anlam veren bilişsel yapılar ve kabuller tarafından sosyo-kültürel olarak "inşa" edilir. Kısaca, İnşacı kurama göre uluslararası ilişkiler bir sosyo-kültürel inşadır. Bu açıdan Emanuel Adler'in de ifade ettiği

gibi, İnşacı kuram; rasyonel ile yorumcu uluslararası ilişkiler teorileri arasında bir zeminde yer almaktadır¹².

Bu inşacı yaklaşıma göre, Amerikan tarihsel tecrübesindeki insan hakları düşüncesi ve anlayışı uluslararası ilişkiler ağına oturtularak açıklanmaya çalışılır. Sosyo-kültürel kodların hedefleri, tehditleri, kimlikleri, inançları ve algılanan gerçekliğin diğer unsurları belirlemedeki rolü çalışmanın her bölümünde açık veya kapalı bir şekilde yansıtılmaya çalışılmıştır. Sosyal İnşacı yaklaşım, düşünce ve normlara bir anlam katmaktadır. Bu düşünce ve anlayışlara uyulması devletin bakış açısını şekillendirmiş ve belirli düşünce ve normların doğruluğuna ve meşruluğuna inanmasına neden olmuştur. Böylece, düşünce ve normlar belirli bir anlayışın yansımalarını oluşturarak ilgili düşünceleri içselleştirmiş ve içselleştirilen düşünce ve anlayış bütünü kimliğin bir parçası haline gelmiştir. Bu nedenle, sarkaç modeli ile ortaya çıkan insan hakları resminin anlaşılmasını İnşacı yaklaşım ve kuram daha bütüncül olarak mümkün kılmaktadır¹³.

---

¹² Britannica. "Constructivism - international relations", <https://www.britannica.com/topic/constructivism-international-relations>. (31.08.2021).

¹³ Donnelly, 2013, a.g.e., ss. 15-17.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

21. YÜZYIL ABD DIŞ POLİTİKASINDA İNSAN HAKLARI SÖYLEMİ:

OBAMA VE TRUMP YÖNETİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

4.1. İnsan Haklarının Genel Teorik Çerçevesi, Tarihi Dönüm Noktaları ve Amerikan Tecrübesi

4.1.1.Genel Teorik Çerçeve

Tanım ve Teori

İnsan, varlık olarak haklara sahiptir ve bu haklar onun varoluşsal bütünlüğünün esasını oluşturur. İnsan hakları düşüncesi tüm insanların temel haklar açısından özgür ve eşit olarak doğduğu varsayımına dayanır. Genel olarak kavram olması gerekeni; yani ideal olanı ifade eder ve bu hakları kullanmakta eşittir. Diğer bir ifade ile, insan hakları; ilkesel olarak tüm insanların sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerdir. Bu haklar ırk, etnik köken, millet, din, dil ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm insanların yararlanabileceği genel hakları kuşatır. Bunlara ek olarak, insan hakları anlayışı bireye seçme, kabiliyetlerini geliştirme ve kendini gerçekleştirme özgürlüğü sunar¹⁴. Öte yandan haklar sorumluluklarla dengelenerek devreye girer. Yine kişinin hakları başkalarının hakları ile sınırlandırılır. Ayrıca haklar özgürlük, onur ve vicdan gibi değer ve özelliklerle tahkim edilerek daha eşitlikçi bir toplumsal düzenin imkânını sağlarlar¹⁵.

Çağdaş dönemde kadın, erkek ve çocukların temel insan hak ve özgürlüklerini koruma altına almayı amaçlayan “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi / Beyannamesi” (1948) genel olarak ulusal ve uluslararası birçok yasanın temelini oluşturmaktadır. Hakların korunması bağlamında da ulusal ve uluslararası koruma mekanizmaları devreye girer. Ulusal düzeyde insan haklarının modern anlamda korunması ise 18. yüzyıldaki anayasalar ile başlar. Hakların korunması için hukuk yapmak devletin sorumluluğundadır. Devlet erki bu sorumluluğu yasama yoluyla yerine

¹⁴ Donnelly, 2013, a.g.e., ss. 7-11.

¹⁵ Donnelly, 2013, a.g.e., ss. 14-15.

getirir. Bu düzlemdeki hakların korunmasındaki metotların önleme ve denetleme amaçlı olduğu görülür. Buradan, ulusal düzeydeki insan hakları koruması iki bölümden teşekkül edildiği görülmektedir: Yargısal koruma ve Yargı dışı koruma. İlki kamu ve özel hukuk ilişkileri ile devletlerarası ilişkileri kuşatırken; diğeri ise, koruma ve denetim görevi yapan yargı dışındaki kurumları kapsamaktadır¹⁶.

Uluslararası düzeyde insan hakları koruması, ulusal düzeydeki haklarla ilgili korumanın devre dışı kalması üzerine devreye girer. Bu durumun temel sebebi ise, sorunların ulusal alandan uluslararası alana evrilmesidir. Bahse konu koruma, Birleşmiş Milletler ve onun ilintili bölgesel kuruluşlarınca sağlanır. Bu düzeydeki korumanın temeli ise, insan haklarıyla ilgili her zaman, her yerde ve herkes için geçerli olacak özelliklere göre korumanın devreye girmesi ve uygulanmasını sağlamaktır¹⁷.

İnsan Hakları Evreleri: Kuşaklar

Birinci Kuşak Haklar, kişisel ve politik hakları ifade etmek üzere kullanılan bir terimdir. Batıda siyasi endişelerin ön plana çıktığı 17. ve 18. yüzyıllarda ortaya çıkan haklar zümresidir. “Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi” (1789)’nde bu haklara referans yapılmakla birlikte, bahse konu hakların kullanılması bazı şartlara da bağlanmıştır. Bunlar arasında kölelerin haklarının oldukça sınırlı olması dikkate değer bir durumdur. Süreç içerisinde yavaş ilerleyen bu hak düşüncesine göre, siyasi irade insanlara keyfi arzularına göre hükmedemeyecek, istediklerini dayatamayacaktır. İnsanlar kendilerini ilgilendiren konularda rol ve yetki alabileceklerdir¹⁸. Kişisel özgürlüklerin politik irade karşısında güvence altına alınmasını amaçlayan bu kuşak haklara *Negatif Haklar* da denir. Özgürlük düşüncesinin etrafında şekillenen bu haklar; yaşama hakkı, din ve vicdan özgürlüğü, ifade ve adil yargılanma hakkı, seçme ve seçilme hakkı gibi haklar bütününe kuşatır¹⁹.

---

¹⁶ Angela Hegarty (Ed.); Siobhan Leonard, *A Human Rights: An Agenda For The 21st Century*, Cavendish Publishing Limited, London, 1999, ss. 2-3.

¹⁷ Hegarty, a.g.e., s. 17.

¹⁸ Donnelly, 2013, a.g.e., ss. 89-90.

¹⁹ Centre for Constitutional Studies. "Positive and Negative Rights", <https://www.constitutionalstudies.ca/2019/07/positive-and-negative-rights/>. (11.05.2021).

İkinci Kuşak Haklar, sosyal, kültürel ve ekonomik hakları kapsayan haklardır. Burada, Clapham'a göre, bu haklar kapitalizm-sosyalizm ikileminin arasında sosyalist geleneğin vurguladığı hususlara dayanmaktadır²⁰. Özellikle Sanayi Devrimi (1760-1830) ile ortaya çıkan sanayileşmeye bağlı olarak emeğin ve işçi sınıfının gelişmesine paralel olarak bu haklar ön plana çıkmaya başlamışlardır²¹. Batı Avrupa'da 1847 yılındaki meydana gelen ekonomik bunalım, 1848 Devrimlerine yol açmıştır. Bu süreç, klasik hakların sosyal ve ekonomik birtakım haklarla desteklenmesini ve bunların anayasal ve yasal güvence altına alınmasını beraberinde getirmiştir. Bu açıdan Fransız Anayasası (1848) sosyo-kültürel ve ekonomik haklara yer veren ilk anayasa olarak ortaya karşımıza çıkmaktadır²².

Sosyo-kültürel ve ekonomik hakların anayasalarda yoğun bir şekilde yer alması ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra mümkün olmuştur. Bu dönemde devlet, toplumun ekonomik olarak yetersiz kesimlerini korumak üzere ekonomik işleyişe müdahale eder. Ekonomik bir metot olan bu müdahale, "sosyal devlet" veya "refah devleti" anlayışının doğal sonucudur ve metot liberal ekonomik modelde de kabul görür.

Kısacası, İkinci Kuşak Haklar, sanayileşme süreçlerinde işçi sınıfının kendilerine tanınmayan haklardan rahatsızlıklarını ifade etmeye başlamalarıyla ortaya çıkan haklar grubudur. İnsanların temel ihtiyaçları, birlikte yaşama ve çalışma ile ilgili hakları kapsayan İkinci Kuşak Haklar, eşitlik temelinde zorunlu ihtiyaçların, ekonomik sonuçların (mal, hizmet ve ürün) ve sosyal durumun güvence altına alınması fikri üzerine temellenmiştir.

Kolektif haklar ya da uzlaşma hakları olarak da bilinen Üçüncü Kuşak Haklar, bireyler ile devlet erkinin ve gücün ortaklaşa ve etkin çabası ile mümkün olabilen haklardır. Bu haklar toplumsal dayanışma temelinde kolektif hakları savunurlar. "Dayanışma hakları", "kalkınma

---

²⁰ Andrew Clapham, *Human Rights - A Very Short Introduction*, (Second Edition), Oxford University Press, Oxford, 2015, s. 76.

²¹ Serena Parekh, *Hannah Arendt and The Challenge Of Modernity - A Phenomenology Of Human Rights*, Routledge, New York, 2008, s. 25.

²² World History - History of Western Civilization II. "The Second French Republic", <https://courses.lumenlearning.com/suny-hccc-worldhistory2/chapter/the-second-french-republic/>. (11.05.2021).

hakları" vb. adlarla anılan bu haklar doğal hukuk fikrinden doğarlar. Çevre hakkı, ekolojik hak, havyan hakkı, barış hakkı, gelişme hakkı, Üçüncü Kuşak Hakkı arasında sayılmaktadır²³.

Dördüncü Kuşak Haklar, bilgi-teknoloji toplumu hakları olarak da bilinirler. Bilim ve teknolojinin ilerlemesi ile ortaya çıkabilecek muhtemel olumsuzluklara karşı ortaya çıkan haklar bütünüdür. İnsan klonlaması, sanal zekanın farklı normlara evrilmesi, gibi haklar bu kapsamda değerlendirilirler²⁴.

4.1.2.Tarihsel Arkaplan

Tarihsel olarak insan hakları hususunda ilk kez görüş ortaya atanlar Sofistler olmuştur. Dini, kültürel, medeni, hukuki ve politik süreçlerdeki gelişmelere paralel olarak insan hakları anlayışları da değişiklikler meydana gelmiştir. Kutsal metinlerden arkeolojik verilere kadar pek çok belge ve kaynak insan haklarının gelişim macerasını ortaya koymaktadır. Yahudi Kutsal Kitabındaki bu bağlamdaki ifadelerden felsefi söylemlere, tarihsel fetih sonrası bildirilerden (Kiros Silindiri [MÖ. 539; Pers imparatoru Kiros'un Babil'i ele geçirmesinden sonra]) ve fermanlardan ("Asoka Fermanları" [MÖ. 272-31]) sözleşmelere ("Medine Sözleşmesi" [622; Yesrib'e hicretten sonra gerçekleştirilen sosyal kontrat]) kadar çok geniş yelpazedeki belge ve eserler insan haklarının gelişim çizgisini gösteren önemli metinlerdir²⁵.

Ortaçağ'da insan hakları açısından olduğu kadar uluslararası hukuk bağlamında da önemli bir dönüm noktası "Magna Carta" (1215)'dir²⁶. Yine bu dönemlerde felsefi ve teolojik açılardan—her ne kadar modern anlamdaki gibi olmasa da— insan haklarını ilgilendiren eserler ortaya konulmuştur. Aynı zaman diliminde Müslüman toplumlarda insan hakları ile ilgili önemli uygulamalar, fermanlar ve kurumların öncüllerini görmek mümkündür. Bu bağlamda

²³ Britannica. "Human Rights - Fraternité: solidarity or group rights", <https://www.britannica.com/topic/human-rights/Liberte-civil-and-political-rights#ref219329>. (11.05.2021).

²⁴ Bu konuda bkz.: United Nations - UNRISD. "Time for a Fourth Generation of Human Rights?", <https://www.unrisd.org/TechAndHumanRights-Soh-et-al>. (31.08.2021); Council of Europe. "The evolution of human rights", <https://www.coe.int/en/web/compass/the-evolution-of-human-rights>. (31.08.2021).

²⁵ United for Human Rights. "The Background of Human Rights", <https://www.humanrights.com/course/lesson/background-of-human-rights/the-background-of-human-rights.html>. (11.05.2021). Bu konu için bkz.: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_human_rights. (11.05.2021).

²⁶ Konu için bkz.: <https://www.archives.gov/exhibits/featured-documents/magna-carta>. (11.05.2021).

Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'un fethinden sonra uygulamaya koyduğu "Millet Sistemi"'nin farklı dini ve toplumsal gruplara vermiş olduğu haklar, yetkiler ve sorumluluklar örnek olarak verilebilir. Bu durum, daha genel bir kategori olan Zimmet Sistemi'nin yerel ve örfi unsurlarla kaynaştırılarak ortaya konulan bir örneğidir ve günümüz insan haklarının öncüllerinden bir safha olarak kabul edilebilir²⁷.

Modern insan hakları hukukunun büyük bir kısmının izleri görece yakın tarihte görülebilir. Bu konuda atılan adımlar ve kurulan bazı kurumlar bu sürecin ivme kazanmasında önemli rol oynarlar. Bu bağlamda Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin kurulması (1863), "100 Sayılı Genel Emir" / "Lieber Yasası" (1863) ve "Cenevre Sözleşmeleri" (1864) örnek olarak verilebilir²⁸. Aynı şekilde "İngiliz Yurttaş Hakları Beyannamesi" / "İnsanların Hak ve Özgürlüklerini ve Kraliyetin Halefliğinin Düzenlenmesini Beyan Hakkında Kanun" (1689) insan hakları anlayışının gelişmesinde önemli bir safhayı teşkil etmektedir. Bu beyanname ile Birleşik Krallık'ta insan haklarını sınırlayan, baskıcı hükümet uygulamaları yasa dışı kabul edilir hale gelir²⁹. Takip eden yüzyılda 1776'da ABD'de Amerikan Devrimi ve 1789'da Fransa'da Fransız Devrimi gerçekleşmiştir. Bu iki büyük devrim ciddi hak kazanımları sağlayan iki sonucun da elde edilmesine zemin hazırlamıştır. Birincisi, 1776'da yayımlanan "Amerikan Bağımsızlık Bildirisi" (*the Declaration of Independence of the United States*) ve buna ek olarak hazırlanan ve temel hak ve özgürlükleri sağlama noktasında önemli katkılar sağlayan "Virginia Haklar Beyannamesi" (*the Virginia Declaration of Rights*) dir. İkincisi ise, 1789'da ilan edilen "Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi" (*the Declaration of the Rights of Man and of the Citizen of France*) dir³⁰.

Bunları 18. ve 19. yüzyıllarda Jean-Jacques Rousseau (ö. 1778, Ermenonville, Fransa), I. Kant (ö. 1804; Königsberg), Thomas Paine (ö. 1809; New York), George W. F. Hegel (ö. 1831; Berlin), John Stuart Mill (ö. 1873; Avignon, Fransa) gibi düşünürler tarafından insan hakları düşüncesi ve felsefesinde ortaya konulan önemli tez, teori ve paradigmalar takip eder. Günümüzdeki kullanıldığı ibare ve çerçeve olarak insan hakları terimi ilk kez Thomas Paine'in

²⁷ Konu için bkz.: Britannica. "Millet", <https://www.britannica.com/topic/millet-religious-group>. (31.08.2021).

²⁸ Hegarty, a.g.e., ss. 2-3.; Janet Holl Madigan, *Truth, Politics, and Universal Human Rights*, Palgrave Macmillan, New York, 2007, s. 6.

²⁹ History. "English Bill of Rights", <https://www.history.com/topics/british-history/english-bill-of-rights>. (11.05.2021).

³⁰ Donnelly, 2013, a.g.e., s. 88.

Adamın / İnsanın Hakları (Rights of Man; 1791) adlı eseri ile William L. Garrison'ın *The Liberator*'deki yazıları (1831)nda kullanılmaya başlanmıştır. Öte yandan 19. yüzyılın ilk çeyreğinde daha da baskın ve belirgin hale gelen sömürgecilik süreçleriyle beraber insan haklarının savunulması konusundaki çabalar artmıştır.

20. yüzyılda iki büyük dünya savaşının gerçekleşmesi ve bu savaşlarda yüz milyona yakın insanın ölümü, sakat kalması veya kaybolması gibi trajik durumlar karşısında insan hakları alanında önemli adımların atılması zorunluluk haline gelmiştir. Buna paralel olarak insan hakları alanında pek çok grup ve hareket bu yüzyılda çok büyük toplumsal ve politik değişimlere zemin hazırlamışlardır. Kısacası savaşların, travmaların ve sürgünlerin yarattığı çok sayıdaki insan kayıpları ve insan hakları ihlalleri çağdaş insan hakları anlayışının oluşmasında, bu yöndeki bildirge ve belgelerin meydana getirilmesinde ana etkenleri meydana getirmişlerdir³¹. Öyle ki; Milletler Cemiyeti, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Versailles Barış Antlaşması'nda gerçekleştirilen görüşmeler istikametinde 1920'de kurulmuştur. Ortak güvenlik alanı yaratma, genel refahı artırma, diplomasi ve müzakerelerle sorunları çözerek savaşları önleme, silahsızlanma gibi amaçlara sahip olan Cemiyet'in kurulması, insan hakları konusunda önemli bir safhayı temsil etmektedirler³².

20. yüzyılda yukarıda anılan gelişmelere ek olarak, ulusal bağımsızlık hareketleri de insan hakları anlayışının yerleşmesinde önemli rol oynamıştır. Bu süreçlerde milli güçler sömürgeci güçleri ülkelerinden çıkarmayı başarırlar. Bu ulusal başarıların en öne çıkanlarından birisi—her ne kadar uzun sömürge süreçlerine maruz kalınmasa da—sömürgeci güçlere karşı Gazi Mustafa Kemal Atatürk liderliğindeki Anadolu'da gerçekleştirilen İstiklal Savaşı (1919-22)dir. Bir diğeri de Mahatma Gandhi (ö. 1948; Yeni Delhi) 'nin sonraları Gandizm olarak adlandırılacak olan hareketi ve bu süreçte kabul edilen “Sessiz Direniş” (*Ahimsa*) ve “Gerçeğe Sıkıca Sarılma” (*Satya.graha*) ilkeleridir.

20. yüzyılın en büyük trajedilerinden biri olan II. Dünya Savaşı (1939-45)'ndan sonraki süreçte dünyanın pek çok yerinde dini, etnik, ırksal veya mezhepsel baskılar sonrasında söz

---

³¹ Hegarty, a.g.e., ss. 4-5.

³² Konu için bkz.: History. "League of Nations", <https://www.history.com/topics/world-war-i/league-of-nations>. (31.08.2021).

konusu baskılara maruz kalanların tepkileri, insan hakları alanında önemli kazanımların oluşmasına imkân sağlamıştır. Bunlara örnek olarak ABD'deki sivil haklar hareketi ve son yıllardaki kimlik politikaları hareketleri verilebilir³³.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle 19. yüzyılda ortaya konulan kurum, kuruluş ve bildirgelere de dayanılarak, insan hakları anlayışı ve ilkelerinin daha da geliştirildiği görülmektedir. Bu süreç, beraberinde insan haklarını merkeze alan uluslararası hukukun temellerinin atılmasına ivme kazandırmıştır. Savaştan sonra Müttefik Güçler, Yalta Konferansı (1945)'nda Milletler Cemiyeti'nin rolünü oynayacak yeni bir örgütün kurulmasına karar verirler. Bu örgüt Birleşmiş Milletler (BM; 1945) olacaktır. Başta dünya barışını ve güvenliğini korumak, devam ettirmek, uluslararası arenada toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik iş birliğini oluşturmak olan bu uluslararası örgüt, "adalet, barış ve güvenlik" ilkeleri eksenine—çoğu zaman teori ve idealde kalsa da—bugüne kadar uluslararası insan hakları hukukunun uygulanmasında kabul edilebilir bir rol oynamaktadır³⁴. Örgütün yayımladığı 30 maddelik “BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi / Beyanamesi” (*The Universal Declaration of Human Rights of the United Nations*), örgütün İnsan Hakları Komisyonu tarafından hazırlanmış ve BM Genel Kurulu'nun Paris'teki 183. oturumunda kabul edilmiştir (10 Aralık 1948)³⁵.

Aynı yüzyılda başta Batı Avrupa ve Kuzey Amerika olmak üzere sendikalar emekçilerin haklarını (çalışanların durumu [çocuk, kadın emekçiler, gibi], çalışma koşulları, greve gitme, vb.) düzenleyen veya bu konuları ilkelere bağlayan yasaların çıkarılmasına ön ayak olmuşlardır. Aynı şekilde kadın hakları hareketi de kadınların seçme ve seçilme hakkını kazanmasında tarihi rol ifa ederler³⁶.

Bu gelişim çizgisi karşısında insan haklarının sadece bir söylem olduğunu ve içeriğinin güç ve iktidarı elinde tutanlar tarafından inşa edildiğini ifade eden yaklaşımlar da (Marksizm başta olmak üzere) mevcuttur. Bu görüşlerin ana ekseni şöyledir: Kapitalizmin egemen olduğu koşullarda bahse konu “ideal” kavramların içi boştur; küresel bağlamdaki sömürü pratikleri

³³ Richard A. Primus, *The American Language Of Rights*, Q. Skinner; L. Daston; J. Tully (Ed.), Cambridge University Press, Cambridge, 2004, ss. 177-180.

³⁴ Britannica. "United Nations", <https://www.britannica.com/topic/United-Nations>. (14.05.2021).

³⁵ United Nations Human Rights. "The Universal Declaration of Human Rights", <https://www.ohchr.org/en/udhr/Pages/UDHRIndex.aspx>. (14.05.2021).

³⁶ Clapham, a.g.e., ss. 33-35.

karşısında karşılığı da yoktur. Dünyadaki emperyal yapıya sahip devletler insan hakları söylemleriyle yoksulluk, yoksunluk ve adaletsiz gelir dağılımlarını gizlemeye, örtmeye ve yön değiştirmeye çalışırlar. Bahse konu güç merkezleri, hak ve özgürlükleri eko-politik çıkarlar ekseninde sınırlamada ve yok saymada tereddüt etmezler. Bu yaklaşımın ana tezine göre, konuşulması gereken “insan hakları” değil, “insanların hakları”dır. Bir kısım 70 yıl yaşasın diye niye bazıları 35 yıl yaşamak zorunda bırakıldığının sorgulanmasıdır esas “insanın hakları”³⁷.

4.1.3. Doğal Haklar, İnsan Hakları ve Amerikan Teori ve Tecrübesi

Doğal Hukuk, Doğal Haklar ve İnsan Hakları

“Doğal Hukuk” (Lt. *Lex Naturalis*), insan doğasına dayanan, devlet veya toplumun yasalarının dayandığı pozitif hukuktan bağımsız olarak çıkarılabilen ve uygulanabilen hukuk sisteminin adıdır. Doğal hukuk teorisine göre, tüm insanlar yasalar tarafından verilmeyen, otoritenin bahsetmediği; ama Tanrı, doğa veya akıl tarafından verilen haklara sahiptir. Kısaca ifade etmek gerekirse, sadece insan olmamız nedeniyle sahip olduğumuz haklar, doğal haklar olarak tanımlanır. Buradan şunu ifade etmek mümkündür: “İnsan hakları ve hukukunun temeli, doğal hukukta bulunmaktadır³⁸. Frost’a göre, bu hakların ihlal edilmesi durumunda insanların buna karşı çıkması etik bir gereklilik olacaktır³⁹.

Tarihi süreç içerisinde doğal hukuk anlayışı farklı safhalarda ortaya çıkmıştır. Doğal hukuk anlayışı ve insan hakları kavramı, sadece kültürden etkilenmekle kalmazlar; aynı zamanda kültürel yapıyı ve anlayışı da yansıtırlar⁴⁰. Genel olarak etik teoriler, politik teoriler, dinî ahlak gibi farklı adlarla da anılan doğal hukuk, başta Batı medeniyet deneyimlerinde olduğu gibi evreni ve insanları yöneten "doğal, tabii" ilkeleri tespit arayışında ortaya çıkmışlardır. Özellikle Aristoteles (ö. MÖ. 322; Halkis, Yunanistan)'in düşüncelerinde ve Roma

---

³⁷ David P. Forsythe, *Human Rights In International Relations*, (Second Edition), Cambridge University Press, New York, 2006, ss. 29-32.

³⁸ Francisco Forrest Martin; S.J. Schnably; R.J. Wilson; J.S. Simon; M.V. Tushnet, *International Human Rights & Humanitarian Law*, Cambridge University Press, New York, 2006, s. 2.

³⁹ Mervyn Frost, *Constituting Human Rights - Global Civil Society and The Society Of Democratic States*, Routledge, New York, 2003, s. 37.

⁴⁰ Kate Nash, *The Cultural Politics of Human Rights - Comparing the US and UK*, Cambridge University Press, New York, 2009, s. 8.

felsefesinde—başta Cicero (ö. MÖ. 43; İtalya)'da olmak üzere—doğal hukuk nosyonu açıkça ortaya konulmaktadır. Ortaçağ'da söz konusu anlayış Alberus Magnus (ö. 1280; Köln), Thomas Aquinas (ö. 1274; Fossanova, İtalya) gibi filozof ve teologlar tarafından geliştirilmiştir⁴¹.

Modern dönemin öncülü olan Rönesans devrinde özellikle Salamanca Okulu teoriye önemli katkılar sunmuştur. Francisco de Vitoria (ö. 1546)'nın düşünce ve metotlarının etkisiyle yetişen İspanyol teologlar tarafından kurulan okulun amacı, doğal hukuk ile ahlak alanında ayrıntılı düşünceler ortaya koymak ve Aquinas'ın öğretileri ile dönemin hukuk ve politik düzenini bağdaştırmaya çalışmaktır. Bunu yanı sıra, modern doğal hukuk teorilerinin, Aydınlanma Dönemi düşünürleri tarafından antikitenin Roma hukuk geleneği ile revaçtaki sosyal sözleşme teorileri kaynaştırılmaya çalışılmıştır. Bunlara ilave olarak, bu dönemde doğal hakların kaynağının ilahî olması hususu da ayrıca vurgulanır; nitekim doğal hukuk öğretisinin en önemli figürlerinden olan Hugo Grotius (ö. 1645; Rostock, İsveç)'a göre “doğal haklar, Tanrı tarafından kabul ettirilmiş, O'nun tarafından verilmiştir”⁴².

Modern dönemlere kadar hâkim olan kral ya da diğer hükümdarların iktidarlarını meşrulaştırmak için kullandıkları "asil kan, ilahî hak" gibi söylemler bu dönemde sorgulanmaya başlamıştır. Bu anlayış beraberinde bir hükümetin ya da iktidarın oluşum süreçlerini açıklamak için kullanılacak yeni ve alternatif bir gerekçe ortaya koymaya imkân sağlamıştır. Bu gelişmeler, klasik cumhuriyetçilik anlayışının ortaya çıkması açısından da önemlidir. Bunlara ilave olarak, Aydınlanma Dönemi'nin en önemli isimlerinden ve İngiliz klasik liberal düşüncenin öncüsü olan John Locke (ö. 1704; Essex, İngiltere)⁴³, doğal hukuk doktrininin

⁴¹ Jonathan I. Israel, *Democratic Enlightenment - Philosophy, Revolution, and Human Rights 1750-1790*, Oxford University Press, New York, 2011, ss. 445-446.

⁴² Johannes A. Van der Ven; Jaco S. Dreyer; Hendrik J.C. Pieterse, *Is There A God Of Human Rights?*, (M. Manley, Trans.), Koninklijke Brill NV, Leiden, 2004, s. 233.

⁴³ Locke, ilk kitaplarını siyasi nedenlerden dolayı isimsiz yayımlar ve bu eserlerin kendisine ait olduğunu kabul etmez. Descartes'tan etkilenir; ama onun zihnin özünün düşünme ve maddenin özünün yer kaplama olduğu fikirlerini ret eder. Gassendi'nin görüşlerine fikirleri oldukça benzer; bu yüzden Leibniz kendisine “Gassendici” der. Locke, inanç ve pratiklerde sadeliği savunan Püriten ekolünün sıkı bir taraftarıdır. İnsan zihnini *tabula rasa* ("boş levha") olarak kabul eden Locke, tecrübe ile bu levhanın dolduğunu savunur.

Temel fikirleri: Öğrenme dünyadan irtibatı kesmek ve tecrübe ile mümkündür. İnsanın görevi içinde yaşadığı bu dünya ile sınırlıdır. Ahlak; akıl ile sevgiden (kendini sevme) doğar. Bilginin kaynağı deneye yaslanan sistematik düşüncedir. Bu düşüncede sezgisel bilgiye, dini kabullere yer yoktur. Düşünce özgürlüğü esastır; dolayısıyla gelenek ve otoritenin tüm türlerinden kurtulmak gerekir. Bu liberalizm ile deizmin inşasına giden süreci hazırlar. Akıl merkezidir; eylemleri akla göre düzenlemek gerekir. Bu düşünceleri rasyonel pedagojinin temellerini oluşturur. Meşruti demokrasinin temel fikirlerini temellendirir. Görüşleri mutlakiyet rejimlerini temelden sarsar. İleriki asırlarda vuku bulacak üç büyük ihtilalin (İngiliz, Amerikan ve Fransız) esasını oluşturur. Doğa; siyasi toplumun olmamasıdır. Kaosun oluşması hayatı olumsuz etkiler; dolayısıyla siyasi topluluklar oluşturulur. Erk sahibi siyasilere itibar edilir. Otorite mutlak değildir; karşılıklı güven ile toplumsal sözleşme oluşturulur. İktidarın

gelişimine katkıda bulunmuştur. Thomas Hobbes (ö. 1679; Derbyshire, İngiltere) ve Jean Jacques Rousseau (1778 Ermenonville, Fransa) tarafından da savunulan doğal hukuk insan haklarının temellerini oluşturmaktadır. Doğal hukuka göre, insan hakları yaşam, hürriyet ve mülkiyet esaslıdır ve yasalar ve kurumlar aracılığıyla sağlanır. İnsanın özgürlüğü, başka bir insanın özgürlüğüne zarar verebilecek noktada sona erer. İnsanlar doğa durumundan gelen haklara sahiptir ve hiç kimse bu hakları kaldırmamalıdır⁴⁴. Doğa durumunda insanlar tam bir özgürlük içinde yaşarlar, eşittirler; çünkü kimse bir diğerrinin iktidarı halinde bulunmaz⁴⁵. Bu süreçlerin dayandığı düşünce ve felsefe havuzu olan Aydınlanma Düşüncesi'nde doğal hukukun esası "kişinin doğanın hukukunu kavrayacak rasyonel kapasiteye sahip olduğu inancı"dır⁴⁶.

Bu noktada, "Amerikan Bağımsızlık Bildirisi" (1776), "Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi" (1789), "BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi / Beyanname" ve "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi" (*European Convention on Human Rights*; 1953) gibi hukuki metinlerin, söz konusu insan hakları anlayışı ve doğal hakların vurgulanması açısından çok önemli oldukları da ifade edilmelidir.

Doğal hukuk ve haklar düşüncesi, Amerikan ve Fransız İhtilalleri ile en yüksek seviyesine ulaşır⁴⁷. Nitekim, Fransız İhtilali'nin akabinde deklare edilen "Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi" doğal haklar anlayışını net bir şekilde ortaya koyan en önemli

---

meşruiyeti bunlara ve bu süreçlere bağlıdır. Hürriyet milletin kabulü ile kurulmuştur. Bu kabul / güven yasalarla kayıt altına alınır. Bu güvene ihanet eden yöneticiyi görevden uzaklaştırma hakkını içerir. Otoritenin meşruiyeti yönetilenlerin rızasına dayanır. Siyasi toplumda özgürlük yasaların hükmüne bağlıdır. Bu mutlak değil, sınırlı bir özgürlüktür. Devlet içinde kuvvetlere ihtiyaç vardır. Bunlar üç ana güç vardır: Yasama, yürütme ve konfederatif güç. Devlet iktidarını sınırlandırmanın bir yolu kuvvetler ayrılığı ilkesidir. Toplumsal sözleşme; bu husustaki görüşlerinin bazıları Hobbes'unakilere benzer. Doğa durumunda mülkiyet hakkı yeterince korunmaz; bu yüzden toplumsal sözleşme ile devlet kurulur. Mülkiyet kuramı; "mülkiyet eşitsizliğini açıklama" amacı ile çıktığı yolun sonunda ulaştığı hüküm "mülkiyet sahibi Tanrı'dır". Bir şeyin mülkiyetini kazanabilmek için emek vermek gerekir. Mülkiyetin kaynağı her zaman "emek"tir. Bunun da kuralları vardır (biriktirme yasağı ve herkesin ihtiyacını bırakma zorunluluğu). Bu kurallar paranın icadına kadar etkin olmuştur. Bundan sonra artık para ile emek, satın alınmaya başlanır. Bu konuda bkz.: James Tully, *An Approach to Political Philosophy: Locke in Contexts*, Cambridge University Press, New York, 2007; Stanford Encyclopedia of Philosophy. "John Locke", <https://plato.stanford.edu/entries/locke/>. (31.08.2021).

⁴⁴ Jim Ife, *Human Rights From Below - Achieving Rights Through Community Development*, Cambridge University Press, New York, 2009, s. 73.

⁴⁵ James Tully, *An Approach to Political Philosophy: Locke in Contexts*, Cambridge University Press, New York, 2007.; Stanford Encyclopedia of Philosophy. "John Locke", <https://plato.stanford.edu/entries/locke/>. (31.08.2021).

⁴⁶ David Boucher, *The Limits Of Ethics In International Relations - Natural Law, Natural Rights, and Human Rights In Transition*, Oxford Press, New York, 2009, s. 195.

⁴⁷ Lester H. Cohen, "The American Revolution and Natural Law Theory", Vol. 39, No. 3, *University of Pennsylvania Press*, Philadelphia, 1978, s. 491.

belgelerden biridir⁴⁸. Fransız Ulusal Meclisi tarafından “Tanrı'nın öncülüğü” ibaresi ile kabul edilen Bildiri, insan haklarının korunmasının kutsal bir vazife olduğu belirtilerek, hakların ihlali durumunda felaketlerin meydana gelebileceğini vurgulamıştır. “Bu dönemlerdeki bildirimlerde, dini boyutun vurgulanmasının nedeni, bir yandan doğal hakların 'yasal tanımı'nı vurgulamak, bir yandan da Tanrı ile haklar arasında var olduğu kabul edilen ilişkiye olan inançtır”⁴⁹. Nitekim, Bildiride doğal haklar şöyle tanımlanmaktadır: “Doğanın ve Yaratıcı'nın verdiği, insanın var olmasına dayanan haklar”, “kutsal, dokunulmaz ve devredilmez”⁵⁰. Bu ifadenin doğrudan veya dolaylı olarak ortaya koyduğu düşünce ise şudur: “İnsanın doğası bütün insanlarda aynı olduğundan bütün insanlar eşittir”⁵¹. Perry’ye göre “her insanın kutsal olduğu kabulü, insan hakları düşüncesinin dini temele dayanmasını kaçınılmaz yapmaktadır”⁵².

21. yüzyılda ise, genel olarak doğal hukuk kavramı doğal haklar kavramı ile ilgili olarak kullanılır ve uygulanmaya çalışılır. Bu nokta; —daha önce de ifade edildiği gibi—düşünürlerin, filozofların ve hukukçuların büyük bir kısmının doğal hukuk ile “doğal hakları” (Lt. *ius naturale*) veya doğal adalet sözcüklerini birbirlerinin yerine kullanmakta oldukları da bir tespit olarak ifade edilmelidir.

Doğal Hukuk, İnsan Hakları ve Amerikan Teori ve Tecrübesi

İnsan hakları: İdeal ve Teori

Uluslararası ilişkilerin tarihine bakıldığında, değerler ve ilkelerin uygulanışında idealler ile gerçekler arasında daima farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Peck’e göre ABD’de insan hakları konusunda ideal ve gerçekteki pratikler arasında ciddi farklılıklar mevcuttur⁵³. Çalışmamız özelinde ABD’nin ülke içerisindeki yönetim anlayışı ve dış politikasındaki

⁴⁸ Van der Ven vd., a.g.e., s. 242.

⁴⁹ Boucher, a.g.e., s. 155.

⁵⁰ Boucher, a.g.e., s. 155.

⁵¹ Library Of Congress. "Creating the United States - Revolution of the Mind", <https://www.loc.gov/exhibits/creating-the-united-states/revolution-of-the-mind.html>. (11.07.2021).

⁵² Michael J. Perry, *The Idea Of Human Rights - Four Inquires*, Oxford University Press, New York, 1998, s. 29.

⁵³ James Peck, *Ideal Illusions - How The U.S. Government Co-opted Human Rights*, Metropolitan Books, New York, 2010, ss. 7-11.

eylemleri açısından da bu tespitin doğru olduğu ifade edilebilir. Çalışmanın bu kısmında doğal hukuk ve insan hakları düşüncesinin ve pratiğinin ABD’deki yeri ve durumu ele alınacaktır.

Doğal hukuk kavramı Amerikan hukuk ve anayasa geleneğinde merkezi rol oynamaktadır. Doğal hukukun öncü savunucularından Hobbes, Locke ve Rousseau’nun fikirleri ABD’de doğal hukuk, doğal haklar ve dolayısıyla insan hakları anlayışının gelişmesi açısından etkili olmuşlardır.

Locke’a göre, “doğa tarafından doğal haklara sahip olan öznenin hakları ihlal edilmemeli ve korunmalıdır. Bütün insanların sahip olduğu insan haklarının temeli de bu düşünceden ortaya çıkmıştır”⁵⁴. Bu anlayış ekseninde dönen Locke’un yaklaşımları, 1765-“Haklar Bildirisi”nde olduğu gibi⁵⁵, “Amerikan Bağımsızlık Bildirisi” ve “Amerikan Anayasası”nın oluşturulmasında etkili fikirlerin en başında gelmiştir⁵⁶.

Öte yandan, “doğal hakların dini boyutun dışında, insanları 'hak' bağlamında doğrudan etkilemesi ve ifade edilmesi 1765-“Haklar Bildirisi” (*Bill of Rights*)’nde görülmektedir”⁵⁷. Thomas Jefferson tarafından hazırlanan “Amerikan Bağımsızlık Bildirisi” taslağında “Birleşik Krallık’tan ayrılmayı yasallaştırmak için, doğal hukuk ve Tanrı’nın hukuku terimleri açıkça kullanılmıştır”⁵⁸. Hazırlanan metin, 13 eyaletten oluşan Federasyon’un felsefesini oluşturacaktır. Metnin temel teması şu hususlardan meydana gelir: (a) İnsanlar eşit yaratılmıştır; (b) Tanrı tarafından kendilerine devredilemez haklar verilmiştir; (c) Bu hakların temelini de yaşam, özgürlük ve mutluluğa erişme oluşturur⁵⁹. Bu çerçevedeki doğal hukuk ve haklar kavram olarak Delaware Anayasası (Eylül, 1776) ’nda da açıkça kullanılmıştır⁶⁰.

---

⁵⁴ Michael Freeman, "Order, Rights and Threats: Terrorism and Global Justice", *Human Rights In The 'War On Terror'*, R. A. Wilson (Ed.), Cambridge University Press, New York, 2005, ss. 39-40.

⁵⁵ Alma Kadragic, *Globalization and Human Rights*, Chelsea House Publishers, Philadelphia, 2006, s. 14.

⁵⁶ Primus, a.g.e. ss. 82-83.

⁵⁷ John R. Wallach, "Human Rights as an Ethics of Power", *Human Rights In The 'War On Terror'*, R. A. Wilson (Ed.), Cambridge University Press, New York, 2005, s. 114.

⁵⁸ Van der Ven vd., a.g.e., s. 238.

⁵⁹ Interactive Constitution. "The Declaration, the Constitution, and the Bill of Rights", <https://constitutioncenter.org/interactive-constitution/white-papers/the-declaration-the-constitution-and-the-bill-of-rights>. (11.07.2021).

⁶⁰ Justia US Law. "Delaware Constitution", <https://law.justia.com/constitution/delaware/#art01/>. (11.07.2021).

Locke tarafından teorik olarak “temeli atılan ‘Tanrı tarafından insanlara bahşedilen’ doğal haklar, ‘Amerikan Bağımsızlık Bildirisi’nde açık bir şekilde görülmektedir”⁶¹. Nitekim, Bildiri’ye göre haklar doğaldır, doğuştandır ve herkesin varoluşu sebebiyle hakkı olan değerlerdir. Bu doğrultuda Bildiri’deki ünlü başlangıç ifadesi şöyledir:

Tüm insanların eşit yaratıldığını, Yaratanları tarafından kendilerine devredilemez hakların verildiğini ve bu hakların Yaşam, Özgürlük ve Mutluluğa Erişme haklarının bulunduğu gerçeklerinin apaçık ortada olduğunu kabul ediyoruz⁶².

Bildiri’nin bitiş cümleleri de yine dini bir vurgu ile ibareleştirilir:

Dünyanın yüce hâkimine başvurarak...Birleşik Kolonilerin özgür ve bağımsız devletler olduklarını, Britanya Krallığı’na karşı her türlü Bağımlılıklarının sona erdiğini, bu Kolonilerle Büyük Britanya Devleti arasındaki her türlü siyasi ilişkinin sona erdirildiğini ifade eder⁶³.

Öte yandan, bahse konu dönemlerde genel olarak hakların tespiti ve dile getirilmesi kültürel açıdan sorunlu olarak kabul edilmiştir. Boucher’a göre; “çoğu Amerikalı için hak yaratma düşüncesi ‘lanetlendiği’ için, ilan edilen haklar, doğal haktan gelen ve ‘Tanrı’ ya da ‘Yaratıcı’ tarafından bahşedilen haklar temelinde oluşturulduğuna inanılmıştır”⁶⁴.

Aynı yılda ilan edilen “Virginia Haklar Beyannamesi” (29 Haziran, 1776) de aynı koşullarda metinleştirilmiştir⁶⁵. Baktığımızda Beyanname, hem “Amerikan Bağımsızlık Bildirisi” (2 Temmuz, 1776)’ne hem de “Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi” (1789)’ne kıyasla daha seküler bir içerikte olduğu görülür. Beyanname’nin birinci maddesinden seküler unsurların öne çıktığı açıkça ifade edilmiştir⁶⁶. Nitekim:

⁶¹ Ife, a.g.e., ss.73-74.

⁶² Bill Of Rights Institute. "Declaration of Independence (1776)", <https://billofrightsintstitute.org/primary-sources/declaration-of-independence>. (11.07.2021).

⁶³ Bill Of Rights Institute. "Declaration of Independence (1776)", <https://billofrightsintstitute.org/primary-sources/declaration-of-independence>. (11.07.2021).

⁶⁴ Boucher, a.g.e., s. 155.

⁶⁵ The Library Of Congress. "Primary Documents in American History - Virginia Declaration of Rights", <https://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/mason.html>. (11.07.2021).

⁶⁶ Facing History & Ourselves. "Thomas Jefferson and the Virginia Act for Establishing Religious Freedom", <https://www.facinghistory.org/nobigotry/readings/thomas-jefferson-and-virginia-act-establishing-religious-freedom>. (11.07.2021).

Tüm insanlar, doğuştan eşit derecede özgür ve bağımsızdırlar, ve toplum haline geldikleri zaman yaşam ve özgürlükten yararlanma, mülk edinme ve sahip olma, mutluluğu ve emniyeti arama ve elde etme hakları olmak üzere, hiçbir sözleşme ile gelecek nesilleri yoksun bırakmayacakları ya da ellerinden alamayacakları, varlıklarına yerleşik belli haklara sahiptirler⁶⁷.

Bu noktada, “Amerikan Bağımsızlık Bildirisi”nin “en önemli özelliğinin daha önce yapılmış sözleşmelere hiçbir şekilde atıfta bulunmamasının yanı sıra, bütün insanların 'eşit konum'a sahip olduklarını ve bu hakkın onlara ‘Doğa ve Tanrı'nın kanunları’ tarafından verildiğini ilan etmesi olduğu vurgulanmalıdır”⁶⁸. Bu çerçevede Bildirinin bu özelliği ile Aydınlanma ilkelerine uygun şekilde hazırlandığı da açıkça görülmektedir⁶⁹.

Öte yandan, zaman içerisinde doğal hukuk anlayışı ile Tanrı'ya yapılan atıfların giderek azalması, insan hakları anlayışındaki halkın ortak iradesine yönelik atıfların artmasını sağlamıştır. Nitekim, 1787 ABD Anayasası, “biz insanlar / *we the people*” kelimesi ile başlaması, Tanrı ya da doğal hukuka herhangi bir atfın olmadığı önemli bir kanıtını göstermektedir. Üstelik, 1789'da dini özgürlük konusunda Anayasa'daki gerçekleştirilen Birinci Yasa Değişikliği'nde dahi metinde açık bir şekilde Tanrı, Yaratıcı ya da doğal hukuka yönelik herhangi bir yargının bulunmadığı görülmektedir⁷⁰.

Doğal Haklar ve İnsan Hakları: Amerikan Tarihi ve Tecrübesi

Yerleşimden İsyanlara Amerikan Tecrübesi

Amerika kıtasının Avrupalılar tarafından keşfi (1492) sonrasında başta İngilizler, İspanyollar, Portekizliler ve Fransızlar olmak üzere Avrupalılar, kıtadaki topraklarını genişleterek koloniler kurmaya başlamışlardır. Kurulan kolonilere Avrupa'dan—İngiltere başta olmak üzere—göçmenler getirterek yerleştirildi. Bu kolonilerden birini William Penn (ö. 1718; Berkshire, İngiltere), İngiltere II. Charles'tan arazi hibesi olarak aldığı Pennsylvania'da 1681'de kurmuştur. Bu koloni, dini baskı ve zulümden kaçarak özgürlük peşinde koşan yerleşimciler

---

⁶⁷ Teaching American History. "Virginia Declaration of Rights and Constitution", <https://teachingamericanhistory.org/library/document/virginia-declaration-of-rights/>. (11.07.2021).

⁶⁸ Israel, a.g.e., s. 457.

⁶⁹ Israel, a.g.e., s. 457.

⁷⁰ Van der Ven vd., a.g.e. s. 240.

için bir sığınak olarak ilan edilmiştir. Hristiyanlığın Quaker ekolüne mensup olan Penn, Pennsylvania'yı başta Quaker'lar için olmak üzere diğer tüm inançların hoş karşılanacağı, özgürce yaşayabileceği bir "Kutsal Deney" olarak konumlandırmıştır⁷¹. 18. yüzyıl ortalarına gelindiğinde, ABD'nin kurucu taşları olan bu kolonilerin sayısı on üçe yükselmiştir⁷².

Yeni Dünya özellikle göçmenler açısından yeni fırsat ve imkânlar coğrafyası haline gelmiştir. 1776 yılındaki "Amerikan Bağımsızlık Bildirisi"'nin ilanına kadar, Amerika'daki on üç koloninin yönetimi tamamen Birleşik Krallığı'nın kontrolü altındadır. Söz konusu koloniler, Birleşik Krallık'a genel olarak ekonomi ve endüstri konularında destek olmuşlardır. Tarihi akış içerisinde nüfusun artması, ekonominin gelişmesi, ticari teşebbüslerin yoğunlaşması, sosyo-kültürel ve dini yapıda farklılıkların çoğalması gibi sebeplerden dolayı kolonilerde Birleşik Krallık'tan farklı bir sosyo-ekonomik ve politik oluşmuştur. Bu süreç kolonilerin idari olarak da farklı bir yol izlemelerine yol açmıştır. Kolonilerin genelinde iki yasama meclisi yer alır: Krallığı temsil eden meclis ve koloniyi temsil eden meclis. İlkinin üyeleri Birleşik Krallık tarafından atanırken, diğerinin üyeleri mal sahibi seçkinler tarafından seçilirdi. Yargı sistemi de İngiliz hukuk sistemine göre faaliyet gösterirdi⁷³.

İsyanlardan İhtilal ve Kuruluşa Amerikan Tecrübesi

Özellikle "Deniz Ulaşım Yasası" (1651) ile koloniler üzerinde başlayan ağır baskılar, 1660 yılında çıkarılan ticaret yasağı ile koloniler ile Birleşik Krallık arasındaki gerilimleri net bir şekilde açığa çıkarmıştır. Kısa süre sonra, Birleşik Krallık tarafından giderek artan yüksek vergiler ve koloniler arası ticarete yasak getirilmesi, Amerika'daki kolonilerin varlığına direkt tehdit oluşturması, protestoları kaçınılmaz hale getirmiştir⁷⁴.

⁷¹ Van der Ven vd., a.g.e., s. 237.

⁷² Bu konuda bkz.: Seymour Martin Lipset, *The First New Nation: The United States in Historical and Comparative Perspective*, W. W. Norton & Company, Inc., New York, 1979.; Britannica. "United States", <https://www.britannica.com/place/United-States>. (31.08.2021); History. "The 13 Colonies", <https://www.history.com/topics/colonial-america/thirteen-colonies>. (31.08.2021).

⁷³ Süha Atatüre, *Amerika Birleşik Devletleri'nin Siyasi Yapısı - Onüç Koloniden Küresel Güç Amerika*, Beta Yayınları, İstanbul, 2017, ss. 67-68.

⁷⁴ Atatüre, a.g.e., ss. 71-72.

Bunlara ek olarak, Birleşik Krallık'nın Avusturya, Fransa ve Rusya ittifakıyla yaptığı Yedi Yıl Savaşları (1756-1763) yüzünden İngiliz bütçesi oldukça zayıflamıştır. Bunun üzerine Birleşik Krallık ekonomik zorlukların üstesinden gelmek üzere kolonilere yeni vergiler koyar. Bu uygulama kolonilerin tepkisiyle karşılaşmıştır. Yüksek vergiler ödeyip karşılığında hiçbir şey alamamaktan yakınan koloniler bağımsızlık sürecine yönelik adımları atmaya başlamışlardır. Amerika'da Birleşik Krallık'nın yaptığı uygulamalara karşı en çok tepki, Şeker Melası Yasası, Damga Yasası ve özellikle Çay ihracatına gelen yüksek ek vergi üzerine meydana gelmiştir. Artan vergi yüküne ek olarak, Birleşik Krallık'nın “Katlanılmaz Yasalar” adı verilen yasalar dizini çıkarmasıyla koloniler, yasaların iptal edilmesi için harekete geçmeye başlamışlardır. Bunun üzerine, başta Kurucu Babalar olmak üzere pek çok eyaletlerin temsilcileri Philadelphia'da Birinci Kıtasal Kongre gerçekleştirmek üzere toplanmıştır (1774). Birleşik Krallık'ın Kralı Kral III. George'un Birinci Kıtasal Kongre'den çıkan “Katlanılmaz Yasalar”ın kaldırılmasına ilişkin dilekçeyi reddetmesi üzerine, artık koloniler için bağımsızlık tek çare olarak görünmeye başlanmıştır. Bir yıl sonra İkinci Kıtasal Kongre'den çıkan karar ile bağımsızlık adına Birleşik Krallık'a karşı savaşmak için Kıta Ordusu'nun oluşturulmasına karar verilmiştir (1775). Böylece, kolonilerin birleşme ve Birleşik Krallık'a karşı savaşma duygusu Amerika'da bağımsızlık düşüncesinin ana nedenlerini oluşturmaya başlamıştır. Diğer bir ifade ile, Yeni Dünya'da yönetim ve kontrol olarak—Paine'nin ifadesi ile—“tiranlığa” doğru giden Birleşik Krallık ile ilişkiler gerildikçe, bağımsız bir devlet olma isteği giderek belirginleşmeye başlar⁷⁵. Bu yüzden koloniler, Birleşik Krallık'a karşı ayaklanmaya başlamışlardır⁷⁶. 1776 yılının ilkbaharında Amerika'da Birleşik Krallık'ın otoritesi neredeyse bütün eyaletlerde tamamen sona ermiştir ve kongre üyelerine yeni hükümet kurmaları talimatı ile bağımsızlık çağrısında bulunmuştur.

Bunlara ek olarak, düşünce temelinde bağımsızlığa giden yolun sonuca ulaşmasını sağlayan en önemli etkilerden biri Thomas Paine'in “Sağ Duyu” (*Common Sense*) adlı eserinin yarattığı düşünce iklimidir. Tarihsel konjonktürün ayrıntılı bir resmini verebilme açısından, şu satırlar oldukça önemlidir: “1776 yılının bahar ayında artık “bağımsızlık” ve “ayrılma” kelimeleri Amerika topraklarında durdurulamaz olmuştu. Thomas Paine'in “*Sağ Duyu*” adlı eseri Thomas Jefferson'ın eline geçtiğinde, Amerika'nın bağımsızlık çerçevesi düşünce

---

⁷⁵ Boundless US History. "The American Revolution: 1775–1783 - The Second Continental Congress", <https://courses.lumenlearning.com/boundless-ushistory/chapter/the-second-continental-congress/>. (16.07.2021).

⁷⁶ Office Of The Historian. "Continental Congress, 1774–1781", <https://history.state.gov/milestones/1776-1783/continental-congress>. (16.07.2021).

bağlamında çizilmiş oldu. Mayıs'ta Philadelphia'daki Kongre'ye geri dönmeyi düşünen Jefferson'ın bu düşünceleri destekleyecek bir kitle ile karşılaşması resmi olarak bağımsızlık temellerinin atılmasını sağlamıştır. Nitekim, John Adams kolonilerin kendilerine bağımsız hükümetler kurmasını öneren bir teklif getirmiş ve Kongre'de oluşturulan komite bağımsızlığı ilan eden bir belgenin taslağının hazırlanması için Jefferson'ı seçmiştir⁷⁷.

Savaşın başlangıcında Kongre, bağımsızlık kararını onaylamış (2 Temmuz, 1776) ve ertesi gün Jefferson, Franklin, Adams ve komitenin diğer üyeleri George Washington ve Thomas Jefferson tarafından yazılan ve özgürlük taleplerini somutlaştıran “Amerikan Bağımsızlık Bildirisi”ni komisyona sunmuştur; fakat “Kongre, Bildiri'deki kölelik karşıtı ifadelerinin silinmesi üzerine yapılan ortak çalışma sonucu, Bağımsızlık Bildirisi 4 Temmuz 1776 yılında ilan edilmiştir⁷⁸.

Altı yıl süren savaş sonunda (1782), George Washington komutasındaki koloni güçleri Birleşik Krallık'ı mağlup etmiştir. Bunun üzerine kolonilerden geri çekilen Birleşik Krallık, Paris Antlaşması (1783) ile 13 koloninin bağımsızlığını resmen kabul etmiştir. Bu kabul ile bağımsızlıklarını ilan eden koloniler, artık içişlerinde serbest eyaletlerden oluşan Amerika Birleşik Devletleri adı ile siyasi entiteyi kurulmuştur (1787). “Amerikan Anayasası”nın onaylanması (1789) ile “Amerika” üst kimliği ile yeni bir ulus dünya sahnesine çıkmış olur. ABD; ülkesini anayasa ile yönetmeyi vaat eden bir başkanın seçim ile göreve geldiği ilk modern demokratik cumhuriyet olarak tarihteki yerini alır.

Genel olarak Amerikan sistemi, 18. yüzyılda insan hakları, adalet, eşitlik, kuvvetler ayrılığı, özgürlük gibi kavramların dünya kamuoyuna girmesine öncülük etmiştir. Doğal hukuk ve insan hakları açısından, Thomas Jefferson ve James Madison tarafından desteklenen “Virginia Din Özgürlüğü Yasası” (1786) önemli bir gelişmedir. Weller'a göre,

[Yasa] insan aklının özgürlüğü ve dinsel özgürlük doğal haklar temelinde değerlendirilmiş ve din devlet arasına uygun bir sınır çizme girişiminde bulunmuştur. Bildiride, din özgürlüğünün Tanrı tarafından verilmiş temel bir hak

⁷⁷ Gerry Souter ve Janet Souter (Ed.), *Founding Of The United States*, (Second Edition), Imagine Publishing, Bournemouth, 2015, s. 26.

⁷⁸ Souter ve Souter, a.g.e., s. 27.

olduğu ve bu hakkın, herhangi bir yasa ya da sivil güç tarafından baskı altına alınamayacağı ilan edilmiştir⁷⁹.

Doğal hakların “ilahi kökenli” oluşunun vurgulanması ve buna bağlı olarak da “herhangi bir yasa ya da sivil güç tarafından baskı altına alınamayacağı”nın ifade edilmesi tarihsel konjonktürün temel kodlarını ortaya koyması açısından oldukça önemlidir.

İnsan Hakları: Gerçek ve Pratik

Kurucu Düşüncenin ve Kurucu Babaların “Öteki” Anlayışı: Poligenezi ve Kölelik

İrkçılığın farklı bir çeşidi olan poligenezi (*polygenesis*) bütün insanların Adem ve Havva'nın soyundan geldiğini savunan / kabul eden monogenezi (*monogenesis*)yi ret eden bir içeriğe sahip bir anlayıştır⁸⁰. Bu yaklaşıma göre, insanlık ortak bir atadan değil, her ırk farklı bir türden meydana gelir⁸¹.

Şüphesiz Kurucu Babalar ABD'nin kurulmasında çok önemli başarılar imza atsalar da, özellikle insan hakları konusunda başarısız oldukları pek çok konu bulunduğu ifade edilebilir⁸². Bu açıdan, Kurucu Babalar⁸³ üzerinde büyük etkisi olan Aydınlanma Dönemi düşünürlerinden David Hume (ö. 1776; İskoçya)'ün poligenezik bir yaklaşıma sahip olması önemlidir⁸⁴. Bu yaklaşım farklı yoğunluk ve formlarda Amerikan düşünce topografyasında da ortaya çıkar.

---

⁷⁹ Paul Weller, "Human Rights', 'Religion' and the 'Secular': Variant Configurations of Religion(s), State(s) and Society(ies)", *Does God Believe In Human Rights?*, N. Ghanea, A. Stephens, R. Walden (Ed.), Koninklijke Brill NV, Leiden, 2007, ss. 155-156. (Vurgular metnin aslında mevcuttur).

⁸⁰ Britannica. "Polygenism", <https://www.britannica.com/science/polygenism>. (31.08.2021). Bu konuda bkz.: Terence D. Keel, "Religion, Polygenism and the Early Science of Human Origins", *History of the Human Sciences*, Vol. 26, No. 2, ss. 3–32.; Robert A. Smith, "Types of mankind: polygenism and scientific racism in the nineteenth century United States scientific community." 2014, basılmamış YL / MA tezi, *Electronic Thesis Collection*. 105.

⁸¹ Boucher, a.g.e., s. 208.

⁸² Dan Peel, *All About History of The Founding Fathers*, (Second Edition), Future PLC, Bournemouth, 2019, s. 135.

⁸³ Amerikan Kurucu Babaları genel olarak 7'dir. Bunlar: Benjamin Franklin (ö. 1790), George Washington (ö. 1799), Alexander Hamilton (ö. 1804), Thomas Jefferson (ö. 1826), John Adams (ö. 1826), John Jay (ö. 1829), James Madison (ö. 1836)'dir. Bazıları bunlara Samuel Adams (ö. 1803)'ü de ekler. Bu konuda bkz.: Biography. "Founding Fathers", <https://www.biography.com/people/groups/founding-fathers>. (31.08.2021); History. "The Founding Fathers", <https://www.history.com/topics/american-revolution/founding-fathers-united-states>. (23.03.2021).

⁸⁴ Israel, a.g.e., ss. 253-254.

ABD'de ilk köle karşıtı topluluğun üyesi olan Thomas Paine, “Amerika’da Afrikalı Köleliği” (*African Slavery In America*) (1775) adlı yazısında, insanları 'adalet ve insanlık' adına yapılan kötü uygulamanın kınanmasına ve reddedilmesine çağırır⁸⁵. Bir yandan da, ABD Başkanı Abraham Lincoln'ın köleliği kaldırmaya çalışmasından yaklaşık bir asır önce aynı Paine, ilginç bir şekilde “ABD Anayasası'nda köleliğe dair bir madde koymaya çalışır”⁸⁶.

Aslında prensip ve ideal olarak, “ABD Anayasası” (1787), “Biz insanlar” (*We the people*) ibaresi ile başlayarak, insan haklarının temelinde kurulduğunu açık bir şekilde göstermeye çalışır. Ancak, bahse konu dönemde Anayasa'da belirtilen “insanlar”ın, köleliğe maruz kalan milyonlarca Afrikalı-Amerikalıları kapsamaması, Anayasanın insan haklarıyla ne kadar ilişkili olduğu tartışmasını beraberinde getirmiştir. Diğer bir ifade ile, “insan hakları anlayışıyla inşa edilen kurumlar çerçevesinde doğduğu ifade edilen ABD'nin, bir yanda da kölelik kurumunu barındırması konuyla ilişkin çifte standartını net bir şekilde göstermektedir”⁸⁷.

Aydınlanmacı düşünürlerden oldukça etkilenen doğal hakların—dolayısıyla insan haklarının—savunuculuğunu yapan, ABD'nin üçüncü başkanı ve Kurucu Babalardan olan Thomas Jefferson (ö. 1826; Virginia) ırkçı söylemlerinin yanı sıra poligenezik düşünceleriyle öne çıkan şahsiyetlerdendir⁸⁸. Nitekim; 1781 tarihli “Virginia ile İlgili Notlar” (*Notes On The of Virginia*) adlı eserinde Jefferson şunları dile getirir: “[Siyahlar] Ya farklı bir ırktan geldiler ya da zaman ve koşullar yüzünden farklılaştılar; ancak siyahlar, beyazlara kıyasla beden ve akıl yapısı açısından daha düşük seviyededirler”⁸⁹. Jefferson, ilke olarak köleliğe karşı çıksa da, kendisi kölelere—hatta yüzlerce köleye— sahiptir. Resmi kaynaklara göre, Jefferson'ın hayatı boyunca altı yüzden fazla kölesi olduğu tespit edilmiştir⁹⁰. Öte yandan Jefferson kölelerin

---

⁸⁵ Sci Library - The School Of Cooperative Individualism. "American Slavery In America - Thomas Paine", https://www.cooperative-individualism.org/paine-thomas_african-slavery-in-america-1775.htm. (10.07.2021).

⁸⁶ Boucher, a.g.e., s. 209.

⁸⁷ Boundless US History. "Founding a Nation - We the People", <https://courses.lumenlearning.com/boundless-ushistory/chapter/we-the-people/>. (10.07.2021).

⁸⁸ Smithsonian Magazine. "The Dark Side of Thomas Jefferson", <https://www.smithsonianmag.com/history/the-dark-side-of-thomas-jefferson-35976004/>. (10.07.2021).

⁸⁹ PBS - Africans In America. "Jefferson's Notes on the State of Virginia", <https://www.pbs.org/wgbh/aia/part3/3h490t.html>. (10.07.2021).

⁹⁰ The White House Historical Association. "The Enslaved Household of President Thomas Jefferson", <https://www.whitehousehistory.org/slavery-in-the-thomas-jefferson-white-house.>; Konu için bkz.: Britannica. "Thomas Jefferson - Slavery and Racism", <https://www.britannica.com/biography/Thomas-Jefferson/Slavery-and-racism>. (10.07.2021).

özgürlüğü ile ilgili olarak “ilginç” fikirlere sahiptir. Boucher’e göre, köle ticaretinin yasaklanması konusunda pek çok çabaları ve atılımları olsa da, Jefferson aslında kölelerin özgür bırakılmasına karşı çıkmıştır. Jefferson’ın savunduğu 'azat etme' düşüncesine göre, köleler azat edilebilir; ancak azat edilen kölelerin Amerika'da yerleşmesine izin verilmeyecek, Afrika'ya ya da Karayip'lere sınırışı edilecekti⁹¹.

Bu “ilginç” fikrin ardında eski kölelerin eski efendilerine karşı intikam ve isyan hareketlerinde bulunacağı korkusu olduğu ifade edilebilir⁹². “İlginç” görüşlerinin devam olarak Jefferson şöyle söyler: “Köleliliğin kaldırılması ne kölelerin, ne de köle sahiplerin çıkarına olacaktır. Beyazların siyahlara karşı önyargıları devam edecek ve siyahların beyazlara karşı öfkeden gözleri dönecektir”⁹³.

Bu noktada Kurucu Babalar’ın, köleliğin kaldırılması için acele etmedikleri vurgulanmalıdır. Bu durumun altında yatan sebepleri şu şekilde sıralamak mümkündür: (1) Kurucu Babalar’ın temel öncelikleri bir devlet kurmak ve onu muhafaza etmek olmuştur; (2) Onlara göre kölelik, mülkiyetin bir biçimidir. Bu nedenle de ABD Anayasası tarafından korunmaya alınır; (3) Kurucu Babalar ırksal üstünlük konusunda yadsınamaz inançlara ve önyargılara sahiptirler⁹⁴. “Jefferson’ın yüzlerce kölesi[nin] bulunma[sı]”⁹⁵ bu önyargının yansıması olarak kabul edilebilir.

Öte yandan, Kurucu Babaların kölelik hususunda ikircikli—çoğu zaman da kalması yönünde—tavırları dikkate değer bir durumdur. Bu durumu açmak gerekirse, şunlar ifade edilebilir:

Kurucu Babalarda kölelik sorunu çok sıkıntılı ve karmaşık bir problem oluşturmaktadır. Her ne kadar, Kurucu Babalar kölelik düşüncesine fikir ve prensip olarak karşı çıksalar da, kendilerine ait köleleri azat etmemişlerdir. Örneğin, Kurucu Babalar, uluslararası köle ticaretini yasaklanmasını ve Jefferson’ın Kuzeybatı Alanı’na köleliğin kaldırılmasına ilişkin öneriyi kabul

---

⁹¹ Boucher, a.g.e., s. 209.

⁹² Library Of Congress. "Thomas Jefferson", <https://www.loc.gov/exhibits/jefferson/jeffwest.html>. (14.07.2021).

⁹³ Boucher, a.g.e., s. 210.

⁹⁴ Boucher, a.g.e., s. 209-210.

⁹⁵ The White House Historical Association. "The Enslaved Household of President Thomas Jefferson", <https://www.whitehousehistory.org/slavery-in-the-thomas-jefferson-white-house>. (14.07.2021).

etmişlerdir; ancak karar, sadece Kuzeyi etkilemiş, Güneydeki kölelik sorununu hiçbir şekilde etkilemediği gibi iki taraf arasındaki kutuplaşmanın giderek artmasına neden olmuştur⁹⁶.

Tarihsel süreçler ele alındığında aslında 1787 Anayasa Konvansiyon'unda kölelik konusunda tartışmalar yaşansa da, yeni oluşan ABD'de birliği koruma düşüncesi baskın gelmiştir⁹⁷. Bu nedenle Kurucu Babalar, Anayasa'da eyaletlere kölelik konusunda taviz verilmesine ilişkin maddeler koymuşlardır. Bu maddelerin en önemlisi, “beşte üç” maddesidir. Buna göre, köle sahibi eyaletler Kongre'de temsil paylarının bölüştürülmesinde kölelerin beşte üçünü nüfusa dahil edebilirdi. Şüphesiz bu durum, ABD Temsilciler Meclisi'ndeki Güney eyaletlerin koltuk sayısı ciddi bir şekilde arttırmıştır⁹⁸.

Tüm bu noktaların dışında konuyla ilgili önemli bir husus ise, Kurucu Babaların kölelik konusunda farklı görüşlere sahip olmasıdır. Nitekim, Alexander Hamilton ve Benjamin Franklin kölelik konusunda uzun vadede reformlar yapılmasını savunmuşlardır⁹⁹. Bununla birlikte buradaki önemli husus her ikisinin de köleliğe—nispeten—mesafeli olan Kuzeyden olmalarıdır. Genel olarak ifade edilecek olursa, “Güneyli Kurucu Babalardan hiçbiri kölelerini azat etmemiştir. Bunun tek istisnası, ABD'nin üçüncü Başkanı George Washington'dır”¹⁰⁰. Ancak, Washington'ın hayatı boyunca kölelik konusundaki fikirlerinin oldukça çelişkili olduğu unutulmamalıdır¹⁰¹.

İdeal ile gerçek arasındaki bu büyük açığın oluşma sebeplerinin başında ekonomik faktörler gelmektedir. Öyle ki, ABD'de kölelik sorununun bu kadar karmaşık olmasının en önemli sebeplerinden biri, kölelerin başta Güney eyaletleri olmak üzere ABD ekonomisindeki

---

⁹⁶ Bu durum, şu tezi doğrular görünmektedir: Kurucu Babalar tarafından ABD'de köleliliği sonlandırma konusunda neredeyse hiçbir destek olmadığı gibi, köle ticaretini yasaklama konusu da sürekli bastırılmıştır. 1808 yılında, Kaçak Köle Yasası'nın kabul edilmesi sonucunda resmen ABD'de köle ticareti yasaklanmıştır. Bu Yasa'ya göre, özgür devletler kaçan köleleri köle sahiplerine geri göndermesini teşvik edecekti. Konu için bkz.: Peel, a.g.e. s. 79.

⁹⁷ Constitutional Rights Foundation. "The Constitution and Slavery", <https://www.crf-usa.org/black-history-month/the-constitution-and-slavery/>. (14.07.2021).

⁹⁸ Peel, a.g.e., s. 79.

⁹⁹ Britannica. "The Founding Fathers and Slavery", <https://www.britannica.com/topic/The-Founding-Fathers-and-Slavery-1269536>. (14.07.2021).

¹⁰⁰ Encyclopedia Virginia - Virginia Humanities. "George Washington and Slavery", <https://encyclopediavirginia.org/entries/washington-george-and-slavery/>. (14.07.2021).

¹⁰¹ George Washington's Mount Vernon. "Washington's Changing Views on Slavery", <https://www.mountvernon.org/george-washington/slavery/washingtons-changing-views-on-slavery/>. (14.07.2021).

yeridir. Özellikle, ekonominin temel kaynaklarından birini oluşturan pamuk tamamen köle işgücüne dayanmaktaydı¹⁰². Bu nedenle ABD'de 1808 yılında köle ticareti yasaklansa da, Yasa uygulanmamış ve kölelerin sayısında da azalmaya dahi gidilememiştir. “Nitekim 1790 yılında, Güney'deki eyaletlerde köle sayısı 500 bin iken, 1860 yılında 4 milyona yaklaştığı ifade edilmektedir”¹⁰³.

Kurucu Düşüncenin ve Kurucu Babaların Amerikan Yerlileri Anlayışı

Genel olarak şunu ifade etmek mümkündür: Yerli halkların hakları ve özgürlükleri konusunda Amerikan Kurucu Babaları ve devrin düşünürleri genel olarak çok istekli görünmezler. Öyle ki; “birkaç istisna dışında, Kurucu Babalar Amerikan yerlilerinin haklarını tanıma adına çok az girişimde bulunmuşlardır”¹⁰⁴.

Genel olarak, bazı yerli kabileler, ABD'nin bağımsızlığının elde edilmesinde Kurucu Babaları çabalarını desteklemiş, bazıları ise Birleşik Krallığa sadık kalmayı tercih etmişlerdir. Böyle olmasına rağmen, “1779 yılında George Washington, Yerli Amerikalıların köylerine ceza amaçlı saldırma emri verince, ABD'nin [bağımsızlık mücadelesinde] müttefikleri olup olmamaları konusunda hiçbir ayırım yapmamıştır”¹⁰⁵.

İlave olarak, “ABD Anayasası” (1787) Kongre'ye “yabancı devletlerle ve yerli kabilelerle ticari düzenleme” gücü vermiştir. Bahse konu bu düzenleme esnasında Washington'ın Kongre'de yerli Amerikalıları tanımlarken “ormanlardaki vahşi yaratıklar gibiler”¹⁰⁶ ifadesi kullanması oldukça dikkate değer bir durumdur. Üstelik, aynı oturumda Washington yerlilerin topraklarının satın alınmasını da ısrarla savunmuştur¹⁰⁷.

---

¹⁰² Library Of Congress. "Pre-Civil War African-American Slavery", <https://www.loc.gov/classroom-materials/united-states-history-primary-source-timeline/national-expansion-and-reform-1815-1880/pre-civil-war-african-american-slavery/>. (10.07.2021).

¹⁰³ Peel, a.g.e., s. 135.

¹⁰⁴ Britannica. "Founding Fathers - Failure", <https://www.britannica.com/topic/Founding-Fathers/The-achievement#ref261049>. (10.07.2021).

¹⁰⁵ Onondaga Nation. "US Presidents – Hanadagáyas" <https://www.onondaganation.org/history/us-presidents-hanadagayas/>. (10.07.2021).

¹⁰⁶ Peel, a.g.e., s. 135.

¹⁰⁷ Peel, a.g.e., s. 135.

Bunlardan daha ilginç olanı ise, Amerikan yerlilerinin idari ve hukuki oturumlarda ve bağlamlarda “dış politika” konusu olarak ele alınmasıdır. Öyle ki; yıllarca imzalanan çeşitli antlaşmalarda Amerikan yerlilerinin sorunları Kongre’de dış politika bağlamında değerlendirilmiştir¹⁰⁸. Bunun doğal sonucu da “Amerikan yerlilerinin diğer devletler tarafından kendi topraklarında yabancı olarak görülmesi şeklinde olmuştur”¹⁰⁹.

Öte yandan, 1830’lu yıllarda Amerikan yerlilerinin alanlarına yayılmak isteyen beyaz yerleşimcilerin giderek artması ve bunu seçimlerde kullanmak isteyen ABD hükümeti, sert eylemlerle karşılık verilmesine neden olmuştur. Konuya ilişkin çözüm ise, ABD Başkanı Andrew Jackson tarafından çıkarılan Yerli Techir Yasası kanalıyla gerçekleştirilmiştir. Ancak Yerli Techir Yasası çoğu Amerikan yerlisi tarafından hoşnutla karşılanmadığı gibi, ABD hükümeti tarafından da kendi topraklarından ayrılmaya zorlanmışlardır¹¹⁰.

Prensipte Amerikan yerlilerinin Yerli Tecrit Yasası’na katılımı gönüllülük esasına dayandırılması gerektiği şartı bulunsa da süreç ve sonuçlar bundan tamamen farklı olarak vuku bulur. Bu yüzden mevzubahis zor/un/lu göçler “Gözyaşı Yolları” (*Trail of Tears*) olarak adlandırılmıştır¹¹¹. 5.043 milden uzun olan bu yolda, acımasız koşullar altında çoğu yerli açlık ve hastalıktan ölmüş ve zorlu yolculuklar 1840’lı yıllara kadar devam etmiştir. Hayatta kalan onbinlerce yerli ise, göç sonrasında zorla Yerli Alanı’na taşınmışlardır. ABD hükümeti, yeni tahsis edilen alanın sonsuza kadar dokunulmayacağı sözü verse de hudut çizginin giderek Batıya doğru kaymasıyla “Yerli Devleti” küçülmüş ve 1907 yılında Oklahama eyaleti ABD topraklarına katılmış ve Yerli alanı tamamen yok olmuştur¹¹².

---

¹⁰⁸ George Washington's Mount Vernon. "Native American Policy", <https://www.mountvernon.org/library/digitalhistory/digital-encyclopedia/article/native-american-policy/>. (07.07.2021).

¹⁰⁹ Peel, a.g.e. s. 135. ; Bu konuda ayrıca bkz.: <https://www.history.com/topics/native-american-history/trail-of-tears>. (11.04.2021).

¹¹⁰ Bu konuda bkz.: The Atlantic. "The Shameful Final Grievance of the Declaration of Independence", <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/02/americas-twofold-original-sin/606163/>. (08.02.2020).

¹¹¹ History. "Trail of Tears", <https://www.history.com/topics/native-american-history/trail-of-tears>. (07.07.2021).; Bunk. "The Shameful Final Grievance of the Declaration of Independence", <https://www.bunkhistory.org/resources/5556>. (07.07.2021).

¹¹² Department of the State. "Indian Treaties and the Removal Act of 1830", <https://history.state.gov/milestones/1830-1860/indian-treaties>.; The Atlantic. "The Shameful Final Grievance of the Declaration of Independence", <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/02/americas-twofold-original-sin/606163/>. (08.07.2021).; Bunk. "The Shameful Final Grievance of the Declaration of Independence", <https://www.bunkhistory.org/resources/5556>. (08.07.2021).

Kurucu Düşüncenin ve Kurucu Babaların Kadın Hakları Anlayışı

ABD toplumundaki ayrımcılığın bir başka göstergesi de kadınlara ilişkin olanıdır¹¹³.

Hukuk ve kamusal temsil bağlamında, evli çiftler tek olarak kabul ediliyor ve kamu alanında sadece kocanın çift temsil etme hakkı bulunuyordu. Kadın kendi başına başlattığı ve yürüttüğü işi olsa bile dava açamaz; kendisine dava açılması durumunda da sadece kocası ile birlikte davacı olabilirdi¹¹⁴.

Seçme ve seçilme hakkı konusunda da kadınların dışarıda bırakıldığı görülmektedir¹¹⁵. Genel olarak, Kurucu Babalar, kadınların oy hakkını spesifik olarak reddetmemişlerse de, Anayasa'da hakkın konulması ve korunması için de uğraşmamışlardır. Nitekim, 1791 yılına kadar Anayasa'da yapılan değişikliklerde dahi kadınların oy hakkı konusu dahi belirtilmemiştir¹¹⁶. Başlangıçta seçme ve seçilme hakkı sadece beyaz erkeklere tanınmış bir haktır¹¹⁷. Tıpkı kölelik konusunda olduğu gibi, konu merkezden ziyade çevre eyaletlere bırakılmıştır¹¹⁸. Bunun sonucunda neredeyse bütün eyaletler, kadınların kamu ve siyasi alanlarda yetkili olmaya elverişli olmadıklarını belirtmişlerdir. "New Jersey eyalet meclisi, bu hükümde kısa süreliğine istisna oluştursa da, 1807 yılında kadınların oy verme hakkını o da iptal etmiştir"¹¹⁹. Evli kadınlarda oy hakkı ve kocanın aileyi temsil etme hakkı yüzünden daha karmaşık hale geldiği görülür¹²⁰.

Kadınların seçme ve seçilme hakkına yönelik akım, 19. yüzyılda kölelik konusunun gerginleştiği döneme denk gelmektedir. Bunun sonucunda, ilk kez 1848 yılında kadınların seçme ve seçilme hakkı ile eğitim ve istihdam fırsatları alan bir deklarasyon ilan edilmiştir.

---

¹¹³ Bu hususta bkz.: Süha Atatüre, *Amerika Birleşik Devletleri'nin Siyasi Yapısı - Onüç Koloniden Küresel Güç Amerika*, Beta Yayınları, İstanbul 2017.

¹¹⁴ R.B. Bernstein, *The Founding Fathers - Reconsidered*, Oxford University Press, New York, 2009, ss. 21-22.

¹¹⁵ Britannica. "Women's Suffrage - The United States", <https://www.britannica.com/topic/woman-suffrage/The-United-States>. (08.07.2021).

¹¹⁶ Bernstein, a.g.e., ss. 135-136.

¹¹⁷ Library Of Congress. "The Founders and the Vote", <https://www.loc.gov/classroom-materials/elections/right-to-vote/the-founders-and-the-vote/>. (08.07.2021).

¹¹⁸ National Women's History Museum. "Women's Rights in the Early Republic", <http://www.crusadeforthetovote.org/early-republic>. (08.07.2021).

¹¹⁹ NJ State Library. "The Fight For Women's Suffrage in New Jersey Newspapers In Chronicling America", <https://libguides.njstatelib.org/votesforwomen/timeline>. (08.07.2021).

¹²⁰ Bernstein, a.g.e., ss. 21-22.

Kadın Hakları Hareketi, Amerikan İç Savaşı'ndan sonra da devam etmiş olup, hareketin de etkisiyle 1868 yılında çıkarılan 14. Yasa Değişikliği, vatandaşlık haklarıyla ilişkili kadınlara geniş haklar verse de, 1875 yılında ABD Yüksek Mahkemesi metnin bu şekilde okunmaması gerektiğine hükmetmiştir¹²¹. Bu nedenle Kongre'ye, Anayasa'daki kadınların seçme ve seçilme hakkına ilişkin Yasa Değişikliği önerisi ilk defa 1878 yılında getirilmiştir. Önerinin büyük bir çoğunlukla reddedilmesi ile haklar yine askıya alınmıştır. Bununla birlikte 1890 yılında Birliğe katılan Wyoming eyaleti, kadınların seçme ve seçilme hakkını tanıyan ilk eyalet olarak ABD tarihe geçmiştir¹²².

I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile ABD'de kadınların seçme ve seçilme hakkına karşı çıkanların sayısında azalmalar gerçekleşmiştir. Bu bağlamda konu yeniden gündeme getirilse de yeterli oy oranı sağlanamadığından sonuç alınamamıştır (1914). 1918 yılında ise, hem Cumhuriyetçi Parti hem de Demokrat Parti kadınların seçme ve seçilme hakkı konusunda taahütte bulunmuş ve çoğunluk oy sağlanarak Yasa Değişikliği kabul edilmiş; 15 eyalette, kadınlar erkeklerle eşit haklara sahip olmuştur¹²³.

Kadınların seçme ve seçilme hakkına ve erkekler eşit siyasi haklara sahip olabilmeleri ancak 1920 yılında yapılan 19. Yasa Değişikliği ile mümkün olabilmıştır. Bunun anlamı şudur: Her ne kadar konu 1878 yılında ilk defa Kongre'ye giriş yapsa da, kadınların sonuca ulaşması için 41 yıl daha beklemeleri gerekmiştir. Buna rağmen, bahse konu Yasa Değişikliği sadece 36 eyalet tarafından onaylanmıştır¹²⁴. Yasal olarak, 1920 Başkanlık Seçimleri ilk defa bütün kadınların resmi olarak oy kullanabilecekleri seçim olsa da, bütün eyaletlerin Yasa Değişikliği'ni onaylaması asırları bulmuştur¹²⁵. Öyle ki, Mississippi eyaleti 1984 yılında imzalayarak kadınların seçme ve seçilme hakkını kabul eden son eyalet olmuştur¹²⁶.

---

¹²¹ Bernstein, a.g.e., ss. 136-137.

¹²² Bu konuda bkz.: United States House of Representatives. "The Women's Rights Movement, 1848–1917", <https://history.house.gov/Exhibitions-and-Publications/WIC/Historical-Essays/No-Lady/Womens-Rights/>. (08.07.2021).

¹²³ US News. "Stepping Through History", <https://www.usnews.com/news/the-report/articles/2017-01-20/timeline-the-womens-rights-movement-in-the-us>. (08.07.2021).

¹²⁴ Bu noktalarda bkz.: Library of Congress. "The Founders and the Vote", <https://www.loc.gov/classroom-materials/elections/right-to-vote/the-founders-and-the-vote/>. (08.07.2021).

¹²⁵ Bu konuda ayrıca bkz.: Britannica. "Women's suffrage - The United States", <https://www.britannica.com/topic/woman-suffrage/The-United-States>. (08.07.2021).

¹²⁶ History. "19th Amendment: A Timeline of the Fight for All Women's Right to Vote", 2021, <https://www.history.com/news/19th-amendment-women-vote-timeline>. (08.07.2021).

4.2. İç Savaş'tan 21. Yüzyıla Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

4.2.1. Sorunların Etnik Kökenleri: Irk Ayrımcılığı ve Amerikan İç Savaşı

Sebepler ve Süreçler

Afrikalıların ve Afrikalı-Amerikalıların köleleştirilmesi¹²⁷ Amerikan İç Savaşı (12 Nisan, 1861 – 9 Mayıs, 1865)'nin temel sebeplerinden birisini oluşturmaktadır. Kölelik konusu, ABD'de en önemli siyasi, ahlaki ve dini tartışmalardan biridir bu durum, ABD tarihindeki en kanlı savaşa sebep olmasına neden olacak kadar ciddiyetini ve önemini korumuştur¹²⁸. Peel'in de vurguladığı gibi ABD'de kölelik “kurumu” o kadar kökleşmiştir ki, tamamen ortadan kaldırılması için savaş adeta zorunluluk haline gelmiştir¹²⁹. Kısaca ifade etmek gerekirse, Amerikan İç Savaşı'nın en önemli sebebi köleliği kabul veya ret konusudur. Köleliği savunan on bir—sonra on üç—eyalet, köleliğin bir kurum olarak kalması için Birlik'ten ayrılmış, Konfederasyon Devleti oluşturmuş, yıllarca savaşmışlardır.

Tarihsel şartlar açısından süreç şu şekilde başlamıştır: ABD Yüksek Mahkemesi, oldukça negatif kabul edilen Dred Scott Kararı (1857)'ni çıkarır. Buna göre, “ABD'ye giriş yapan Afrika kökenli köleler Amerikan vatandaşı olarak kabul edilmeyecektir ve hükümetin yeni elde edilen toprak parçalarında köleliği yasaklama yetkisi bulunmayacaktır”¹³⁰. Böylesi bir karar, köleliliğin kaldırılması bir yana, köleliği hukuki bir düzenleme ile yerleştirmeye zemin hazırlaması Kuzey (Birlik / Pasifik) ve Güney (Konfederasyon) arasındaki farklılıkların net bir şekilde ortaya çıkmasına sebep olmuştur¹³¹. Nitekim, bu kararla Kuzey'de köleliğe yönelik muhalefet artmış ve Demokrat Parti ikiye ayrılmıştır. 1860 yılında köleliğin kaldırılmasını destekleyen yeni kurulan parti—Cumhuriyetçi Parti— bu bölünmeden

---

¹²⁷ Amerika'ya Afrika kökenli köleler ilk defa 1619 yılında getirilmeye başlanır. Konu için bkz: ThoughtCo. "What Were the Top 4 Causes of the Civil War?", <https://www.thoughtco.com/top-causes-of-the-civil-war-104532>. (11.05.2021).

¹²⁸ Hannah Westlake (Ed.), *History Of The United States*, (Third Edition), Future Publishing Limited, Bournemouth, 2018, s. 50.

¹²⁹ Peel, a.g.e., s. 135.

¹³⁰ Westlake, a.g.e., s. 53.

¹³¹ Alfred W. Blumrosen; Ruth G. Blumrosen, *Slave Nation - How Slavery United the Colonies & Sparked the American Revolution*, Sourcebooks, Illinois, 2005, s. 173.

yararlanmış ve ABD Başkanlık seçimlerini aday Abraham Lincoln kazanmıştır. Westlake'e göre bu süreçle birlikte ABD'deki kölelik-ırkçılık problemi savaş ile çözülmeye çalışılacaktı¹³².

Cumhuriyetçi Abraham Lincoln (ö. 1865; Washington, DC)'ın 1860 seçimi ile ABD'nin 16. Başkanı olarak seçilmesi üzerine, köleliği savunan ve kurum olarak korunmasında direnen on üç eyalet birlikten ayrılma kararı alarak ayrı bir yapı oluşturmuşlardır. Bu yeni devletin / birliğin adı Konfedere Devletleri / Amerika Birleşik Konfederasyonu ("Güney" / "Konfederasyon" [Confederacy] || CSA [*Confederate States of America*] olarak da anılır) olmuştur¹³³. "Birlik" (*Union*) olarak anılan federal hükümet ise, bu ayrılığı yasadışı ilan etmiştir. Ayrılmayı gerçekleştirmek üzere askeri faaliyetlere girişen Konfederasyon güçlerine karşı Birlik güçleri aynı şekilde karşılık verir¹³⁴. Bu gelişme artık İç Savaşın dönülmez bir noktaya ulaştığını göstermektedir.

Birliğin başlangıçtaki savaşma amacı ülkeyi bir ve bütün olarak tutmak ve devam ettirmektir; ama zaman içinde savaşın zayıfları artmaya başlayınca amaç yeniden inşa edilir. Diğer yönden ise, Amerikan İç Savaşının getirdiği önemli değişikliklerden ikisi sonraki süreçleri önemli ölçüde etkilemektedir. Bunlar; Başkan Lincoln tarafından imzalanan "Özgürlük Bildirgesi" (*Emancipation Declaration*) (Ocak, 1863) ile On Üçüncü Yasa Değişikliği (1865)¹³⁵. Lincoln, özellikle "Özgürlük Bildirgesi" ile savaşın Birlik açısından ana amacının köleliğin kaldırılması olduğunu deklare etmiştir.

Birlik (Kuzey / Pasifik) ve Konfederasyon (Güney) güçleri arasında vuku bulan Gettysburg Savaşı (1-3 Temmuz 1863; Pennsylvania kasabası), Amerikan İç Savaşında bir dönüm noktası teşkil eder. Lincoln'ın burada yaptığı meşhur Gettysburg Konuşması (Kasım, 1863)'nda olduğu gibi, kuruluşundan bu yana ABD, "birlikten millete" doğru evrilmeyi hedeflemektedir¹³⁶. İç Savaş ile birlikte zorlu bir sınav verilmesinin ardından Lincoln,

---

¹³² Westlake, a.g.e., s. 53.

¹³³ Library Of Congress. "Civil War Glass Negatives and Related Prints", <https://www.loc.gov/collections/civil-war-glass-negatives/articles-and-essays/time-line-of-the-civil-war/1861/>. (11.05.2021).

¹³⁴ Britannica. "American Civil War", <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War>. (31.08.2021).

¹³⁵ National Geographic. "The 13th Amendment to the United States Constitution", <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/13th-amendment-to-the-united-states-constitution/>. (13.05.2021).

¹³⁶ Robert Meister, *After Evil - A Politics Of Human Rights*, Columbia University Press, New York, 2010, ss. 87-88.

Jefferson'ın “Amerikan Bağımsızlık Bildirisi” (1776)'ndeki düşünceleri değiştirir. Buna göre, artık özgürlük, sadece devredilmez haklar ile sınırlandırılmayacak peşin hüküm olarak nitelendirilecekti¹³⁷.

Ayrıca “Özgürlük Bildirgesi”, Konfedere Devletleri'nde konfederasyonu karşı isyanda bulunan bütün kölelerin özgür olacağını garantisini vermiştir. Bildirge'nin birliğin savaşı kazanmasını hızlandırılmada sınırlı etkisi olsa da, ilk defa ABD'de “köle karşıtı” içeriğe sahip bir bildirge olması nedeniyle oldukça önemlidir¹³⁸. Bildirge'nin diğer bir önemi de savaşa ahlaki bir boyut katarak savaşın amacını yeniden tanımlamış olmasıdır. Buna göre, savaşın asıl amacının Birliğin yeniden gerçekleştirilmesi ve bunun korunmasından daha çok insanların haklar çerçevesinde hukuklarının korunması, özgür ve eşit olmalarının sağlanması olduğu hususu ortaya konmuştur¹³⁹. Bildirge, köleliğin tamamen kaldırılmasını sağlamasa da, Birliğe karşı savaşan eyaletlerdeki konuya ilişkin daha geniş kapsamlı adımların hızlanmasını sağlamıştır. Hepsinden öte Lincoln, köleliğe ilişkin kalıcı bir değişikliğin sadece ABD Anayasası'na eklenmiş bir yasa ile gerçekleştirilmesinin mümkün olduğunun farkındadır¹⁴⁰. Öte yandan Lincoln, On Üçüncü Yasa Değişikliği'ne yönelik çalışmaları başlatsa da, kendisine düzenlenen suikast (14 Nisan 1865) sebebiyle son halini görememiştir. Değişiklik 6 Aralık 1865 yılında onaylanmıştır. Buna göre, bütün ABD eyalet ve sınırlarında kölelik kurumu sonsuza kadar kaldırılmıştır. Böylece, ABD'nin kuruluşundan bu yana var olan köleliğe ilişkin tartışmalar ve soru işaretlerini ortadan kaldırılmıştır; ama bu Afrikalı-Amerikalılara karşı uygulanan ırk ayrımcılığını sonlandırmamıştır¹⁴¹.

---

¹³⁷ Meister, a.g.e., ss. 87-88.

¹³⁸ Westlake, a.g.e., ss. 58-59.

¹³⁹ History Detectives. "Causes Of The Civil War", <https://www.pbs.org/opb/historydetectives/feature/causes-of-the-civil-war/>. (09.05.2021).

¹⁴⁰ Bu konuda bkz.: History. "13th Amendment", https://www.history.com/topics/black-history/thirteenth-amendment#section_2. (09.05.2021).

¹⁴¹ "The 13th Amendment to the United States Constitution", <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/13th-amendment-united-states-constitution/>. (13.05.2021).

Sonuçlar, Etkiler ve Tepkiler

Sonuçta savaşı Birlik kuvvetleri kazanır (9 Mayıs, 1865). Amerikan tarihindeki en ölümcül askeri çatışmalardan biri olan savaşın bedeli yaklaşık 618 bin asker ve birçok sivil ölümü ve sakat kalmasıdır¹⁴². Savaş sonrasındaki antlaşmaya göre, mağlup olan Güneydeki devletlerin, çalışma cezası dışındaki tüm kölelik faaliyetlerini yasaklayan (ABD Anayasası) On Üçüncü Yasa Değişikliği (1865)'ni onaylamaları gerekiyordu. Bu şart ve beraberindeki diğer iki değişiklik de Konfederasyon güçleri tarafından onaylanmıştır. Buna göre, artık Afrikalı-Amerikalılara vatandaşlık ve –teoride de olsa—oy verme hakkı tanınmıştır.

İç Savaş'tan önce, ABD'de medeni ve siyasi hakların tanımı bulunmamaktaydı¹⁴³. Özellikle başta (ABD Anayasası) On Dördüncü Yasa Değişikliği (1868) olmak üzere çıkarılan yasalar ile bu durum tamamen değişir. Bu Değişiklik ile vatandaşlık hakkına ve eşit haklar konusuna Anayasa'da yer verilir¹⁴⁴.

Kapsam olarak ifade etmek gerekirse, Ondördüncü Yasa Değişikliği; azat edilen insanların haklarını korumak ve güvence altına almak adına tasarlanmıştır. Fakat zaman içerisinde, “hukukun eşit koruması” maddesi Anayasa'daki en önemli ve esnek hükümlerden biri haline gelmiştir. Böylece bu hüküm sayesinde, göçmenler, kadınlar, gey ve lezbiyenler haklarını koruyabilme imkanı bulmuşlardır. Başlangıçta Yasa Değişikliği, bireylere şikayetlerini özel dava aracılığıyla takip etmesini gerekli olduğunu belirtmiştir. ABD Yüksek Mahkemesi de özellikle ırksal konularda ılımlı davranmıştır¹⁴⁵.

---

¹⁴² History. "Civil War", <https://www.history.com/topics/american-civil-war/american-civil-war-history>. (16.05.2021); American Battlefield Trust. "A Brief Overview of the American Civil War", <https://www.battlefields.org/learn/articles/brief-overview-american-civil-war>. (16.04.2021); History. "Emancipation Proclamation", <https://www.history.com/topics/american-civil-war/emancipation-proclamation>. (16.05.2021).

¹⁴³ Library Of Congress. "The Civil Rights Act of 1964: A Long Struggle for Freedom", <https://www.loc.gov/exhibits/civil-rights-act/legal-events-timeline.html>. (09.05.2021).

¹⁴⁴ Cornell Law School. "14th Amendment", <https://www.law.cornell.edu/constitution/amendmentxiv>. (09.05.2021).

¹⁴⁵ Mary Beth Norton; David M. Katzman; David W. Blight; Howard P. Chudacoff; Fredrik Logevall; Beth Bailey ve diğerleri, *A People & A Nation - A History Of United States - Volume Two: Since 1865*, (Seventh Edition), Houghton Mifflin, Boston, 2005, s. 447.

İç Savaş'ın ardından ABD, iki büyük görevle karşılaşmıştır: İyileşmenin (Yeniden Yapılanma) başarıya ulaşması ve adaletin dağıtılması¹⁴⁶. Bu iki görev ile karşı karşıya kalan ABD, bulunduğu dönem ve şartların da etkisiyle bu çerçevede hareket etmeye çalışacaktır. Norton'ın da ifade ettiği gibi, her ne kadar bu iki unsur ABD'nin geleceği için hayati öneme sahip olsa da, tarihi dengede hiçbir zaman ikisi aynı anda gerçekleşmemiştir. İç Savaş sonrası yeni birleşen ABD'nin, siyah özgürlüğü ve eşitliği anlayışıyla uyumlu olması Amerikan siyasi kültüründe tasavvur edilmesi onu adeta boğmuştur. Nitekim, ABD bu sorun ve çelişkiyle bir asırdan fazla karşı karşıya kalmaya devam edecektir¹⁴⁷.

İç Savaş'ın hemen akabinde esaslı bir şekilde başlatılan “Yeniden Yapılanma Dönemi”/ *Reconstruction Period* (1865-1877)¹⁴⁸'nin, genel olarak, çelişkili sonuçlar doğurmuş olduğu ifade edilebilir¹⁴⁹. Lincoln, Birlik ile eski Konfederasyon arasındaki sorunları yeniden buluşma ve dostluk politikalarıyla çözmeye çalışır. Ancak, Lincoln'un suikasta uğraması (14 Nisan 1865) ile, Kuzey ve Güney arasındaki birliktelik arayışı yeniden yara alır¹⁵⁰.

Diğer yandan, İç Savaş'ın sona ermesi ve Konfederasyon'un yenilgisinden sonra bile, Güney'deki eyaletler siyahlara verilen eşit hakları kabul etmemişler ve ırk ayrımcılığın bir boyutu olan “ayrı-ama-eşit” temelinde şekillenen “Jim Crow Yasaları”¹⁵¹ uygulamaya bir

---

¹⁴⁶ Meister, a.g.e., s. 83.

¹⁴⁷ Norton vd., a.g.e., s. 447.

¹⁴⁸ Bu konuda bkz.: Britannica. "Reconstruction", <https://www.britannica.com/event/Reconstruction-United-States-history>. (14.05.2021).

¹⁴⁹ The New York Times. "Why Reconstruction Matters", <https://www.nytimes.com/2015/03/29/opinion/sunday/why-reconstruction-matters.html>. (14.05.2021).

¹⁵⁰ Konu için bkz: History. "How Presidential Assassinations Changed U.S. Politics", <https://www.history.com/news/how-presidential-assassinations-changed-u-s-politics>. (20.05.2021).

¹⁵¹ "Jim Crow Yasaları" (*Jim Crow Laws*), 19. ve 20. yüzyıllarda ABD'nin güney eyaletlerinde çıkarılan ırkçı ve ayrımcı (*segregationist*) yerel yasalar. Jim Crow ("Kara Karga Jim"); İngiliz komedyen Thomas Rice'in 1828'de yarattığı bir karakterdir. Bu karakter; ilkel, geri zekalı, tüm tahkirlere hak eden bir Afrikalı-Amerikalı tiplmesi olup, Rice yüzünü kömürle siyaha boyayıp canlandırır. İsim, genel olarak Beyazların Afrikalı-Amerikalıları aşağılamak için kullandıkları lakaptır.

Bu Yasalar, Yeniden Yapılanma Dönemi'nde Afrikalı-Amerikalıların elde etmiş oldukları ekonomik ve politik haklara karşı çıkarılır. Amacı da Afrikalı-Amerikalı ile Beyazların sosyo-politik ve ekonomik hayatta farklı ve ayrı kurumları kullanmalarını sağlamaktır. Yasaların doktrin temelini de "ayrı-ama-eşit" (*separate-but-equal*) oluşturur.

İlk yasa, tramvay ve demiryollarında ırk ayrımını ("sadece Beyazlar için" ve "Siyahlar için" şeklindeki tabelalarla belirtilmesini) öngörür ve Tennessee'de kabul edilir (1875). Zamanla tüm Güney eyaletlerinde başta demiryolları olmak üzere ırk ayrımcılığı uygulamasına gidilir. Süreç içinde ırk ayrımcılığı asansörleri, lavabo vb. ihtiyaç mahallerini, lokantaları, otelleri, tiyatroları ve kütüphaneleri kapsayacak şekilde genişler.

Kaldırılması: ABD Yüksek Mahkemesi, Brown v. Board of Education davası ile devlet okullarındaki ırk ayrımcılığını Anayasaya aykırı bulur (1954). Alınan kararın eyalet bazında icrası ise uzun yılları alır. Bu yasalar başta Medeni Haklar Yasası (1964) ve Oy Hakkı Yasası (1965) ile yürürlükten kaldırılır. Bu konuda bkz.: Britannica. "Jim Crow law", <https://www.britannica.com/event/Jim-Crow-law>. (31.08.2021); History. "Jim Crow

asır daha devam etmişlerdir¹⁵². Bunlara ek olarak, Yeniden Yapılanma sürecine artan federal gücü, milliyetçi duygular, Güney'deki eyaletlere müdahale ve Yasa Değişiklikleri damgasını vurmuştur. ABD'nin sınırlı devlet anlayışı İç Savaş'tan sonra nispeten değişmiş, güvenliği sağlama ve isyanları önlemek adına müdahale politikalarını arttırmıştır¹⁵³. Genel olarak bu noktadaki durumu aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür: “Kuzey eyaletleri köleliğin kaldırılmasını, Afrikalı-Amerikalıların oy hakkını ve merkez hükümeti güçlendirme adına yapılan anayasal değişiklikleri benimsemiştir...; ancak müdahaleci devlet anlayışı halen devam etmesi ile Amerikan halkı ve mahkemeleri arasında federal güce karşı güvensizlik duygusu oluşmaya başlamıştır. Buna ek olarak, ırkçılığın hâlâ devam etmesi; hatta KKK gibi daha şiddetli formlarına dönüşmesi engellenememiştir. Bu korkunç olaylarda beyazların çıkarları zedelemeye başlayınca, Afrikalı-Amerikalıların insan haklarına ilgi en üst seviyede görülmeye başlanmıştır”¹⁵⁴.

Bunlara ilave olarak, federal hükümette görev alan Cumhuriyetçiler, Güneyin yeniden inşasını ve Afrikalı-Amerikalıların haklarının desteklenmesini denetlemeyi kendilerine bir görev olarak benimsemişlerdir. Cumhuriyetçiler, Afrikalı-Amerikalıların haklarını koruma rolünü Demokratların 1876 Başkanlık seçimini kabul etmelerine kadar devam ettirmişlerdir.

Öte yandan, Yeniden Yapılanma Dönemi'nden sonra, kendilerine “Kurtarıcılar” (*Redeemers*) diyen Güney'in beyaz Demokratları, Güney'in kontrolünü ele geçirir. Bu safha Amerika'daki ırksal konularda ve ilişkilerde en dip dönemin başlaması anlamına gelir. Bahse konu “Kurtarıcılar”, 1890'dan 1910'a devam eden süre içinde Jim Crow Yasaları ile bölgedeki çoğu Afrikalı-Amerikalının ve bazı fakir beyazların haklarını ellerinden alırlar, onları temel haklarından mahrum bırakırlar. Afrikalı-Amerikalılar, ülke çapında—özellikle de Güneyde—çok ciddi ırksal ayrımcılıkla karşılaşır; hatta zaman zaman linç etme dahil kanun dışı şiddet

---

Laws", <https://www.history.com/topics/early-20th-century-us/jim-crow-laws>. (31.08.2021); David Fremon, *The Jim Crow Laws and Racism in American History*, Enslow Pub Inc., NJ, 2000. Jeanette Wolfley, "Jim Crow, Indian Style: The Disenfranchisement of Native Americans", *Indian Law Review*, Vol. 16, No. 1, 1991, ss. 167–202. Catherine A. Barnes, *Journey from Jim Crow: The Desegregation of Southern Transit*, Columbia University Press, New York, 1983; Stephanie Cole & Natalie J. Ring (eds.), *The Folly of Jim Crow: Rethinking the Segregated South*, Texas A&M University Press, College Station-TX, 2012.

¹⁵² Peel, a.g.e., s. 135.

¹⁵³ Norton vd., a.g.e., s. 447.

¹⁵⁴ Norton vd., a.g.e., s. 447.

olaylarına maruz kalırlar¹⁵⁵. Bu durum hukuk sisteminin de konuyu bir şekilde “öteleme”si veya “örtmesi” ile daha da kötü bir noktaya taşınır. Öyle ki;

ABD Yüksek Mahkemesi de özellikle ırksal konularda ılımlı davranmıştır ve 1900'lü yıllarda ABD halen ırk ayrımcılığı yasaları, Afrikalı-Amerikalıların haklarının elinden alınması ve cezasız kalan linç etme şiddeti ile sarsılmıştır¹⁵⁶.

Özetle, İç Savaş sonrası insan hakları ve özgürlükleri bağlamında genel panorama şöyledir: Her ne kadar On Dördüncü ve On Beşinci Yasa Değişiklikleri Afrikalı-Amerikalılar için eşit hakları güvence altına alsada, Güney'deki beyazların, Afrikalı-Amerikalıları kendi ekonomik statülerini tehdit olarak görmelerini önleyememiştir. Bu yüzden yasa değişikliklerine karşı gelen Güneyli beyazlar gizli topluluklar oluşturmaya başlarlar. Bu toplulukların en ünlüsü şüphesiz İç Savaş'ın bitiminden kısa bir süre sonra kurulan Ku Klux Klan (KKK)'dır¹⁵⁷. Afrikalı-Amerikalıları yıldırarak boyun eğdirme çabası içerisinde olan örgüt, beyaz çarşaf / pelerinler giyip, “Konfederasyon askerlerinin hayaletini temsil ettikleri” sanısıyla kendilerine isyan eden veya etmeyen Afrikalı-Amerikalılardan intikam almaya girişirler. Bu taktiklerinin yanı sıra, siyahlara karşı her türlü şiddet kullanılmış ve bazı durumlarda linç etme ve öldürmeye kadar gitmişlerdir¹⁵⁸.

¹⁵⁵ Bu konuda bkz.: American History USA. "Redeemers", <https://www.americanhistoryusa.com/topic/redeemers/>. (31.08.2021).

¹⁵⁶ Norton vd., a.g.e., s. 447.

¹⁵⁷ Ku Klux Klan (KKK / Klan), ABD'nin Tennessee eyaletinde kurulan (24 Aralık 1865) Amerikalı beyaz süpremasist, ırkçı, gizli bir nefret örgütüdür. Kurucu üyelerinin çoğu Amerikan İç Savaşı öncesi kurulan “Altın Çember Şövalyeleri” (Knights of the Golden Circle) adlı gizli örgütten oluşur. Kurucuları; “Büyük Büyücü” Nathan B. Forrest, Yüzbaşı John C. Lester, Binbaşı James R. Crowe, John D. Kennedy, Calvin Jones, Richard R. Reed ve Frank O. McCord'dır. Önemli figürleri: David Duke (eski Nazi yanlısı, anti-Semitik), Hiram Wesley Evans (örgütün Emperyal Gurusu; 1922-39). "Birth of a Nation" filmi ile kendilerini açığa çıkarmışlardır.

Afrikalı ve Afrikalı-Amerikalı, Yahudi / Semitik, Katolik, Müslüman, Avrupa, göçmen, solcu / komünist, eşcinsel ve ateist karşıtlığı ile tanınırlar. Protestanlık mezhebine bağlı olduklarını iddia eden radikal bir terör örgütüdür. Örgüt, amaçlarına ulaşmak için şiddeti araç olarak kullanır.

İki kez dağılan örgüt, 1950'lerde tekrar canlanır. Günümüzde bazı bölgelerde yerel bazda propaganda yapmaktadır. Örgütün ikinci ve üçüncü fazları, 19. yüzyıl nativistliğine (yerlileri yüceltme anlayışı) geri dönen, Amerika'nın "Anglo-Sakson" kanının mitolojik algısına sıkça referans yapan özellikleri gösterir. Antlarında Hristiyan ahlakını koruma hedefi olsa da ana akım Hristiyan mezhepleri tarafından kabul edilmezler.

Örgüt, üç dönemde ele alınır: 1. Klan: 1865—1871 (550 bin civarında üye); 2. Klan: 1915—1944 (4 milyon civarında üye; 1924 yılı en fazla); 3. Klan: 1946—günümüz (6 bin civarı; 2018). Bu hususta bkz.: Britannica. "Ku Klux Klan", <https://www.britannica.com/topic/Ku-Klux-Klan>. (31.08.2021); Klansville David Cunningham, USA: *The Rise and Fall of the Civil Rights-Era Ku Klux Klan*, Oxford UP, 2013; Walter J. Fleming (Ed.), *Ku Klux Klan: Its Origins, Growth and Disbandment*, Neale Publishing, WA, 1905; Wyn Craig Wade, *The Fiery Cross: The Ku Klux Klan in America*, Oxford University Press, 1998.

¹⁵⁸ American Historical Association. "Lynch Law and Segregation", <https://www.historians.org/teaching-and-learning/teaching-resources-for-historians/teaching-and-learning-in-the-digital-age/the-history-of-the-americas/web-modules-for-teaching-american-history/web-modules-for-the-second-semester/lynch-law-and-segregation>. (18.05.2021).

19. yüzyılın sonlarında doğru Jim Crow Yasaları ile Afrikalı-Amerikalılara karşı uygulanan ayrımcı politikalar Güney'de giderek artarak devam eder¹⁵⁹. Bunun sebeplerinden biri ABD Anayasası'nın hiçbir yerinde siyahlar ve beyazlar için ayrı tesislerin oluşturulmasının yasaklanmamış olmasıdır. Bu da uygulamada var olan ırk ayrımcılığının yasa haline dönüştürülerek yasal hale gelmesinin önünü açar. Nitekim, Jim Crow Yasaları'nın temelini oluşturan “ayrı-ama-eşit” politikası bu mevcut durumu “yasal” hale getirir. Bu Yasalara göre, Afrikalı-Amerikalıları için ayrı çeşmeler, bekleme odaları, tren ve otobüs koltukları oluşturulur. Aynı şekilde Afrikalı-Amerikalılara has park etme alanları belirlenmiş, onların beyazlara “ayrılmış” mekanlara ve diğer kamu alanlarına girmeleri yasaklanmıştır¹⁶⁰.

Bu konuya dair bir başka önemli örnek ise okuma yazma testleridir. 1965'te Oy Hakkı Yasası'nın kabul edilmesinden önce, birçok Güney ve Batı eyaleti Afrikalı-Amerikalı –Latin Amerikalı ve Yerli Amerikalılar da dahil olmak üzere—vatandaşlarına oy vermeyi reddeden seçmen kayıt prosedürlerini sürdürdü. Her ne kadar okuma yazma testi olarak bu süreç adlandırılrsa da, bu sürecin temeli Jim Crow Yasaları'na dayanmaktaydı ve bu testler bir okuma yazma testlerinden çok daha fazlasını içermekteydi. ABD hükümeti ilk defa 1917'de göçmenlik sürecinin bir parçası olarak okuma yazma testlerini gerçekleştirir. Güney eyaletlerinde ise, bu okuma yazma testlerinin 1800'lü yılların sonlarında dahi uygulandığı görülür. Pek çok Güney eyaleti tarafından uygulanan bu okuma yazma testlerin asıl temeli, okuma yazma bilen Afrikalı-Amerikalıların oy kullanmasını engellemek için bir araç olarak kullanılmasıydı. Öte yandan aynı testlere okuma yazma bilmeyen beyazlara uygulanmıyordu. Jim Crow Yasaları'nın getirdiği diğer ayrımcı politikalarla yürütülen okuma yazma testleri, 1890'lardan 1960'lara kadar Afrikalı-Amerikalı vatandaşların oy hakkı kullanmalarını engellemiştir. 1960 yılında Federal mevzuatın çıkmasıyla Güney eyaletlerde okuma yazma testlerin uygulaması sona ermiştir¹⁶¹.

Genel olarak değerlendirmek gerekirse, Amerikan İhtilali köleliği bir şekilde korurken, ABD İç Savaşı ilkesel olarak ortadan kaldırmıştır¹⁶². ABD, Amerikan İç Savaşı sonucunda nasıl

---

¹⁵⁹ The Atlantic. "Segregation Had to Be Invented", <https://www.theatlantic.com/business/archive/2017/02/segregation-invented/517158/>. (21.05.2021).

¹⁶⁰ Westlake, a.g.e., s. 124.

¹⁶¹ Ballotpedia. "Literacy as a requirement for voting", https://ballotpedia.org/Literacy_as_a_requirement_for_voting. (30.05.2021).

¹⁶² Blumrosen ve Blumrosen, a.g.e., s. 178.

bir devlet olacağına karar vermek durumunda kalmıştır. Öte yandan, Afrikalı-Amerikalıların ikincil konuma itildiği ırk ayrımcılığı devam etmiştir. (ABD Anayasası) On Üçüncü Yasa Değişikliği prensip olarak köleliği kaldırırsa bile, ABD'deki Afrikalı-Amerikalılara ve eski kölelere yönelik ırk ayrımcılığını sona erdirmemiştir. Bu da ABD'de Afrikalı-Amerikalıların, bütün insanlar için eşit haklar arayışına başlamalarına giden süreci tetiklemiştir¹⁶³. Kısacası, ABD'de doğal haklar, 1820'lere kadar önemini korumuş; ancak Amerikan İç Savaş'ından sonra hukuki önemi azalmıştır¹⁶⁴.

4.2.2. I. Dünya Savaşı'ndan Soğuk Savaşa (1914-1947) Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

I. Dünya Savaşı sonrasında ABD, henüz halledilmemiş eski ve yeni sorunların içerisindeydi. Savaş sonrası ABD, bir dünya gücü olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte bu “savaş, ABD'de var olan derin bölünmeleri açığa çıkarmıştır: Afrikalı-Amerikalılar ile beyazlar, yerliler ile göçmenler, sermaye ile işgücü, kadınlar ile erkekler, radikaller ile muhafazakarlar, barış yanlıları ile müdahale yanlıları, ulusalcılar ile uluslararasılar”¹⁶⁵. Bu dönemi özetleyebilecek en kuşatıcı yargı şu olsa gerektir: “ABD kendi içerisinde insan haklarına ilişkin sorunları daha bitmemişken, uluslararası alanda insan haklarına ilişkin sorunları çözümlenmeye çalış[mıştır]”¹⁶⁶.

Öte yandan, insan haklarının en önemli yansımalarından biri olan ifade özgürlüğüne ABD Anayasası'nda yer verilse de, Norton'a göre Amerikan hukukunda ifade özgürlüğünün bir kavram olarak yer alması ABD'nin kurulmasından yaklaşık bir asır sonra gerçekleşebilmiştir¹⁶⁷. I. Dünya Savaşı'ndan önce bugün ifade özgürlüğü olarak kabul edilen açıklamalar, dönemin radikal düşüncelerini oluşturmuştur. Savaş sırasında Wilson Hükümeti'nin muhaliflere baskı uygulaması, geleneksel kabul edilebilir “ifade” tanımının yeniden düzenlenmesinin yolunu açmıştır. Bu bağlamda verilen öncelik şu olur: Siyasi söylemlerin içeriği ile konuşmacının

---

¹⁶³ Konu için bkz: National Geographic. "The 13th Amendment to the United States Constitution", <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/13th-amendment-united-states-constitution/>. (13.05.2021).

¹⁶⁴ Boucher, a.g.e., s. 155.

¹⁶⁵ Norton vd., a.g.e., s. 648.

¹⁶⁶ Charles R. Beitz, *The Idea Of Human Rights*, Oxford University Press, New York, 2009, ss. 15-16.

¹⁶⁷ Norton vd., a.g.e., s. 648.

kimliğinin ayrı olduğuna dair düşünceyi geliştirmek¹⁶⁸. Bu amaç ve hedef doğrultusunda “Amerikan Medeni Özgürlükler Birliği” (*American Civil Liberties Union - ACLU*) oluşturulur. 1920'den itibaren ACLU'in hedefi bütün Amerikalıların temel medeni özgürlüklerini korumak ve genişletmek olarak tanımlanmıştır. Bu açıdan Birlik, neredeyse bütün ABD mahkemelerinde medeni haklara konu alan davalarla ilgilenmiştir. Bu davaların en önemlisi ise, federal boyutta ırksal ayrımcılığı sonlandıran tarihi *Brown v. Board Of Education Davası (1954)*'dir¹⁶⁹. Günümüzde ACLU, ABD'deki muhafazakarlar tarafından okullarda resmi dua törenlerine katılımına reddi ve kürtajın yasallığı konusunda ciddi bir şekilde eleştirilmeye devam etmektedir. Bu noktada ilginç olan husus şudur: “Wilson Hükümeti'nin muhaliflere uyguladığı sıkı tedbir, ABD'nin ifade özgürlüğü konusuna dair taahhütünü daha da güçlendirmiştir”¹⁷⁰.

İnsan haklarının uluslararası alanda korunmasına ilişkin tartışmalar 20. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede insan hakları konusunda I. ve II. Dünya Savaşı sonrasında yapılan düzenlemeler oldukça önemlidir. İnsan haklarına ilişkin en ciddi ihlallerin gerçekleştiği bu savaşlarda, yeniden benzer ihlallerin yaşanmaması için yapılan ilk uluslararası düzenlemeler, ABD önderliğinde kurulan Milletler Cemiyeti (1919)'dir. I. Dünya Savaşı sonrası'nda kurulan Cemiyet bu hedef doğrultusunda oluşturulmuş olsa da beklenenleri karşılayamamıştır. Bu konuda asıl gelişmeler II. Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleşecektir. ABD'nin karşılaştığı derin ekonomik kriz olan Büyük Buhran'ın da etkisiyle yetersiz kalan Cemiyet, II. Dünya Savaş'ın çıkmasına yönelik sinyallerin ortaya çıkmasıyla da tamamen başarısız ve atıl duruma düşmüş olduğu ifade edilebilir¹⁷¹.

Diğer yandan, insan haklarının uluslararası alanda korunmasına ilişkin tarihi süreç ele alındığında, iki dünya savaşı arasındaki gelişmelerin yaşanması tesadüf olarak görülmemelidir¹⁷². Bu bağlamda şu noktanın vurgulanması yerinde olacaktır: İnsan hakları kültürü ve devredilmez haklar anlayışı ahlaki, siyasi ve yasal söylemlere ait bakış açısının şekillenmesine olanak sağlamıştır. Bu nedenle, insan haklarıyla ilişkin resmi belgelerin

¹⁶⁸ The First Amendment Encyclopedia. "World War I", <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1102/world-war-i>. (23.05.2021).

¹⁶⁹ Konu için bkz: United States Courts. "History - Brown v. Board of Education Re-enactment - The Plessy Decision", <https://www.uscourts.gov/educational-resources/educational-activities/history-brown-v-board-education-re-enactment>. (23.05.2021).

¹⁷⁰ Norton vd., a.g.e., ss. 648-649.

¹⁷¹ Beitz, a.g.e., ss. 15-16.

¹⁷² Richard Falk, "Human rights and global civil society: on the law of unintended effects", *Fighting For Human Rights*, P. Gready (Ed.), Routledge, New York, 2004, ss. 36-37.

onaylanmasında ya da desteklenmesinde, uluslararası alanda insan hakları düşüncesi üzerinde uzlaşmaya varıldığı ifade edilebilir¹⁷³. Bu yüzden, “insan haklarının korunmasının resmi olarak savaş hedefi haline gelmesi 1942 yılında gerçekleşmiştir”¹⁷⁴. Bu yaklaşımın en önemli örneklerinden biri ABD Başkanının gösterdiği tavır ve aldığı tutumdur; nitekim ABD, II. Dünya Savaşı’na henüz girmeden önce ABD Başkanı Franklin Roosevelt (DP; bşk.: 1933-45 || ö. 1945; Warm Springs, Georgia), 1941 yılında Birliğin Durumu Konuşması’nda, “dört özgürlük”¹⁷⁵ün önemini vurgulamış ve “insan haklarının her yerde egemenliğini” güvenli bir barış ile ilişkilendirmiştir¹⁷⁶. Bu noktada şu hususun vurgulanması uygun olacaktır: Roosevelt’in “dört özgürlük” söylevi, ABD’nin II. Dünya Savaşı’na katılımının ideolojik arka planını oluşturur. Diğer bir ifade ile, kamuoyuna savaşa girmenin gerekçesi olarak ABD’de hükümet insan hakları konusunu ortaya atar; çünkü “insan hakları demokrasi düşüncesiyle iç içe geçerken, tiran devletlerin insan haklarını hiçe sayması ve bunun önüne geçebilmek için demokrasinin örnek verildiği görülebilir”¹⁷⁷. Bu da ABD’nin II. Dünya Savaşı’na girmesinin dayandığı gerekçelerin en önde geleni olmuştur.

Dört özgürlüğün, “Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi” (*International Bill of Rights*)’in habercisi olduğu ifade edilir. Ayrıca, bu dönemde uluslararası alanda insan hakları konusunun ele alınmasında ABD’nin lider pozisyonu alması için planlamaların başladığı belirtilmelidir. Bu bağlamda, uluslararası alanda evrensel insan haklarına gösterilen ilginin ABD’nin çıkarlarıyla uyumlu olması gerektiğinin altı çizilmiştir¹⁷⁸. Öyle ki; BM’nin oluşturulmasında lider konumda olan ABD’nin konuyla ilişkili verdiği özel önemin bununla bağlantılı olduğu söylenebilir¹⁷⁹. Kısaca ifade etmek gerekirse: “Dört Özgürlük” düşüncesine

---

¹⁷³ Boucher, a.g.e., s. 247.

¹⁷⁴ Boucher, a.g.e., s. 247.

¹⁷⁵ “Dört özgürlük”, ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt’in Kongre’deki Birliğin Durumu Konuşması (devletin durumu, planları ve hedefleri söylevi) (6 Ocak, 1941)’ında ortaya konulan, dünyanın her yerinde ve herkes tarafından hak edilen ve yararlanılması gereken özgürlüklerdir. Bu özgürlükler şunlardır: Konuşma ve ifade özgürlüğü, ibadet özgürlüğü, yoksulluktan kurtulma özgürlüğü ve korkudan kurtulma özgürlüğü (*freedom of speech, freedom of worship, freedom from want, freedom from fear*). Genel olarak, Roosevelt’in insan haklarına ilişkin düşüncelerinde H.G. Wells’in etkileri oldukça büyüktür. Konu için bkz.: American Rhetoric. "Franklin Delano Roosevelt - The Four Freedoms", <https://www.americanrhetoric.com/speeches/fdrthefourfreedoms.htm>. (31.08.2021).

¹⁷⁶ Beitz, a.g.e., ss. 16-17.

¹⁷⁷ Norton vd., a.g.e., s. 760.

¹⁷⁸ American Rhetoric. "Franklin Delano Roosevelt - The Four Freedoms", <https://www.americanrhetoric.com/speeches/fdrthefourfreedoms.htm>. (31.08.2021).

¹⁷⁹ Forsythe, 2006, a.g.e., ss. 37-38.

dayanan insan hakları söylemi, hem II. Dünya Savaşı'na girmek için halkın desteğini alabilmek için, hem de savaş sonrasında oluşacak düzen için bir taslak oluşturmak üzere kullanılmıştır.

Bunlara ek olarak, savaş hedeflerini belirten Atlantik Şartı (Ocak 1942)'nda da savaş sonrası düzen tarif edilirken, “bütün insanların” yararlanacağı haklar-bağımsızlık, gelişmiş iş standartları, sosyal güvenlik ve ticaret ve korkudan kurtulma özgürlüğü” şeklinde açıklanmıştır. Benzer haklar, “BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948)”nde de ifade edilmektedir¹⁸⁰.

1944 yılında Başkan Roosevelt, Birliğin Durumu Konuşması'nda İkinci Haklar Bildirisi'ni teklif eder. Bu bildiri, ekonomik eşitlikten ziyade ekonomik özgürlük temelinde oluşturulur. Ekonomik özgürlük ve haklar kategorisinde yeterli gıda, barınma ve dinlenmenin geçerli olduğu çalışma hakkı, çiftçilerin adil gelir hakkı, haksız rekabetten uzak ekonomik faaliyetler, özgürlük, konut, sağlık sistemi, sosyal güvenlik ve eğitim hakkı yer almaktadır. Bildiri'nin teklif edilmesinin sebebi, ABD Anayasası'nda hakların net bir şekilde tanımlanmamış olmasıdır. Her ne kadar teklif, ABD'de ciddi bir şekilde takip edilmediyse de, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin inşasında önemli bir rol oynar¹⁸¹.

Bunlara ilave olarak, BM Şartı (Haziran 1945)'nın taslağında da insan haklarına göndermeler yapılmış; örgütün “insan haklarına ve temel özgürlüklere” saygı ve işbirliği çerçevesinde hareket edeceği belirtilmiştir; ancak insan haklarının içeriği ve insan haklarının ihlali durumunda BM'nin alacağı girişimler belirtilmemiştir¹⁸². Bu noktada Roosevelt'in, BM Şartı'nda insan haklarının öne çıkmasını sağlayarak önemini arttırdığı ifade edilir¹⁸³. Bu noktada şu hususun altının çizilmesinde fayda vardır: BM Şartı, uluslararası alanda insan haklarını tanıyan ilk antlaşma olması nedeniyle önemlidir¹⁸⁴. Bununla birlikte ABD'nin, BM Şartı ile “BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”nin hazırlık sürecinde azınlık haklarının bu metinlere dahil edilmesine karşı çıktığı da ifade edilmelidir¹⁸⁵.

---

¹⁸⁰ Beitz, a.g.e., ss. 16-17.

¹⁸¹ Sabine C. Carey; Mark Gibney; Steven C. Poe, *The Politics Of Human Rights - The Quest For Dignity*, Cambridge University Press, New York, 2010, ss. 21-22.

¹⁸² Beitz, a.g.e., s. 17.

¹⁸³ Boucher, a.g.e., s. 247.

¹⁸⁴ Forsythe, 2006, a.g.e., s. 38.

¹⁸⁵ Boucher, a.g.e., s. 248.

“BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi” (1948)’nin en vurucu pasajlarından birisi şu şekildedir:

Bütün insanlar onur ve hakları bakımından eşit ve özgür doğarlar...herkes ırk, renk, cins, dil, din ve siyasal ya da herhangi bir inanç ya da ulusal ya da toplumsal köken, varlıklılık, doğuş ya da herhangi bir ayırım gözetmeksizin bu Bildiri'de açıklanan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir¹⁸⁶.

İnsan Hakları Kültürü / Akımı, II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkar. ABD'nin insan haklarına ilişkin önemli ve kadim problemi olan azınlık hakları bu dönemde vurgulanmaya çalışılsa da, Milletler Cemiyeti'nin iki savaş arası dönemde başarısız olması ve Nazilerin ırkçı politikalarının desteklenmesinde kullanılması nedeniyle etkili olamamıştır. Bu nedenle ABD, ırksal uyumu gerçekleştirmek için ayrı grup kimliklerini onaylamak yerine “eritme potasını özümseme” anlayışını benimsemiştir¹⁸⁷. İlave olarak, kısa süre sonra Soğuk Savaş'ın belirtileri ortaya çıkmasıyla beraber ABD açısından insan hakları ile ilgili gelişimin askıya alındığı ifade edilebilir¹⁸⁸.

Ana hatlarıyla konuyu özetlemek gerekirse, şunları ifade etmek mümkündür: Genel olarak ABD, hakların meşruluğunu kendi rızasına bağlamış görünüyor¹⁸⁹. ABD Anayasası'nın bu inanç çerçevesinde oluşturulduğu da iddia edilebilmektedir. Bu nedenle, uluslararası alanda haklar üzerine yapılan sözleşmelerde “ulusal meşruluk unsuru”nun içermemesi, ABD'nin uluslararası alanda yapılan sözleşmelere olan kayıtsızlığını göstermektedir¹⁹⁰. Bu noktada, insan haklarının uluslararası alanda korunmasına ilişkin en önemli belge ve oluşumların kurulmasına öncülük etse de, 1950'li yıllardan beri Kongre'nin, uluslararası antlaşmaları onaylama konusunda isteksiz davrandığı da ifade edilmelidir. Ignatieff'e göre genellikle

---

¹⁸⁶ “BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi / Bildirgesi”; 1966 Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, 1966 Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, 1966 Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne Ek Seçmeli Protokol ve 1966 Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne Ek Seçmeli Protokol'ün toplamından oluşmaktadır. Bu konuda bkz.: Australian Human Rights Commission. “Human Rights Explained”, <https://humanrights.gov.au/our-work/education/human-rights-explained-fact-sheet-5the-international-bill-rights>. (23.05.2021).

¹⁸⁷ Boucher, a.g.e., s. 248.

¹⁸⁸ Peck, a.g.e., ss. 14-15.

¹⁸⁹ Michael Ignatieff, *The Tanner Lectures On Human Values*, Princeton University, 2000, ss. 293-294.

¹⁹⁰ Paul W. Kahn, "American Exceptionalism, Popular Sovereignty, and the Rule of Law", *American Exceptionalism and Human Rights*, M. Ignatieff (Ed.), Princeton University Press, New Jersey, 2005, ss. 206-207.

onaylama sürecinde, uluslararası sözleşmelerin tam olarak uygulanması ertelendiği ya da çok sayıda çekinceler konularak etkisinin zayıflatıldığı görülmektedir¹⁹¹.

Buna bağlı olarak şunu ifade etmek yerinde olacaktır: İnsan hakları ilkelerine bağlı uluslararası sistemin oluşturulmasına yönelik adımlar atan ABD'nin bu konuda isteksizliği son derece çelişkili görünmektedir. Bir yandan ABD Başkanı Roosevelt'in İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin oluşturulmasında önemli katkıları bulunurken, bir yandan da savunulan kuralların Amerikan kurum ve vatandaşlarına uygulanması konusunda direndiğini görmek oldukça şaşırtıcı bir durumdur¹⁹².

Bunlara ilave olarak, Amerikan yönetimlerinin kendi hukuki normlarını uluslararası standartlardan daha üstün gördüğü ifade edilebilir. ABD'deki normların ileri derecede olduğunun savunulduğu en önemli örneklerden biri idam cezasıdır. Nitekim, ABD'deki idam cezalarının statüsü İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin 3. maddesinde ifadesini bulan yaşama hakkının ihlali olarak gösterilmesine rağmen, ABD konuya ilişkin Amerikan halkının irade ve rızasının varlığını gerekçe olarak göstermektedir. Bu nedenle, ulusal yasalarla korunmuş normların varlığı karşısında uluslararası insan hakları konusunda yapılan itirazlar önemsiz kalmış ve bir karşılık görmemiştir¹⁹³.

Kısacası 20. yüzyılda meydana gelen travmatik olaylar, dünya savaşları, yasa değişiklikleri, vb.leri ABD'nin haklar anlayışının şekillenmesinde yardımcı olmuştur¹⁹⁴. Yeniden Yapılanma Dönemi'nin, Kuruluş Dönemi'nde tanımlanan hakları yeniden gözden geçirmesine yardımcı olduğu gibi, II. Dünya Savaşı'nda da demokrasiye karşı totalitarizm tehdidi, ABD'yi hakları yeniden temellendirme ve şekillendirme çabasına yöneltmiştir¹⁹⁵. Bu tezi açmak gerekirse, şunları eklemek yerinde olacaktır: Nazi Almanyası ve Sovyetler Birliği'ne karşı ABD, ülke içerisinde ifade özgürlüğü, ırksal eşitlik ve kişisel mahremiyet konularında ciddi değişimleri gerçekleştirmiştir. İnsan hakları kavramı siyasi hedef ve vaatleri gerçekleştirmek adına kullanılmıştır. Böylece, insan hakları kavramı totalitarizme karşılık

---

¹⁹¹ Ignatieff, 2000, a.g.e., s. 294.

¹⁹² Norton vd., a.g.e., s. 706.

¹⁹³ Ignatieff, 2000, a.g.e., s. 295.

¹⁹⁴ Michael Ignatieff, "Introduction: American Exceptionalism and Human Rights", *American Exceptionalism and Human Rights*, M. Ignatieff (Ed.), Princeton University Press, New Jersey, 2005, ss. 17-19.

¹⁹⁵ Primus, a.g.e., s. 177.

olarak, bütün insanların eşit haklara sahip olduğu vurgusuyla öncelenmiştir¹⁹⁶. Aynı şekilde, insan haklarının evrensel ahlaki hak olduğunun altı çizilmiş ve insan haklarının insan onuru ile ilişkisi özellikle vurgulanmaya başlamıştır¹⁹⁷. Özet olarak şöyle çerçevelemek mümkündür: II. Dünya Savaşı sonrasında yapılan köklü değişiklikler ile haklar ve özellikle eşit haklar sağlanmaya çalışılmıştır. Bu tarihi süreç göz önünde tutulduğunda, ABD'de insan hakları ve eşitlik kavramlarının daima ırk ile bağlantılı bir şekilde geliştiği ifade edilebilir¹⁹⁸.

4.2.3. Soğuk Savaş Dönemi (1947-1991)'nden 21. Yüzyıla Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Soğuk Savaş Dönemi

“Soğuk Savaş” (*Cold War*), iki süper güç kabul edilen ABD önderliğinde Batı Bloku ile Sovyetler Birliği'nin önderliğinde Doğu Bloku ülkeleri arasında 1947-1991 arasında gerçekleşmiş olan uluslararası çaptaki eko-politik ve askeri gerginlik, sürtüşme ve yer yer çatışma dönemine verilen addır. Amerika'nın liderliğini yaptığı Batı dünyası (geneli kapitalist ve antikomünist ülkeler) ile SSCB önderliğindeki komünist blok arasındaki etki ve nüfuz alanları oluşturma ve genişletme taktik ve stratejileriyle ilerleyen bu dönemde NATO ilk bloğun askeri ittifakını (Batı İttifakı), Varşova Paktı da ikinci bloğun askeri-politik birlikteliğini (Doğu İttifakı) temsil eder. Bu iki kutbun dışında kalan ve hiçbir bloku desteklemeyen blokun adı da Bağlantısızlar Hareketi'dir. Bir de Karma Durum denilebilecek hem Doğu Bloku içinde hem de Bağlantısızlar Hareketi üyesi olan ülkeler de mevcuttu (Çin ve Yugoslavya)¹⁹⁹.

II. Dünya Savaşı'nın ardından birçok ülkenin sosyalist düzene geçmesi ve sosyalizmin birçok ülkede kabul edilmesi ABD tarafından tepkiyle karşılanır. Gelişmeler üzerine, ABD Başkanı H. Truman'ın Fulton (Missouri) kasabasında misafiri olan İngiliz eski Başbakanı W. Churchill, Sovyetler Birliği'ne karşı siyasal savaş ilan eden meşhur konuşmasını yapar (5 Mart

¹⁹⁶ Primus, a.g.e., s.178; 194.

¹⁹⁷ Richard Falk, *Achieving Human Rights*, Routledge, New York, 2009, ss. 2-3.

¹⁹⁸ Blumrosen ve Blumrosen, a.g.e., s. 178.

¹⁹⁹ History. "Cold War History", <https://www.history.com/topics/cold-war/cold-war-history>. (31.08.2021).

1946). Söylevinde Sovyetler ve etki alanındaki ülkeler için “Demir Perde” ifadesine kullanarak, Anglo-Sakson ülkelerinin yöneticilerini bu yeni tehdide (sosyalizm) karşı güç birliği oluşturmaya çağırır. Söylev dünyada Batı Bloku için strateji ve eylem planı olur. Bu plan ile silahlanma yarışı da başlamış olur. ABD, SSCB ve ona bağlı ülkeler etrafında üsler ve askeri blokların tesisine başlar. Bu durum, fiili olarak Soğuk Savaşın başlamasıdır. ABD, Doğu Bloku’ndaki ülkelere karşı “çevreleme stratejisi” uygular. Başkan Truman, SSCB’nin “tehdidi altında”ki ülkelere askeri ve ekonomik yardımı amaçlayan doktrinini ilan eder (Truman Doktrini; Mart 1947)²⁰⁰.

ABD, Truman Doktrini ile öngörülen ekonomik yardımı Marshall Planı çerçevesinde Avrupa ülkelerine vermeyi; böylece demokratik yönelimli ülkeleri kendi blokuna çekmeyi hedefler (Mayıs 1947). Doğu Avrupa ülkeleri Marshall Planı’nı reddeder (1947). Öte yandan, SSCB ve sosyalist ülkeleri hem Marshall Planına karşı bir tavır hem de kendi dış işlerini eşgüdümlü kılmayı hedefleyen bir yapı oluştururlar: Kominform (Ekim 1947). Kominform’un stratejik hedefi özellikle Avrupa Komünist hareketinin koordinasyonu sağlamak ve Alman-Sovyet Saldırmazlık Paktı ile lağvedilen 3. Enternasyonal’in amaçlarına sahip çıkmaktır²⁰¹.

Çekoslovakya’da halk demokrasinin gerçekleşmesi üzerine, Batılı ülkeler Almanya’nın kendi işgal ettikleri bölümünde bir oldu-bitti yaratırlar (Şubat 1948). Bunun üzerine ilan edilen Berlin Ablukası (Haziran 1948 - Mayıs 1949) Soğuk Savaş’ın tırmanışında en önemli fazlardan biri olur. NATO’nun, Batı Bloku tarafından kurulup ilan edilmesi (Nisan 1949) üzerine Almanya’da iki ayrı devlet kurulur. Diğer yandan, SSCB’nin ilk atom bombası yaptığını ilan etmesi (Eylül 1949), ABD’nin atom bombası ile ilgili aşılamazlığını sonlandırır.

Soğuk Savaşın en önemli kavşaklarından biri Kore Savaşı (1950-1953)’dir. BM’nin Güney Kore’yi desteklemesi dünya çapında büyük bir savaş tehlikesi yaratır. Stalin’in ölümü (1953) üzerine Kore’de gerçekleştirilen ateşkes ile Soğuk Savaşın yoğunluğu azalır. Varşova Paktı’nın kurulması (Mayıs 1955) ve akabinde SSCB ile ABD temsilcilerinin Cenevre’de silahsızlanma hakkında görüşmeler gerçekleşir (Temmuz 1955). Bu müzakerelerle başlayıp

---

²⁰⁰ Konu için bkz: Office of the Historian. "The Truman Doctrine, 1947", <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>. (02.06.2021).

²⁰¹ <https://tarihbilgi.org/cominform-nedir/>. (02.06.2021).

1957 yılında devam eden süreçle savaş önceki anlamını kaybetmeye başlar. Nükleer denemeleri durdurma görüşmeleri (1958; Cenevre) ile artan yumuşama Eisenhower– Kruşçev görüşmesi (1959) ile ileri noktaya taşınır.

Bu yumuşama süreci, SSCB'nin başlattığı “barış içinde yan yana yaşama” anlayışı ile önemli bir safhaya taşınır (1960). Küba Füze Krizi / Ekim Füze Krizi (1962-3)'nin ardından iki blokun lider ülkeleri “nükleer denemeleri durdurma”yı hedefleyen Moskova Antlaşması imzalanır (1963). Bu Antlaşmanın da etkisiyle artan yumuşama eğilimleri Helsinki Nihai Senedi'nin imzalanmasıyla (1975) önemli bir safhaya evrilir.

1980 sonrasında ABD'nin ilginç bir şekilde Soğuk Savaş tırmandırma politikası farklı olaylar kullanılarak tekrar uluslararası arenada etkili olmaya başlar. Bununla birlikte Gorbaçov – Reagan buluşmasıyla gerçekleşen silahların denetimini masaya yatıran Reykjavik Zirvesi (1986) ile bu tırmanışı durdurmada önemli bir adım olur.

Berlin Duvarı'nın yıkılışı (Kasım 1989) komünizmin çöküşüne zemin hazırlar. SSCB Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov'un istifa etmesi (25 Aralık, 1991) üzerine Birliği oluşturan cumhuriyetlerin bağımsızlığını kazanmalarıyla SSCB tarih sahnesinden silinmesi (26 Aralık 1991) ile de Soğuk Savaş son bulur²⁰².

Genel olarak ifade edilecek olursa, Doğu ve Batı bloklarının zaman zaman savaş çıkarma tehditleri ve şantajları yarım asra yakın dünyada gerginlik kaynağı olur. Soğuk Savaş'ın en yoğun olduğu yıllar 1950'li ve 1960'lı yıllardır. Bu yıllarda güç gösterileri, askeri-siyasi tehdit ve şantajlar, kaos yaratıcı ve bölücü faaliyetler, dezenformasyon teknikleri, psikolojik savaş metotları, vb. yöntemler etkin ve yoğun bir şekilde kullanılır. Savaş süresince nükleer kıyamet paranoyası adeta kolektif sosyal psikoloji haline gelir; böylesi travmatik bir ortamda devletler iki bloktan birinin yanında yer almaya zorunlu hissederler. Nihai olarak, gerginlik hiçbir zaman bizzat taraflar arasında sıcak savaşa dönüşmemiş olsa da her iki blok

---

²⁰² National Geographic. "What was the Cold War?", <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/cold-war>. (31.08.2021).

hemen tüm yönlerden birbirlerini yıpratmaya çalışmışlardır. Bununla birlikte “tarafhtarlar” arasında ise sıcak savaşlar çok önemli kayıplara ve büyük yıkımlara sebep olmuřtur²⁰³.

Soğuk Savaş ve Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD, “süper güç” olarak ortaya çıksa da Sovyet Birliği, ABD'ye tehdit oluşturmaya devam etmektedir. Soğuk Savaş döneminde oluşan bu tehdit, ABD'nin diğer devletleri etkilemek ve ikna etmek için kaynaklarını yoğun bir şekilde kullanmasına neden olur²⁰⁴. Özellikle Harry S. Truman (DP; bşk.: 1945-53) ve Dwight D. Eisenhower (CP; bşk.: 1953-61)'ın başkanlıkları döneminde ABD'nin komünizme karşı mücadelesi net bir şekilde görölmeye başlanır. Bu mücadele süreci içerisinde, ABD'nin siyasi anlaşmazlıkları bastırđıęı ve Amerikan medeni haklar ve özgürlükleri kısıtladığı yönünde ciddi iddialar²⁰⁵ ve bunu doğrulayacak uygulamalar bulunmaktadır.

1950'li yıllar, Afrikalı-Amerikalıların ırk ayrımcılığına karşı barışçıl gösterilerde bulunmaya başladığı yıllardır. Güney eyaletlerde bu gösterilere gösterilen tavır kısmi kaosa sebep olabilmektedir. Kısaca, Afrikalı-Amerikalıların medeni haklar mücadelesi olanca hızıyla devam etmektedir. Aynı zaman diliminde gerçekteşen Montgomery Otobüs Boykotu (Afrikalı-Amerikalı bayan terzi Rosa Parks'ın koltuğunu beyaza vermeyi reddetmesi olayı. Aralık, 1955; Montgomery, Alabama) ile konu ulusal çapta dikkatleri çekmeye bařlar²⁰⁶. Bu mücadele, Afrikalı-Amerikalıların ABD Yüksek Mahkemesi'nde önemli zaferler kazanmasıyla hızlanır. Böylesi bir konjonktürde, Truman ve Eisenhower yönetimleri de Afrikalı-Amerikalıların haklarını garantiye almak için federal güçlerini kullanmaya bařlarlar²⁰⁷. Başkan Eisenhower döneminde, Yeniden Yapılanma Dönemi'nden beri ilk defa siyahların yasal haklarını belirten Sivil Haklar Yasası, Kongre tarafından onaylanır (1957). Irk ayrımcılığına dayalı iddiaları soruşmak üzere de ABD Medeni Haklar Komisyonu oluşturulur. Komisyon, geçici Başkanlık

---

²⁰³ National Geographic. "What was the Cold War?", <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/cold-war>. (31.08.2021).

²⁰⁴ Norton vd., a.g.e., s. 794.

²⁰⁵ Norton vd., a.g.e., s. 825.

²⁰⁶ Stanford University. "Montgomery Bus Boycott", <https://kinginstitute.stanford.edu/encyclopedia/montgomery-bus-boycott>. (28.05.2021).

²⁰⁷ Miller Center. "The Struggle for Civil Rights", <https://millercenter.org/the-presidency/educational-resources/age-of-eisenhower/struggle-civil-rights>. (24.05.2021).

Sivil Haklar Komitesi'nin tavsiyesine cevaben Başkan Eisenhower tarafından imzalanan Sivil Haklar Yasası ile oluşturulmuştur²⁰⁸.

1950'lerdeki bu tarihi, sosyal ve ideolojik arka plan sebebiyle, 1960'lı yıllar daha demokratik bir ABD için yüksek umut ve çabaların gösterildiği yıllar olur. Bahse konu dönemin aynı zamanda Soğuk Savaş yıllarına denk gelmesi, ABD'nin bu noktadaki istikrarlı duruş ve uygulamalarına da tehdit oluşturmaktadır. Öyle ki; 1960'lı yıllar Soğuk Savaş'ın en yoğun ve en şiddetli yıllarıdır²⁰⁹.

ABD Başkanı John F. Kennedy (DP; bşk.: 1961-63), başkanlık görevinden önceki Senato'daki görevi esnasında özellikle işçilerin çalışma koşullarının düzeltilmesi için gayret göstermesiyle bilinir. Bu süreçte vatandaşlık haklarına ilişkin yasaları destekler. Senato Dış İlişkiler Komitesi'nin üyesi iken Asya ve Afrika'da bağımsızlığını yeni kazanan ülkelere dış yardım yapılmasını savunur. Fransa'ya Cezayir'in bağımsızlığını tanınması için çağrıda bulunur²¹⁰. Başkanlığı zamanında da Afrikalı-Amerikalıların Güney eyaletlerdeki üniversitelere girmelerini kolaylaştıran düzenlemelere imza atar. Güney'de siyahlara yapılan ırk ayrımcılığına karşı sessiz protestolarda polislin protestoculara köpek ve sopalarla şiddet uyguladığı olayların giderek artması üzerine, hareket geçmeye karar verir. Bu çizgide yaptığı konuşmasında (1963), ABD'nin bütün vatandaşları özgür olmadan, tam anlamıyla özgür olamayacağını ifade eden bir konuşma yapar. John F. Kennedy, yaptığı konuşmanın ardından, Kongre'ye Medeni Haklar Yasası'nı göndereceğini söyler²¹¹.

Amerikan Yurttaş Hakları Hareketi lideri Afrikalı-Amerikalı Baptist papaz Martin Luther King, Jr. (1929-68), bu konuşma hakkında “adalet ve bütün insanların özgürlüğü adına bir Başkan tarafından yapılmış en anlamlı, derin ve açık konuşmalardan biri” diyerek,

²⁰⁸ Library Of Congress. "U.S. Commission on Civil Rights (USCCR)", <https://www.loc.gov/item/lcwaN0014285/>. (31.08.2021).

²⁰⁹ Kenneth Osgood; Derrick E. White, "The Paradox of Success: Civil Rights and the Presidency in a New Era", *Winning While Losing - Civil Rights, the Conservative Movement, and the Presidency from Nixon to Obama*, K. Osgood; E. Derrick (Ed.), University Press Of Florida, Gainesville, 2014, ss. 7-8.

²¹⁰ U.S. Department of State. "Kennedy's Foreign Policy", <https://history.state.gov/departmenthistory/short-history/jfk-foreignpolicy>. (31.08.2021).

²¹¹ Richard L. Pacelle Jr., "Rebuilding Institutions and Redefining Issues: The Reagan Justice Department and the Reconstruction of Civil Rights", *Winning While Losing - Civil Rights, the Conservative Movement, and the Presidency from Nixon to Obama*, K. Osgood; E. Derrick (Ed.), University Press Of Florida, Gainesville, 2014, ss. 123-124.

Kennedy'yi tebrik eder²¹². Bu konjunktürde Washington, DC'de yaklaşık çeyrek milyon insanın katılımıyla gerçekleştirilen "hak eşitliği yasası"nın çıkarılmasını talep eden İş ve Özgürlük Yürüyüşü (28 Ağustos 1963)'nden kısa bir süre sonra Kennedy, Kongre'ye okullar, lokantalar, oteller başta olmak üzere ırk ayrımcılığını ortadan kaldıran bir yasa önerir; ancak Afrikalı-Amerikalıların yurttaşlık haklarını koruyacak yasaları Kongre'den geçirmeyi başaramaz²¹³. Teklif edilen yasa tasarısının, Amerikan tarihinde ırksal eşitliği destekleyen en geniş kapsamlı yasa olacağı bekleniyordu. JFK'nin suikast ile öldürülmesi, süreci geçici de olsa sekteye uğrattır.

ABD Başkanı Lyndon B. Johnson (DP; bşk.: 1963-69)'ın öne attığı "Büyük Toplum" düşüncesi, "ulusal hukuku ve yasal-siyasi kültürlere ilham vermek için tasarlanan" İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin bir yansıması olduğu ifade edilebilir²¹⁴. Bununla ilişkili olarak da Beyanname'nin temsil ettiği uluslararası kültürün, ABD Anayasası ve kanunları üzerindeki etkisi net bir şekilde görüldüğü söylenebilir²¹⁵.

Aynı şekilde, "Medeni Haklar Yasası" (*The Civil Rights Act of 1964*)'nın kabul edilmesi (1964)²¹⁶ ile eşit hakları koruma geleneği, ABD Anayasası'nda yeniden yer verilerek tescillenir²¹⁷. Yasanın onaylanması ile "'Jim Crow' Yasaları" sona erdirilmiş olur. Böylece, 14. Yasa Değişikliği'nden gelen mirasla ABD, insan haklarının sınırlarını genişletme ve uzun süre sağlayamadığı adaleti –ilkesel olarak—yeniden dağıtma arayışına girmiş görünmektedir²¹⁸. Medeni Haklar Yasası, Kennedy (DP; bşk.: 1961-63) tarafından teklif edilmiş, Kennedy'nin suikasta uğraması üzerine halefi Johnson tarafından onaylanmıştır. Yasa ile ABD'de tüm kamu alanlarında ırk ayrımcılığı sona erdirilmiş; ırk, renk, din, cinsiyet ya da soya dayanan ayrımcılıklar yasaklanmıştır. Bu yasa ile ABD'de insan hakları bir tam olarak anlamına kavuşmuştur.

---

²¹² Stanford University. "Civil Rights Act of 1964", <https://kinginstitute.stanford.edu/encyclopedia/civil-rights-act-1964>. (24.05.2021).

²¹³ National Park Service. "The Kennedys and the Civil Rights Movement", <https://www.nps.gov/articles/000/the-kennedys-and-civil-rights.htm>. (24.05.2021).

²¹⁴ Madigon, a.g.e., s. 51.

²¹⁵ Madigon, a.g.e., s. 51.

²¹⁶ History. "Civil Rights Act of 1964", <https://www.history.com/topics/black-history/civil-rights-act>. (25.05.2021).

²¹⁷ U.S. Department of Labor. "Legal Highlight: The Civil Rights Act of 1964", <https://www.dol.gov/agencies/oasam/civil-rights-center/statutes/civil-rights-act-of-1964>. (24.05.2021).

²¹⁸ Norton vd., a.g.e., s. 448.

Medeni Haklar Yasası'nın kabulünde Kongre'de Güney eyalet temsilcilerinden ciddi direnme görülse de ilerleyen yıllarda Kongre, "Oy Hakkı Yasası" (*Voting Rights Act*)²¹⁹ (Ağustos 1965) ve "Adil Konut Yasası" (*Fair Housing Act*)²²⁰ (1968)'nin kabulüyle Yasanın kapsamını genişletmiş ve onaylamıştır. Oy Hakkı Yasası ile siyahlara yapılan okuma yazma testleri ve diğer ayrımcı oy eylemleri yasaklanmıştır. Adil Konut Yasası ile de satış, kiralama ve mülkiyetin finansmanı konusunda ırk ayrımcılığı yasaklanmıştır²²¹.

Bunun bir devamı niteliğinde olmak üzere Başkan Johnson tarafından çok önemli bir yasa imzalanır ve yürürlüğe konulur: "Göçmenlik ve Vatandaşlık Yasası" (*Immigration and Nationality Act*) (Ekim 1965)²²². Bu yasa, "Amerikan adaletinde çok derin ve acı veren bir kusuru onardığı" açıklaması yapılarak önemi vurgulanır²²³. Gerçekten de yasanın asıl önemi yıllar sonra ortaya çıkan sonuçlardan anlaşılacaktır. Nitekim, yasadan sonra göç oranları hızla yükselmiş ve 1990'lı yıllara gelindiğinde ABD nüfus artışının %60'ı göçten kaynaklanmaya başlamıştır. Kısaca, Göçmenlik ve Vatandaşlık Yasası'nın sonuçları tahmin edilemeyecek kadar derin olmuş ve ABD'nin bugün oldukça farklı ve çeşitli nüfus yapısına sahip olmasının temelini oluşturmuştur²²⁴.

1970'li yıllara gelindiğinde ABD için bu yıllar oldukça zor geçer. Vietnam Savaşı, eşit haklar ve ırksal eşitlik konuları üzerinden Amerikan halkı hiç olmadığı kadar kutuplaşır. Yıllar boyunca süren eylemler grup kimliği çatışmasına dönüşür²²⁵. Ayrıca Vietnam Savaşı, Soğuk Savaş Dönemi'nde ABD ile SSCB arasındaki en önemli ve çetin geçen mücadele alanlarından biri olarak ABD'yi en çok meşgul eden ve bölen olay olarak tarihteki yerini alır²²⁶. Öte yandan, yine aynı yıllarda Watergate Skandalı²²⁷'nin patlak vermesi ve Vietnam'da ABD'nin rolü

²¹⁹ Britannica. "Voting Rights Act", <https://www.britannica.com/event/Voting-Rights-Act>. (28.05.2021).

²²⁰ U.S. Department of Justice. "Fair Housing Act", <https://www.justice.gov/crt/fair-housing-act-1>. (28.05.2021).

²²¹ Library Of Congress. "Voting Rights for African Americans", <https://www.loc.gov/classroom-materials/elections/right-to-vote/voting-rights-for-african-americans/>. (28.05.2021).

²²² History, Art & Archives. United States House of Representatives. "Immigration and Nationality Act of 1965", <https://history.house.gov/Historical-Highlights/1951-2000/Immigration-and-Nationality-Act-of-1965/>. (28.05.2021).

²²³ Norton vd., a.g.e., ss. 856-857.

²²⁴ The Atlantic. "The Immigration Act That Inadvertently Changed America", <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2015/10/immigration-act-1965/408409/>. (25.05.2021).

²²⁵ Norton vd., a.g.e., s. 886.

²²⁶ Westlake, a.g.e., ss. 97-99.

²²⁷ Watergate Skandalı; ABD Başkanı Richard Nixon döneminde 1972-1974 yılları arasında vuku bulan ve yönetimdeki CP üyelerini kapsayan büyük federal siyasi bir skandaldır. 5 hırsızın zamanın ana muhalefet partisi DP'nin Demokratik Ulusal Komite (DNC) Watergate iş merkezinde bulunan genel merkezine girmesi, burayı soyması ve daha sonra polis tarafından yakalanarak tutuklanmaları üzerine Skandal patlak verir (Haziran 1972).

hakkında söylenenlerin “yalan” olduğunun açığa çıkması, Amerikan halkının ABD başkanlarının liderliğine şüphe duymasına neden olmuştur²²⁸.

Genel olarak Amerikan dış politikası ile ilgili olarak şu iddia edilir: “İnsan haklarının, ABD dış politikasında yer alması 20. yüzyılda gerçekleşmiştir; ama Amerikan diplomasisinde yer alması ise 1970’li yıllarda gerçekleşmiştir”²²⁹. Bunun tarihsel arka planında ABD’nin Vietnam Savaşı’ndan sonra uluslararası alanda ahlaki pozisyonunu düzeltmek amacıyla insan haklarına vurgu yapmak zorunda kalması yatmaktadır²³⁰.

Diğer yandan 1970’li yıllarda bazı Kongre üyeleri, Richard M. Nixon (CP; bşk.: 1969-74) Kissenger tarafından uygulanan Amerikan dış politikasının geleneksel değerlerinden ayrılmaya başladığını fark etmişlerdir²³¹. Sorun, ABD'nin insan hakları konusunda tek taraflı bir tutum sergilemesidir. Nitekim: ABD “BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme” (*International Covenant on Civil and Political Rights*), “Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi” (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*) ve “Amerikan Devletleri Örgütü'nün İnsan Hakları Antlaşması” (*The American Convention on Human Rights*) isimli dökümanları imzalamış; ancak onaylamamıştır²³².

ABD Başkanı Jimmy Carter (DP; bşk.: 1977-81), göreve başlarken yaptığı konuşmasında insan haklarının önemini üç kez vurgulaması ilerideki politikaların habercisi durumunda bir söylemdir. Nitekim, onun insan hakları vurgusu o döneme kadar ABD Başkanlarının açılış konuşmalarının toplamından daha fazladır²³³. Konuşmasında 'insan

---

Nixon Yönetimi, suçla ilgisini örtbas etmeye yönelik teşebbüslerde bulununca ulusal bir skandala dönüşür. Süreç, Nixon'ın başkanlıktan istifasıyla sonuçlanır (9 Ağustos, 1974). Skandal, başkent Washington'da bir otel ve iş merkezi olan Watergate ofis binasında ortaya çıktığı için bu adla “gizli ve yasadışı faaliyetleri kapsayacak” bir anlam genişlemesiyle anılmaya başlanır. History. "Watergate Scandal", <https://www.history.com/topics/1970s/watergate>. (31.08.2021).

²²⁸ The Atlantic. "How the Vietnam War Broke the American Presidency", 2017, <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2017/10/how-americans-lost-faith-in-the-presidency/537897/>. (22.07.2021).

²²⁹ Peck, a.g.e., s. 28-29.

²³⁰ Peck, a.g.e., s. 30.

²³¹ David P. Forsythe, *Human Rights and U.S. Foreign Policy: Congress Reconsidered*, University Press Of Florida, Gainesville, 1988, s. 1.

²³² Forsythe, 1988, a.g.e., s. 2.

²³³ Peck, a.g.e., s. 29.

haklarına bağlılığımız mutlak olmalıdır” diyerek insan haklarını dış politikanın merkezine koyduğunu ifade eder²³⁴. Bu çizginin devam olarak Carter, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin imzalanmasının 13. yıldönümünde insan haklarıyla ilgili şu önemli cümleyi kurar (1978): “İnsan hakları Amerikan dış politikasının ruhudur”²³⁵.

Öte yandan Carter Hükümeti, sosyo-ekonomik hakları kavramını desteklemiş; hatta siyasi haklardan daha önemli gördüğünü belirtmiştir. Carter Hükümeti, BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ni imzalamış ve onaylanması için Senato'ya yollamıştır. Bununla birlikte Kongre, Sözleşmeyi imzalamaz. Gerekçesi ise, ilginç bir şekilde şöyledir:

'Uluslararası alanda tanınmış insan hakları'nın, 'işkence, acımasız, insanlık dışı, onur kırıcı muamele ya da cezalandırma, duruşma ve suçlama olmadan gözaltına alınması ve kişinin yaşama, özgürlük ve güvenliğine zarar veren aleni davranışları' içer[ir], kültürel ve ekonomik haklar insan haklarıyla alakasız[dır]²³⁶.

Neredeyse yukarıdaki söylevi doğrularcasına Carter'ın insan hakları politikası kendi içerisinde çelişkiler barındırır. Bu çelişkiler beraberinde ciddi eleştirileri de beraberinde getirir. Çelişkiler açısından şu ifade edilebilir: Bazen Carter Yönetimi, ABD'nin ekonomik ya da stratejik çıkarlarının az olduğu devletlerde yaşanan insan hakları ihlallerini kınadığı görülürken; çıkarlarının daha fazla olduğu devletlerdeki ihlallerde ise, neredeyse sessiz kaldığı görülmektedir²³⁷. Benzer şekilde Carter, Vietnam Savaşı'nda ABD'nin uyguladığı savaş suçlarına ve insan hakları ihlallerine konuşmalarında yer vermemiştir. Bundan da ötesi Vietnam'a Amerikan müdahalesi sebebiyle övücü bir söylem kullanmakta beis görmemiştir. Öyle ki;

'Biz oraya Vietnamlıların özgürlüğü savunmaya gittik', 'başka halklara Amerikan iradesini dayatma amacımız hiçbir zaman olmadı', 'Vietnam bir ahlaki krizdi', 'Komünistler gibi davranmamak için durduk' gibi açıklamalar yapmıştır²³⁸.

²³⁴ Norton vd., a.g.e., s. 886.

²³⁵ Peck, a.g.e., s. 29.

²³⁶ Peck, a.g.e., ss. 4-5. (vurgular eklenmiştir).

²³⁷ Falk, 2004, a.g.e., s. 41.

²³⁸ Peck, a.g.e., ss. 29-30.

Carter'ın insan haklarına dayalı anlayışının değişmesinin temelinde şunlar vardır²³⁹: Kongre'nin Vietnam Savaşı (Kasım 1955-Mayıs 1975)'na dair düşüncelerindeki ani değişik ile ulusal güvenliğin sağlanmasında ideolojik bir neden oluşturulmasının gerekliliğidir²⁴⁰. Bu hususta Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın itirafı oldukça manidardır: “İnsan hakları meselesi, ABD'nin Vietnam'dan ve Watergate'den sonra uluslararası imajını yeniden inşa etme çabasının temelini oluşturmaktadır”²⁴¹. Carter'a göre, Amerikan dış politikasının şekillendirilmesinde Amerikan değerlerinin rolü daha etkili olmalıydı. Bu da insan haklarının daha çok dikkate alınması gerektiği anlamına gelmekteydi²⁴².

Norton ve diğerlerine göre, ABD'nin “insan hakları bayrağını taşıdığı” ifadeleri ABD'nin kibirli görünmesinin yanı sıra pek çok devlet tarafından oldukça itici bulunmuştur²⁴³. Bunlara rağmen, Carter Yönetimi'nin dış politikada insan haklarına verdiği önem²⁴⁴, yurtdışında ABD'nin imajını geliştirirken, yurt içinde de uzlaşmaya varılmasına yardımcı olur²⁴⁵. Son olarak, her ne kadar Carter, ABD dış politika gündemine insan haklarını yerleştiren ilk kişi olmasa da konuya Başkanlık düzeyinde gösterdiği bağlılık daha önce hiçbir şekilde görülmemiştir²⁴⁶. Ve Carter'dan sonra gelen ABD Başkanları için insan hakları daha az önceliğe sahip olsa da gündemde yerini korumaya devam edecektir²⁴⁷.

ABD Başkanı Ronald W. Reagan (CP; bşk.: 1981-89)²⁴⁸ dönemi insan hakları açısından çok iç açıcı bir manzara arz etmez. Soğuk Savaş yılları esnasında Reagan Yönetimi'nin müdahaleci politikaları insan haklarına oldukça zarar verdiği gibi, ABD'nin bu konuda güvenilirliğini de azaltmıştır²⁴⁹. ABD ise, bu durumu radikallerden ziyade ılımlı siyasetçileri desteklediğini belirterek meşrulaştırmaya çalışmıştır. Bununla birlikte yönetiminin son

---

²³⁹ Falk, 2004, a.g.e., s. 41.

²⁴⁰ Julie A. Mertus, *Bait and Switch - Human Rights and U.S. Foreign Policy*, Routledge, New York, 2004, ss. 84-85.

²⁴¹ Peck, a.g.e, s. 30.

²⁴² Falk, 2004, a.g.e., s. 41.

²⁴³ Norton vd., a.g.e., s. 887.

²⁴⁴ Bu konuda bu konuyu doğrulamayan bir araştırmadan da burada bahsetmek yerinde olacaktır. Freedom House'ın yıllık araştırmasına göre, Carter döneminde uluslararası alanda insan hakları ve demokrasi alanında neredeyse hiçbir artış olmamıştır. Konu için bkz: Steven F. Hayward, *The Politically Incorrect Guide to The Presidents - From Wilson to Obama*, Regnery Publishing, Washington, 2012, s. 217.

²⁴⁵ Falk, 2009, a.g.e., s. 4.

²⁴⁶ Mertus, a.g.e., s. 27.

²⁴⁷ Norton vd., a.g.e., s. 887.

²⁴⁸ Bu konuda bkz.: Eric Alterman, *When Presidents Lie - A History Of Official Deception and Its Consequences*, Viking Penguin, New York, 2004, ss. 255-310

²⁴⁹ Mertus, a.g.e., s. 30.

yıllarında Reagan, desteklediği otoriter liderlerin insan hakları açısından halklarına kötü muamelede bulunduğunu kabul etmiştir. Bunun sonucunda ABD, yeni politikasını şu ifadelerle ilan etmiştir (1986): “[Biz] Amerikalılar, insan haklarına inanmakta ve tiranlığın sağ ya da sol her türlü biçimini de reddetmekteyiz”²⁵⁰.

ABD bu dönemde uluslararası insan haklarının uygulanmasında isteksiz davranırken, ulusal ve uluslararası alanda insan haklarının savunuculuğunu üstlenmesi açık bir çelişki ve çifte standartı göstermektedir. Bu çelişkinin—bazen de çifte standardın²⁵¹— temelinde yatan sebeplerin başında—öyle görünüyor ki— “Amerikan istisnacılığı” bulunmaktadır²⁵². ABD, BM'nin kadın hakları, soykırım, kölelik, zorla çalıştırma, ırksal ayrımcılık ve işkence konularında uluslararası antlaşmaları imzalarsa da “Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi” (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*) (1981) dahil olmak üzere, BM'nin çocuk hakları, sosyo-ekonomik haklar ve göçmen işçilere ilişkin antlaşmaları onaylamamıştır. Aynı şekilde, “Çocuk Hakları Sözleşmesi” (*Convention on the Rights of the Child*) (1989) de, ABD ve Somali dışında BM'ye üye olan bütün devletler tarafından onaylanmıştır. Dahası, “Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşmesi” başta olmak üzere, ABD'nin sayılı sayıda onayladığı insan hakları antlaşmaları da oldukça uzun geciktirmeler ve çekinceler sonucunda mümkün olabilmıştır²⁵³.

Reagan döneminde insan hakları meselesi gündem konusu olmakla beraber düzenli bir insan hakları dış politikası oluşturulmaz. ABD'nin insan hakları anlayışının ardında, başta Latin Amerika ve Karayipler / Batı Hint Adaları olmak üzere komünizme karşı ideolojik bir araç olarak kullanılması hedefi bulunmaktaydı²⁵⁴. Bu noktada ABD açısından insan hakları, kendi çıkarlarını sağlayan ve siyasi hedeflerini gerçekleştirebilecek bir araç olarak görülmüş ve kullanılmıştır²⁵⁵.

---

²⁵⁰ Mertus, a.g.e., s. 30.

²⁵¹ John Shattuck, *Freedom On Fire - Human Rights Wars & America's Response*, Harvard University Press, Massachusetts, 2003, ss. 14-15.

²⁵² Andrew Moravcsik, "The Paradox of U.S. Human Rights Policy", *American Exceptionalism and Human Rights*, M. Ignatieff (Ed.), Princeton University Press, New Jersey, 2005, s. 147.

²⁵³ Moravcsik, a.g.e., ss. 148-149.

²⁵⁴ Mertus, a.g.e., s. 29.

²⁵⁵ Paul Gready, "Introduction", *Fighting For Human Rights*, P. Gready (Ed.), Routledge, New York, 2004, ss. 2-3.

Reagan Hükümeti, insan haklarına araçsal ve pragmatik bakışa sahip olsa da ve dış politika alanında insan haklarına yer verilmesine karşı çıksa da bu yaklaşımını sonradan yeniden gözden geçirmek zorunda kalır²⁵⁶. Buna bağlı olarak da insan hakları konseptinin dış politikadaki yeri yeniden tanımlanır. Yalnız bu tanımlama yapılırken Carter Yönetimi'nde ayrıntılı bir şekilde yer verilen sosyo-ekonomik haklar tamamen çıkartılarak insan hakları kavramının kapsamı ciddi bir şekilde daraltılır²⁵⁷. Diğer bir ifade ile Reagan Hükümeti, sosyo-ekonomik hakların “haktan ziyade ihtiyaç” olduğu görüşündedir²⁵⁸.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Reagan idaresinin ilk döneminde ABD, kendi normlarını uluslararası insan hakları standartları ile uyumlaştırmayı reddetmiş; kendi ulusal bağımsızlığı ile oluşturulan kanun ve yasaları, uluslararası irade ile oluşturulan insan haklarından üstün tutmuştur. Öte yandan Reagan Yönetimi'nin ikinci döneminin sonunda insan hakları, Amerikan ulusal çıkarlarının önemli bir parçası olarak kabul edilmeye başlanmıştır²⁵⁹. Bu nedenle, Başkan Reagan'dan halefi Bush'a belirsiz ve karmaşık bir insan hakları anlayışı miras kalmıştır²⁶⁰.

Bu safhada ABD'nin uluslararası normların uygulanması konusunda ikircikli bir tutum takınmasının en önemli sebepleri arasında şunlar sayılabilir: Amerikan'ın bizzat kendi gücünden kaynaklanan özgüven, uzun yıllar devam eden istikrarlı demokrasisi, muhafazakar kitlesi ve bölünmüş siyasi kurumları²⁶¹. Diğer bir ifade ile, ABD'nin “süper güç” / “tek kutup” pozisyonunda olması tek taraflı tercihlere daha çok yönelmesine sebep olurken; istikrarlı demokrasiye sahip olması da yurt içinde demokratik hak ve kurumların korunması için güçlü bir desteğin var olduğunu kabulüne götürmektedir²⁶². ABD'deki muhafazakar kesimin, medeni ve siyasi haklar konusundaki girişimleri engellemesi—veya en azından isteksiz davranması—durumu daha hassas hale getirmektedir. Son olarak, Amerikan siyasi kurumlarındaki bölünmüş yapı, gücün tek bir yerde toplanmasını engelleyerek veto engeliyle karşılaşmasına sebep olabilmektedir. Bu nedenlerden dolayı, ABD'nin uluslararası insan hakları ile ilgili antlaşmaları daha zor kabul ettiği ifade edilebilir. Üstelik, diğer ülkelere nispetle bütün bu özellikleri taşıyan

---

²⁵⁶ Peck, a.g.e., ss. 72-73.

²⁵⁷ Mertus, a.g.e., s. 29.

²⁵⁸ Forsythe, 1988, a.g.e., s. 5.

²⁵⁹ Mertus, a.g.e., s. 30.

²⁶⁰ Falk, 2009, a.g.e., ss. 33-34.

²⁶¹ Moravcsik, a.g.e., ss. 150-151.

²⁶² The Strategist. "The two sides of American exceptionalism", <https://www.aspistrategist.org.au/the-two-sides-of-american-exceptionalism/>. (05.07.2021).

tek gelişmiş devlet olması, kendini ayrıcalıklı bir pozisyonda görmesine neden olmaktadır²⁶³. Bu da “Amerikan istisnacılığı”nı tahkim etmektedir. Özetle ifade etmek gerekirse, ABD'nin genel olarak tarihi insan hakları karnesi ele alındığında araç ve amaç arasında “belirsiz” bir çizgi olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle Soğuk Savaş Dönemi’nde ABD’nin düşmanını—SSCB / Doğu Bloku—kötüleme ve itibarını düşürme amacıyla insan haklarını bir araç olarak kullandığını net bir şekilde görmek mümkündür²⁶⁴. Tüm bunlara rağmen süreç içerisinde, ABD’nin insan haklarına yaklaşımında öncekine nazaran daha bütüncül ve tutarlı bir evrilme yaşandığı da ifade edilebilir²⁶⁵.

4.2.4. Soğuk Savaş Sonrası Dönem: Tek Kutuplu Dünyadan 21. Yüzyılın Çok Merkezli Dünyasına Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

“Tek Kutuplu” Dünyada (1991-2001) Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

George H. W. Bush / George Bush (CP; bşk.: 1989-1993), Soğuk Savaşı bitişine son noktayı koyan selefi Reagan 1988 yılında Beyaz Saray'dan ayrılınca, onun dönemini şöyle özetler: “Ronald Reagan, ayrılırken geride Vietnam Savaşı ya da Watergate krizini bırakmamıştır; ama büyük soru işaretleri ve yapılacakları bırakmıştır”²⁶⁶.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile ABD kendini yeniden tanımlama arayışı içerisinde iken, insan hakları düşüncesi Amerikan kamuoyuna cazip gelmeye başlar. Bu dönemde, Amerikan dış politikasında insan hakları düşüncesinin şekillenmesinde önemli diğer etken de medyadır. Medyanın dış politikada etkisi açık bir şekilde görülse de sadece sınırlı durumlarda geçerli olduğu iddia ifade edilebilir. Başka bir ifade ile dış politikanın net bir şekilde uygulandığı alanlarda medyanın politikayı değiştirme gücü bulunmamaktadır. Ancak yönetimin belirsiz

²⁶³ Moravcsik, a.g.e., ss. 150-151.

²⁶⁴ M. Callari Galli, "Human Rights and the Anthropological Perspectives on the Dynamics of Cultural Differences", *The Tension Between Group Rights and Human Rights - A Multidisciplinary Approach*, K. D. Feyter; G. Pavlakos (Ed.), Hart Publishing, Oregon, 2008, ss. 73-74.

²⁶⁵ Bu konuda bkz.: Donnelly, 2013, a.g.e., ss. 218-219.

²⁶⁶ Norton vd., a.g.e., s. 914.

olduğu dış politika alanlarında medya politikanın şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır²⁶⁷.

Bush, Soğuk Savaş'ın sonunda ABD'nin kurulmakta olan “yeni dünya düzeni”nden faydalanacağına sözünü vermesi, değişikliklerin habercisi olarak değerlendirilebilir. Ancak Bush döneminde bu yeni dünya düzeni daha çok ekonomik anlamda anlaşılmıştır²⁶⁸. Bu nedenle, Bush döneminde dış politikada insan haklarının yerinin tam olarak anlaşılması mümkün olmamış; ekonomik çıkarlar ile insan hakları iç içe geçmiş bir panorama oluşturmuştur²⁶⁹. Bu belirsiz ve değişken politika, Reagan dönemindeki insan hakları anlayışının devamı olarak nitelendirilse de Bush'un insan haklarına daha ılımlı olduğu söylenebilir²⁷⁰. Diğer bir ifade ile, Reagan dönemine kıyasla Bush, yeni ekonomik düzeninin kurulmasına odaklanır; bu yüzden de insan hakları normlarını seçici bir şekilde uygulamaya devam eder. Bu yönüyle Bush döneminin insan hakları açısından Reagan döneminden çok da farklı olmadığı açıktır²⁷¹. Örnek olarak şu verilebilir: ABD, Çin'in Tiananmen Meydanı'ndaki yasaklamayı ve insan hakları ihlallerini resmi olarak protesto etse de, Çin ile ilişkilerin devam edileceğine dair teminatını özelden vermeye devam etmiştir²⁷².

Başkan Bush'un insan hakları anlayışının genel kodları Reagan ve Carter yıllarından miras kalır²⁷³. Öte yandan Bush Hükümeti'nde dış politikanın insan hakları ekseninde şekillenmesinde kamuoyu önemli bir etken olur. Kendisinden önceki ABD Başkanları gibi, Bush da “dünyada özgürlüğün savunucusu müstesna halka ait olan Amerikan öz imajını koruma” hedefi içerisindedir²⁷⁴.

---

²⁶⁷ Mertus, a.g.e., s. 33-34.

²⁶⁸ Mertus, a.g.e., s. 31.

²⁶⁹ Jack Donnelly, "An Overview", *Human Rights and Comparative Foreign Policy*, David P. Forsythe (Ed.), United Nations University Press, New York, 2000, s. 329.

²⁷⁰ Falk, 2009, a.g.e., ss. 4-5.

²⁷¹ Barbara Ann J. Rieffer; David P. Forsythe, "Democratic Transitions and Foreign Policy: The United States", *Human Rights and Societies In Transition: Causes, Consequences, Responses*, S. Horowitz; A. Schnabel (Ed.), United Nation University Press, New York, 2004, ss. 178-179.

²⁷² Shattuck, a.g.e., s. 223.

²⁷³ Jack Donnelly, "International Human Rights: Unintended Consequences of the War On Terrorism", *Wars On Terrorism and Iraq - Human Rights, Unilateralism, and U.S. Foreign Policy*, T.G. Weiss, M. E. Crahan ve J. Goering (Ed.), Routledge, New York, 2004, s. 100.

²⁷⁴ Mertus, a.g.e., ss. 33-34.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden itibaren ABD, Bosna-Hersek, Afganistan, Ruanda, Haiti ve Kosova gibi uluslararası insan hakları krizlerine karşı tutumunda bir kalıp oluşturmaya çalışmıştır. Buna göre, ABD öncelikle kendi çıkar ve/ya güvenliğini doğrudan etkileyecek bir çatışmanın varlığını yadsımayı tercih edecektir. Kalkınma yardımı ya da diğer önleyici eylemlerin desteği olmadan çatışmanın boyutu giderek büyümeye devam etmiştir²⁷⁵. Böylesi bir siyasetin sonuçları ise şunlar olacaktır: İnsan hakları ihlallerinin işlenmesi, başarısız / yetersiz devlet gücü ve dolayısıyla bütün bölgelerin istikrarının tehlikeye düşmesi olmuştur. Shattuck'a göre bu aşama ve seviye, ABD'ye insancıl müdahaleye öncülük yapmasını ya da katılmasını isteksizce de olsa dayatacaktır. Bu süre zarfında çatışmalar o kadar karmaşık bir hale gelmiştir ki; uzun vadede uluslararası destek olmadan çözülemeyen bir duruma dönmüşlerdir. Böylesi bir konjonktürde, genellikle ABD bataklıkta batma endişesinden dolayı uzun vadede bir taahhütte bulunma hususunda isteksiz davranmış ve krizler sürüncemede kalmışlardır²⁷⁶.

George H. W. Bush'a göre, 1980'li yıllarda ABD'nin dış politika hedeflerinin, SSCB'nin çökmesi ve yıllar süren Soğuk Savaş'ın zafere ulaşmasından sonra gerçekleştirilebileceğini ifade eder. Temel çerçevede ifade etmek gerekirse, ABD dış politikasının temeli, Amerikan ulusal kimliği ve değerlerinin pozitif bir şekilde yansıtılmasıdır. Bunun yanı sıra, ABD'nin kuruluşundan bu yana benimsediği veya üstlendiği “insan hakları bekçiliği” düşüncesi sebebiyle insan hakları ilkeleri ABD'nin dış politikasında hayati bir öneme sahiptir. Bu açıdan aslında ABD'nin dış politikasında insan haklarının rolü yeni bir düşünce veya durum değildir. Ancak ABD'nin dış politika eylemlerini gerçekleştirirken, insan haklarını söylemsel bir gerekçe olarak sık sık kullanması yeni bir olgudur²⁷⁷.

Öte yandan uluslararası arenada ve dış politikadaki bu gelişmelerin yanı sıra, ABD'nin sosyo-kültürel yapısında da önemli değişikliklerin meydana gelir. Nitekim, 1980'li yılların başlarında, “ABD'yi yeniden Tanrı'ya kavuşturma” iddiasını dile getiren Hristiyan Fundamentalistler ile Kilise ve devlet ayrımı ile liberal değerleri destekleyen karşıtları arasında kültürel çatışmalar meydana gelmeye başlar²⁷⁸. Bunun yanı sıra bahse konu zaman diliminde

---

²⁷⁵ Shattuck, a.g.e., ss. 284-285.

²⁷⁶ Shattuck, a.g.e., ss. 284-285.

²⁷⁷ Mertus, a.g.e., s. 23.

²⁷⁸ Norton vd., a.g.e., s. 914.

ABD'nin yüzü artık tamamen değişme sürecin girer. Beyazlar ve Afrikalı-Amerikalılardan oluşan ABD'nin nüfusun çeşitliği hiç olmadığı kadar artar. Özellikle İspanyol kökenli nüfusun artışı tüm ABD'de net bir şekilde görülmeye başlanır. İlave olarak, yurtdışından gelen yeni göçmenlerin sayısının artması ile birlikte Amerikan toplumunda göçmenler giderek önemli bir role sahip olmaya başlayacaktır. Böylece, Reagan-Bush döneminde ABD, toplum yapısı açısından giderek çeşitlenirken, aynı zamanda kutuplaşma semptomları da görülmeye başlanacaktır. Bu miras, o tarihten itibaren yıllarca ABD'nin temel zorluklarından birini oluşturacaktır²⁷⁹.

Diğer yandan Bush döneminin en önemli kararlarından birisi şüphesiz “Engelli Amerikalılar Yasası” (*The Americans With Disabilities Act; ADA*) (1990)’nın kanunlaşmasıdır. Yasa, Kongre’de her iki parti tarafından büyük çoğunlukla kabul edilir ve Başkan George H. W. Bush tarafından onaylanır (1990)²⁸⁰. ABD'nin medeni haklar hareketinin mirası olarak kabul edilen Yasa, Bush tarafından “dünyada engelli kişiler için yapılan ilk kapsamlı eşitlik deklarasyonu” olarak tanımlanır²⁸¹. Yasa’ya göre, fiziki ve akli engellilere ayrımcılık yapılması yasaklanır. Bunun yanı sıra, engelli kişilerin hayata tam olarak katılmaları için bütün kamu ve özel alanlarda “makul uyum” sağlama zorunluluğu getirilir. Bu sayede kısa bir süre içinde ABD'nin dezavantajlılara karşı tutum ve tabiatı değişme sürecine girer. Buna ek olarak, Yasa ile engellilerin iş hayatında karşılaştıkları zorlukları aşmalarının önü açılmış olur. Buna göre, iş verenlerin vasıfları sağlayan kişilere engellerine göre ayrımcılık yapmamaları beklenir. Ancak, Yasa'nın bu boyutu daha çok öneri niteliğinde olup, spesifik hükümler mahkemelerde yeniden tanımlanabilecektir²⁸².

Konuyu çerçevelemek gerekirse şunlar ifade edilebilir: Bush Yönetimi’nde insan hakları norm ve anlayışı tam olarak oturmamıştır. Uluslararası alanda—başta Bosna-Hersek ve Somali olmak üzere—kanıtlanmış ciddi insan hakları ihlallerine karşılık “ihtiyatlı” davranarak sessiz kalmayı tercih eder. ABD’nin bu konularda müdahalesi gecikince, medya yönetiminin

---

²⁷⁹ Norton vd., a.g.e., s. 915.

²⁸⁰ Konu için bkz.: U.S. Department of Labor. "Americans with Disabilities Act", <https://www.dol.gov/general/topic/disability/ada>. (14.06.2021); ADA. "What is the Americans with Disabilities Act (ADA)?", <https://adata.org/learn-about-ada>. (31.08.2021).

²⁸¹ Norton vd., a.g.e., s. 915.

²⁸² Konu için bkz.: U.S. Department of Labor. "Accommodations", <https://www.dol.gov/agencies/odep/program-areas/employers/accommodations>. (15.06.2021); NOLO. "Your Right to a Reasonable Accommodation Under the Americans with Disabilities Act (ADA)", <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/free-books/employee-rights-book/chapter7-8.html>. (14.06.2021).

inisiyatif almada çok geç kaldığı yönünde eleştirilerini yoğunlaştırır. Özetle, Bush'un eylemleri ideal dolu söylemlerle ortaya konulan vaatleri yerine getirememiştir²⁸³. Bush, insan hakları konusunun ABD tarafından ele alması gereken problemlerden biri olarak görür. Bu problemin çözümünü ise, uluslararası insan haklarına değil, Amerikan kültür ve yasalarında bulunan normlara göre gerçekleştirmeyi amaçlar. Söylem ve nutuklarında “bizim büyük devletimiz”e ait “ortak çıkarlar” ve “paylaşılan değerler” ifadelerinin sıklıkla yer alması bu yaklaşımın sözcüklere yansımış şeklidir²⁸⁴.

Her ne kadar, Amerikan ve uluslararası insan hakları anlayışı önemli olsa da ikisinin aynı anlama gelmediğini ABD, tarihi süreç içinde göstermiştir. Bunun sonucunda ABD, dış politika ve insan hakları ilişkisini üç seçenek çerçevesinde değerlendirmiştir: (1) Uluslararası insan haklarının Amerikan değerlerinden farklı olduğu ret edilerek her ikisinin birbirleriyle uyumlu olduğunu kabul etmek; (2) Karşılaşılan farklılıkların Amerikan değer ve düşüncesinden üstün olduğunu kabul ederek yüzleşmek; (3) Farklılıkları kabul etmek ve Amerikan kanun ve teamüllerini uluslararası standartlara uygun hale getirmek için reform gerçekleştirmek. Her ne kadar, üçüncü seçenek ABD tarafından neredeyse hiçbir zaman tercih edilen bir seçenek olmasa da Başkan Bush iki seçeneği elinin altında bulundurmuş ve insan hakları uzmanları ile birlikte görüşlerini destekleme yoluna gitmiştir²⁸⁵.

Genel olarak kendi politikalarını insan hakları anlayışına göre şekillendirme arayışında olan Bush, aynı zamanda Kongre ve Dışişleri Bakanlığı'yla da uğraşmak zorunda kalmıştır. Bu dönemde Dışişleri Bakanlığı'nın insan haklarına yoğunlaşmaya istekli olması, önceki yıllara kıyasla köklü bir değişikliği göstermektedir. Nitekim, Nixon ve Ford yönetimlerinin altında Dışişleri Bakanlığı, dış politikada insan haklarının yer almasına ilişkin sert çıkışları ile bilinmektedir²⁸⁶. Genellikle insan hakları ile ilgili teşebbüsler, Başkanlık inisiyatifinden ziyade, Kongre'nin ısrarlı tutumu sayesinde gerçekleşir. Sonuçta, bu aşama ile ABD dış politikasında insan haklarının kurumsallaşma süreci başladığı ifade edilebilir²⁸⁷.

---

²⁸³ Mertus, a.g.e., s. 35.

²⁸⁴ U.S. Department of State. "Common Values, Shared Interests: The United States and Its Promise in the Western Hemisphere", <https://2001-2009.state.gov/p/wha/rls/fs/2009/113779.htm>. (22.06.2021).

²⁸⁵ Mertus, a.g.e., s. 25.

²⁸⁶ Mertus, a.g.e., s. 26.

²⁸⁷ Boundless US History. "The George H.W. Bush Administration", <https://courses.lumenlearning.com/boundless-ushistory/chapter/the-george-h-w-bush-administration/>. (14.07.2021).

ABD Başkanı Bill Clinton (William J. Clinton; DP; bşk.: 1993-2001) döneminde insan hakları anlayışı ve söylemi önceki dönemden özellikler taşır. Clinton'a selefi Bush'tan ABD liderliği, antlaşmaların geçerli olduğu bir uluslararası düzen ve değer yüklü bir dış politika mirası kalmıştır. Buna bağlı olarak bu dönemde, daha karmaşık ve tartışmalı dış politika ortaya çıkar. Soğuk Savaş Dönemi'nde ABD Başkanı ve danışmanları dış politikayı yönetirken; Soğuk Savaş sonrası dönemde, Kongre üyeleri ve diğer önemli grup üyeleri dış politikanın yöneltmesinde oldukça önemli aktörler haline gelmişlerdir²⁸⁸.

İnsan hakları açısından Clinton Yönetimi, ABD Başkanlığı üyelik kampanyalarında, sıklıkla liderliği altında insan haklarının önemini altını çizmiş ve dış politikanın temel taşlarından biri olacağını garantisini vermiştir. Özellikle selefi Bush Yönetimi'nin Bosna-Hersek, Irak, Çin ve Haiti'deki politikalarını eleştirmiş ve kendi yönetimi altında demokrasi ve insan haklarına yönelik bir dış politika önerileceğini ifade etmiştir. ABD Başkanı seçildikten sonra da Clinton, önemli pozisyonlara güçlü insan hakları arka planı olan insanları yerleştirmeye başlamıştır. İnsan haklarına yönelik bu değişim, "Demokratik Genişleme"²⁸⁹ adı verilen kavramsal hedefe yoğunlaşılmasını beraberinde getirmiştir. Bu açıdan Clinton dönemini özetlemek gerekirse, şu tez ortaya atılabilir: Reagan ve Bush Hükümetleri demokrasinin savunulması tercih ederken, Clinton Yönetimi insan haklarını dahil eden bir demokrasi anlayışını benimsemiştir²⁹⁰. Buna göre, barış ve refaha giden yolda demokratik devletlerin "genişlemesi" anahtar niteliğinde olduğu ifade edilmiştir.

Clinton döneminin önemli insan hakları faaliyetlerinden biri BM tarafından düzenlenen "Dünya İnsan Hakları Konferansı" (*World Conference on Human Rights*) (Viyana, Avusturya; 14-25 Haziran 1993)'dır. ABD dâhil 180 devletten oluşan delegenin katıldığı Viyana'da toplandığı bu konferans ile insan hakları anlayışının uluslararası alanda yerleşmeye başladığını gösterir²⁹¹. Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından düzenlenen ilk insan hakları toplantısı

---

²⁸⁸ Falk, 2009, a.g.e., ss. 57-62.

²⁸⁹ Bu konuda bkz.: Rasmus Sinding Søndergaard, "Bill Clinton's 'Democratic Enlargement' and the Securitisation of Democracy Promotion, *Diplomacy & Statecraft*, (2015), Vol. 26, No. 3, ss. 534-551.

²⁹⁰ Mertus, a.g.e., s. 36.

²⁹¹ Norton vd., a.g.e., s. 887.

olması sebebiyle önemli olan Konferansın sonuç bildirgesi “Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı” olarak kabul edilir²⁹².

1994 yılında ABD Başkanı Clinton, Birliğin Durumu Konuşmasında, “Demokratik devletler birbirilerine saldırmazlar”; bu nedenle “kendi güvenliğimizi garanti altına almak ve sağlam bir barış inşa etmek için her yerde demokrasinin geliştirilmesi en iyi stratejidir” söylemini merkeze taşımıştır²⁹³. Bu düşünce eksenindeki Clinton Yönetimi’nin desteklediği Amerikan tarzı demokrasinin anatomisi şu şekilde ortaya çıkar: Birbirlerine sıkı bir şekilde bağlı serbest piyasa ekonomisi ve siyasi özgürlükleri odağına taşıyan insan hakları anlayışı²⁹⁴.

Bununla birlikte “Demokratik Genişleme” doktrini, hiçbir zaman sadece insan hakları ve demokrasinin desteklenmesi için tasarlanmamıştır. Genişlemenin asıl hedefi, ABD'nin başlıca stratejik ve ekonomik çıkarlarına uygun olmasıdır. Buna rağmen Clinton'ın kampanyalarında yer alan güçlü insan hakları vaatleri kamuoyunun beklentilerini yükseltmiş ve sonunda ciddi bir hayal kırıklığına uğratmıştır denilebilir. Özellikle, Clinton'ın seçim kampanyalarında yer alan insan haklarının geliştirilmesine katkıda bulunacak olan ticaret anlaşma ve ekonomik yardımların sağlanması konusunda—neredeyse—tamamen başarısız olmuştur. Bundan daha önemlisi ise, insan hakları anlayışı ve arayışı bu antlaşmaların imzalanmasında yönlendirici bir faktör olmadığı hususudur. Bu yüzden de bazı analistlere göre, Clinton kendisinden önce gelen ABD Başkanlarına kıyasla insan hakları konusunda daha zayıf kalmıştır²⁹⁵.

Her ne kadar söylemlerinde sıklıkla insan hakları anlayışına ve ifadelerine yer verse de uygulamalarda bu söylemsel ifade ve idealler karşılığını bulmadığı görülebilmektedir. Bu açıdan—mesela-bütçenin yapılmasında insan haklarına gösterdiği önemi görmek mümkün olamamıştır. Örnek: Askeri harcamalar ile kıyaslandığında, demokratikleşme ve insan hakları

---

²⁹² Bu konuda bkz.: United Nations Human Rights. "World Conference on Human Rights, Vienna, 1993", <https://www.ohchr.org/en/aboutus/pages/viennawc.aspx>. (31.08.2021).

²⁹³ State of Union. "1994 State Of The Union Address", <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/states/docs/sou94.htm>. (14.07.2021).

²⁹⁴ Roger Matuz; Bill Harris; Thomas J. Craughwell (Ed.), *The Presidents Fact Book - The Achievements, Campaigns, Events, Triumphs, Tragedies and Legacies Of Every President*, Black Dog & Leventhal Publishers, New York, 2017, ss. 1723-24.

²⁹⁵ Shattuck, a.g.e., ss. 289-290.; Mertus, a.g.e., ss. 38-39.

hükümet harcamalarında küçük bir kısmını almıştır²⁹⁶. Nitekim, ABD Dışişleri Bakanlığına göre, 1999 yılında demokrasi destek bütçesi 623 milyon dolar iken, aynı yıl ABD Savunma Bakanlığı 21.6 milyar dolar harcama yaptığı tahmin edilmektedir²⁹⁷.

Aynı şekilde Clinton döneminin en öne çıkan özelliklerinden biri serbest piyasa ekonomilerinin gelişmesine özel önem vermektir. Clinton'ın da bizzat kendisinin ifade ettiği üzere, “bu yeni dönemde ilk iç ve dış politika önceliğimiz aynıdır: Ekonomimizi canlandırmak”²⁹⁸.

Bu dönemde Clinton Yönetimi'nin insan hakları politikasına yönelik en büyük engel Kongre'ydı. Nitekim, Cumhuriyetçiler Clinton'ın çoğu insan hakları önerilerini engellemişler veya iptal ettirmişlerdir. Buna ek olarak, iç politika ve kamuoyu Clinton'ın dış politikada insan hakları inisiyatiflerini etkileyen bir başka engeldi. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde, Amerikalıların diğer devletlere olan ilgisi giderek azalması ve 1990'lı yıllar boyunca kamuoyunun ekonomiye ve bununla ilintili dış müdahaleye ayrılan bütçenin azaltılmasına odaklanması insan hakları konusunun ikincil bir öneme sahip olmasına neden olmuştur, denilebilir. Bunlara ilave olarak, Clinton'ın “medya paniği” denilebilecek kadar kamuoyunu dikkate alması, öyle görünüyor ki; dış politikada insan hakları hususundaki girişimlerinin daha seçici bir hale gelmesine neden olmuştur²⁹⁹.

Tüm bu çekince ve “sarkaç tutumlar”a bağlı olarak Clinton Yönetimi, insan haklarının önemli alanlarından biri olan uluslararası adalet ve sorumluluk konularında oldukça seçici davranmıştır. Uluslararası arenada ve dış politikada ABD'nin çıkarıcılığı, Ruanda ve Bosna-Hersek'te meydana gelen vahşetin ardından oluşturulan uluslararası mahkemelere destek vermesinde görülebilir. Clinton döneminde pragmatizmin ve buna dayanan çifte standardın ABD yönetimi tarafından dış politikada uygulanmasının örneğini vermek gerekirse, şunu göstermek mümkündür: ABD, uluslararası insan haklarının korunmasına yönelik en önemli oluşum olan “Uluslararası Ceza Mahkemesi” / UCM (*International Criminal Court / ICC* veya

---

²⁹⁶ Shattuck, a.g.e., ss. 15-16.

²⁹⁷ Mertus, a.g.e., s. 38.

²⁹⁸ The Baltimore Sun. "Clinton's agenda for foreign policy spans broad spectrum of ideologies", <https://www.baltimoresun.com/news/bs-xpm-1992-10-04-1992278022-story.html>. (12.06.2021).

²⁹⁹ Mertus, a.g.e., ss. 43-44.

ICCT) (1998 ||2002)³⁰⁰ 'nin kurulmasına şiddetle karşı çıkar. Bunun gerekçesi de şöyle açıklanır: Amerikan vatandaşlarının risk altında bulunma korkusu³⁰¹.

Öyle görünüyor ki; Clinton Yönetimi'nin insan hakları politikası teoriden pratiğe yansıyamamıştır. Bush döneminde olduğu gibi Clinton Hükümeti'nde de iç faktörler insan hakları anlayışı, söylemi ve uygulamalarını şekillendirir³⁰². Soğuk Savaş Dönemi sonrasında Amerikan yönetimlerinin umut projesi olan “Yeni Dünya Düzeni” (*New World Order*) inşa idealizmi ekseninde Clinton da ekonomiyi iyileştirmeyi ana amaç haline getirir³⁰³. Dönemindeki ABD-Çin ilişkilerini bu açıdan okumak mümkün görünüyor³⁰⁴. Ekonomik çıkar ve ilişkiler öne alındığında insan hakları teori ve pratikleri de oldukça kötü bir sürece bırakılmış olur³⁰⁵. Öte yandan Clinton'ın kamuoyundaki imaj endişesi, ekonomik kaygılar ve demokrasinin yayılması, uluslararası alanda ABD'nin insan haklarının korunması ve desteklenmesi yönündeki çabalarının önüne geçmiştir³⁰⁶. Diğer bir ifade ile Clinton devri insan hakları politikaları, “evdeki endişeler” ile ket vurulmuş, “sadece kelimelerden oluşan söylemsel

---

³⁰⁰ UCM / ICC (Lahey, Hollanda); kuruluş belgesi Roma Statüsü'ne dayanan, insanlığa karşı işlenen suçlar (savaş suçları, soykırım, saldırı, vb.leri) ile ilgilenen, yargılayan uluslararası bir mahkemedir. 1 Temmuz 2002 tarihinde kurulur; ama faaliyete geçiş tarihi 11 Mart 2003'tür. Yargılama prosedürü: Suçun faili eğer kendi uyruğunda olduğu devletin yargılamasına tabi olmuşsa, bu durumda UCM'de ikinci kez yargılanmaz; çünkü *non bis in idem* (“bir suçtan iki kez yargılanamaz”) ilkesi esastır. Roma Statüsü'nün giriş kısmında şu ifadeler yer alır: “İnsanlığa karşı suçlar” yeryüzünde işlenmiş en ağır suçlar olup, bu suçlar dünyanın barış, güvenlik ve esenliğini tehdit eden eylemlerdir.

Kuruluşu için ilk çalışmalar 1998 yılında BM'in önderliğinde Roma'da toplanan bir konferansta başlar. 17 Temmuz 1998'de UCM'yi kuran Roma Statüsü 7 ret oyuna karşılık, 120 kabul oyuyla ve oy çokluğu ile (21 çekimser) kabul edilir. Roma Statüsü suçları, mahkemenin nasıl çalışacağı, devletlerin mahkeme ile nasıl iş birliği içinde olmaları gerektiği vb. hususları tanımlar. Statü gereğince, Mahkeme'nin faaliyete geçebilmesi için 60 ülkenin onayı beklenir. Bu onay, 11 Nisan 2002'de gerçekleşir. 15 Nisan 2015 tarihi itibarıyla 139 devlet tarafından imzalanmış ve 123 devlet tarafından onaylanmıştır. Roma Statüsü'nü imzalamak onaylamak anlamına gelmemektedir. “(T) he General Assembly convened a conference in Rome in June 1998, with the aim of finalizing the treaty to serve as the Court's statute. On 17 July 1998, the Rome Statute of the International Criminal Court was adopted by a vote of 120 to seven, with 21 countries abstaining. The seven countries that voted against the treaty were China, Iraq, Israel, Libya, Qatar, the United States, and Yemen. Israel's opposition to the treaty stemmed from the inclusion in the list of war crimes “the action of transferring population into occupied territory”. Bu konuda bkz.: Council on Foreign Relations. “The Role of the International Criminal Court”, <https://www.cfr.org/background/role-international-criminal-court>. (31.08.2021); Britannica. “International Court of Justice”, <https://www.britannica.com/topic/International-Court-of-Justice>. (31.08.2021).

³⁰¹ David P. Forsythe, “U.S. Foreign Policy and Human Rights in an Era of Insecurity: The Bush Administration and Human Rights After September 11”, *Wars On Terrorism and Iraq - Human Rights, Unilateralism, and U.S. Foreign Policy*, T.G. Weiss, M. E. Crahan ve J. Goering (Ed.), Routledge, New York, 2004, ss. 81-82.

³⁰² David P. Forsythe, “US Foreign Policy and Human Rights: The Price of Principles After the Cold War”, *Human Rights and Comparative Foreign Policy*, David P. Forsythe (Ed.), United Nations University Press, New York, 2000, s. 24.

³⁰³ Harold Hongju Koh, “America's Jekyll-and-Hyde Exceptionalism”, *American Exceptionalism and Human Rights*, M. Ignatieff (Ed.), Princeton University Press, New Jersey, 2005, ss. 126-127.

³⁰⁴ Bu konu için bkz.: Peck, a.g.e., ss. 107-112.

³⁰⁵ Hegarty, a.g.e., s. 192.

³⁰⁶ Forsythe, 2000, a.g.e., ss. 26-27.

politika”dır³⁰⁷. Dahası, tıpkı diğer Soğuk Savaş Dönemi sonrası ABD başkanları gibi, Clinton da baskılar karşısında idealist-küresel söylemi tamamen bırakıp³⁰⁸, ulusal çıkar söylemleri ve pratikleri öncelmiştir.

“Çok Merkezli” Dünyada (2001-...) Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

George W. Bush (CP; bşk.: 2001-2009)³⁰⁹, ABD Başkanı seçildiğinde, dünya oldukça karmaşık barış inşa süreci ile karşı karşıya kalmıştır³¹⁰. Bu dönem 11 Eylül 2001’de New York’taki İkiz Kulelerin “radikal İslamcı teröristler” tarafından vurulması ile başlar. 11 Eylül Saldırıları’ndan sonra, ABD’nin dünyayla ilişkisi—öyle görünüyor ki—tamamen değişmiştir. Amerikan tarihinde ilk defa ABD şehirleri, modern savaşın kendine özgü biçimi olan terörizmi bizzat kendi sınırları içinde yaşamıştır³¹¹. Bu tarihsel durumun travmatik etkileri devam ederken, Başkan W. Bush, Kongre’de yaptığı konuşmada şunları ifade eder (2001):

Bizim terörizmle savaşımız el-Kaide ile başlamakta; ancak onunla sona ermeyecektir. Küresel çapta bütün terörist grupları bulup, durdurup ve hezimete uğrattıncaya kadar sona ermeyecektir³¹².

Genel olarak ifade etmek gerekirse, 2002 ve 2003 yıllarındaki Birliğin Durumu Konuşmalarında W. Bush, “insan haysiyeti” kavramını “insan hakları ve yükümlülükleri” yerine kullanılabilir yeni bir terim olarak önerir. 2002 Ulusal Güvenlik Stratejisi’nde ise, Bush Yönetimi insan hakları kavramını ABD’ye has olan “insan haysiyeti” kavramı yerine kullanılmasına ilişkin en ayrıntılı açıklama içermektedir. Burada ilginç olan durum, “haysiyet” kavramı farklı kültürlerde farklı bir şekilde tanımlanırken; Bush, “Amerikan versiyonu haysiyetin evrensel olduğu” varsayımında bulunarak hareket etmektedir³¹³. Öyle ki; söylem ve

³⁰⁷ Rieffer ve Forsythe, a.g.e., s. 169.

³⁰⁸ Mertus, a.g.e., s. 66.

³⁰⁹ 41. ABD Başkanı George H. W. Bush’tan ayırmak için bu çalışmada 43. ABD Başkanı olan oğul Bush, “W. Bush” olarak gösterilecektir.

³¹⁰ Matuz vd., a.g.e., ss. 1770-71.

³¹¹ Westlake, a.g.e., s. 139.

³¹² Westlake, a.g.e., s. 139.

³¹³ The White House. "Overview of America's International Strategy", <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nss1.html>. (12.06.2021); The White House. "President George W. Bush's Inaugural Address", <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/inaugural-address.html>. (12.06.2021); NPR. "President Bush's Second Inaugural Address", <https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=4460172>. (12.06.2021).

yazımda “insan hakları” kavramı değil de “haysiyet” kavramının detaylı bir şekilde çerçevesi çizilmektedir³¹⁴. Bununla birlikte insan hakları kavramı devlet ve politikanın dilinden elbette tamamen silinmez; nitekim, Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde insan haklarına yönelik referansların bulunduğu görülmektedir. Ancak “insan hakları” konsepti diğer devletler için kaygılanacak belirsiz bir konu olarak algılanırken, W. Bush Yönetimi kavramın doğurabileceği sorumluluk ve yükümlülüklerin ABD'ye uygulanabilirliği konusunda verdiği taahhüt net değildir³¹⁵.

Ulusal Güvenlik Stratejisi, “tartışmaya kapalı insan haysiyeti gereksinimlerini” şu şekilde sıralar: Hukukun üstünlüğü, devletin sınırlı gücü, ifade özgürlüğü, inanç özgürlüğü, adil yargılanma hakkı, kadın haklarına saygı, dini ve etnik tolerans ve özel mülkiyete saygı. Konumuz açısından önemi bu liste, uluslararası insan hakları adına hazırlanmış belgelerden tamamen ayrı ve tek taraflı bir şekilde oluşturulmuştur³¹⁶.

Altının çizilmesi gereken noktalardan biri de şudur: W. Bush Yönetimi, Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde verilen listede çifte karşıtlık ekseninde ayırım inşa eder. Buna göre, insan haysiyeti yanlısı olanlar; özgürlük, haysiyet ve kapitalizmin yanlısı olanlardır. İnsan haysiyetin karşı olanlar da zulüm ve aşağılama yanlıları olanlardır³¹⁷.

Görüldüğü üzere, W. Bush'un haklar listesi evrensel fikir birliğinden uzak bir formdadır. Bunun sebebi, görüldüğü kadarıyla, yönetimin asıl amacının güncel önceliklere göre insan haklarını yeniden tanımlamaktır. Bu listeye, uluslararası insan hakları antlaşmalarında mutlak haklar olarak görülen yaşama hakkı ve işkence yasağı başta olmak üzere insan haklarının büyük bir kısmını dahil edilmemiştir³¹⁸.

---

³¹⁴ The White House. "Champion Aspirations for Human Dignity", <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nss2.html>. (12.06.2021).

³¹⁵ Steven Hurst, "Parties, Partisanship and US Foreign Policy: The Growing Divide", *New Directions In US Foreign Policy*, I. Parmar; L.B. Miller; M. Ledwidge (Ed.), Routledge, New York, 2009, ss. 85-86.

³¹⁶ The White House. "II. Champion Aspirations for Human Dignity", <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nss2.html>. (12.06.2021).

³¹⁷ Peter Nolan, *Capitalism and Freedom: The Contradictory Character of Globalisation*, Anthem Press, New York, 2008, ss. 16-17.; Mertus, a.g.e., ss. 53-54.

³¹⁸ Koh, a.g.e., s. 114; 125.

Öte yandan insan haysiyetinin muhafaza edilmesi, insan haklarının önemli bir yanını oluştursa da tek başına haysiyet insan haklarının korunması için yeterli değildir. Uluslararası insan hakları antlaşmalarının da açık bir şekilde belirttiği üzere; haysiyet, eşitlik ve değer insan haklarının temel unsurlarını oluşturmaktadır³¹⁹. Bunun anlamı şudur: Tam manasıyla insan haklarının gerçekleştirilebilmesi için her üç unsurun da sağlanması gerekmektedir. W. Bush Yönetimi'nde bu denge sağlanamamıştır. Bu açıdan “insan haysiyeti amacı” ifadesi, Amerikan dış politikasının temel ilkelerinden biri olarak tanımlansa da bu temel unsurlar tamamen onaylanmadığı sürece istenilen amaca ulaşılmasının mümkün olmadığı görülmektedir³²⁰.

Yukarıdaki hususları çerçevelemek gerekirse, şu alt tezler ortaya konulabilir: W. Bush'un Başkanlığının ilk yıllarında ısrarla insan hakları terimini kullanmaktan kaçınması, onun insan hakları konusuna olan yaklaşımı hakkında ipucu vermektedir. “İnsan hakları” ibaresi yerine daha belirsiz olan “haysiyet” ifadesini kullanması gerçekten manidardır. Göreve başlarken yaptığı konuşmasında şu ifadeleri kullanır: “ABD, haysiyete bağlı bir rüyadan doğmuştur...(K)işisel sorumluluğun değer verildiği ve beklendiği bir yer olmak için mücadele etmiştir...Nerede acı varsa, orada [ABD'nin] vazifesi vardır”³²¹. İnsan hakları anlayışını ve amacını bir şekilde “örterek” açığa çıkaran bu ifadeler, W. Bush'un insan haklarına yönelik seçici ve belirsiz politikalarının temel parametrelerini ele vermektedir. Bu tavrın ardında da –görüldüğü kadarıyla—ABD'nin yasal zorunluluk yaratacak her türlü eylemi baştan engelleme amacı bulunmaktadır³²².

11 Eylül Saldırıları (11 Eylül, 2001)'ndan sonra, W. Bush Yönetimi insan hakları hakkında daha spesifik ve direkt bir şekilde konuşmaya başlar. Bu noktada şu tezi çerçevelemek yerinde olacaktır: 11 Eylül Saldırıları'ndan sonra ABD, insan hakları düşüncelerini terörizme karşı ve genel kamuoyunun çifte standartları kabul etme isteğine göre ilişkilendirmeye başlayacaktır³²³. Yapılan açıklamaların genel yürümesi şu cümlenin ekseninde döner: “11 Eylül Saldırıları'ndan sonra bizim politikamız, insan hakları ve demokrasi dahil olmak üzere

---

³¹⁹ United Nations. "Universal Declaration of Human Rights", <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>. (11.05.2021).

³²⁰ Rieffer ve Forsythe, a.g.e., ss. 176-177.

³²¹ The White House. "President George W. Bush's Inaugural Address", <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/inaugural-address.html>. (12.06.2021).

³²² Moravcsik, a.g.e., ss. 196-197.

³²³ Koh, a.g.e., ss. 111-12.

Amerikan ulusal çıkarlarına odaklanmayı amaçlamaktadır³²⁴. W. Bush Yönetimi'nin insan haklarına yönelik tutumunu etkileyen olay, şüphesiz yukarıda bahsi geçen 11 Eylül Saldırıları'dır. 11 Eylül Saldırıları, ABD'nin hem genel yerli insan hakları anlayışına ve söylemine, hem uluslararası ilişkilerdeki ve dış politikadaki tasarruflarını negatif olarak etkiler. Dış politikada “tek yanlılık” güçlü bir şekilde devreye girmeye başlar³²⁵.

Bu noktada bir açmaz W. Bush yöntemini beklemektedir: Bir yandan, kamuoyu ABD'nin insan hakları konularında lider olmasını ümit ederken; bir yandan da aynı kamuoyu devletin kendini savunmasını talep etmektedir³²⁶. Bu beklentilerden ikincisi “ABD Vatandaşlık Yasası”³²⁷ (*USA Patriot Act*) (2001)³²⁸ ile karşılanmaya çalışılır³²⁹. Bu tutumu bir açıdan meşrulaştıracak husus şudur: W. Bush, ABD Başkanlık Seçimlerinde yüksek oy almış olsa da, 11 Eylül Saldırıları'nın hemen sonrasında, bu oran hızla yüzde 50'nin altına kadar düşer³³⁰.

Diğer taraftan W. Bush Yönetimi, kamuoyunu desteğini hem sağlam hem de devam ettirebilmek için Afganistan ve Irak Savaşları'nın meşruiyetini insan hakları ifadeleriyle açıklamaya çalışmışlardır³³¹. Öte yandan ABD'yi Irak Savaşı'na götüren en önemli sebeplerinden biri, kitle imha silahları iddiasıdır. Halkın düşüncesini şekillendiren bu ana sebep, benzer bir şekilde BM'de desteğinin sağlanması için ABD tarafından, kitle imha silahlarının Soğuk Savaş'tan beri Batı güvenliğine en büyük tehdit olduğu öne sürülmüştür³³².

³²⁴ U.S. Department of State. "The Role of Human Rights in Foreign Policy", <https://2001-2009.state.gov/g/drl/rls/rm/2001/6378.htm>. (12.06.2021).

³²⁵ David Hastings Dunn, "Transatlantic Relations and US Foreign Policy", *New Directions In US Foreign Policy*, I. Parmar; L.B. Miller; M. Ledwidge (Ed.), Routledge, New York, 2009, s. 184.

³²⁶ Mertus, a.g.e., s. 61.

³²⁷ “Patriot Yasası” (*U.S.A. P.A.T.R.I.O.T. Act: Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism*: “ABD Vatandaşlık / Vatandaşlık Yasası: Terörizmi Tespit Etmek ve Engellemek için Gerekli Uygun Araçlar Sağlayarak Amerika'yı Birleştirmek ve Güçlendirmek”) olarak ünlenecek yasa, Kongre tarafından hazırlanır, W. Bush tarafından imzalanarak yasalara girer. Yasa, 11 Eylül Saldırıları'nın hemen ardından ABD'nin ulusal güvenliğini özellikle yabancı terörizmine karşı sıkı bir şekilde kontrol altına almayı amaçlar. Genel olarak üç ana hüküm içerir: Yurtiçi ve uluslararası telefon trafiğini takip etmesi için kanun uygulayıcılarına genişletilmiş yetkiler verme; terör karşıtı çabalarında federal ajanların daha etkili çalışabilmeleri için mevcut tüm kaynakları karşılıklı iletişimde kullanabilmelerini kolaylaştırma; terör suçlarına verilecek cezaların artırılması ve kişinin terörizm suçu ile nitelendirecek eylem listesini genişletme. U.S. Department of Justice. "The USA PATRIOT Act: Preserving Life and Liberty", <https://www.justice.gov/archive/ll/highlights.htm>. (31.08.2021).

³²⁸ Falk, 2009, a.g.e., ss. 135-136.

³²⁹ U.S. Department of Justice. "The USA PATRIOT Act: Preserving Life and Liberty", <https://www.justice.gov/archive/ll/highlights.htm>. (31.08.2021).

³³⁰ Pew Research Center. "Bush and Public Opinion", <https://www.pewresearch.org/politics/2008/12/18/bush-and-public-opinion/>. (12.06.2021).

³³¹ Matuz vd., a.g.e., ss. 1780-81; 1785-86.

³³² Westlake, a.g.e., s. 136.

Bunun yanı sıra, medya da kamuoyunun düşüncelerini şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır. Her iki savaşta da muhabirler Amerikan güçlerinin yanında olmuş; Amerikan haber istasyonları, sürekli canlı savaş görüntülerine yer vermiştir³³³.

Bu bağlamda ABD'nin “ulusal çıkarlarının korunması” için (düşman) devletlere karşı yerli normların tek taraflı olarak uygulanması konusunda, W. Bush idaresinin, Bush ile Reagan yönetimlerinin insan hakları anlayışlarına yakın ve benzer olduğu görülmektedir. Özellikle, Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde kullanılan dil ve ifade biçimi, Reagan Yönetimi'nin insan haklarına ilişkin açıklamalarına çok benzediği görülmektedir. Bunun yanı sıra, Bush Yönetimi de tıpkı Reagan Yönetimi'nde olduğu gibi, ABD'nin düşmanlarını “özgürlük düşmanı tiranlık” çifte karşıtlığı şeklinde ve ahlaki boyutlarda tanımlamış ve açıklamıştır. Benzer şekilde Reagan Bush yönetimleri ulusal çıkarların sağlanması amacıyla uluslararası insan hakları normlarını stratejik olarak uygulamıştır ve değerlendirmiştir³³⁴.

Amerikan pragmatizmi ve “Amerikan istisnacılığı”, W. Bush Yönetimi'nin UCM/ICC'ye olan yaklaşımında da açıkça görülmektedir. Nitekim ABD, UCM'nin insanlığa karşı suçlar ve savaş suçları konularında Amerikan vatandaşlarının yargılanmaması için öneri hazırlamıştır. “Bizden başka herkes” anlayışıyla hazırlanan bu önerinin BM tarafından reddedilmesinin ardından, W. Bush daha önce hiç görülmemiş bir girişimde bulunarak ABD'nin UCM'den “imzasını geri çektiğini” açıklamıştır³³⁵.

Diğer taraftan W. Bush'un terörizmle mücadeledeki stratejisi olan “başarıya giden her yol mubahtır” anlayışı, ABD'de insan haklarının ciddi bir şekilde kısıtlanmasına neden olur. 2001 yılında W. Bush, el-Kaide üyelerini terörizmden yargılamak için gizli askeri mahkemelerin kurulmasına yönelik kararnameyi imzalamıştır. Kararın imzalanması gerekçesi, “olağanüstü zamanlar” ve “ulusal güvenlik çıkarlar” neden olarak gösterilmiştir³³⁶. Örnek: 2001 yılında çıkarılan Askeri Emri'nde W. Bush, el-Kaide ile bağlantısı olan ve ABD'ye yönelik terör eyleminde bulunan vatandaş olmayan kişilerin; kimliğinin belirlenmesi, takip edilmesi ve

---

³³³ Mertus, a.g.e., s. 61.

³³⁴ Mertus, a.g.e., ss. 63-64.

³³⁵ Paul J. Magnarella, "The Consequences of the War Crime Tribunals and an International Criminal Court for Human Rights in Transition Societies", *Human Rights and Societies In Transition: Causes, Consequences, Responses*, S. Horowitz; A. Schnabel (Ed.), United Nation University Press, New York, 2004, ss. 129-130.

³³⁶ Falk, 2009, a.g.e., ss. 150-152.

gözetimine alınmasına dair amaç ve niyetini açıklamıştır. Emre göre, genellikle ABD'de kamu davalarında geçerli olan hukukun genel ilkeleri ve kanıt kuralları, gelişen “olağanüstü durumlar” dikkate alındığında uygulanmamalıdır³³⁷. Aynı şekilde özellikle 2003 yılında Patriot-II / “Yurtiçi Güvenliği Geliştirme Yasası” (*Domestic Security Enhancement Act of 2003*)³³⁸, konuya ilişkin örnek olarak gösterilebilir. Nitekim, bu yasa ile gizli tutuklamalar için yetki verilmiş; “terörist” olarak görülen gruplara verilen barışçıl destek Amerikalıların vatandaşlıktan çıkarılma nedeni sayılmış; duruşma, uyarı beyanı ve yasal denetim olmaksızın sınır dışı edilmenin yolu açılmış ve alanı genişletilmiştir³³⁹.

Bu çizgide olmak üzere ABD, tutuklanarak Guantánamo Kampı³⁴⁰'na getirilen kişileri, uluslararası hukuka göre savaş esirleri olarak tanımlamayı reddetmiş ve bu kişileri “muharip olmayanlar” olarak tanımlamıştır³⁴¹.

³³⁷ Nash, a.g.e., s. 80.

³³⁸ ACLU. "Interested Persons Memo: Section-by-section Analysis of Justice Department Draft "Domestic Security Enhancement Act of 2003," also known as "Patriot Act II", <https://www.aclu.org/other/interested-persons-memo-section-section-analysis-justice-department-draft-domestic-security>. (31.08.2021).

³³⁹ The Center for Public Integrity. "Even In Wartime, Stealth and Democracy Do Not Mix", <https://publicintegrity.org/national-security/commentary-even-in-wartime-stealth-and-democracy-do-not-mix/>. (12.06.2021); The Nation. "Patriot Act's Big Brother", <https://www.thenation.com/article/archive/patriot-acts-big-brother/>. (15.06.2021); Connecticut General Assembly. "DNA Testing Provisions In Patriot Act II", <https://www.cga.ct.gov/2003/olrdata/jud/rpt/2003-R-0411.htm>. (12.06.2021).

³⁴⁰ Guantánamo Kampı (Guantánamo, Gitmo / Kamp X-Ray olarak da bilinir; Guantánamo Körfezi [Küba] askeri üssünde bir kısım): 1903'te imzalanan ABD'nin 4000 dolar senelik kira kontratı karşılığında kullandığı 121 km²'lik Küba'ya ait bir alandır. Kontrat ancak iki ülkenin karşılıklı anlaşması sonucu feshedebilecektir. 1970'lerde denizde yakalanan Kübalı ve Haitili mültecileri hapsedmek için kullanılmaya başlanır. 1990'larda askeri darbeden kaçan Haitilileri barındırmıştır. Bu mülteciler bir ABD'li yargıcın kampın anayasaya aykırı olduğu hükmünü verdiği tarihe (Haziran 1993) kadar Kamp Bulkeley adlı tutuklu bölgesinde tutulmuşlardır. Son Haitili göçmenler Kampı Kasım 1995'te terk ederler. ABD Savunma Bakanlığı, üs etrafında 30 milyon \$'lık güvenlik halkası ve tutukevi inşa ettireceğini açıklar (Haziran 2005).

Kamp; 2002 yılından itibaren askeri hapisane olarak kullanılır. El-Kaide ve Taliban ile irtibatlı olduğundan şüphelenilen kişiler hapsedilir. Üç bölümde oluşur: Kamp Delta, Kamp Iguana ve Kamp X-Ray (kapalı). Tesisin askeri hapisane olarak kullanılması başta insan hakları kuruluşları olmak üzere ciddi eleştirilere sebep olur. Netleşmemiş suç iddiası ile insanların tutuklanması ve tutukluların kötü şart ve uygulamalara (işkence ve ölüm [3 ölüm, Haziran 2006] dahil) maruz kaldığı iddiaları sebebiyle bu eleştiriler yoğunlaşır. Gerçekte de burada tutulanlar ne savaş suçlusu ne de adı suçlu olarak tanımlanabilmektedir. Ayrıca ABD yasal sistemine başvuramadıkları gibi yasal sisteminden herhangi bir gözden geçirme talebinde de bulunamamaktadırlar. W. Bush Yönetimi 3. Cenevre Antlaşması'nın tutuklu el-Kaide veya Taliban “teröristleri”ni kapsayamayacağını iddia etmiştir. Bu konuda ABD yalnız kalmıştır. ABD'nin yaklaşımını eleştirenler, yönetimin "savaş suçluları" ile "yasa dışı savaşçılar" arasında bir ayrım yaratmaya çalışarak Cenevre Antlaşması'nı ihlal ettiğini iddia ederler. Avrupa Parlamentosu da buradaki yasa dışı uygulamalara dair da bir rapor hazırlamıştır. Ayrıca, Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) ile BM çıkardıkları raporlarda durumu bir "insan hakları skandalı" olarak ortaya koymuşlardır. The New York Times. "Inside the Most Secret Place at Guantánamo Bay", <https://www.nytimes.com/2020/03/14/us/politics/guantanamo-bay-camp-7-911.html>.

(31.08.2021); ayrıca bkz.: ACLU. "Guantánamo Bay Detention Camp", <https://www.aclu.org/issues/national-security/detention/guantanamo-bay-detention-camp>. (31.08.2021); Nash, a.g.e., ss. 79-80.

³⁴¹ Thomas G. Weiss, Margaret E. Crahan and John Goering, "The Serendipity of War, Human Rights, and Sovereignty: The Case of the United States", *Wars On Terrorism and Iraq - Human Rights, Unilateralism, and U.S. Foreign Policy*, T.G. Weiss, M. E. Crahan ve J. Goering (Ed.), Routledge, New York, 2004, ss. 3-4.

Bu inisiyatiflerin negatif sonuçları kısa bir süre içinde görülmeye başlanır. Nitekim, 2002 yılında tutuklanmış Taliban ve El-Kaide üyelerinin “duyusal yoksunluk” şartları altında—maske ve kulak tıkaçlarıyla el ve ayakları bağlı bir şekilde—fotoğraflarının açığa çıkmasıyla birlikte olay uluslararası bir sorun haline gelir. Guantánamo Kampı’nda, Amerikan askerlerinin tutuklulara gösterdiği muamele bütün dünyada büyük çapta protestolara yol açmıştır. Öyle ki, dünya bu fotoğrafları unutmayacak ve bu olay ABD için bir utanç kaynağı olarak³⁴² tarihe geçecektir³⁴³.

Tarihi süreç ele alındığında, her ne kadar ABD, insan hakları açısından kendini—özellikle de II. Dünya Savaşı’ndan sonra—dünyanın ahlaki lideri³⁴⁴ olarak görse de hem Cumhuriyetçi hem de Demokrat yönetimlerinin insan haklarını dış politikada oldukça “seçici” ve “pragmatik” bir şekilde uyguladıklarını açıkça görmek mümkündür³⁴⁵. ABD’nin genel politik tasavvurunda ve pratik dış politikasında bu “garip ve ucube durum” kendini şu şekilde açığa çıkarmaktadır: Kendisine karşı / düşman devletlerin insan hakları ihlallerini kınayan ABD, müttefik devletlerin insan hakları ihlallerini görmemezlikten gelmektedir³⁴⁶. Aynı şekilde II. Dünya Savaş’ından sonra uluslararası arenada alınan, “her yönetim kendi ülkesi içindeki insan hakları ihlallerinin uluslararası insan hakları standartlarına göre denetlenmesi” kararını kabul etmeyi reddetmiştir³⁴⁷. Bundan da öte, ABD, uluslararası insan hakları antlaşmalarının yarısından fazlasını imzalamamış; bunun sonucunda, çoğu insan hakları ile ilgili birçok süreçte dışarıda kalmıştır³⁴⁸. Bu reddin ve tavrın bir sonucu olarak ABD’nin insan hakları ihlallerini özellikle şu alanlarda sıklıkla görmek mümkündür: Çocuk idamı; Amerikan hapisanelerindeki çok baskı ve diğer insan haklarını ihlal eden uygulamalar; terör şüphelilerine yapılan muamele, vb.leri.

Öte yandan W. Bush—çok fazla olmasa da—insan hakları açısından pozitif sonuç doğuran eylemlere de imza atmıştır. ABD’de ilk defa, yaşlılar için sağlık sigortasını onaylayan

---

³⁴² Gregory Hooks; Clayton Mosher, "Outrages Against Personal Dignity: Rationalizing Abuse and Torture in the War on Terror", *Social Forces*, 83:4, 2005, ss. 1628-29.

³⁴³ Falk, a.g.e., s. 153.

³⁴⁴ Forsythe, 2000, a.g.e., ss. 21-22.

³⁴⁵ Shareen Hertel; Kathryn Libal, "Paradoxes and Possibilities: Domestic Human Rights Policy in Context", *Human Rights In The United States - Beyond Exceptionalism*, S. Hertel; K. Libal (Ed.), Cambridge University Press, New York, 2011, ss. 1-2.

³⁴⁶ Weiss, Crahan ve Goering, a.g.e., s. 17; Ignatieff, 2005, a.g.e., ss. 7-8.

³⁴⁷ Mertus, a.g.e. s. 65.; Shattuck, a.g.e., ss. 309-310.

³⁴⁸ Mertus, a.g.e. s. 65.; Ignatieff, 2005, a.g.e., s. 7.

yasayı imzalamıştır. Ayrıca, “Hiçbir Çocuk Geri Kalmasın” (*No Child Left Behind*) (2001) tasarısı gibi önemli bir hak kazanımı sağlayacak metni de imzalanmıştır³⁴⁹. Yasa, İlköğretim ve Ortaöğretim Yasalarını destekleyen bir metin olup, dezavantajlı öğrencilere yeni haklar öngören hükümler içerir. Bu istikamette yasa, çocukların okuma-yazma dahil tüm test sonuçlarını yükselterek ilk ve ortaokulları iyileştirmeyi ve okul, okul bölgesi ve devletin hesap verebilirliğini artırarak öğrenci performansını yükseltmeyi amaç edinir³⁵⁰.

Konunun genel çerçevesi aşağıdaki şekilde özetlenebilir: II. Dünya Savaşı'ndan sonra hemen her Amerikan yönetimi, insan hakları politikasını şekillendirmek için farklı söylemlere başvurmuştur. Her ABD Başkanı, insan hakları ve dış politikaya ilişkin yeni bir kavram veya görüş üretmeye çalışsa da ifadelerin altında gizlenen anlamlar bütün üretilen “yeni” kavram veya görüşlerin temelde aynı olduğunu göstermektedir. Genelleştirmenin tehlikelerini de göz önünde tutarak şöyle ifade etmek mümkün görünmektedir: Cumhuriyetçi ya da Demokrat fark etmeksizin bütün ABD Başkanlarının insan haklarına ilişkin düşüncelerinin temelinde Amerikan istisnacılığı bulunmaktadır³⁵¹. Demokrasi söylemi ve inisiyatifleri de ABD çıkarlarına uygunluğu nispetince önemsenebilmektedir³⁵².

“Rieffer ve Forsythe’a göre Amerikan istisnacılığı”, insan hakları normlarında ABD’nin kendine uygun tek bir standart uygularken, dünyanın geri kalanına başka bir standart uygulamasıdır³⁵³. İnsan haklarına ilişkin fikri ve felsefi farklılıklara rağmen, bütün ABD Başkanları ortak tema olan Amerikan istisnacılığı düşüncesi ile insan hakları politikasını oluşturmaya çalışmıştır³⁵⁴. Bütün yönetimler, ulusal çıkarların sağlanmasına odaklanmış, bu nedenle insan hakları konusunda düzenli ve tek bir standart oluşamamıştır. Ayrıca insan hakları ve demokrasinin ulusalcılık ile ilişkili olarak kodlanması ve bu ilişkinin ABD'nin öz imajını inşa ve sürdürme çabalarında aygıtlştırılması³⁵⁵ sorunun diğer bir boyutunu ortaya

---

³⁴⁹ Matus, a.g.e., s. 1791.

³⁵⁰ Bu konuda bkz.: The White House. "Fact Sheet: No Child Left Behind Has Raised Expectations and Improved Results", <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/infocus/bushrecord/factsheets/No-Child-Left-Behind.html>. (31.08.2021).

³⁵¹ Judith Lightenberg, "Pre-emption and Exceptionalism in U.S. Foreign Policy: Precedent and Example in the International Arena", *Wars On Terrorism and Iraq - Human Rights, Unilateralism, and U.S. Foreign Policy*, T.G. Weiss, M. E. Crahan ve J. Goering (Ed.), Routledge, New York, 2004, s. 69.

³⁵² Ignatieff, 2005, a.g.e., s. 3.

³⁵³ Rieffer ve Forsythe, a.g.e., s. 168

³⁵⁴ Ignatieff, 2005, a.g.e., s. 14.; Rieffer ve Forsythe, a.g.e., s. 168.

³⁵⁵ Horowitz, a.g.e., ss. 167-170.; Mertus, a.g.e., s. 66.

koymaktadır. İnsan hakları konusunda güçlü bir kimlik inşa etmek isteyen Clinton Yönetimi dahil olmak üzere, ABD insan hakları konusunda küresel söylem ile ulusal ve uluslararası eylem arasında tutarlı, sürekli ve bütüncül bağlantı kurmakta güçlük çekmiştir³⁵⁶.

Tarihsel olarak süreçler göz önünde tutulduğunda şöyle bir resim ortaya çıkar: Hiçbir ABD Başkanı, insan hakları normlarını, eylem ve düşüncede yaygın, bütüncül ve tutarlı bir şekilde iç içe geçirememiştir. İnsan hakları bazı alanlarda kurum/sal/laştırılmış olsa da kimlikler, ilgi alanları ve beklentiler üzerinde direkt bir etkisi yoktur. Sonuç olarak ABD, farklı yönetimlere rağmen, insan haklarını yalnızca istisnai ve tek taraflı görmesi yüzünden başta ABD olmak üzere insan hakları düşüncesinin giderek zarar görmesine neden olmuştur. Bu noktada şu tezi ortaya koymak mümkündür: Eşit ve tutarlı bir şekilde insan hakları normlarının uygulanması konusunda başarısız olan ABD, dünyadaki diğer devletlere karşı istenilen ve sanılanın aksine kötü bir rol model oluşturmuştur³⁵⁷.

---

³⁵⁶ Peck, a.g.e., ss. 139-141.

³⁵⁷ Mertus, a.g.e., s. 66.

4.3. “Çok Merkezli” 21. Yüzyıl Dünyasında Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi: Obama’dan Trump’a İnsan Hakları Panoraması-Demokrat Parti ve Obama

4.3.1. Demokrat Parti’nin İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Tarihsel Serüveni ve Sosyal Yelpazesi Açısından Demokrat Parti

Demokratik / Demokrat Parti (*Democratic Party*)³⁵⁸; Andrew Jackson (DP; bşk.: 1829-37)³⁵⁹’ın taraftarları tarafından kurulur (8 Ocak 1828). ABD'deki Cumhuriyetçi Parti ile beraber iki büyük partiden biridir. Partinin ideolojik yelpazesi çoğunluğu teşkil eden modern liberalizm ile azınlık durumundaki merkezilik, sol popülizm, sosyal demokrasi, ilerlemecilik ve muhafazakârlıktan oluşur. DP'nin kökenleri, ABD'nin kuruluşuna kadar götürülebilir. Özellikle, bağımsızlığın ilk adımlarını oluşturan Birleşik Krallık Kralı'na yönelik anti-federal grupların oluşturulması ve bu gruplar arasındaki ayırım; Thomas Jefferson, James Madison ve diğer etkili muhalifler tarafından Demokrat-Cumhuriyetçi Parti'nin oluşturulmasında öncü olmuşlardır³⁶⁰.

DP, Amerikan İç Savaşı (1861-65) sırasında ikiye bölünür: Güneyli demokratlar köleliği savunurken, Kuzeyliler karşı çıkarlar. Bu kaotik süreçlerde Cumhuriyetçi Parti, “köleliğe karşı” olarak kurulur (20 Mart, 1854) ve adayları Abraham Lincoln (CP; bşk.:1861-65) başkan seçilir. Güneyliler savaşı kaybettikten sonra uzun bir süre Kuzeyin hâkim olduğu bir idare altında yaşarlar. Bu devre "Yeniden Yapılanma Dönemi" (1865-77) denir. Kuzeyin hakimiyeti ve kontrolü Güneyde büyük bir tepki yaratır. Tepkiyi lehine çevirmeyi bilen DP, Güneyde özellikle beyazlar arasında büyük bir destek bulur. İç Savaş ve Yeniden Yapılanma Dönemi'nde ABD'ye önderlik yapan DP, 19. yüzyılın sonlarında iç çekişmeler ve skandallarla hırpalanır³⁶¹.

---

³⁵⁸ Britannica. "Democratic Party", <https://www.britannica.com/topic/Democratic-Party>. (10.06.2021); Ballotpedia. "Democratic Party", https://ballotpedia.org/Democratic_Party. (31.08.2021).

³⁵⁹ Britannica. "Andrew Jackson", <https://www.britannica.com/biography/Andrew-Jackson>. (31.08.2021).

³⁶⁰ Democrats. "Our History", <https://democrats.org/who-we-are/our-history/>. (12.06.2021).

³⁶¹ History. "Democratic Party", <https://www.history.com/topics/us-politics/democratic-party>. (12.06.2021).

1912 seçimlerinde CP'nin bölünmesinden bu yana, DP ekonomik ve sosyal konularda sürekli kendini CP'nin solunda konumlandırır³⁶². I. Dünya Savaşı'nın ardından New York Borsası'nda meydana gelen ani kayıplar Amerika'da 10 yıl süren ve "Büyük Buhran" (*The Great Depression*)³⁶³ denilen ekonomik gerileme ve sıkıntı dönemini başlatır (1929-39). DP'nin adayı Franklin D. Roosevelt (DP; bşk.: 1933-45) bu dönemde başkanlığa seçilir. Yaşanmakta olan ekonomik krizin etkilerini azaltmak üzere sosyal sigorta, işsizlik sigortası gibi alanlarda birçok reformlar gerçekleştirir. Bu reformlar DP'nin sosyal demokrat çizgisini ortaya çıkartmaya başlar. Amerikan liberalizmini ciddi bir şekilde etkileyen Roosevelt'in bu ekonomik açıdan sol eğilimli felsefesi ve yaklaşımı, 1932'den bu yana partinin ekonomik gündeminin çok büyük bir kısmını şekillendirmeye başlar. Roosevelt'in *New Deal* Koalisyonu³⁶⁴ 1964 yılına kadar ulusal hükümeti kontrol etmeyi başarır. Bu çizgi İç Savaş'tan beri CP'yi destekleyen Afrikalı-Amerikalıların DP'ye yönelmelerine vesile olur. Buna ek olarak işçi sendikaları da DP'nin çalışanlara sağladığı haklar sebebiyle üyelerini bu partiye yöneltmeye başlarlar³⁶⁵.

Zaman içinde Güneyde DP'ye verilen destek yavaş yavaş kaybolmaya başlar. Yeni destek merkezleri büyük kentlerin bulunduğu kuzeydoğu, orta-batı ve güneybatı (California, gibi) eyaletleri olmaya başlar.

DP, son yarım asırlık tarih esas alındığında başkanlık seçimlerinde CP'ye göre daha az başarılı, Temsilciler Meclisi ve Senato seçimlerinde ise—özellikle 1950-90 arasında—daha başarılı çizgi izler³⁶⁶.

³⁶² Norton vd., a.g.e., ss. 588-589.

³⁶³ Norton vd., a.g.e., ss. 679-681.

³⁶⁴ *New Deal* ("Yeni Anlaşma") Koalisyonu, *New Deal* politikalarını destekleyen ve 1932'den 1960'ların sonuna kadar Demokrat adaylara oy veren sosyal grupların ve seçim bloklarının ittifakının adı. Koalisyon DP'yi ulusal çapta çoğunluk partisi yaptı. Doğal olarak başkanların DP'den olduğu bu süreçte sadece bir CP'li aday başkan olabildi: O da *New Deal* yanlısı bir Cumhuriyetçi ve savaş kahramanı olan Dwight D. Eisenhower (CP; bşk.: 1953-1961)

Çoğu kez her iki Kongre meclisini de kontrol ettiler. Franklin D. Roosevelt, aydınlar, DP eyalet örgütleri, belediye yönetimleri, işçi sendikaları, mavi yakalı işçiler, azınlıklar (başta Yahudiler, Güney ve Doğu Avrupalılar ve Afrikalı-Amerikalılar olmak üzere), çiftçiler, beyaz Güneyliler ve sosyal yardımlarla geçinenlerden oluşan bir koalisyon kurar. Bu koalisyon Roosevelt'in *New Deal* kapsamında yürürlüğe giren birçok büyük çaplı devlet programını devreye sokabilmesi için destek sağladı. Koalisyon, 1968 seçimleri sırasında yaşanan sert hizipçilik sonucu dağılmaya başladı. Koalisyon, parti aktivistlerinin ve propagandacıların yeniden kurmaya çalıştıkları bir model olmaya devam etmektedir. Konu için bkz.: Library Of Congress. "President Franklin Delano Roosevelt and the New Deal", <https://www.loc.gov/classroom-materials/united-states-history-primary-source-timeline/great-depression-and-world-war-ii-1929-1945/franklin-delano-roosevelt-and-the-new-deal/>. (31.08.2021); History. "New Deal", <https://www.history.com/topics/great-depression/new-deal>. (31.08.2021).

³⁶⁵ History. "Democratic Party", <https://www.history.com/topics/us-politics/democratic-party>. (12.06.2021).

³⁶⁶ Ohio History Central. "Democratic Party", https://ohiohistorycentral.org/w/Democratic_Party. (12.06.2021).

DP'li Başkan Clinton (bşk.: 1993-2001), 90'lı yıllarda ekonomik açıdan başarılı denilebilecek bir başkanlık dönemi geçirir: Kalkınma oranı yükselir, işsizlik oranları düşmeye başlamış; bütçe açığı kapatılmıştır. Çoğu zaman gecikmeli de olsa, Amerikan ordusu dünya çapında—başta Bosna, Kosova, Filistin olmak üzere—müdahalelerde bulunulmuştur. DP, 1994'te Temsilciler Meclisi ve Senato'daki üstünlüğünü kaybetmiştir³⁶⁷. DP başkan adayı Al Gore seçimi George W. Bush (CP; bşk.: 2001-9) lehine kaybeder³⁶⁸. CP'li W. Bush başkan seçilmesinden sonra DP, hem yasama hem de yürütme kanatlarında muhalefete konumuna düşer (2001-2006).

2004 seçimlerinde DP'nin başkan adayı John Kerry seçimleri W. Bush lehine kaybeder. 11 Eylül Saldırıları (2001)'nin toplumdaki olumsuz tepkilerin de etkisiyle CP'li Başkan George W. Bush'un önderliğinde ABD daha saldırgan ve müdahaleci bir dış politika izlemeye başlamıştır. Bu politikadan hoşnutsuzluk artmaya başlamasının (2005) etkisiyle DP ara seçimlerde büyük bir başarı elde etti (7 Kasım 2006)³⁶⁹. DP, 12 yıldan sonra tekrar hem Senato hem de Temsilciler Meclisi'nin çoğunluğunu ele geçirdi³⁷⁰.

DP'nin adayı Barack H. Obama (DP; bşk.: 2009-17), 4 Kasım 2008 seçimlerinde başarılı olur ve ilk Afrikalı-Amerikalı başkan olarak iki dönem başkanlık yapar. Bununla birlikte 2010 seçimlerinde Temsilciler Meclisi, 2014 seçimlerinde de Senato Cumhuriyetçilerin eline geçer.

2016 seçimlerinde DP başkan adayı Hillary Clinton seçimi Donald J. Trump (CP; bşk.: 2017-21) lehine kaybeder. 2020 yılındaki seçimlerde DP'li aday Joe Biden (DP; bşk.: 2021-...) %51'lik oy oranıyla başkan olur. DP; hem Temsilciler Meclisi'nde hem de Kongre'de çoğunluk durumundadır (2020 itibarıyla).

---

³⁶⁷ The Atlantic. "Clinton and the Democrats", <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2001/02/clinton-and-the-democrats/302112/>. (12.06.2021).

³⁶⁸ Britannica. "United States presidential election of 2000", <https://www.britannica.com/event/United-States-presidential-election-of-2000>. (14.06.2021).

³⁶⁹ Pew Research Center. "Blue States Get Even More Democratic", <https://www.pewresearch.org/2006/09/28/blue-states-get-even-more-democratic/>. (16.06.2021).

³⁷⁰ Pew Research Center. "Democrats Made Gains in All Regions of the Country", <https://www.pewresearch.org/2006/11/14/democrats-made-gains-in-all-regions-of-the-country/>. (16.06.2021).

Günümüzde DP genellikle—genelleştirmelerin tehlikesini göz önünde bulundurarak—şu gruplar tarafından desteklendiği söylenebilir: Afrikalı-Amerikalılar, Katolikler, Yahudiler, göçmenler, kadınlar, azınlıklar ve yüksek eğitimli kesimler. Genel olarak işverenlerin ve büyük firmaların karşısında işçilerin ve emekçilerin yanında yer alır. 21. yüzyılda, ABD’de Hispanikler ve Afrikalı-Amerikalılar gibi azınlıkların Cumhuriyetçilerden daha çok Demokratlara oy verme olasılığı daha yüksektir³⁷¹. Yine de Colin Powell, Condoleezza Rice, Herman Cain, Clarence Thomas, Michael Steele ve Alan West gibi Afrikalı-Amerikalı Cumhuriyetçilerin yanı sıra; Marco Rubio, Ted Cruz, Alberto Gonzales ve Brian Sandoval gibi Cumhuriyetçi Hispanikler de bulunduğu görülmektedir³⁷².

Haklara genelde insan haklarına özeldir yaklaşımı bağlamında DP genel parametrelerini şu şekilde ifade etmek mümkündür: Kürtaj haklarının kısıtlanmasına karşı çıkar. Az gelirli yurttaşlara daha geniş imkanlar sağlanması için devletin gerektiğinde vergileri artırmasını savunur. Eşcinsellerin ve diğer azınlık gruplarının haklarını savunan siyaset takip eder. Ekolojik denge ve çevrenin korunması konularında daha duyarlı bir politika takip eder. Dış siyasette CP’ye göre—genellikle—daha ılımlı bir politika izler. Silah serbestliği konusuna mesafeli bir yaklaşıma sahiptir³⁷³.

Demokrat Parti’nin Ana Hatlarıyla İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Genel İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

ABD’deki siyasi partiler, ülkenin genel bir yansımasını ifade etmektedir. Tıpkı ABD’nin kurulduğu dönemde içinde bulunduğu şartlar, çözümler ve sonuçları tarihi alt yapısı oluşturmasına olanak sağladığı gibi, siyasi partiler de bu ortamda oluşan anlayış, düşünce ve temeli çerçevesinde meydana gelmiştir. Bu bağlamda, ABD’nin kurulmasından bu yana meydana gelen gelişmeler, ABD’deki siyasi partilerin oluşmasındaki birincil etken olmuştur. Gerek tarihi altyapısı gerek yüzyıllar içinde meydana gelen değişimler ve etkilerin yarattığı bir

³⁷¹ Diffen. "Democrat vs. Republican", https://www.diffen.com/difference/Democrat_vs_Republican. (16.06.2021).

³⁷² Diffen. "Democrat vs. Republican", https://www.diffen.com/difference/Democrat_vs_Republican. (16.06.2021).

³⁷³ Ballotpedia. "Democratic Party", https://ballotpedia.org/Democratic_Party. (31.08.2021).

sonucunu ifade eden siyasi partilerin, tamamen ABD'ye özgü bir nitelikte meydana geldiği net bir şekilde görülmektedir. Siyasi partilerin duruşları ve temsil ettikleri düşünceler hem ABD'deki siyasi hayatı hem de devlet mekanizmasının yönlendirici unsurunu oluşturmaktadır³⁷⁴.

Genel olarak bu kısımda şu hükmü çerçevelemek mümkündür: CP için olduğu kadar, DP için de insan hakları anlayış ve söylemi süreç içerisinde koşulların dayatması, yaşanan travmatik deneyimler (İç Savaş, dünya savaşları, Vietnam Savaşı, sivil haklar mücadeleleri gibi), zamanın ruhu, “süper / tek / en güç/lü” olmanın yüklediği şartlar, vb.leri sebebiyle değişim, dönüşüm ve evrilme sürecine girmiştir. Burada ifade edilenler, bu süreçlerin—ki; hâlâ devinim halindedir—halihazırdaki sonuçlarıyla oluşan kümülatif bir duruma karşılık gelirler.

İç Politikada Sivil / Medeni Haklar Ekseninde İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Sivil haklar³⁷⁵ bağlamında şunlar ifade edilebilir: İlkesel olarak Demokratların sivil hakları savunma ve tüm Amerikalılar için olanakları genişletme çabası uzun yıllara dayanmaktadır³⁷⁶. Demokratların mottosu bu noktada oldukça vurucudur: "Kim olursanız olun, kimi severseniz sevin, nereli olursanız olun, Demokratlar sizin için savaşıyor!.." Bu mottodan hareketle DP, Medeni Haklar Yasası (1964)'ından “Lilly Ledbetter Adil Ödeme Yasası” (2009)'na kadar pek çok alan insan hakları ile ilgili alanlarda inisiyatif almaya çalışır. Bununla birlikte bu hususta Demokratlar Cumhuriyetçilerden daha az sivil ve siyasi haklar konusunda istekli görünmektedirler. Nitekim, ABD Senatosu'ndaki Cumhuriyetçilerin %82'si “Siyasi ve Medeni Haklar Yasası” (1964) (*Civil Rights Act*) lehine oy kullanırken; Demokratların sadece %69'u yasanın lehine oy kullanmıştır³⁷⁷. Hatta, DP'nin Güney kanadı medeni haklar konusuna

³⁷⁴ Süha Atatüre, *Amerika Birleşik Devletleri'nin Siyasi Yapısı - Onüç Koloniden Küresel Güce Amerika*, Beta Yayınları, İstanbul, 2017, s. 213.

³⁷⁵ Sivil haklar, bir ülkedeki insanların yasalara dayanarak sahip olduğu haklardır. Doğal hakların aksine —teorik olarak—felsefi temellere ve yasalara yaslanır. Vatandaşlığa dayalı siyasi haklardan daha kapsamlıdır.

Sivil haklar kategorisinde genellikle şu haklar yer alır: Hayat, inanç, ifade ve düşünce özgürlüğü, eğitim, meslek sahibi olma, mülkiyet, seyahat, kamu hizmetlerinden yararlanma, yasal dava açma, sözleşmeye katılma, seçme ve seçilme (demokratik sisteme katılma), vb.leri.

Siyasi haklar ise, ülkenin vatandaşlarına siyasi alanda verilen haklardır. Bu haklardan bazıları şunlardır: Vatandaşlık, kamu hizmetine girme, seçme ve seçilme, dilekçe, siyasi parti kurma ve katılma, halk oylamasına katılma, kamu denetçiliğine başvurma, vergi ödevi, vatan hizmeti hakkı, vb.leri.

³⁷⁶ Democrats. "Where We Stand", <https://democrats.org/where-we-stand/the-issues/civil-rights/>. (16.06.2021).

³⁷⁷ Diffen. "Democrat vs. Republican", https://www.diffen.com/difference/Democrat_vs_Republican. (16.06.2021).

sert bir şekilde karşı çıkmıştır. Ancak, Siyasi ve Medeni Haklar Yasası'nın geçmesinden sonra bir tür rol değişikliği olmuştur. Siyasi ve Medeni Haklar Yasası'nın geçmesinin ardından, arkada yaşanan yasama manevralarını anlatan Todd Purdum (*An Idea Whose Time Has Come* kitabının yazarı) *National Public Radio*'ya verdiği röportajda şunları söyler:

Bu, önemli bir şekilde, Cumhuriyetçi Parti'nin Lincoln'ın partisinden beyazların tepkisi partisine dönüşümünün başlangıcıydı. Doğrusu, özellikle Güneyde bugüne kadar devam eden bu anlayış, Başkanlık seçimlerinde de ulusal bir marka olarak Cumhuriyetçi Parti'ye zarar veren itibara sahip olmasına neden olmuştur"³⁷⁸

Hayat hakkı alt başlığında şunları söylemek mümkündür: Demokratlar—çoğunluk itibarıyla—idam cezalarına karşı çıkarlar. Şu tespiti bu noktada yapmak yerinde olacaktır: ABD'deki idam cezası konusu hakkındaki çoğunluk görüşü, bunun yasal olması gerektiği yönündedir. Demokratların çoğu idam cezalarına karşı çıktığından Demokrat Parti Platformunda idam cezasının kaldırılması yönünde çağrıda bulunmaktadırlar (2016).

Sivil haklar çerçevesinde olmak üzere; din özgürlüğü konusunda Demokratlar inanç ve ifade özgürlüğünü kuşatan çerçeve sivil hakları desteklerler. Cumhuriyetçiler gibi, Demokratlar da dinin toplumsal ve siyasal hayattaki etkisinin zayıflamakta olduğu noktada müttefiklerdir. Demokratlar, toplumsal ve kamusal alanda dinin, dini organizasyonların, kiliselerin vb. etkisi noktasında farklı oranlarda görüşe sahiptirler. Demokrat ve Demokrat Partiye yönelimi olanların görüşleri şöyledir: % 44'ü dinin / dini organizasyonların Amerikan toplumuna zarardan çok faydalı olduğu görüşündedir. % 41'i dinin toplumun ahlakını güçlendirdiği görüşüne sahiptir. % 19'u dinin / organizasyonların politikada yeterli bir etkisinin olduğunu kabul eder. % 27'si dinin Amerikan hayatındaki etkisinin azalmasını negatif olarak görür. Ve sadece % 24'ü Amerikan hayatında dinin etkisini arttırdığı görüşüne sahiptir³⁷⁹.

---

³⁷⁸ Diffeen. "Democrat vs. Republican", https://www.diffeen.com/difference/Democrat_vs_Republican. (16.06.2021); Todd S. Purdum, *An Idea Whose Time Has Come: Two Presidents, Two Parties, and the Battle for the Civil Rights Act of 1964*, Henry Holt and Company, New York, 2014.

³⁷⁹ Pew Research Center. "Republicans and Democrats agree religion's influence is waning, but differ in their reactions", <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/11/15/republicans-and-democrats-agree-religions-influence-is-waning-but-differ-in-their-reactions/>. (16.06.2021).

İrk, etnisite, yerliler ve göçmenler bağlamında insan hakları anlayışı ve söylemi çerçevesinde kısaca şunlar söylenebilir: *Black Lives Matter* (“Siyahların Hayatı Önemlidir”)³⁸⁰ Hareketi çoğunlukla Demokratların önceliğini oluşturur. Öte yandan, Demokrat kongresi polisle çatışmalarda öldürülen Afrikalı-Amerikalı erkek ve kadınların anneleri için bir forum sağlamıştır. Cumhuriyetçiler, bu hususta polis memurların vurulmasından daha fazla endişe duyduklarını dile getirmişlerdir. Öyle ki; 2016 yılındaki Cumhuriyetçi kongresinde belgesiz göçmenler tarafından öldürülen kişilerin konu alınmasının yanı sıra *Blue Lives Matter* / “Mavi Hayatlar Önemlidir” açıklamasında bulunan polis şefi yer almıştır³⁸¹.

DP, göçmen konusunda daha sempatik bir noktada durmaktadır. Bu bağlamda dış politikada en önemli önceliğin şiddetten kaçan mültecilere yardım etme olması gerektiğini konusunda Demokratların destek oranı Cumhuriyetçilerinkinden oldukça yüksektir: DP’lilerin %39’u, CP’lilerin sadece %11’i destek vermiştir.

Yasal göç ve yasadışı göç konusu ise daha karmaşıktır. Demokratlara kıyasla Cumhuriyetçilerin ABD’deki yasadışı ve yasal göçü azaltma konusundaki desteği oldukça fazladır. Partiler arasındaki bu bölünme, ABD siyasetinin son yirmi yılındaki en geniş farkı oluşturmaktadır. Cumhuriyetçilerin %68’i konuyu desteklerken; Demokratların sadece %20’sinin bu yöndeki inisiyatifleri desteklediği görülmektedir³⁸². Bu çizgide olmak üzere,

---

³⁸⁰ *Black Lives Matter (BLM)*; ABD’de yaşayan Afrikalı-Amerikan kökenlilere karşı uygulanan ırkçılığa ve buna bağlı şiddeti sonlandırmak üzere kurulmuş bir sivil toplum hareketidir (13 Temmuz, 2013). *BLM*, ABD genelinde kolluk kuvvetler tarafından öldürülen veya yanlış uygulamalara maruz kalan Afrikalı-Amerikalılar, yasalardaki ırk ayrımı yapan ceza hukukuna karşı düzenlik ve programlı gösteriler düzenler. Afrikalı-Amerikalı kökenli Trayvon Martin’i öldüren George Zimmerman’ın tutuklanmasının ardından sosyal medya üzerinden *#BlackLivesMatter* etiketi ile yayılan hareket, ilk gösterisini düzenler (2013). Aynı şekilde Eric Garner ile Michael Brown’ın polis şiddeti sonucu ölmeleri (2014; New York) üzerine Ferguson Protestoları ile *BLM* eylemlerini tüm ülkeye yayar. *BLM*, George Floyd’un polis tarafından boğazına basılarak öldürülmesinin (Mayıs 2020; Minneapolis) ardından ülke çapında “I Can’t Breathe” sosyal medya etiketi ve diğer iletişim organlarıyla yeni protesto gösterileri başlatır. Hareketin kurucuları olarak bilinen Alicia Garza, Patrisse Cullors ve Opal Tometi, “100 Kadın 2020” dönemi kapsamında internet üzerinden düzenlenen bir etkinliğe konuşmacı olarak katılır. Bu konuda bkz.: https://blacklivesmatter.com/?__cf_chl_jschl_tk__=579bb1ee5-iGXMgKChAdBVm...-SlhNB9Ig6cACqYsvw4VtcqrUMjW0yzaLi42vF32s. (12.06.2021); ADL. "Black Lives Matter: From Hashtag to Movement", <https://www.adl.org/education/educator-resources/lesson-plans/black-lives-matter-from-hashtag-to-movement>. (31.08.2021).

³⁸¹ Diffen. "Democrat vs. Republican", https://www.diffen.com/difference/Democrat_vs_Republican. (16.06.2021).

³⁸² Politico. "Democrats Have a Values Problem. But Here’s How They Can Fix It.", <https://www.politico.com/news/magazine/2021/01/24/democrats-values-problem-fix-461650>. (10.06.2021); Pew Research Center. "Conflicting Partisan Priorities for U.S. Foreign Policy", <https://www.pewresearch.org/politics/2018/11/29/conflicting-partisan-priorities-for-u-s-foreign-policy/>. Rapor / (2018). (10.06.2021).

Demokratlar arasında “DREAM Yasası”na –ABD’de gelen belgesiz ve reşit olmadan gelen göçmenlere şartlı ikamet (reşit olduktan sonra da daimî ikamet) veren yasaya— yaygın bir destek vardır. Tasarı geçmemiştir; ancak-mesela-Obama Yönetimi bazı nitelikli belgesiz göçmenler için bazı korumalar yayımlamıştır.

Öte yandan sınır dışı edilme konusunda hem Demokratlar hem de Cumhuriyetçiler hemfikirdirler. Her iki yönetim tarafından desteklenen sınır dışı edilme konusunda her iki parti pratikte de bu görüşlerini devreye sokarak pek çok belgesiz göçmen sınır dışı edilmektedir. Örnek olarak; Obama Yönetimi’nin kendisinden önceki tüm Başkanlardan daha fazla belgesiz göçmen sınır dışı edilmesiyle net bir şekilde görülmektedir. Benzer bir şekilde, sınır dışı işlemleri Trump Yönetimi’nde de devam etmiş; hatta hızlandırılmıştır³⁸³.

Eşitlik ilkesi ve kadın hakları bağlamında insan hakları anlayışı ve söylemi açısından panoramik çerçeveyi şöyle çizmek mümkündür: DP, eşitlik ilkesine söylemlerinde önem verir. Eşitlik ve özgürlük; Cumhuriyetçiler gibi, Demokratların da—ilkesel olarak— değer verdikleri ve vurguladıkları ilkelere dendir. Cumhuriyetçiler gibi, Demokratlar da yaptıkları konuşmalarda en çok vurgunun yapıldığı konu özgürlük olarak karşımıza çıkmaktadır³⁸⁴. Ancak, eşitlik ve özgürlük arasında seçim yapılması gerektiği düşüncesi bir düzeyde yanlış olduğu ifade edilir. Temelde, özgürlüğün var olabilmesi için eşitliğin ana hatlarının oluşması gereklidir; fakat çoğunlukla Amerikan siyaset ve söyleminde bu iki değer rekabet konusu içerisinde yer aldığı görülmektedir. Bu konuya ilişkin önemli örnekler bu çatışmayı açıkça ortaya koyar. Mesela gelir eşitsizliklerinin giderilmesi konusuna karşı vergilendirme tartışmalarında, dini özgürlük konusuna karşı LGBTQ+’lı bireylere eşit hizmet etme yükümlülüğü tartışmalarında olduğu gibi³⁸⁵. Zaman içerisinde Demokratlar, partinin yeniden inşası sürecinde ve ABD’nin eşitliğe olan retorik ve felsefi bağlılığını ortaya koymanın mümkün olabileceğini; bunu yapmak suretiyle de politikalarının yaygınlık kazanabileceği bir yol olarak görmüşlerdir. Bu yol, Demokratların hala yaygın olarak benimsedikleri iki değerle ilişkili olduğu gibi, eşitliğe dayalı

³⁸³ Diffen. "Democrat vs. Republican", https://www.diffen.com/difference/Democrat_vs_Republican. (16.06.2021).

³⁸⁴ Morning Consult. "'Freedom' vs. 'People': How Republicans and Democrats Define Their Respective Political Parties", <https://morningconsult.com/2021/07/26/state-of-the-parties-what-do-they-stand-for/>. (10.06.2021).

³⁸⁵ Politico. "Democrats Have a Values Problem. But Here's How They Can Fix It.", <https://www.politico.com/news/magazine/2021/01/24/democrats-values-problem-fix-461650>. (10.06.2021); Pew Research Center. "Conflicting Partisan Priorities for U.S. Foreign Policy", <https://www.pewresearch.org/politics/2018/11/29/conflicting-partisan-priorities-for-u-s-foreign-policy/>. / Rapor / (2018). (10.06.2021).

kalıcı bir ulusal bağlılığın önemli parçalarını oluşturmaktadır. Bular adalet ve toplum anlayışlarıdır³⁸⁶.

Oy hakkı ve seçilme hakkı özellikle vurgulanan haklar arasında yer alır. Ayrıca Demokratlar, sosyal/toplumsal sorumluluğa daha fazla önem verir görünmektedir. Bunlardan başka, Demokratlar kadınların kendi sağlık hizmeti kararını verme hakkı bağlamında kürtaj hakkını savunurlar.

Cinsel haklar bağlamında insan hakları anlayışı ve söylemi ile ilgili olarak özetle şunlar ortaya konulabilir: Evlilik eşitliği konusunu parti reformuna dahil etme çabaları (2012) başta olmak üzere, ayrımcılıkları sona erdirmeye konularında önemli çaba sarf etmekte olduğu ifade edilebilir. LGBT'li çiftler için eşit federal hakları koruma konusunda kararlı olduklarını deklare ederler³⁸⁷. Demokratlar, eşcinsel çiftler için eşit hakları –evlenme ve çocuk evlat edinme hakkı gibi— savunma eğilimindedir. Aynı şekilde Demokratlar, transseksüel bireylerin hakları konusunda daha çok destekleyici bir konumda yer almaktadırlar. Bunlara ek olarak, günümüzde eşcinsel evlilik ABD'de ülke çapında yasal olduğu için, "mücadele alanı" transseksüel haklar ve LGBT'lileri koruyan ayrımcılık karşıtı yasalar gibi konulara kaymış durumdadır. Örneğin, günümüzde Demokratlar eşcinsel müşterilere hizmet vermesini reddeden iş yerlerini kapatılmasını öneren yasaları desteklemektedirler.

Sosyo-ekonomik haklar bağlamında insan hakları anlayışı ve söylemi ile ilgili olarak şu hususların belirtilmesi yerinde olacaktır. Bu açıdan Demokrat Parti Platformu'nun deklarasyonu bu açıdan önemli bir çerçeve sunar: "Herkesin bir aileyi geçimini sağlayabilecek imkanları sağlayabilecek ve bir gaye duygusu ile onurla yaşayabilecek tam istihdamı sağlayan bir ekonomi inşa etmek için elimizden gelen her şeyi yapmayı taahhüt ediyoruz"³⁸⁸. Bu deklarasyona göre, Demokratlar ekonominin ülkeyi güçlendirebilecek bir seviyeye ulaşmasını

---

³⁸⁶ Politico. "Democrats Have a Values Problem. But Here's How They Can Fix It.", <https://www.politico.com/news/magazine/2021/01/24/democrats-values-problem-fix-461650>. (10.06.2021); Pew Research Center. "Conflicting Partisan Priorities for U.S. Foreign Policy", <https://www.pewresearch.org/politics/2018/11/29/conflicting-partisan-priorities-for-u-s-foreign-policy/>. / Rapor / (2018). (10.06.2021).

³⁸⁷ Bu konuda bkz.: Süha Atatüre, *Amerika Birleşik Devletleri'nin Siyasi Yapısı*.

³⁸⁸ Democrats. "Jobs and The Economy", <https://democrats.org/where-we-stand/the-issues/jobs-and-the-economy/>. (18.06.2021).

ve—sadece üsttekiler için değil—tüm Amerikalılar için işleyen bir ekonomi olmasını amaçlar. 21. yüzyılın tüm meydan okumalarına karşı yeni iş ve meslek alanları yaratarak her bir Amerikalının hayatının kalitesini arttırmayı amaç edinir.

Genel olarak; DP'nin ekonomik yaklaşımı, çalışan aileler için vergileri azaltmayı, küçük işletmeler ve ev sahiplerine destekler vermeyi programlaştırır. Onlara göre CP, sadece ultra zenginler için vergi indirimine giderken, kendilerinin orta sınıfa bu ayrıcalığı tanıdıklarını dillendirirler. CP'nin tehlikeli mali politikalarından ülkeyi ve vatandaşları kendilerinin kurtarmaya devam ettiğini ve bu uğurda mücadele ettiklerini iddia ederler. Amaçlarının; çalışmak isteyen her Amerikalının bir iş bulabileceği, borçsuz kolejlerinin olduğu, kârı ve işleri yurtdışına kaçırarak şirketlerle mücadelenin edildiği, eşit ücret ve ücretli izin için savaşıldığı ve en zengin vatandaşların olduğu ve en büyük şirketlerin adil paylaşımında bulunduğu bir ülke yaratmak olduğunu savunurlar³⁸⁹.

Dış Politikada ve Uluslararası İlişkilerde İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Demokratlar, Cumhuriyetçilere kıyasla diğer ülkelerdeki demokrasinin desteklenmesi, yurtdışında insan haklarının savunulması ve gelişmekte olan ülkelerde yaşam standartlarının iyileştirilmesine yardımcı olma konusuna verdiği öncelik çok daha fazladır. Her ne kadar, her iki parti de diğer ülkelerde demokrasinin desteklenmesini önemli bir öncelik olarak benimsememişse de Demokratların konuya verdiği destek Cumhuriyetçilere kıyasla iki kat daha yüksek olduğu görülmektedir (%22'ye karşı %11). Benzer bir durum, diğer ülkelerde insan haklarının desteklenmesi konusunda ortaya çıkmaktadır. Demokratların %39'u uluslararası alanda insan haklarının desteklenmesinin dış politikada en önemli öncelik olması gerektiğini savunurken; Cumhuriyetçilerin sadece %20'si bu görüşü benimsemektedir³⁹⁰.

³⁸⁹ Democrats. "Jobs and The Economy", <https://democrats.org/where-we-stand/the-issues/jobs-and-the-economy/>. (18.06.2021).

³⁹⁰ Pew Research Center. "Conflicting Partisan Priorities for U.S. Foreign Policy", <https://www.pewresearch.org/politics/2018/11/29/conflicting-partisan-priorities-for-u-s-foreign-policy/>. / Rapor / (2018). (10.06.2021).

4.3.2. Barack Obama ve İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Obama'nın Genel Sosyo-Kültürel, Eko-Politik ve Diplomatik Düşünceleri

ABD'nin ilk Afrikalı-Amerikalı Başkanı Barack Obama (Barack Hussein Obama II; DP; bşk.: 2009-2017), ülkenin yurtdışında “paramparça olan itibarını” düzeltme hedefiyle yola çıkmıştır. Washington DC'de gerçekleşen yemin töreni (20 Ocak, 2009), 1965 yılında Lyndon B. Johnson (DP; bşk.: 1963-69)'ın yeniden seçilmesinden bu yana, en büyük kalabalık tören olarak kayıtlara geçer. Milyonlarca taraftarın amacı aynıydı: ABD Başkanı Barack Obama'yı görmek³⁹¹.

Illinois Eyalet Senatosu adaylığı sırasında Obama, Bush'un Irak'ı işgal etme kararına karşı çıkmasıyla Amerikan siyasi hayatında öne çıkmıştır. Senatör olarak ilk dönemini verimli bir şekilde tamamlasa da siyasi hayata yeni atılması sebebiyle 2008 yılında Hillary Clinton'a karşı Başkanlık seçimlerinde meydan okuyacağı tahmin edilemezdi. Fakat Obama, Başkanlık kampanyalarında yaptığı vurgulu konuşmalarla önemli bir taraftar toplamış; rakibi John McCain'i yenerek, Beyaz Saray'a giden yolu kendisine açmıştır³⁹².

İç politika perspektifinden Obama Yönetimi hatırı sayılır adımlar atar. Onun Başkanlığı döneminde öne çıkan en önemli özelliklerden biri, Kongre'de çıkan Demokratlar ile Cumhuriyetçiler arasındaki mücadeledir. Obama'nın ilk döneminde Demokratlar, hem Temsilciler Meclisi ve Senato'da çoğunluğu sağlasa da ikinci dönemde bu durum sürdürülemediği. İç politikadaki dengelerin bu şekilde oluşması bazı dahili sorunların çözülmesi noktasında çabaları da sekteye uğratmıştır. Örnek olarak, Obama'nın Başkanlık kampanyasında yer alan Guantánamo Kampı'nın kapatılması sözü³⁹³, 2009'da yönetim tarafından devreye sokulmaya çalışılsa da Kongre'nin iş birliği içerisinde olmayı reddetmesinden sonra gerçekleştirilememiştir³⁹⁴. Benzer şekilde Sandy Hook İlkokul Saldırısı

---

³⁹¹ Westlake, a.g.e., s. 142.

³⁹² Matuz vd., a.g.e., ss. 1791.

³⁹³ Hayward, a.g.e., s. 290.

³⁹⁴ Peck, a.g.e., s. 221.

(Aralık, 2012; Newtown, Connecticut)'nın ardından Obama, silahlanma yasasında kontrolün getirilmesine yönelik isteğini vurgulasa da bu öneri Kongre tarafından reddedilmiştir³⁹⁵.

İç politikada Obama Yönetimi kendi tercihleri sebebiyle de bazı konularda önceki vaatlerinin ardında durmadığı görülür. Nitekim, Obama'nın terör şüphelilerine yönelik davaların sonlandırılmasına yönelik kararını değiştirdiği bilinmektedir³⁹⁶. Bu husustaki gerekçelerden en önemlisi 11 Eylül Saldırıları'nın mimarı olmakla suçlanan Halid Şeyh Muhammed'in dava sürecinin varlığıdır³⁹⁷.

Ekonomik kriz (2008) nedeniyle ABD'de hâkim olan umutsuzluk ve belirsizlik durumu, 2008 yılında Başkanlık seçim kampanyasında “umut ve değişim” vaatleriyle öne çıkan Obama'nın başarılı olmasının nedenlerinden biri olmuştur³⁹⁸. Bu tarihsel konjonktürde Obama ABD Başkanı seçildiğinde, ülkede kısa süre içerisinde—bazıları daha önceki dönemlere dayanan—sorunlar baş göstermeye başlar. İşte bu süreçte ABD, Büyük Buhran'dan beri en büyük ekonomik krizle karşı karşıya kalmıştır. Bunun üzerine Obama, radikal bir bütçe programı hazırlamış ve iki dönem içerisinde işsizlik dahil olmak üzere ülkeyi krizin etkilerinden—büyük oranda—kurtarmayı başarmıştır³⁹⁹.

Dış politika, diplomasi ve uluslararası ilişkiler noktasında Obama dönemi oldukça önemli çalışmalara önyak olmuştur. Öyle ki; Başkan Obama, savaş sonrası Irak ve Afganistan'da oluşan karmaşa ile uğraşmak zorunda kalmıştır. Her iki savaşı sonlandırmaya söz vermiş ve özellikle 2012 Başkanlık Seçimleri'ndeki kampanyalarda öne çıkan husus olan Irak Savaşı'nı sonlandırmasına yönelik çabalarında büyük oranda başarı sağlamıştır; ancak, Afganistan'daki askeri birlikleri hiçbir zaman tamamen geri çekmemiştir⁴⁰⁰. Genel olarak Obama'nın dış politika alanında başarılarına bakıldığında, iki önemli nokta öne çıkmaktadır:

---

³⁹⁵ Westlake, a.g.e., s. 143.

³⁹⁶ Hayward, a.g.e., s. 290.

³⁹⁷ Bu konuda bkz.: BBC News. "Khalid Sheikh Mohammad: Trial date set for 'architect of 9/11'", <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-49532731>. (12.06.2021); Gabriel Rubin, *Presidential Rhetoric on Terrorism under Bush, Obama and Trump - Inflating and Calibrating the Threat after 9/11*, Palgrave Macmillan, Cham, 2020, ss. 94-95.

³⁹⁸ Wilbur C. Rich, "Introduction: Barack Obama and the Transformational Impulse", *Looking Back on President Barack Obama's Legacy: Hope and Change*, W. C. Rich (Ed.), Palgrave Macmillan, Cham, 2019, s. 3.

³⁹⁹ Westlake, a.g.e., s. 143.

⁴⁰⁰ Meena Bose, "Appraising the Foreign Policy Legacy of the Obama Presidency", *Looking Back on President Barack Obama's Legacy: Hope and Change*, W. C. Rich (Ed.), Palgrave Macmillan, Cham, 2019, ss. 98-100.

Usame Bin Ladin'in öldürülmesi (Mayıs, 2011) ve İran'ın nükleer programı ile ilgili yapılan görüşmelerdir.

Öte yandan bu başarılar, bazı alanlardaki ciddi başarısızlıklar sebebiyle gölgelenir: IŞİD'in kontrol altına alınıp etkisizleştirilmesi konusundaki başarısızlık; savaş ve çekilme sonrası Irak'ta güvenli bir ortamın oluşmasındaki güçsüzlük ve yetersizlik; Libya'da büyük bir kaosu oluşmasına yol açan bombalamalar, vb.leri. Bu açıdan bazı eleştirmenler, dış politika alanlarında Obama ile Bush arasındaki başarısızlıklar hususundaki benzerliklere dikkat çekmiştir. Nitekim Obama, Bush dönemindeki hukuk dışı saldırılara devam etmiş ve Ulusal Güvenlik Ajansı tarafından izleme / gözetleme sistemi geliştirmekten geri durmamıştır⁴⁰¹. Bu açıdan Obama'nın dış politika eylemlerini oldukça ironik ve ikiyüzlü olarak değerlendirenler de vardır⁴⁰². Öyle ki; Obama'nın, selefi Bush döneminde terörizme karşı uygulanan dış politikaları eleştirirken; kendi döneminde, bu eleştirilen çoğu politikanın aynı şekilde kalmış olması eleştirileri beraberinde getirmiştir. Bundan da öte Obama döneminde terör hedefli hava saldırılarının artırılması gibi bazı pratikler yüzünden Bush dönemindeki bazı uygulamaların alanlarının daha da artırıldığı ifade edilmektedir⁴⁰³.

Kısacası, Obama döneminin dış politikasının temelleri umut üzerine şekillendirilmiştir. Bu umudun oluşturduğu iyimserlik—öyle görünüyor ki—bir yandan, ABD'nin yurt içinde ekonomik krizin etkilerinden kurtulmasına yardımcı olurken, bir yandan da yurtdışında itibarının düzelmesinde katkıları olmuştur⁴⁰⁴. Öte yandan Obama'nın en önemli dış politika konularında kararsız kalması ve kampanya ile konuşmalarında yer alan çoğu vaadini yerine getirememesi de kaydedilmesi gereken noktalardandır⁴⁰⁵.

Genel olarak Obama dönemi ele alındığında ise, aşağıdaki hükmü ifade etmek mümkün görünüyor: Obama'nın değişim anlayışı, söylemleri ve uygulamaları sembolik, şekli ve

---

⁴⁰¹ Westlake, a.g.e., s. 143.

⁴⁰² Hayward, a.g.e., s. 2.; Rubin, a.g.e., ss. 52-53.

⁴⁰³ Alex Roberto Hybel; Aditya Harnal, "Intuition, Rationality, Mindsets, and Foreign Policy Decision-Making Models", *US Foreign Policy Decision-Making from Kennedy to Obama - Responses to International Challenges*, Palgrave Macmillan, New York, 2014, s. 179.; Bose, a.g.e., s. 104.

⁴⁰⁴ Rich, a.g.e., ss. 10-12.

⁴⁰⁵ Colin Dueck, *The Obama Doctrine - American Grand Strategy Today*, Oxford University Press, New York, 2014, ss. 105-106.; Rubin, a.g.e., s. 93.

münakaşaya açıktır⁴⁰⁶. Ayrıca bazı siyasi ve diplomatik arenadaki entelektüel ve yazarlara göre Obama ABD'nin çıkarlarından ziyade, bir tür uluslararası kozmopolitanizm düşüncesine sahiptir. Özellikle, 2008 yılında Berlin'de yaptığı konuşmada Obama'nın kendisini, “gururlu bir Amerikan vatandaşı ve dünyanın bir yurttaşı” olarak tanımlaması, ABD Başkanlığı'nın yanı sıra, dünya liderliği görevini de üstlenmeye çalıştığı iddia edilmiştir⁴⁰⁷.

Obama'nın İnsan Haklar Anlayışı ve Söylemi

Genel İnsan Hakları Anlayışı ve Çerçevesi

Yapısal olarak; ABD'de insan hakları düşüncesi, “negatif haklar” anlayışına bağlı olarak gelişmiştir. Bu düşünce ve anlayış da—göründüğü kadarı ile—hem ABD Anayasası'nın yapısını hem de ABD'de haklar anlayışını şekillendirmiştir. Yani, medeni ve siyasi haklara vurgu yapılırken; ekonomik ve siyasi haklara ilişkin daha az ve muğlak açıklamaların bulunması bunun bir göstergesidir⁴⁰⁸.

İlkesel olarak; insan hakları, insan onuru düşüncesi ve devletin koruma garantisi ekseninde döner. Buna göre; devlet insanların siyasi, medeni, sosyo-kültürel ve ekonomik haklarını sağlama ve koruma yükümlülüğü altındadır⁴⁰⁹. Bu ilkesel çerçeveye rağmen, diğer ülkelerde olduğu gibi, ABD'de de insan hakları normlarının, politika ve yasal reform konularında merkezi öneme sahip olmadığı söylenebilir. Buna ek olarak, uluslararası insan hakları normlarının ABD'de uygulamasının ya da değerlendirmesinin de oldukça sınırlı bir biçimde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunun en önemli nedeni ise, Amerikan vatandaşlarının, anayasal ve medeni haklarının diğer haklara kıyasla daha hassas ve önemli bir konumda tutmasıdır. Gerçekten de Amerikan Anayasası, ABD'nin ulusal kimliğinin odak noktasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, ABD'de insan hakları, Amerikan Anayasası'nda belirtilen içerik ve anlam doğrultusunda tanımlanır. Dolayısıyla insan hakları normlarında

---

⁴⁰⁶ Wilbur C. Rich, "Conclusion: Who Was President Barack Obama?", *Looking Back on President Barack Obama's Legacy: Hope and Change*, W. C. Rich (Ed.), Palgrave Macmillan, Cham, 2019, ss. 249-251.

⁴⁰⁷ Hayward, a.g.e., s. 291.

⁴⁰⁸ Hertel, a.g.e., s. 2.

⁴⁰⁹ United Nations. "Universal Declaration of Human Rights", <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>. (madde 22'de vurgular bulunmaktadır). (11.05.2021).

“Amerikan istisnacılığı” düşüncesi olarak da ifade edilen bu anlayış, Amerikan toplumunun temel düşüncesini oluşturmaktadır⁴¹⁰.

Öte yandan ABD'de insan hakları normlarının uluslararası niteliğinin göz ardı edilmesi, bu normların yerli ve ulusal bir konu olarak algılanmasına neden olmuş görünmektedir. Buna bağlı olarak da ırkçılık ve cinsel kimlik, cinsiyet ve engellilik alanlarındaki ayrımcılığın etkileri gibi hususlarda ABD'nin yerli sorunlarını oluşturan konuların insan hakları açısından incelenmesine karşı çıkmıştır⁴¹¹.

İç Politikada Sivil / Medeni Haklar Ekseninde İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

İç politikada Obama Yönetimi'nin insan hakları anlayış ve söylemi önemli bir ajanda oluşturmuştur. Bu ajanda aynı zamanda Amerikan tarihinin de özeti gibidir aslında. Bu açıdan Condoleezza Rice (CP; W. Bush Dönemi Afrikalı-Amerikalı Dışişleri Bakanı: 2005-09) Obama'nın ABD Başkanı olarak seçilmesinin ardından yapmış olduğu şu açıklama oldukça dikkat çekicidir:

ABD'nin kuruluşunda bir kusur olduğunu her zaman söylemişimdir. İnsanların eşit olduğunu savunan büyük ve yüksek ideallerle kurulmuş; [ancak] daha sonra kölelikle karşılaşmış; İç Savaş, Jim Crow Yasaları ve büyük medeni haklar hareketi...Çok uzun bir yol [olsa da], bence Amerika olduğunu iddia ettiği bir devlet haline gelmeye başlıyor, eski farklılıklarımızın üstesinden gelmeye başladık⁴¹².

Bahse konu “eski farklılıkların üstesinden gelmeye başla”ma ideal hedefi, Obama'nın kendi yemin konuşmasında da vurgulanmıştır. Datta'ya göre altmış yıl önce, babası belki bir restaurantta hizmet görme imkanı bulamıyorken; bugün kendisi Başkanlık için “en kutsal yemin” etmek için yüce bir makamda bulunmaktadır. Bu sadece Obama için değil, ABD'nin hedef ve ideallerinin açık bir şekilde getirilmesinin mümkün olabileceğinin göstergesiydi. Bu

⁴¹⁰ Hertel, a.g.e., ss. 1-2.

⁴¹¹ Ignatieff, 2005, a.g.e., ss. 153-154.

⁴¹² April Ryan, *The Presidency In Black and White - My Up-Close View Of Four Presidents and Race In America*, Rowman & Littlefield, Maryland, 2015, ss. 130-131.

çerçevede konuya baktığımızda, Obama gerçek anlamıyla “Amerikan Rüyasını” ABD’de canlandırılmasından başka bir şey değildi⁴¹³.

“Amerikan Rüyası”nı gerçekleştirme çizgisinde olmak üzere, Obama’nın 10 Aralık 2008 tarihinde İnsan Hakları Gününde şöyle bir açıklamada yaparak konuyla ilişkin duygu ve düşüncelerini ortaya koyar:

ABD, yurtiçi ve yurtdışında insan haklarını savunduğunda biz kendimizi, dünyanın dört yanında düşüncelerini açıkça söyleme, liderlerini seçme, saygı ve onurlu bir şekilde muamele görmek için mücadele eden kadın ve erkeklerle aynı hizaya geliyoruz. Bunun yanı sıra, güvenliğimizi ve refahımızı da güçlendirme yoluna gitmekteyiz; çünkü insan haklarının ihlal edilmesi bizim karşı karşıya kaldığımız—silahlı çatışmalardan insancıl krizlere, yolsuzluktan nefret ve şiddeti destekleyen ideolojilerin yayılmasına kadar—pek çok küresel tehdidi besleyebilir⁴¹⁴.

Buna paralel olarak, daha Başkanlığının ilk yıllarında Obama, insan hakları konseptinin temelini oluşturmaya çalışır⁴¹⁵. Obama, Başkanlığının her iki dönemde de insan haklarının öneminden sıklıkla bahseder. Özellikle, küresel insan haklarının gelişmesinde Amerikan liderliğinin önemi, konuşmalarında sıklıkla yer alır⁴¹⁶. Bununla birlikte, Obama Yönetimi; yaptığı resmî açıklamalardaki ve konuşmalardaki dolaylı ifadelerle rağmen, hiçbir zaman resmi bir insan hakları doktrini hazırlamamıştır⁴¹⁷.

Hayat Hakkı Bağlamında İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Hayat hakkı çerçevesinde Obama Yönetimi, insan hakları anlayışına uygun program ve uygulamalar devre sokmaya çalışır. Örnek vermek gerekirse, Sandy Hook İlkokul Saldırısı (Aralık, 2012; Newtown, Connecticut)’nda 20’si çocuk 26 kişi vurulur. Olaydan birkaç hafta sonra Obama, silah kontrolüne yönelik yeni güvenlik tedbirlerinin getirilmesi amacıyla daha

---

⁴¹³ Monti Narayan Datta, *Anti-Americanism and the Rise of World Opinion - Consequences for the US National Interest*, Cambridge University Press, New York, 2014, s. 149.

⁴¹⁴ Westlake, a.g.e., s. 23. (vurgular eklenmiştir).

⁴¹⁵ Amitai Etzioni, "Obama's Implicit Human Rights Doctrine", *Human Rights Review*, Vol. 12, No. 1, 2011, s. 93.

⁴¹⁶ Human Rights First - American Ideals, Universal Values. "President Obama's Legacy on Human Rights", <https://www.humanrightsfirst.org/resource/president-obama-s-legacy-human-rights>. (16.06.2021).

⁴¹⁷ Etzioni , a.g.e., s. 94.

sıkı bir silah kontrol yasasını geçirilmesini Kongre'den talep eder⁴¹⁸. Bu yasa tasarısı silah taşıma yanlılarına uygun olarak düzeltilse de son halinin onaylanmasında Obama Yönetimi başarısız olur⁴¹⁹.

Hayat ve sağlık yaşam hakkı çerçevesinde ele alınabilecek bir husus olan uyuşturucu konusunda Obama Yönetimi, yanlış yönlendirilmiş kanunları yurt içinde ve yurt dışında sert bir şekilde uygulamaya devam etmiştir. Özellikle, “Uyuşturucuyla Savaş” (*War On Drugs*)’ın Afrikalı-Amerikalıların orantısız olarak kitlesel tutuklamalarına ve hapsedilmelerine neden olması uzun vadede ABD'deki insan hakları anlayışına zarar vermektedir. Zaman içerisinde Obama Yönetimi, ihtiyatlı bir şekilde reforma yönelik ilerleme sağlamaya çalışmıştır. Özellikle, uyuşturucu kullanımına yönelik hapis cezasından ziyade tedavinin vurgulanması ve ABD'nin uluslararası uyuşturucu sözleşmelerini “esnek” bir şekilde yorumlamaya istekli olduğunu belirtmesi reforma yönelik önemli adımları ifade etmektedir⁴²⁰.

Yaşama hakkı ile bağlantılı olarak Obama Yönetimi tarafından devreye sokulan “Şiddet İçeren Aşırılıkla Mücadele” (*Countering Violent Extremism / CVE*; 2011)⁴²¹ konusu önemli bir başarı olarak kabul edilmiştir. Şiddet İçeren Aşırılıkla Mücadele, terörizmle mücadele ve insan hakları ihlallerini terörizmin itici etmeni olduğunu kabul etme çabası içerisinde bulunduğunu belirtmektedir. Teoride *CVE*; çeşitliliği, hoşgörüyü ve dini özgürlüğe saygı duyulmasını destekler. *CVE*; demokrasi ve insan hakları düşünce, anlayış ve uygulamalarının nefret ve aşırı tutumlara karşı siper olduğunu savunur. Bu açıdan, insan haklarının korunması ve hoşgörünün desteklenmesi, uzun vadeli güvenliğin sağlanmasında önemli bir unsur olarak görülür⁴²².

Bununla birlikte, *CVE*'nin teorik çerçevesi ve iddia bütünü ile sahadaki yansımaları ve uygulamaları arasında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Çünkü *CVE* programları; insan hakları, dini özgürlük, hoşgörü ve demokrasinin desteklenmesi konularında yeterli olmamış ve ABD en

---

⁴¹⁸ Jerome R. Corsi, *The Obama Nation - Leftist Politics and The Cult Of Personality*, Threshold Editions, New York, 2008, s. 237.

⁴¹⁹ Matuz vd., a.g.e., s. 1841.

⁴²⁰ The White House. "A drug policy for the 21st century", <https://obamawhitehouse.archives.gov/ondcp/drugpolicyreform>. (16.06.2021).

⁴²¹ U.S. Department of Justice. "Countering Violent Extremism Task Force Fact Sheet", <https://www.justice.gov/opa/pr/countering-violent-extremism-task-force-fact-sheet>. (31.08.2021).

⁴²² Konu için bkz.: USAID. "Countering Violent Extremism", <https://www.usaid.gov/countering-violent-extremism>. (16.06.2021).

başta müttefiklerinin baskıcı ve hakları kısıtlayan ilkelere karşı gelmeleri karşısında—çoğu zaman—istikrarlı adım atmada tereddütlü davranmıştır⁴²³. Buna ek olarak, Obama Yönetimi sivil toplum ve özel sektör ortaklıklarından tam olarak da yararlanamamıştır. Genel olarak değerlendirilecek olursa, ABD hükümeti aşırı düşünce yanlılarına karşı dengeleyici, düzenleyici ve denetleyici bir tarzda elçilik yapma konusunda iyi bir görev yap/a/mamıştır. Bu noktalarda—özellikle, yanlış bilgilerin, hoşgörüsüzlüğün ve aşırıcılığın yayılmasını engellemek adına –teknoloji şirketleri ve sivil toplum örgütleriyle sorun çözücü ortaklıklar kurmada daha etkili olması beklenirdi⁴²⁴.

Öte yandan, gözetleme ve denetleme konusuna ilişkin Obama, George W. Bush tarafından başlatılan programları devam ettirmiş ve ilerleyen yıllarda genişletmiştir. “Ulusal Güvenlik Teşkilatı” (*National Security Agency*)’nin telefon kayıtlarını tek bir program kapsamında toplu olarak toplama ve dış istihbarat gözetim mahkemesine daha fazla şeffaflık getirilmesini sınırlayan yasayı desteklemiştir⁴²⁵.

Hayat hakkı bağlamında; Obama Yönetimi, hem işkencelerin yasaklanması⁴²⁶ hem de idam cezasını yeniden düzenlenmesi konularında çok önemli çalışmalar ortaya koymuştur⁴²⁷. Nitekim Obama Yönetimi, işkence ve tutukluların ihmal edilmesine yönelik politikaları açıkça kınamış, ulusal ve uluslararası hukuk kapsamında destekleyerek tamamen yasaklama yoluna gitmiştir. Buna ek olarak, Obama Başkanlığının ikinci gününde işkence veya zalimce, insanlık dışı ya da onur kırıcı muameleyi oluşturan tüm sözde gelişmiş sorgulama tekniklerini yasaklayan kararnameyi imzalamıştır. Burada önemli olan nokta şudur: Obama'ya kadar hiçbir Başkan söz konusu yöntemleri “işkence” olarak nitelendirmemiştir; böylelikle ilk kez bir ABD Başkanı söz konusu yöntemleri “işkence” olarak nitelendirerek kullanmış olur⁴²⁸. Bu çizgide

---

⁴²³ Human Rights First - American Ideals, Universal Values. "President Obama's Legacy on Human Rights", s. 4.

⁴²⁴ Foreign Policy. "Talking Loud and Saying Nothing", <https://foreignpolicy.com/2015/08/04/four-problems-with-obama-countering-violent-extremism-cve-isis/>. (02.07.2021).

⁴²⁵ Huffpost. "Obama's Weak Human Rights Record", https://www.huffpost.com/entry/obamas-weak-human-rights-_b_11492270. (18.06.2021).

⁴²⁶ Bose, a.g.e., s. 104.

⁴²⁷ Matuz vd., a.g.e., s. 1820.

⁴²⁸ Politico. "Obama: 'We tortured some folks'", <https://www.politico.com/story/2014/08/john-brennan-torture-cia-109654>. (12.06.2021); CNN Politics. "Obama: U.S. 'crossed a line' and tortured after 9/11 attacks", <https://edition.cnn.com/2014/08/01/politics/obama-torture-comments/index.html>. (12.06.2014); Human Rights First - American Ideals, Universal Values. "Torture", <https://www.humanrightsfirst.org/topics/torture>. (12.06.2021); Foreign Affairs. "The Strategic Costs of Torture", <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/strategic-costs-torture>. (12.06.2021).

olmak üzere Obama, McCain-Feinstein Yasa Değişikliği (2016)⁴²⁹'ni Ulusal Savunma Yetki Yasası tasarısına ekleyerek bu yasağı kalıcı hale getirerek güçlendirmiştir. Bu yasa ile Başkanlık emri sistemleştirilerek, bütün ABD Bakanlık ve kurumlarda sorgulamaların Sahra Ordusu Kılavuzu'na uygun olarak idame edileceği ve su işkencesi dahil olmak üzere diğer tüm işkence ve zalim muameleler açıkça yasaklanmıştır⁴³⁰.

Öte yandan, Obama Yönetimi haksız cezalandırmaların önüne geçebilmek için 1.324 kişinin cezalarını affetme veya hafifletme kararı alarak af yetkisini kullanmıştır. Her ne kadar Obama, genellikle Kongre'yi köklü cezaları reform etmeye ikna etmekte başarısız olsa da son onbir ABD Başkanının toplamından daha fazla kişiyi affetmesi güçlü bir sembolik tutumu göstermesi açısından önemlidir⁴³¹.

Terörle mücadele bağlamında Obama Yönetimi oldukça tutarsız bir yol takip etmiş görünüyor. Öyle ki; her ne kadar Obama, Başkan olduktan sonra Guantánamo Körfezi'ndeki kampların bir yıl içerisinde kapatılacağı sözünü⁴³² verse de, askerî hapishane olarak kullanılan kampların kapatılmasını engelleyen hükümlerin de yer aldığı Ulusal Savunma Yetki Yasası Tasarısı (2016)'ni veto etmemiş; aksine imzalayıp yürürlüğe sokmuştur⁴³³. Aynı şekilde, siyasi direnişle karşı karşıya kalan Obama, 11 Eylül Saldırıları'nın komplocuların davalarının New York'taki Federal Bölge Mahkemeleri'nde tamamlanma planlarını geri çevirmiştir. Bunun yerine şüphelilerin, prosedür sorunlarıyla dolu Guantánamo'daki askeri komisyonlardan oluşan mahkemelerde yargılanmaları kararı alınmıştır. Üstelik, bu komisyonların tasarlanma amacı, şüphelilerin maruz kaldığı işkencelerin detaylarını kamuoyundan gizlemek olduğu

---

⁴²⁹ Human Rights First - American Ideals, Universal Values. "FAQ: The McCain-Feinstein Anti-Torture NDAA Amendment", <https://www.humanrightsfirst.org/resource/faq-mccain-feinstein-anti-torture-ndaa-amendment/>. (10.06.2021).

⁴³⁰ Just Security. "No Torture Means No Torture – Why We Need the McCain-Feinstein Anti-Torture Amendment", <https://www.justsecurity.org/23678/torture-means-torture-mccain-feinstein-anti-torture-amendment/>. (10.06.2021); Partnership For A Secure America. "McCain-Feinstein Amendment to NDAA", <https://psaonline.org/mccain-feinstein-amendment-ndaa/>. (10.06.2021).

⁴³¹ The Christian Science Monitor. "Obama and human rights: Is 'soft power' working?", <https://www.csmonitor.com/USA/Foreign-Policy/2016/0415/Obama-and-human-rights-Is-soft-power-working/>. (16.06.2021).

⁴³² Bose, a.g.e., s. 104. Dueck, a.g.e., s. 48.; Pamela Geller; Robert Spencer, *The Post-American Presidency - The Obama Administration's War on America*, Threshold Editions, New York, 2010, s. 174.

⁴³³ Defense News. "Obama Issues 2016 NDAA Veto", <https://www.defensenews.com/pentagon/2015/10/22/obama-issues-2016-ndaa-veto/>. (16.06.2021); Center for American Progress. "Congress Must Adopt Changes to the Guantanamo Provisions of the 2016 National Defense Authorization Act", <https://www.americanprogress.org/issues/security/news/2015/11/03/124908/congress-must-adopt-changes-to-the-guantanamo-provisions-of-the-2016-national-defense-authorization-act/>. (12.06.2021).

belirtilmiştir. Bu noktadaki gerçek anlamda asıl davaların çözüm yolunda ilerlemesi ise, Obama'nın görevinden ayrılmasından sonra gerçekleşme imkanı bulabilmiştir. Bununla birlikte, Obama, Guantánamo'da tutulan mahkumların sayısını yavaş yavaş azaltmıştır. Ancak, iki düzine tutukluyu süresiz olarak suçsuz yere alıkoyma konusundaki ısrarı, Trump'ın da ifade ettiği üzere, Guantánamo'nun yeniden iskan edilmesini kolaylaştıran bir sürecin kapısını aralamaktadır⁴³⁴.

Bu çerçevede olmak üzere, terörle mücadele konusunun bir başka yönünde, Obama hedef gözeterek öldürmenin yasal çerçevesi tam netlik kazanmadan silahlı insansız hava araçlarının kullanılmasını büyük ölçüde artırmıştır⁴³⁵.

İrk, Etnisite, Yerliler ve Göçmenler Bağlamında İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

İrk ve etnisite eşitliği, Obama Yönetimi'nin insan hakları anlayışının ve söyleminin— ilkesel olarak— esaslı çerçevelerinden biridir. Obama Yönetimi yasa ve uygulamalarla ırksal profilemeyi sonlandırmaya çalışır⁴³⁶. Bahse konu bu ilkesel ve söylemsel çerçeve süreç içerisindeki uygulama ve pratiklerle sıklıkla ihlal edilebilmektedir. Nitekim, ABD'de azınlıkların orantısız hapis cezasına maruz kalmaları, dolaylı olarak insan hakları imalarını da beraberinde getirmiştir. Örnek olarak; Missouri eyaletinin Ferguson şehrinde silahsız bir Afrikalı-Amerikalı'nın polis tarafından öldürülmesinin ardından gelen yoğun tepkilere karşılık olarak Adalet Bakanlığı, Ferguson Polis Departmanı'nın uygulamaları hakkında bir soruşturma yürüterek geniş kapsamlı ırk ayrımcılığı ve ırksal profileme ortaya çıkarmıştır. Buna rağmen, ABD genelinde benzer cinayetler meydana gelmeye devam etmiş ve Obama konuya ilişkin konuşmalarında dile getirirse de, yönetimi polis tarafından gerçekleştirilen ölümleri etkili bir şekilde takip etmek için bir sistem geliştirmekte başarısız olmuştur⁴³⁷. Öyle ki; 2010 yılında yayımlanan “Mahkûm Etme Projesi” (*The Sentencing Project*) Raporunda şu rakamsal gerçekler ortaya çıkmaktadır: “Hapishanede bulunanların %60'ı ırksal ve etnik azınlık

---

⁴³⁴ NPR. "Trump Has Vowed To Fill Guantanamo With 'Some Bad Dudes' — But Who?", <https://www.npr.org/sections/parallels/2016/11/14/502007304/trump-has-vowed-to-fill-guantanamo-with-some-bad-dudes-but-who>. (16.06.2021).

⁴³⁵ Bose, a.g.e., s. 105.; Rubin, a.g.e., ss. 97-98.

⁴³⁶ Matuz vd., a.g.e., s. 1820.

⁴³⁷ Huffpost. "Obama's Weak Human Rights Record", https://www.huffpost.com/entry/obamas-weak-human-rights-_b_11492270. (18.06.2021).

kategorisindekilerden oluşur. 20'li yaşlardaki Afrikalı-Amerikalı erkeklerin 1/8'i hapisaneyeye girmiştir...Üstelik, bir suçtan hüküm giyen kişinin istihdam, sosyal yardım, kamu konutlarına erişim ve yüksek öğrenim burslarından yararlanma haklarının sınırlandırılmasına yönelik kanunların ve politikaların sayısı giderek artmıştır. Bu tür teminatlı cezalandırmalar, kişinin sosyal ve ekonomik gelişimine ciddi bariyerler oluşturmaktadır”⁴³⁸.

Eşitsizliğin böylesi olgusal gerçekliğine rağmen ABD'de bir şekilde “haklar konuşur” ve konuşmaya devam eder görünüyor⁴³⁹. Öte yandan Obama Yönetimi, nefret suçlarını tamamen ortadan kaldırmak mümkün olmasa da bu suçları ciddi anlamda azaltacak politikalara imza atmıştır; zaten bu husus yönetimin ulaşmak istediği dört hedeften birisi olarak programa alınmıştır⁴⁴⁰.

Yerli ve göçmen hakları bağlamında da şunlar ifade edilebilir: Obama, göçmenlik reformu konusunda tereddütlü davranan Kongre'yi ikna etmeye çalışmıştır. Özellikle, ABD'de yetişmiş olan gençler başta olmak üzere, uzun süredir ikamet eden kişileri sınır dışı etmekten korumak için kararname çıkartmıştır. Bununla birlikte, Obama'nın bu hedefleri reform karşıtları tarafından güvence altına alınan mahkeme kararı ile engellenmiş ve ABD Yüksek Mahkemesi'nin çıkmaza girmesi nedeniyle kararı tersine döndürülemediği⁴⁴¹.

Sınır dışı edilme süreç ve boyutları da Obama Yönetimi döneminde ciddi ölçüde genişletilmiştir. Her ne kadar Obama, ağır sabıkalı göçmenleri sınır dışı etmeye öncelik verdiğini iddia etse de, sık sık eski ve küçük suçlardan hüküm giymiş kişilerin de hedef alındığı görülmüştür. Buna ek olarak, Orta Amerika'daki çete şiddetinden korunmak için ABD'ye

---

⁴³⁸ Hertel, a.g.e., ss. 3-4.

⁴³⁹ Hertel, a.g.e., s. 4.

⁴⁴⁰ "Human Rights First - American Ideals, Universal Values. "President Obama's Legacy on Human Rights", s. 3.

⁴⁴¹ Human Rights Watch. "Barack Obama's Shaky Legacy on Human Rights", <https://www.hrw.org/news/2017/01/09/barack-obamas-shaky-legacy-human-rights>. (12.06.2021); Huffpost. "Obama's Weak Human Rights Record", https://www.huffpost.com/entry/obamas-weak-human-rights-_b_11492270. (18.06.2021).

sıgman ailelerin iltica taleplerinin büyük bir kısmı ilk incelemede geçerli kabul edilmelerine rağmen, ABD bu konuda tamamen yetersiz kalmıştır⁴⁴².

Eşitlik İlkesi ve Kadın Hakları Bağlamında İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Kadın-erkek eşitliği konusu Obama devrinin temel aldığı hedeflerden biridir. Yönetim, kadın ve erkek eşitliğini savunan ve cinsiyet üzerinden ayrımcılığı yasaklayan “Eşit Haklar Değişikliği” (*Equal Rights Amendment / ERA*)⁴⁴³ (1972)'nin yeniden düzenlenmesini destekler⁴⁴⁴. Bu paralelde olmak üzere, Obama Yönetimi iş alanlarında ayrımcılığı yasaklamayı amaç edinir; ama bu amacın gerçekleştirilmesi mümkün olmaz⁴⁴⁵.

Kürtaj konusunda Obama idaresi önemli kararların hayata geçirilmesinde etkin bir rol üstlenmiştir⁴⁴⁶. Bundan da öte, Obama daha Başkanlık seçimlerinde kürtaj konusu seçim kampanyalarında öne çıkan konulardan biri haline getirir; nitekim, 2008 yılında Jamestown'da yaptığı mitingde iki kızına atıfta bulunarak şu şekilde bir konuşma yapar: “Öncelikle onlara değer ve ahlak konusunda yol göstereceğim; ama hata yaptıklarında bir bebek ile cezalandırılmalarını istemiyorum”⁴⁴⁷.

Bununla birlikte, Obama'nın kürtaj konusunda farklı bakış açısına sahip olduğunun altı çizilmesi gerekmektedir. Öyle ki; Obama için kürtaj konusunun önemli olmasının ana nedenlerinden biri ırk meselesine dayanmaktadır⁴⁴⁸. Nitekim, kürtaj karşıtı yasa ve uygulamalarından en ciddi hasarla çıkan grup Afrikalı-Amerikalı kadınlardır. Amerikan toplumunun %13'ünü Afrikalı-Amerikalılar oluştursa da meydana gelen kürtajların %35'ini

---

⁴⁴² Is 'soft power' working?", 2016, <https://www.csmonitor.com/USA/Foreign-Policy/2016/0415/Obama-and-human-rights-Is-soft-power-working>. (16.06.2021).

⁴⁴³ Center for American Progress. "The Equal Rights Amendment: What You Need To Know", <https://www.americanprogress.org/issues/women/reports/2020/01/29/479917/equal-rights-amendment-need-know/>. (12.06.2021).

⁴⁴⁴ Matuz vd., a.g.e., s. 1820.

⁴⁴⁵ Caitlin Morelli, "Women's Issues in the Obama Era: Expanding Equality and Social Opportunity Under the Obama Administration." *Inquiries Journal/Student Pulse*, Vol. 7, No. 2, Retrieved from <http://www.inquiriesjournal.com/a?id=992>.

⁴⁴⁶ Corsi, a.g.e., s. 237.

⁴⁴⁷ Corsi, a.g.e., s. 239.

⁴⁴⁸ Susan A. Cohen, "Abortion and Women of Color: The Bigger Picture", *Guttmacher Policy Review*, Vol. 1, No. 3, 2008, ss. 2-3.

Afriikalı-Amerikalılar oluşturmaktadır. Buna ek olarak, Roe v. Wade Yasasının kabul edildiği 1973 yılından bu yana, 37 milyon Afriikalı-Amerikan nüfusun yaklaşık 13 milyonunda kürtaj gerçekleştirildiği belirtilmiştir⁴⁴⁹. Kısaca ifade etmek gerekirse; Afriikalı-Amerikalı kadınlar, gebeliğe bağlı komplikasyonlardan kaynaklanan ölümlere beyaz kadınlara kıyasla dört kat daha fazla maruz kalmaktadırlar⁴⁵⁰.

Bunlara ek olarak Obama, genel olarak kadınların kürtaj hakkına hiçbir kısıtlamanın getirilmemesi gerektiğini defalarca belirtmekle beraber özellikle geç dönem (fetüsün tamamen geliştiği safha)⁴⁵¹ kürtaja karşı çıkar. Üstelik daha siyasi hayatının başında bu konuya ilişkin düşüncelerini belirtmekten çekinmemiştir. Öyle ki; 2001 yılında Obama, kürtaj hakkına karşı çıkan yasanın aleyhine konuşan tek Illinois senatörü kendisi olmuştur⁴⁵². Obama, yasanın onaylanması halinde yasadışı ve sağlıksız koşullarda yapılan kürtajların artacağına dikkat çekerek, kürtaj konusunun ABD Anayasası'nın 14. Yasa Değişikliği ile korunma altına alındığına vurgu yapmıştır⁴⁵³.

Öte yandan Obama Yönetimi, Roe v. Wade Yasasını⁴⁵⁴ desteklese de, kürtaj ihtiyacını azaltmaya yönelik pek çok adımlar da atar⁴⁵⁵. 2005 yılında genç hamileliğinin azaltılması için eğitimin sağlanmasına yönelik 100 milyon \$'lık tasarıyı ısrarla destekler. Sonraki yıllarda da düşük gelirli kadınlara doğum kontrol hapının sağlanacağı yasa tasarısını destek vermiştir⁴⁵⁶.

---

⁴⁴⁹ Corsi, a.g.e., s. 240.

⁴⁵⁰ Hertel, a.g.e., s. 3.

⁴⁵¹ The Mercury News. "Obama rejects mental distress for late abortion", <https://www.mercurynews.com/2008/07/03/obama-rejects-mental-distress-for-late-abortion/>. (14.07.2021).; Los Angeles Times. "Obama's abortion view is narrower", <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2008-jul-04-na-obamaabort4-story.html>. (18.06.2021).

⁴⁵² Yasanın onaylanması sırasında, Obama "tek karşı çıkan" Senatör olmak istemediğinden oylama esnasında "mevcut" şikkini işaretler. Illinois Senatosu'nda "mevcut" şikkı, "hayır" şikkı ile aynı anlama gelmektedir; çünkü yasanın geçmesi için yalnızca "evet" oyların çoğunluğunun sağlanması gerekir. Dönemin koşulları değerlendirildiğinde Obama'nın konuya ilişkin tavrını açıkça göstermesi oldukça önemli bir durumdur.

⁴⁵³ Corsi, a.g.e., s. 238.

⁴⁵⁴ Roe v. Wade, 410 US 113 Kararı; ABD Yüksek Mahkemesi'nin Amerika'da kürtajı yasallaştıran en önemli kararıdır (Dallas, Teksas; 1973). Buna göre, ABD Anayasası, bir kadının hamileliğini sonlandırma kararı hakkında aşırı devlet kısıtlamaları karşısında kadını korumayı amaçlar. Bu konuda bkz.: Oyez. "Roe v. Wade", <https://www.oyez.org/cases/1971/70-18>. (31.08.2021).

⁴⁵⁵ Politico. "Obama's Forgotten Plan to Reduce Abortions", <https://www.politico.com/magazine/story/2017/01/barack-obama-faith-adviser-book-abortion-reduction-214635/>. (18.06.2021).

⁴⁵⁶ Matuz vd., a.g.e., s. 1820.

Cinsel Haklar Bağlamında İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Cinsel haklar (tercihler ve yönelimler) ile ilgili olarak, Obama Yönetimi toleranslı bir yol takip etmiştir. Aslında LGBT'nin insan hakları bağlamında değerlendirilmesi süreci ABD'de son üç asırlık bir devamlılık ile gerçekleştirilmiştir⁴⁵⁷. Öyle ki; ayırım karşıtı kanunun getirdiği koruma ile LGBT hareketi, “ABD'de eşitlik hukuku ve kültürü sayesinde oluşmuştur”⁴⁵⁸. Genel olarak şunu ifade etmek mümkündür: LGBT topluluğuna karşı uygulanan ayrımcılık diğer gruplara karşı uygulanan ayrımcılıktan farklılık göstermektedir. Başta işyerlerinde olmak üzere, Afrikalı-Amerikalılar, Hispanikler vd.leri nadiren ırklarını açıklamak zorunda kalsalar da cinsel azınlıklar sıklıkla cinsel eğilimlerini belirtmek zorunda bırakılmışlardır⁴⁵⁹. “Sorma, Söyleme Yasası” (*Don't Ask, Don't Tell / DADT*;1993)⁴⁶⁰'nın dayandığı anlayış da bu tür ayrımcılığın oluşmasını engellemek yerine, cinsel eğilimlerin bastırılması ya da sessizleştirilmesiyle çözüm bulunmaya çalışılmıştır⁴⁶¹. Bakıldığında, Sorma, Söyleme Yasası'nın temeli, Clinton Yönetimi ile ABD ordusu arasında uzlaşya dayanmaktadır⁴⁶². Buna göre ABD ordusu, gay ve lezbiyenlerin cinsel eğilimlerini sakladıkları sürece orduya katılmalarına izin vermiştir.

Bu bastırılma ve saklama durumuna karşı Obama, Clinton Yönetimi zamanında yürürlüğe giren Sorma, Söyleme Yasası'nı sonlandırma amacını 2010 yılındaki ilk Birliğin Durumu Konuşması'nda açıkça ifade etmiştir. Yasanın kaldırılması noktasında da önemli adımlar atar⁴⁶³. Sonunda Obama Yönetimi, Cumhuriyetçilerin Yasadaki değişikliği veto etme

⁴⁵⁷ The Atlantic. "America Moved On From Its Gay-Rights Moment—And Left a Legal Mess Behind", <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2019/08/lgbtq-rights-america-arent-resolved/596287/>. (16.06.2021).

⁴⁵⁸ Julie Mertus, "LGBT Rights as Human Rights in the United States: Opportunities Lost", *Human Rights In The United States - Beyond Exceptionalism*, S. Hertel; K. Libal (Ed.), Cambridge University Press, New York, 2011, s. 283.

⁴⁵⁹ Mertus, 2011, a.g.e., s. 283.

⁴⁶⁰ “Sorma, Söyleme Yasası” (Don't Ask, Don't Tell / DADT) Bill Clinton döneminde 11 Aralık 1993'te ABD'de yürürlüğe giren yasadır. Yasaya göre, ordudaki eşcinsel askerlerin cinsel kimlikleri hakkında konuşmalarını yasaklıyor (“sorma, söyleme”), eşcinsel oldukları tespit edilen askerlerin ise, ordudan ihraç edilmesini zorunlu tutuyordu. Sivil hakları koruma örgütlerine göre, yaklaşık 14 bin civarında kadın ve erkek asker bu yasa sebebiyle ordudan ihraç edilmiştir. Yasa, Obama'nın başkanlığı döneminde yürürlükten kaldırılır (20 Eylül, 2011). Sorma, Söyleme Yasası'nın kaldırılmasıyla birlikte ABD ordusunda görev alan askerler, artık eşcinsel veya biseksüel kimliklerini gizlemek zorunda kalmadan orduda görev alabilmektedirler. Bu hususta bkz.: Britannica. "Don't Ask, Don't Tell", <https://www.britannica.com/event/Dont-Ask-Dont-Tell>. (31.08.2021).

⁴⁶¹ Mertus, 2011, a.g.e., s. 283.

⁴⁶² Barack Obama, *A Promised Land*, Penguin Random House LLC, New York, 2020, s. 596.

⁴⁶³ The White House. "Remarks by the President In State of the Union Address", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-state-union-address>. (10.06.2021);

girişimlerine rağmen ABD Senatosu'nda 31'e karşı 65 oyla Sorma, Söyleme Yasasını yürürlükten kaldırmıştır (2011)⁴⁶⁴. Obama fesih imza töreninde, "(a)rtık üniformaların içinde on binlerce Amerikalı bir yalan içinde ya da tetikte yaşamaları sorulmayacak" açıklaması yapar⁴⁶⁵. Bu paralelde olmak üzere, ülkedeki LGBT topluluğuna mensup olan kişilerin güvenliğini sağlama noktasında önemli adımlar atar⁴⁶⁶. Kısaca özetlemek gerekirse: Obama'nın LGBT'nin insan haklarına ilişkin sicili eşsizdir. Her ne kadar, LGBT topluluğunun eşitliliğinin önem kazanması şu ânki yaşadığımız döneme atfedilse de konuya ilişkin Obama'nın liderlik yapması gelecekte daha ileri bir pozisyonda yer almasına olanak sağladığı unutulmamalıdır⁴⁶⁷.

Eşcinsellerin ve biseksüellerin ayrımcılığa maruz kaldıkları bir diğer önemli konu ise evlilik hakkıdır⁴⁶⁸. Her ne kadar ABD, kanunlar önünde eşitlik prensibi üzerine kurulsun da bu ideal her zaman uygulanmamıştır. Üstelik, devlet ve toplum alanında eşitlik ve tam katılım mücadelesi, Amerikan tarihinin sürekli devam eden bir teması olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁶⁹. Bu konuda 2012 yılında Obama, *ABC News* kanalına verdiği röportajda eşcinsel evlilik hakkında şunları ifade eder:

Bu konuya ilişkin bir gelişme kaydetme çabası içerisindeyim. Her zaman eşcinsel Amerikalılara eşit ve adil bir şekilde davranılması gerektiğini savunmuşumdur. Artık şahsi olarak bir noktadan sonra, eşcinsel çiftlerin evlenmesi gerektiğini onayladığımı doğrulamam gerekli⁴⁷⁰.

Genel olarak ele alınırsa, Obama Yönetimi LGBT alanında dört önemli hedefinden üçünü bir şekilde gerçekleştirmiştir: Nefret suçları yasalarını çıkarmak, açık askerlik hizmetini

---

CNN Politics. "Obama calls for 'don't ask, don't tell' repeal", <http://edition.cnn.com/2010/POLITICS/01/27/obama.gays.military/index.html>. (18.06.2021).

⁴⁶⁴ Mertus, 2011, a.g.e., s. 284.; Obama, a.g.e., s. 599.

⁴⁶⁵ Matuz vd., a.g.e., s. 1837.

⁴⁶⁶ The White House. "Obama Administration Record for the LGBT Community", www.whitehouse.gov/record.

⁴⁶⁷ Human Rights First - American Ideals, Universal Values. "President Obama's Legacy on Human Rights", s. 3.; Brookings. "Why Gay Rights May Be President Obama's Biggest Legacy", <https://www.brookings.edu/opinions/why-gay-rights-may-be-president-obamas-biggest-legacy/>. (16.06.2021); Washington Blade. "Looking back: Gay mentions during State of the Union", https://www.washingtonblade.com/2014/01/27/obamas-gay-shout-outs-state-union/?_cf_chl_jschl_tk__=pmd_25d3db19bd7ff8e5f828882d39e0f32d97095740-1627543508-0-gqNtZGzNAk2jcnBszQbO. (18.06.2021).

⁴⁶⁸ Mertus, 2011, a.g.e., s. 284.

⁴⁶⁹ Hertel, a.g.e., s. 1.

⁴⁷⁰ Matuz vd., a.g.e., s. 1841.

getirmek ve eşcinsel evliliği⁴⁷¹. Ulaşılamayan son hedef ise, iş alanlarında ayrımcılık yapılmamasını tesis etmektir⁴⁷². Bunlara ilave olarak:

Obama, LGBT sorunlarını Amerikan dış politikasında ve Amerikan diplomasisinin bütün alanlarında bütünleştirmeye çalışmış ve—Suudi Arabistan gibi birkaç kör nokta dışında—olabildiğince genişletmeye çalışmıştır. Bu çaba, ABD Dışişleri Bakanlığı'nca LGBT'nin insan haklarını uluslararası alanda destekleyen özel diplomatların oluşturulması ve görevlendirilmesiyle net bir şekilde görülmüştür⁴⁷³.

Sosyo-Ekonomik Haklar Bağlamında İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Ekonomik haklar ve sosyal devlet anlayışı kapsamında şunlar ifade edilebilir: Şüphesiz, Obama'nın Amerikan sağlık sistemine getirdiği geniş kapsamlı reformu, tüm dönemi boyunca en çok dikkat çeken yasa haline gelecektir. 2010 yılında kabul edilen yasaya göre, herkesin bütçesine uygun sağlık hizmetinin temin edilmesi hedeflenmektedir⁴⁷⁴. Böylece yasa göre, sağlık sigortasının daha uygun hale getirilmesi için eyaletler ile federal hükümet arasında “takas” gerçekleştirilecektir⁴⁷⁵. Özel sigorta şirketleri vasıtasıyla kişilerin sigortanın kapsamı altında olması hedeflenmiştir. Buna ek olarak, sağlık sigortasına sahip olmayan kişi ve şirketlerin satın alma ve kapsam altında olma zorunluluğu getirilmiştir. *Obamacare* olarak da bilinen “Hesaplı Sağlık Hizmetleri Yasası” (*Affordable Act Care*)⁴⁷⁶ (Mart, 2010) kapsam ve fikir olarak, ABD'nin en önemli sosyal sorunlarından biri olan sağlık sistemine ciddi katkılar sağlar⁴⁷⁷. Bununla birlikte maliyetinin çok yüksek oluşu (2.5 trilyon \$) ve ilaç ile tıbbi araçlar üzerinde yeni vergilerin getirmesi, yasa üzerinde eleştirileri de beraberinde getirir. Bu konudaki eleştirilenler, 2008 krizinin etkisi ile ABD ekonomisinin zayıflayacağı endişesi, eyaletlere

⁴⁷¹ The White House. "FACT SHEET: Obama Administration's Record and the LGBT Community", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/06/09/fact-sheet-obama-administrations-record-and-lgbt-community>. (18.06.2021).

⁴⁷² The White House. "FACT SHEET: Taking Action to Support LGBT Workplace Equality is Good For Business", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/07/21/fact-sheet-taking-action-support-lgbt-workplace-equality-good-business-0>. (18.06.2021); Human Rights First - American Ideals, Universal Values. "President Obama's Legacy on Human Rights", s. 3.

⁴⁷³ Human Rights First - American Ideals, Universal Values. "President Obama's Legacy on Human Rights", s. 3.

⁴⁷⁴ Corsi, a.g.e., s. 237.

⁴⁷⁵ Matuz vd., a.g.e., ss. 1834-35.

⁴⁷⁶ Healthinsurance.org. "Affordable Care Act (ACA)", <https://www.healthinsurance.org/glossary/affordable-care-act/>. (12.06.2021); Healthcare.gov. "Affordable Care Act (ACA)", <https://www.healthcare.gov/glossary/affordable-care-act/>. (12.06.2021).

⁴⁷⁷ Matuz vd., a.g.e., ss. 1834-35.

ayrılan bütçenin açık verme korkusu ve *Obamacare*'in az finanse edilmesi nedeniyle hedeflenen olumlu etkilere ulaşmadan mali yükümlülükleri artıracığı nedeniyle yasaya şüpheyile yaklaşmıştır. Çoğunluğunu Cumhuriyetçilerin oluşturduğu Temsilciler Meclisi'nde Cumhuriyetçiler, *Obamacare*'in yürürlükten kaldırılması için defalarca oy verseler de tasarı kabul edilmiştir⁴⁷⁸.

Aynı şekilde Obama Yönetimi, düşük gelirli ailelere çocuk bakımı sağlayacak “Çocuk ve Bağımlı Bakım Kredisi” (*Child and Dependent Care Tax Credit*) savunuculuğunu yapmış ve bu alanda çalışmalar imza atmıştır⁴⁷⁹. Bundan da öte Obama Yönetimi diğer devletlerde de fakirliği azaltma yolunda Amerikan vatandaşlarına küresel verginin desteklenmesi yönünde de girişimlerde bulunduğu bilinmektedir⁴⁸⁰.

Dış Politikada ve Uluslararası İlişkilerde İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Obama Yönetimi ve Genel Dış Politikada İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Dış politika ve uluslararası ilişkilerde Obama Yönetiminin, prensip olarak insan hakları ilgili konuları öncellediği görülür⁴⁸¹. Öyle ki; Obama, Amerikan dış politikasının esasını temel insan haklarının desteklenmesine bağlamıştır⁴⁸². Daha önce de ifade edildiği üzere, hiçbir zaman resmi bir insan hakları doktrini hazırlamamasına rağmen, Obama Yönetimi'nin temel dış politika konularına gösterdiği yaklaşımdan insan hakları anlayışı “ilkesel olarak” çıkarılabilir. İlkesel olarak; Obama'ya göre, ABD'nin dış politikasının temeli, insan haklarının desteklenmesi ile ilişkilidir. Obama Yönetimi, insan hakları konseptini bir şekilde kendi dış politikasının, uluslararası ilişkilerin ve diplomasinin tamamlayıcı bir aygıtı olarak kullandığı görülmüştür. Örnek olarak, LGBT haklarının dış politikada ABD tarafından genişletilmesi

⁴⁷⁸ Matuz vd., a.g.e., ss. 1834-35.

⁴⁷⁹ The White House. "FACT SHEET: Helping All Working Families with Young Children Afford Child Care", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/01/21/fact-sheet-helping-all-working-families-young-children-afford-child-care>. (12.06.2021).

⁴⁸⁰ Corsi, a.g.e., s. 237.

⁴⁸¹ Corsi, a.g.e., s. 237.

⁴⁸² Etzioni, a.g.e., s. 93.

verilebilir. Bu amaç için de özel diplomatlar yetiştirilmeye çalışılmıştır⁴⁸³. Bunlara ek olarak; özellikle de yaşama hakkı yönetimin en çok desteklediği konu olmakla birlikte, göreve başlarken yaptığı konuşmada şu ifadeler oldukça manidar görünmektedir: “Güce yolsuzluk ve hilekarlık aracılığıyla tutunan ve muhalifleri susturmaya çalışan [devletler], tarihin yanlış tarafında olduğunuzu bilin; ama siz yumruğunuzu açmaya niyetliyseniz biz el uzatmaya hazırız”⁴⁸⁴.

Bununla birlikte, özellikle 2009 yılının sonlarından itibaren Obama Yönetimi’ne, insan haklarının ihlal edilmesi konusundaki eksiklikleri, duyarsızlıkları ve/ya görmezden gelme yönündeki eleştiriler artmaya başlar. Özellikle ABD’nin; Çin, Sudan ve Burma’da insan hakları ihlallerine ilişkin gerekli düzeltici baskıyı yapmaması ve İran’daki insan haklarının desteklenmesine yönelik maddi desteğin reddedilmesi gibi önemli örnekler bu durumu ispat edebilecek nitelikte olarak gösterilmektedir⁴⁸⁵.

Öte yandan; Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne savaş açan ABD Başkanı George Bush’tan belirgin bir şekilde zıt hareket eden Başkan Obama, mahkemenin soruşturmaları ile işbirliği yapmış ve BM Güvenlik Konseyi’nin Libya ve Suriye’deki durumlarla ilgili yönlendirmelerini desteklemiştir⁴⁸⁶. Aynı zamanda Obama, Kuzey Kore’de insanlığa karşı işlenen suçları durdurmak için UCM’ye destek sağlamıştır. Buna rağmen, Obama Yönetimi, Filistin’in UCM’ye katılmasına itiraz etmeye ve İsraili yetkililerin işlediği ağır suçları konu alan her türlü UCM soruşturmasına karşı çıkmaya devam etmiştir⁴⁸⁷.

---

⁴⁸³ The Guardian. "Obama uses embassies to push for LGBT rights abroad", <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/28/obama-gay-rights-abroad-embassies-activism>. (16.06.2021); NBC News. "Obama's Quiet Mission to Export Gay Rights Overseas", <https://www.nbcnews.com/feature/nbc-out/obama-legacy-quiet-mission-export-gay-rights-overseas-n673861>. (16.06.2021); VOA News. "Obama Elevates Gay Rights as a Foreign Policy Priority", <https://www.voanews.com/usa/obama-elevates-gay-rights-foreign-policy-priority>. (16.06.2021).

⁴⁸⁴ Time. "Obama's Inaugural Address: The Full Text", <http://content.time.com/time/politics/article/0,8599,1872715-3,00.html>. (10.06.2021).; Etzioni, a.g.e., s. 95.

⁴⁸⁵ Etzioni, a.g.e., s. 97.

⁴⁸⁶ The Nation. "Obama's Civil Rights Legacy—and Ours", <https://www.thenation.com/article/archive/obamas-civil-rights-legacy-and-ours/>. (12.06.2021).

⁴⁸⁷ Human Rights Watch. "Barack Obama's Shaky Legacy on Human Rights", <https://www.hrw.org/news/2017/01/09/barack-obamas-shaky-legacy-human-rights>. (12.06.2021).

Obama'nın İnsan Haklar Anlayışı ve Söyleminin Ortadoğu Sınava

Obama Yönetimi'nin Ortadoğu politikaları insan hakları bağlamında ele alındığında genel resim şöyle ortaya çıkmaktadır: Her ne kadar Obama, 2009 yılında Kahire Üniversitesi'nde yaptığı meşhur konuşmasında⁴⁸⁸ ortaya koyduğu idealleri nadiren yerine getirirse de bölgede demokrasiyi inşa etmenin gerekliliğinden bahsetmesi oldukça dikkat çekicidir. Bu tutarsızlığın bir ifadesi olarak, Obama Yönetimi'nde ABD; Bayreyn, Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde iktidarı elinde tutan “müttefik” hükümetler muhalefeti ezerken tutarsız ve isteksizce yanıt vermiştir. Dahası ABD Dışişleri Bakanı John Kerry, Mısır Silahlı Kuvvetleri'nin Genel Komutanı Abdülfettâh es-Sisi (bşk.: Haziran 2012-Temmuz 2013)'nin, seçimle başa gelen Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'yi deviren darbeyi (2013) ilginç bir şekilde “demokrasiyi yeniden tesis etmek” olarak açıklama yoluna gitmiştir. Üstelik Obama Yönetimi, Mısır'daki hükümetin Müslüman Kardeşler destekçilerini toplu bir şekilde tutuklama ve öldürme girişimlerine rağmen, darbeden sonra Mısır'a askeri yardım etmeye devam etmiştir⁴⁸⁹.

Filistin bağlamında da –benzer şekilde—Obama Yönetimi, İsrail'in Gazze'deki savaş suçlarına ve yerleşim yerlerindeki sert ve acımasız genişleme stratejilerine rağmen, İsrail'e benzeri görülmemiş bir askeri yardım paketi vererek destek sağlamıştır. Bunlardan da öte, yönetim son günlerinde, İsrail'in Batı Şeria'daki yerleşim birimlerinin yasadışı olduğunu onaylayan BM Güvenlik Konseyi kararını kabul etmiştir⁴⁹⁰. Aynı şekilde Obama Yönetimi, bir taraftan Filistin'in UCM'ye katılmasına itiraz ederken, öte yandan da İsraili yetkililerin işlediği ağır suçların UCM'de soruşturulmasına karşı çıkmaya devam etmektedir⁴⁹¹.

---

⁴⁸⁸ Konu için bkz.: The White House. "Remarks by the President at Cairo University, 6-04-09", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09>, (14.06.2021).

⁴⁸⁹ Human Rights Watch. "Barack Obama's Shaky Legacy on Human Rights", <https://www.hrw.org/news/2017/01/09/barack-obamas-shaky-legacy-human-rights>. (12.06.2021); Huffpost. "Obama's Weak Human Rights Record", https://www.huffpost.com/entry/obamas-weak-human-rights-_b_11492270. (18.06.2021); R.E. Powaski, "Barack Obama, the Idealistic Realist, 2009–2017, Part I: The Middle East and East Asia", *Ideals, Interests, and U.S. Foreign Policy from George H. W. Bush to Donald Trump*, Palgrave Macmillan, New York, 2019, ss. 165-166.

⁴⁹⁰ Kenneth Roth, "Empty Promises? Obama's Hesitant Embrace of Human Rights", *Foreign Affairs*, Vol. 89, No. 2, 2010, ss. 13-14.; Powaski, a.g.e., ss. 175-176.

⁴⁹¹ Justice In Conflict. "Obama and the ICC – Four Reasons Not to Hold Your Breath", <https://justiceinconflict.org/2012/11/07/obama-and-the-icc-four-reasons-not-to-hold-your-breath/>. (16.06.2021).

Suriye hususunda ise, ABD'nin insan hakları karnesi oldukça kötü durumdadır. Powaski'ye göre, dış politika açısından Obama'nın sicilindeki en büyük leke, Suriye devlet başkanı Beşşar Esed yönetimindeki güçler tarafından Suriyeli sivillerin geniş çapta katledilmesine verdiği etkisiz tepki olmuştur⁴⁹². Esad'ın ordusu Suriye'deki sivil kayıpların %90'ından daha fazlasından sorumlu olmasına rağmen Obama, çoğunlukla “İŞİD'in oluşturduğu tehdide odaklanma” ile yaşananların sorumluluğunu başka mecralara kanalize etmeye çalışmıştır⁴⁹³.

Öte yandan, Suriye ordusu Obama'nın kimyasal silah kullanımını konusundaki “kırmızı çizgisini” aştıktan sonra ABD hükümeti kimyasal silah deposunun yok edilmesine yardımcı olmuştur; fakat bunun bile tam olarak gerçekleştirildiğini ifade etmek imkansızdır⁴⁹⁴. Nitekim, Suriye Hava Kuvvetleri varil bombalarına klor yerleştirmeye devam etmiştir. Klorun meşru olarak mülkiyeti yasaklanamıyor olsa da bir silah olarak kullanılması “Kimyasal Silahlar Sözleşmesi” (*Chemical Weapons Convention*)'e aykırıdır⁴⁹⁵. Konuya ilişkin Obama Yönetimi BM Güvenlik Konseyi tarafından yaptırımların uygulanması için baskı uygulasa da girişimin Rusya tarafından engellenmesi ve daha sert yaptırımların uygulanmasını zayıflatmaya çalışması konunun gündemden düşürülmesine neden olmuştur⁴⁹⁶.

Ayrıca Esad'ın sivillere yönelik saldırıları her gün artarak devam ederken, Kerry'nin, Rusya'yı “Esad'ın toplu katliamlarının destekçisi” olarak tanımlamak yerine, “barış çabaların ortağı” olarak görmesi oldukça manidardır. Savaş süresince Obama Yönetimi, Rusya yönetiminin saldırılarını “savaş suçlarını engelleyebilecek tek askeri olmayan seçenek” olarak görmesi nedeniyle Rusya'ya saldırıları desteklemeyi ve nihayetinde saldırılara katılmayı bırakması için kamuoyu önünde baskı yapmaktan büyük ölçüde kaçınmıştır. Bu noktada Obama'nın görev süresinin son aylarında yaptığı, sadece Rusya devlet başkanı Vladimir Putin'e

---

⁴⁹² Powaski, a.g.e., s. 167.

⁴⁹³ Human Rights Watch. "Barack Obama's Shaky Legacy on Human Rights", <https://www.hrw.org/news/2017/01/09/barack-obamas-shaky-legacy-human-rights>. (12.06.2021).

⁴⁹⁴ Powaski, a.g.e., ss. 167-168.

⁴⁹⁵ United Nations. "Chemical Weapons", <https://www.un.org/disarmament/wmd/chemical/>. (16.06.2021).

⁴⁹⁶ Politico. "Obama's Red Line, Revisited", <https://www.politico.com/magazine/story/2016/07/obama-syria-foreign-policy-red-line-revisited-214059/>. (16.06.2021).

Suriyeli sivillerin katledilmesinde suç ortaklığında bulunması nedeniyle düzenli olarak kamuoyu önünde baskı yapmaya başlamıştır⁴⁹⁷.

Genel olarak ele alındığında, Obama'nın Suriye çatışmasına müdahalesi hiçbir zaman bölgesel ciddiyetini yansıtmamakta; daha doğrusu ABD'nin bu durumdaki pozisyonu oldukça çelişkili bir durum arz etmektedir⁴⁹⁸. Bir yandan IŞİD gerekçesiyle savaşın yoğunlaşmasına destek verirken, bir yandan da BM Güvenlik Konseyi'nin Libya ve Suriye'deki durumlarla ilgili yönlendirmeleri desteklemiştir⁴⁹⁹.

Yemen özelinde ise, Obama Yönetimi'nin insan hakları sicili oldukça kötü görünmektedir. Öyle ki; Suudi liderliğindeki koalisyona, Yemen'deki sivilleri defalarca bombaladığını bilmesine rağmen doğrudan destek vermiştir. Sivil ölü sayısı giderek attıkça, Obama Yönetimi Amerikan kamuoyundan gelen eleştirileri gerekçe göstererek sonunda Suudi Arabistan'a silah satışını durdurmak zorunda kalmıştır. Buna rağmen ABD yönetimi, havadan yakıt ikmali ve koalisyon bombardıman uçaklarına yardım sağlamaya devam etmiştir⁵⁰⁰.

Obama'nın İnsan Haklar Anlayışı ve Söyleminin Afrika Sınavı

Afrika genelinde Obama Yönetimi'nin insan hakları konusundaki tavır, tutum, davranış ve söylemleri de yine çelişkiler ve tutarsızlıklar arz eder. Obama'nın başlangıçta dile getirdiği Afrika'nın "güçlü diktatörlere değil, güçlü kurumlara ihtiyacı var" anlayışını sahaya yansıttığını söylemek imkansızdır; çünkü ABD yönetimi otoriter liderlerin daha da güç elde etmesi yönünde uygulamaları engel olmamış; hatta bu yöndeki adımları desteklemiş görünmektedir. Obama Yönetimi, Afrika'da daha çok sivil toplum, medya özgürlüğü ve LGBT hakları gibi konularda

---

⁴⁹⁷ "Barack Obama's Shaky Legacy on Human Rights", <https://www.hrw.org/news/2017/01/09/barack-obamas-shaky-legacy-human-rights>. (12.06.2021); Huffpost. "Obama's Weak Human Rights Record", https://www.huffpost.com/entry/obamas-weak-human-rights-_b_11492270. (18.06.2021).

⁴⁹⁸ Zbigniew Brzezinski, "From Hope to Audacity: Appraising Obama's Foreign Policy", *Foreign Affairs*, Vol. 89, No. 1, 2010, ss. 28-30.

⁴⁹⁹ Andreas Krieg, "Externalizing the burden of war: the Obama Doctrine and US foreign policy in the Middle East", *International Affairs*, Vol. 92, No.1, 2016, s. 108.

⁵⁰⁰ Powaski, a.g.e., s. 170.; Krieg, a.g.e., ss. 107-108, 111.

destek sağlamaya çalışmıştır; ama bunları daha çok otoriter liderler veya elitler üzerinden gerçekleştirmeye çalışmıştır⁵⁰¹.

ABD'nin, Sudan'daki bağımsızlık arayışını desteklemesi, Güney Sudan'ın doğusunda önemli bir rol oynamasına olanak vermiştir. Fakat, bu yeni devlet yenilenen bir çatışmaya girerken, Obama Yönetimi nüfuzunu kullanmakta etkisiz kalmıştır. Bu sırada, hükümet ordusu ve isyancılar sivil halka karşı ciddi insan hakları ihlallerinde bulunması, onbinlerce kişinin zorla yerinden edilmesi ve öldürülmesine neden olmuştur⁵⁰². 2016 yılının sonlarına doğru ABD, Güney Sudan'a silah ambargosu uygulanıp uygulanmaması konusunda kafa yorarken; Güney Sudan'ın devlet başkanı Salva Kiir ve isyancı lider Riek Machar, ordularının yaptığı zulümler için hiçbir bedel ödemek durumunda kalmamışlardır⁵⁰³.

Ruanda ile ilişkin olarak Obama Yönetimi, Ruanda devlet başkanı Paul Kagame'nin ciddi ihlallerine rağmen, ABD'nin uzun yıllardır süren destek politikasından geri çekilmiştir. Ruanda'ya kıyasla, terörizme karşı mücadele konusunda ABD'nin müttefiki olan Etiyopya'da gerçekleşen insan hakları ihlalleri Obama Yönetimi tarafından önemsenmemiş ve görmemezlikten gelinmiştir⁵⁰⁴.

Obama'nın İnsan Haklar Anlayışı ve Söyleminin Asya-Uzak Doğu Sınavı

Asya'da ise Obama Yönetimi'nin insan hakları karnesi çelişkiler ve inişli-çıkışlı bir durum arz etmektedir. Nitekim, Kuzey Kore'deki totaliter baskının engellenmesi için baskı yapma, BM İnsan Hakları Konseyi'nin soruşturma komisyonu oluşturmasını teşvik etme ve Güvenlik Konseyi'nin ülkede insan haklarıyla ilgili daha önce görülmemiş duruşmaların

---

⁵⁰¹ The Christian Science Monitor. "Obama and human rights: Is 'soft power' working?", <https://www.csmonitor.com/USA/Foreign-Policy/2016/0415/Obama-and-human-rights-Is-soft-power-working>. (16.06.2021); David E. Sanger, *Confront and Conceal - Obama's Secret Wars and Surprising Use of American Power*, Crown Publishers, New York, 2012, s. 243.

⁵⁰² Politico. "Obama's failed policy on South Sudan", <https://www.politico.com/agenda/story/2016/10/obamas-failed-policy-on-south-sudan-000219/>. (19.06.2021); Foreign Policy. "How Obama Betrayed Sudan", <https://foreignpolicy.com/2010/11/11/how-obama-betrayed-sudan/>. (19.06.2021).

⁵⁰³ Human Rights Watch. "Barack Obama's Shaky Legacy on Human Rights", <https://www.hrw.org/news/2017/01/09/barack-obamas-shaky-legacy-human-rights>. (12.06.2021).

⁵⁰⁴ Time. "Obama Arrives in Ethiopia, a Favored Ally In Spite of Human Rights Abuses", <https://time.com/3973009/obama-ethiopia/>. (19.06.2021).

düzenlenmesinde önemli bir rol oynamıştır⁵⁰⁵. Aynı zamanda Obama, Kuzey Kore'de insanlığa karşı işlenen suçları durdurmak için UCM'ye destek sağlamıştır.

Hindistan özelinde Obama'nın insan hakları resmi şöyledir: Obama'nın, bölücü ve milliyetçi eğilimleri ile bilinen Hindistan Başbakanı Narendra Modi ile görüşmesi birçok gözlemciyi şaşırtmıştır. Nitekim, Modi'nin 2002 yılında, Gujarat'ta Müslümanlara yönelik ölümcül saldırılara liderlik yaptığı iddiası, 2005 yılında ABD vizesinin reddedilmesine neden olmuştur⁵⁰⁶. Buna rağmen, Obama Modi'yi Washington'da coşkulu bir şekilde karşılamıştır. Obama'nın Hindistan'a yönelik bu politikası, ABD'nin Çin'i kontrol altına almak için güvenlik, ekonomik ve siyasi ittifak girişimi olan "Asya pivotu" anlayışı ile açıklanmaktadır⁵⁰⁷. Yine de Modi, Hindistan'ın güçlü demokrasisi hakkında övünürken, ülkesinde eleştiri ve muhalefet alanını azaltmak için yaptığı hamlelere Obama'nın atıfta bulunmaması ve arasındaki bu çelişkiye dikkat çekmemesi birçok kişiyi hayal kırıklığına uğrattığı belirtilmiştir⁵⁰⁸. Obama Yönetimi'nin son yıllarına doğru Hindistan'daki dini azınlıkları koruma konusu hakkında açıklama yaparak, Modi üzerinde nispeten etkili bir baskı yaratabilmiştir⁵⁰⁹.

Sri Lanka'da Obama Yönetimi, önceki hükümet sırasında Tamil Kaplanları ile yaşanan çatışma sonucu 40 bin kadar sivilin hayatlarını kaybetmesinden sorumlu tutulma sürecini desteklemiştir⁵¹⁰.

Myanmar'da da Obama Yönetimi seçilmiş sivil hükümete geçişi destekleme yoluna gidip tüm yaptırımları kademeli olarak kaldırmıştır. Ülke ordusunun, bütün sivil hükümet üzerinde yetkili olmasına, polis ve diğer güvenlik teşkilatların kontrolünü elinde tutmasına, meclis koltuklarının %25'ine kadar kota uygulayabilmesine ve hükümeti feshetme hakkı da

---

⁵⁰⁵ Sanger, a.g.e., s. 144.

⁵⁰⁶ Human Rights Watch. "Barack Obama's Shaky Legacy on Human Rights", <https://www.hrw.org/news/2017/01/09/barack-obamas-shaky-legacy-human-rights>. (12.06.2021); Huffpost. "Obama's Weak Human Rights Record", https://www.huffpost.com/entry/obamas-weak-human-rights-_b_11492270. (18.06.2021).

⁵⁰⁷ Konu için bkz.: Sanger, a.g.e., ss. 348-349.

⁵⁰⁸ BBC News. "Indian PM Narendra Modi meets Obama at White House", <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-29406179>. (18.06.2021).

⁵⁰⁹ The American Prospect. "Barack Obama's Legacy Is Narendra Modi", <https://prospect.org/world/barack-obamas-legacy-is-narendra-modi/>. (18.06.2021).

⁵¹⁰ The White House. "FACT SHEET: Obama Administration Leadership on International Human Rights", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/12/04/fact-sheet-obama-administration-leadership-international-human-rights>. (18.06.2021).

dahil olmak üzere etkili veto yetkisine sahip olmasına rağmen, ABD yönetiminin bu “dolaylı desteği” oldukça dikkate şayandır. Bunlara ek olarak ordunun, ülkedeki Rohingya Müslümanlarına uygulanan ağır işkencenin ana aktörü olmalarına rağmen sorumlu tutulmaması da insan hakları bağlamında negatif olarak tespit edilmesi gereken durumlardandır⁵¹¹.

Çin’deki ABD’nin insan hakları politikası oldukça yetersiz kalmıştır. Nitekim, 1989 Tiananmen Katliamı’ndan bu yana Çin, en ciddi insan hakları ihlallerini Başkan Xi Jinping döneminde görmüştür. Buna rağmen Obama, Çin genelinde en temel hak ve özgürlükleri savunmak için mücadele edenleri desteklemek için herhangi bir strateji geliştirmekte tamamen başarısız olmuştur. Üst düzey Çinli liderlerle yaptığı etkileşimleri sırasında, insan hakları konusunda nadiren, soyut yorumlarda bulunmuştur⁵¹². Nobel Barış Ödülü sahibi Liu Xiaobo'nun serbest bırakılması için oldukça düşük tonda resmi açıklamalarda bulunmuştur⁵¹³.

Öte yandan, Obama Yönetimi Tayland, Kamboçya, Malezya ve Bangladeş'teki demokrasi ve insan hakları alanlarındaki gerilemeleri neredeyse hiç konu edinmemiştir. Obama, çoğu zaman etkisiz sessiz bir diplomasiye öncelik vererek geniş nüfuzunu kullanmakta başarısız olmuştur⁵¹⁴.

Obama'nın İnsan Haklar Anlayışı ve Söyleminin Latin Amerika Sınavı

Latin Amerika'daki Obama Yönetimi'nin insan hakları çabaları ise daha sonuç verici ve ön açıcı görünmektedir. Bu noktada Obama'nın en önemli başarılarından birisinin Küba ile ilişkilerin normalleştirilmesi olduğu ifade edilebilir⁵¹⁵. Küba'daki baskıya rağmen, iki ülke arasındaki normalleşme insan hakları açısından oldukça olumlu bir adımı ifade etmekteydi. Çünkü, ABD ve Küba arasındaki gergin ilişki, uluslararası alanda Küba'da insan hakları konusu

---

⁵¹¹ Huffpost. "Obama's Weak Human Rights Record", https://www.huffpost.com/entry/obamas-weak-human-rights-_b_11492270. (18.06.2021).

⁵¹² Sanger, a.g.e., ss. 320-322.

⁵¹³ NBC News. "Obama to China: Free Nobel-winning dissident", <https://www.nbcnews.com/id/wbna39569947>. (18.06.2021).

⁵¹⁴ Human Rights Watch. "Barack Obama's Shaky Legacy on Human Rights", <https://www.hrw.org/news/2017/01/09/barack-obamas-shaky-legacy-human-rights>. (12.06.2021); Huffpost. "Obama's Weak Human Rights Record", https://www.huffpost.com/entry/obamas-weak-human-rights-_b_11492270. (18.06.2021).

⁵¹⁵ Rich, a.g.e., s. 16.

hakkında tartışılmasını engellemektedir. Obama, Küba'ya gerçekleştirdiği ziyaret sırasında gerçekleştirdiği konuşmada, insan hakları konusunda ilerlemenin gerekliliğinden bahsetse de Raul Castro Hükümeti'ne somut sonuçların gösterilmesi konusunda yeterli baskıyı uygulamamıştır⁵¹⁶.

Kolombiya'da ise Obama Yönetimi, Kolombiya hükümetinin FARC gerillalarıyla barış antlaşma yapma çabalarını desteklese de, FARC gerillalarının gerçekleştirdiği savaş suçları hakkında cezalandırılması konusunda ya da Kolombiya ordusunun FARC üniformalarını giyerek 3 bin kişiyi idam etmesinden kaynaklanan savaş suçlarının cezalandırılması hakkında ciddi bir çaba göstermemiştir⁵¹⁷.

Genel Değerlendirme: Analiz, Sentez ve İnşa

Bu kısmı kısaca özetlemek gerekirse, Obama Yönetimi'nin verdiği bütün vaatler, değişimden ziyade umut getirmiştir. 2011 yılında yaptığı konuşmasında, "ABD'nin evrensel haklara desteği ikincil değil, somut eylemlerle ve diplomatik, ekonomik ve stratejik araçlarla desteklenebilecek öncelikte olmalıdır" tarzındaki ifadelerine rağmen⁵¹⁸—bazen Obama Yönetimi'nin insan haklarına yaklaşımı bu söyleme uygun düşse de—çoğu zaman insan hakları konusu içte de dışta ikincil öneme sahip olmuş görünüyor⁵¹⁹. Özellikle terörle mücadele konusu, ABD'nin insan hakları konusundaki çelişkilerini açıkça göstermektedir. Genel olarak, Obama Yönetimi'nin insan hakları politikaları ve uygulamaları hususunda başarılarla sahip olduğu gibi çelişki ve ironik durumlara da sahiptir. Obama insan hakları düşüncesine hiçbir zaman ilk önceliğin verilmesi konusunda istekli olmamış görünmektedir. Dahası, görevden ayrıldığında pek çok fırsatın kaybedilmesinin yanı sıra, Trump'ın ABD Başkanı olarak göreve başladığında yıllarca desteklenen temel ilkelerin zarar görme ihtimali oluşmuştur. Obama

---

⁵¹⁶ Politico. "Castro and Obama agree to disagree on human rights, freedom", <https://www.politico.com/story/2016/03/castro-standing-with-obama-rejects-criticism-and-calls-on-us-to-lift-restrictions-on-cuba-221051>. (18.06.2021).

⁵¹⁷ The White House. "FACT SHEET: Peace Colombia -- A New Era of Partnership between the United States and Colombia", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/02/04/fact-sheet-peace-colombia-new-era-partnership-between-united-states-and>. (18.06.2021).

⁵¹⁸ The White House. "Remarks by the President on the Middle East and North Africa", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/05/19/remarks-president-middle-east-and-north-africa>. (18.06.2021).

⁵¹⁹ Rubin, a.g.e., ss. 97-98.

Nobel Barış Ödülü'nü alırken (2009) ardında bir umudun varlığından söz etmek mümkündür; bununla birlikte insan haklarını koruma üzerine dayalı ve yeni dış ilişkilere dayanan bir ABD oluşturma hedefi yerine getirilememiştir. Bu da, geriye sallantılı bir temelde Trump Yönetimi'nin göreve başlamasını bekleyen bir ABD'yi bırakmıştır.⁵²⁰

Obama Yönetimi'nin insan hakları anlayışı ve söylemi sarkaç modda işler ve ilerler görünüyor. İç ve dış politikada sarkacın haklar darasında kalış süresi ve etkisi farklılık arz etmektedir. Dış politika ve uluslararası ilişkilerde gösterilen ikircikli tavır ve tutum çıkar, menfaat ve karşılıklı bağımlılık gibi durumlar sebebiyle varlığını sürdürmektedir. Tüm durum ve süreçlerin özeti de şu cümle ile ortaya konulabilir: Obama Yönetimi'nde "çoğu zaman insan hakları konusu hem içte hem de dışta ikincil öneme sahip olmuştur".

---

⁵²⁰ Rubin, a.g.e., ss. 79-80.; The Washington Post. "Obama's human rights failures could pave the way for Trump's excesses", <https://www.washingtonpost.com/posteverything/wp/2017/01/09/obamas-human-rights-failures-could-pave-the-way-for-trumps-excesses/>. (18.06.2021).

4.4. “Çok Merkezli” 21. Yüzyıl Dünyasında Amerikan İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi: Obama’dan Trump’a İnsan Hakları Panoraması-Cumhuriyetçi Parti ve Trump

4.4.1. Cumhuriyetçi Parti’nin İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Tarihsel Serüveni ve Sosyal Yelpazesi Açısından Cumhuriyetçi Parti

Cumhuriyetçi Parti (*Republican Party*); *GOP* (*Grand Old Party* / “Büyük Eski Parti”) olarak da bilinir. DP ile beraber ABD’deki iki büyük partiden biridir. Parti; Horace Greeley, Alvan E. Bovay ve Henry Jarvis Raymond önderliğinde 19. yüzyılın ortalarında ABD’de köleliğin büyük tartışma konusu olduğu bir zaman diliminde kurulmuştur (20 Mart 1854; Ripon, Wisconsin; merkez: Washington, DC)⁵²¹.

Genel hatlarıyla tarihsel arka plan şöyledir: Kölelik genelde tarımın egemen olduğu Güney eyaletlerinde yaygın olmakla beraber, sanayinin hâkim olduğu Kuzey eyaletlerinde—tarihsel ve ekonomik koşulların da gereği olarak—kölelik yasaklanmıştır. Bu durum daha önce kurulmuş olan Demokratik Parti’nin üyeleri arasında köleliği savunan Güneyli üyeleri ile köleliğe karşı çıkan Kuzeyli üyeler olmak üzere bir ayrılığa sebep olmuştur. Cumhuriyetçi Parti de Güney eyaletlerinin köleliği yayma çabalarını önlemek gayesiyle kurulur. Diğer bir ifade ile partinin esas köklerinin bireysel özgürlük ve köleliğin kaldırılması konusuna dayandığı ifade edilir. 1860’da ilk defa CP'nin adayları Abraham Lincoln (CP; bşk.: 1861-1865) başkan seçilerek göreve başlar (1861). Bundan kısa bir süre sonra Amerikan İç Savaşı patlak verir. İç Savaş, Lincoln önderliğindeki Kuzeylilerin kazanmasıyla son bulur. Bu aynı zamanda köleliğin sona ermesiydi. Kuruluştaki misyona bağlı olarak, 19. yüzyılın sonuna kadar CP, Afrikalı-Amerikalıların oylarını almaya devam eder⁵²².

---

⁵²¹ History. "Republican Party founded", <https://www.history.com/this-day-in-history/republican-party-founded>. (29.06.2021).

⁵²² Ballotpedia. "Republican Party", https://ballotpedia.org/Republican_Party. (31.08.2021).

20. yüzyılda Amerikan politik yelpazesinde önemli bir değişim yaşanır. DP'den başkan seçilen Franklin D. Roosevelt (DP; bşk.: 1933-1945)'in işçilere ve orta gelirli kesimlere verdiği haklar partiyi sol çizgiye konuşturur. Böyle olunca, CP de muhafazakâr çevrelerin savunuculuğuna yerleşir. Bu da partinin güneydeki tabanının büyümesine vesile olur⁵²³.

CP'li Başkan Richard Nixon (bşk.: 1969-74) döneminde patlak veren ve Nixon'ın istifası ile sonuçlanan Watergate Skandalı partinin büyük bir yara almasına sebep olsa da yine bir başka CP'li başkan olan Ronald W. Reagan (bşk.: 1981-89) yönetiminde tekrar başarıyı yakalayabilir. Ve bu başarı iki dönemden sonra yine bir başka CP'li olan George H. W. Bush (bşk.: 1989-93)'un başkanlık yolunu açar.

1994-2006 yılları arasında Temsilciler Meclisi ve Senato seçimlerinde çoğunluğu elinde tutan parti, 2000 yılında CP'li aday George W. Bush (bşk.: 2001-2009)'un başkan olmasıyla beraber, ABD'nin hem yasama hem de yürütme alanlarında hâkim güç olur (2000-2006). Irak'ta 2003 yılından itibaren ABD öncülüğündeki askeri müdahalenin başarısızlığı ve buna bağlı insan hakları ihlalleri Amerikan halkının CP'ye verdiği desteğin ciddi anlamda azalmasına yol açar. W. Bush, ikinci defa başkanlığa seçilmiş (2004) olsa da partiye verilen destek oldukça azalır⁵²⁴. Bunlara ek olarak, Kongre'de CP'li üyelerin karışmış olduğu yolsuzluk skandalları partiye büyük zarar verir.

2006'da yapılan ara seçimlerde CP ağır bir kayba uğrar; dolayısıyla hem Senato hem de Temsilciler Meclisi'nde çoğunluğunu kaybeder. 2008 seçimlerinde başkanlık yarışını da kaybeden CP, başkanlığı DP'li Barack Obama (bşk.: 2009-2017)'ya bırakmak durumunda kalır⁵²⁵. İki dönem başkanlık yapan DP'li Obama'dan sonra, 2016'daki seçimlerde Cumhuriyetçilerin başkan adayı Donald Trump (Donald John Trump; CP; bşk.: 2017-2021) başkanlığı kazanır ve yemin ederek göreve başlar (20 Ocak 2017). 2020'deki seçimlerde CP, başkanlığı Demokratların adayı Joe Biden (Joseph Robinette Biden Jr.; DP; bşk.: 2021-...)’a;

---

⁵²³ Norton vd., a.g.e., s. 697.

⁵²⁴ Pew Research Center. "Bush and Public Opinion", <https://www.pewresearch.org/politics/2008/12/18/bush-and-public-opinion/>. (12.06.2021).

⁵²⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/2008_United_States_presidential_election. (10.06.2021).

bırakır. Şu an itibarıyla CP, hem yürütme hem de yasama kanatlarında muhalefet durumundadır⁵²⁶.

CP'lilerin ideolojik konum ve politik yer olarak—2020'de yapılan ankete göre— aşağıdaki tarzda tanımlarlar: Cumhuriyetçilerin % 69'u kendilerini "muhafazakâr" olarak, % 25'i "ılımlı", %5'i de "liberal" olarak tanımlar⁵²⁷. Sosyal ve ekonomik konularda ise ideolojik konumlanma şöyle ortaya çıkar: Cumhuriyetçi ve Cumhuriyetçi eğilimli bağımsızların %61'i kendilerini “sosyal muhafazakâr”, %28'i “ılımlı sosyal muhafazakâr”, %10'u da “sosyal liberal” olarak tanımlarlar⁵²⁸. Ekonomik konularda ise, Cumhuriyetçiler ve Cumhuriyetçi eğilimlilerin %65'i kendilerini “ekonomik muhafazakâr”, % 26'sı “ekonomik açıdan ılımlı” ve %7'si de “ekonomik açıdan liberal” olarak tarif ederler⁵²⁹.

Genel çerçeve olarak modern CP—kendilerini tanımladıkları şekliyle—şu gruplardan oluşur: “Muhafazakârlar” (*Conservatives*), “Merkezciler” (*Centrists*), “Mali Muhafazakârlar” (*Fiscal Conservatives*), “Özgürlükçüler” (*Libertarians*), “Yeni Muhafazakârlar” (*Neo-Conservatives*), “Kadim Muhafazakârlar” (*Paleo-Conservatives*), “Sağcı Popülistler” (*Right-Wing Populists*) ve “Sosyal Muhafazakârlar” (*Social Conservatives*)⁵³⁰.

Öte yandan ideolojik olarak dilimlenmenin yanı sıra, 21. yüzyılda CP, genel kategori olarak “Yerleşik Düzençiler” ve “Yerleşik Düzen Karşıtları” diye ikiye ayrılır. Bunlara ek olarak—2014'te yapılan ankete göre—Cumhuriyetçi koalisyon içinde iki ana kanat arasında gittikçe büyüyen bölünme bulunmaktadır. Bunlar; “İş Muhafazakârları” / “Müesses Muhafazakârlar” ile “Kararlı Muhafazakârlar” / “Popülist Muhafazakârlar”dır⁵³¹.

⁵²⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Congress#/media/File:Combined--Control_of_the_U.S._House_of_Representatives_-_Control_of_the_U.S._Senate.png. (29.06.2021).

⁵²⁷ Gallup. "Conservative Lead in U.S. Ideology Is Down to Single Digits", <https://news.gallup.com/poll/225074/conservative-lead-ideology-down-single-digits.aspx>. (30.06.2021).

⁵²⁸ Gallup. "Americans Remain More Liberal Socially Than Economically", <https://news.gallup.com/poll/311303/americans-remain-liberal-socially-economically.aspx>. (30.06.2021).

⁵²⁹ Gallup. "Americans Remain More Liberal Socially Than Economically", <https://news.gallup.com/poll/311303/americans-remain-liberal-socially-economically.aspx>. (30.06.2021).

⁵³⁰ History. "Republican Party", <https://www.history.com/topics/us-politics/republican-party>. (30.06.2021).

⁵³¹ Pew Research Center. "Beyond Red vs. Blue: The Political Typology", <https://www.pewresearch.org/politics/2014/06/26/the-political-typology-beyond-red-vs-blue/>. (30.06.2021).

İstisnalar ve özel durumlar söz konusu olsa da genel olarak şunu ifade etmek mümkündür: Cumhuriyetçiler politik yelpazenin muhafazakâr sağında yer alırlar. Bu yüzden özellikle Protestan grupların—en başta Evanjelistlerin—desteğine sahiptirler. Bundan dolayı Protestan ağırlıklı Güney eyaletlerde oy oranları oldukça yüksektir⁵³². Sosyal konularda muhafazakâr özelliğe sahip olduklarından—gelenek, kültür ve dinin etkisi ile—mesela-kürtajın yasaklanması gerektiğini savunurlar. Irk, etnisite, göçmen vb. hususlarda DP'ye göre daha sıkı ve katı bir yaklaşıma sahiptirler. LGBTQ+ gruplara⁵³³ yaklaşımlar oldukça mesafeli-hatta; DP'ye göre daha dışlayıcıdır.

Ekolojik denge ve çevrenin korunması konularında daha az duyarlı bir politika takip ederler. Dış siyasette DP'ye göre—genellikle— daha sert ve müdahaleci bir politika izlerler. Vergi yükünün azaltılması; firmalara ve ekonomik faaliyetlere yasalarla getirilen kısıtlamaların minimize edilmesi taraftarıdır. Öte yandan, Silah Serbestliği Kanunu'nu destekler⁵³⁴.

Cumhuriyetçi Parti'nin Ana Hatlarıyla İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Genel İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

CP'nin insan hakları düşüncesi ve söylemi genel olarak muhafazakâr çerçeveye oturur. Sosyal muhafazakâr politikalara ağırlık veren partide, muhalif durumda olan merkezci ve daha özgürlükçü kısımlar da vardır. Geleneksel değerleri koruyan yasaları, gelenekleri ve uygulamaları destekler. Sosyal muhafazakârların insan hakları bağlamında şu özellikleri öne çıkar: Eşcinsel evliliğe ve kürtaja karşıdır. Esrar gibi uyuşturucuların alınıp satılmasına kategorik olarak muhaliftirler. Genel olarak silah kontrolüne karşı çıkan Cumhuriyetçiler, yasadışı göçlere karşı çıkarlar.

---

⁵³² Pew Research Center. "U.S. religious groups and their political leanings", <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/02/23/u-s-religious-groups-and-their-political-leanings/>. (30.06.2021).

⁵³³ Australian Institute of Family Studies. "LGBTIQA+ communities", <https://aifs.gov.au/cfca/publications/lgbtiq-communities>. (29.06.2021).

⁵³⁴ Britannica. "Republican Party", <https://www.britannica.com/topic/Republican-Party>. (31.08.2021); Ballotpedia. "Republican Party", https://ballotpedia.org/Republican_Party. (31.08.2021).

Bunlara ek olarak; Cumhuriyetçiler, özellikle Cumhuriyetçi kadınlar, genel olarak kadınlara ve bazı azınlıklara —başta okullarda, iş alanlarında—uygulanmasını öngören ve artırılmış temsili teşvik eden “pozitif ayrımcılığa” (*affirmative action*) karşı çıkarlar. Onlara göre böylesi bir sistem bir tür "kota sistemi" olup, yetenek ve yetkinliğe dayalı bir yapıya terstir ve üretkenliği de oldukça azaltan bir sistemdir. Bu haliyle de daha çok ayrımcılığı teşvik eden bir mahiyete sahiptir. Bu yüzden pek çok Cumhuriyetçi, üniversitelerde ırk ve etnisite açılardan nötr olan bir kabul sistemini ısrarla savunurlar. Bununlar birlikte öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının dikkate alınarak desteklenmesi yönündeki politikaları da savunurlar⁵³⁵.

CP'nin bazı farklılıklarla beraber insan hakları anlayışının ideal ve teorik bir örneği olarak Trump'ın Veda Konuşması'ndaki şu ifadeler verilebilir:

Birlikte, Amerikan halkını ülkemizin başına geri koyduk. Bir milletin kendi kendini yönetmesini yeniden inşa ettik. Amerika'da kimsenin unutulmadığı düşüncesini geri getirdik; çünkü herkes önemlidir ve herkesin bir sesi vardır. Her vatandaşın eşit haysiyet, eşit muamele ve eşit haklara sahip olması için mücadele ettik; çünkü hepimiz Tanrı tarafından eşit olarak yaratıldık. Herkesin saygı ile davranılmaya, sesinin duyulmasına ve hükümetlerine dileklerini dinletme hakkı vardır...Her vatandaşın çok iyi bir iş bulabileceği ve harika ailelerini destekleyebileceği bir ülke inşa etmek için çalıştık. Her Amerikalının güvende olabileceği topluluklar ve her çocuğun öğrenebileceği okullar için mücadele ettik. Yasalarımızın korunacağı, kahramanlarımızın onurlandırılacağı, tarihimizin korunduğu ve yasalara saygılı vatandaşların asla değerinin hafife alınmadığı bir kültürü teşvik ettik⁵³⁶.

İç Politikada Sivil / Medeni Haklar Ekseninde İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Sivil hakları teorik ve ideal olarak destekleyen CP, pozitif ayrımcılığa karşı çıkar. Bu karşı çıkışın hükmî çerçevesi “Cumhuriyetçi Ulusal Komite” (*Republican National Committee* / RNC)'nin şu ifadelerinde karşımıza çıkar:

⁵³⁵ Washington Post. "Watts Walks a Tightrope on Affirmative Action", <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/affirm/stories/aa051298.htm>. (30.06.2021).

⁵³⁶ The White House. "Farewell Address of Donald J. Trump, 45th President of the United States of America", <https://trumpwhitehouse.archives.gov/farewell-address/>. (30.06.2021).

Düşük gelirli bireylerin potansiyel ve bireysel kabiliyetlerine dayanarak adil bir şans elde etmeleri yönündeki tüm çabaları destekliyoruz; ancak ister hükümet, eğitim veya kurumsal yönetim kurullarında olsun rüçhan hakkını, kotaları ve rezerv edilmeleri reddediyoruz. Ancak adalete ulaşmanın en iyi ve tek metodu olması hasebiyle bunları reddediyoruz. Kabiliyet, yetenek, meyil ve başarılar toplumumuzda ilerlemeyi belirleyen yegane faktörler olmalıdır⁵³⁷.

Hayat hakkı bağlamında CP'nin bazı problemlili noktaları var görünmektedir. Silahların kontrolü konusuna karşı çıkmaları hayat hakkını ciddi anlamda tehdit eden silahların kontrolsüzce alınıp satılabilmesi oldukça ilginç bir durumu karşımıza çıkarır⁵³⁸. Bu bağlamda; CP'nin—W. Bush ve Trump dönemlerinde özellikle tezahür eden zenofobik yaklaşımlarında da görülebileceği gibi—“küresel savaş” diskurunu iç politikaya bu bağlamdaki yasaları sürece katarak dahil ettiğini görmek mümkündür⁵³⁹.

Sivil haklar çerçevesinde olmak üzere; din özgürlüğü Demokratlarda olduğu gibi Cumhuriyetçilerde de ilkesel ve kategorik olarak üzerinde durulan değerler ve haklar zümresindedir.

İrk, etnisite, yerliler ve göçmenler bağlamında insan hakları anlayışı ve söylemi bağlamında şunları ifade etmek yerinde olacaktır. Öyle görünüyor ki; CP, DP'ye göre ırk ve etnisite konularında daha elitist, seçkin, istisnacı ve zenofobik denilebilecek anlayış ve söylemlere sahiptir⁵⁴⁰. Daha ayrıntılı olarak Trump'ın yaklaşımları kısmında konu ele alınacağından burada kısaca aşağıdaki hususlar ortaya konulabilir: CP, göçmen konusunda daha mesafeli bir noktada durmaktadır. Demokratlar arasında “DREAM Yasası”na –ABD'de gelen belgesiz ve reşit olmadan gelen göçmenlere şartlı ikamet (reşit olduktan sonra da daimî ikamet) veren yasaya—yaygın bir destek varken, CP'liler tasarımı tenkit ederler ve tasarı Senato'dan

⁵³⁷ Republican Views. "Republican Views On Affirmative Action", <https://www.republicanviews.org/republican-views-on-affirmative-action/>. (30.06.2021).

⁵³⁸ Pew Research Center. "Opinions on Gun Policy and the 2016 Campaign", <https://www.pewresearch.org/politics/2016/08/26/opinions-on-gun-policy-and-the-2016-campaign/>. (30.06.2021).

⁵³⁹ On The Issues. "George W. Bush on Gun Control", https://www.ontheissues.org/celeb/george_w_bush_gun_control.htm. (30.06.2021); Forbes. "Here's What Trump Promised—And Backed Away From—On Gun Control", <https://www.forbes.com/sites/lisettevoytko/2019/08/21/heres-what-trump-promisedand-backed-away-fromon-gun-control/?sh=46fc68a60fe3>. (30.06.2021).

⁵⁴⁰ Hans Noel, "Ideological Factions in the Republican and Democratic Parties", *AAPSS*, 667, 2016, s. 168.; Mike Lofgren, *The Party Is Over - How Republicans Went Crazy, Democrats Became Useless, and the Middle Class Got Shafed*, Penguin Group, New York, 2012, s. 2.

geçmez. Sınır dışı edilme konusunda ise hem Cumhuriyetçiler hem de Demokratlar hemfikirdirler. Her iki yönetim tarafından desteklenen sınır dışı edilme konusunda her iki parti pratikte de bu görüşlerini devreye sokarak pek çok belgesiz göçmen sınır dışı edilmektedir. Sınır dışı işlemleri Trump Yönetimi'nde de—önceki dönemin uzantısı olarak— devam etmiş; hatta hızlandırılmıştır⁵⁴¹.

Eşitlik ilkesi ve kadın hakları bağlamında insan hakları anlayışı ve söylemi konusunda şu noktaların altı çizilebilir: Cumhuriyetçiler kürtajın yasal olmamasını ve kürtajı yasallaştıran Roe v. Wade Yasası'nın bozulmasını desteklemektedirler⁵⁴²; hatta, bazı Cumhuriyetçilerin doğum kontrol yetkisini—işveren tarafından ödenen sağlık sigortasında doğum kontrolünün kapsam içerisinde olması —karşı çıkacak kadar ileri gidildiği görülmektedir⁵⁴³.

Cinsel haklar bağlamında insan hakları anlayışı ve söylemi bağlamında, Cumhuriyetçiler evliliğin bir erkek ve bir kadın arasında olması gerektiğine inandıkları için eşcinsel evliliği desteklememektedirler. Buna bağlı olarak da eşcinsel çiftlerin eşit hakka sahip olma düşüncelerini benimsememektedirler⁵⁴⁴. Transseksüelliği uygun görmezler. Bu yüzden-meselâ-Trump, göreve geldikten bir ay sonra, transseksüel öğrencilerin cinsiyet kimliklerine uygun banyoları kullanmalarına izin veren mevzuatı ve uygulama dayanaklarını iptal etmiştir⁵⁴⁵.

Sosyo-ekonomik haklar bağlamında insan hakları anlayışı ve söylemi ile ilgili olarak şu hususların belirtilmesi yerinde olacaktır: CP, bugün ekonomik özgürlükçülük ve mali ve sosyal

---

⁵⁴¹ Diffen. "Democrat vs. Republican", https://www.diffen.com/difference/Democrat_vs_Republican. (16.06.2021).

⁵⁴² Matt Grossmann ve David A. Hopkins, "Ideological Republicans and Group Interest Democrats: The Asymmetry of American Party Politics", *American Political Science Association*, Vol. 13, No. 1, 2015, s. 136.; Barbara Stark, "Mr. Trump's Contribution To Women's Human Rights", *ILSA Journal of International & Comparative Law*, Vol. 24, No. 2, 2018, s. 318.

⁵⁴³ Diffen. "Democrat vs. Republican", https://www.diffen.com/difference/Democrat_vs_Republican. (16.06.2021).

⁵⁴⁴ Pew Research Center. "Gender, family and marriage, same-sex marriage and religion", <https://www.pewresearch.org/politics/2019/12/17/5-gender-family-and-marriage-same-sex-marriage-and-religion/>. (30.06.2021).

⁵⁴⁵ Reuters. "Americans oppose bathroom laws limiting transgender rights: poll", <https://www.reuters.com/article/us-usa-lgbt-poll-idUSKBN16H1A4>. (30.06.2021); Politico. "Transgender bathroom battle rocks Republican race", <https://www.politico.com/story/2016/04/transgender-bathroom-republicans-2016-222271>. (30.06.2021).

muhafazakarlık temeline dayanan iş yanlısı bir platformu desteklemektedir. CP'nin felsefesi daha çok bireysel özgürlüklere ve sorumluluklara dayanır.

Dış Politikada ve Uluslararası İlişkilerde İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

CP; istisnaları olmakla beraber, genelde dış politikada ve uluslararası ilişkilerde müdahaleci bir politika taraftarıdır. Yeni Muhafazakârlar dahil olmak üzere Cumhuriyetçiler, ulusal güvenlik konularında tek taraflılığı destekler. Buna göre, ABD kendi ulusal çıkarlarını korumak ve devam ettirmek üzere herhangi bir harici destek olmaksızın başka ülkelere müdahale edebilecektir⁵⁴⁶.

Cumhuriyetçilerin savunma kuramları ve uluslararası ilişkiler anlayışı daha çok Neo-Liberal ve realist teorilerin etkisi altındadır denilebilir. Bunun en önemli ifadesi de şudur: Ulusların kendi aralarındaki çatışmalar, bireysel liderlerin fikirleri ve eylemlerinin sonuçlarından kaynaklanan bir karşılaşma değil, uluslararası bir yapının zati olmayan güçleri arasındaki mücadelelerdir. İşte bu yaklaşım, Cumhuriyetçi başkanlar olan Reagan'ın “Şer İmparatorluğu” ile George W. Bush'un “Şer Mihveri” nosyonlarında açığa çıkan durumdur.

Öte yandan; CP içindeki Kadim Muhafazakârlar ile Sağ Kanat Popülistler diğer ülkelerin içişlerini müdahil olmama taraftarıdır. Bu kanat Başkan Trump'ın yükselişiyle (2016) beraber güç kazanmıştır.

11 Eylül Saldırıları CP'nin dış politikadaki müdahaleci eğilimleri ve görüşleri güçlendirir. Bu süreçle beraber gelen “Teröre-Karşı-Savaş” (*War-on-Terror*) stratejisi bağlamında müdahale ve savaş taraftarı olan Neo-Con'ların yaklaşımları güç kazanmaya başlar. Bunun sonucu olarak Afganistan (2001) ve Irak (2003) saldırıları devreye girer. W. Bush Yönetimi, “Cenevre Sözleşmeleri yasadışı savaşçılara uygulanamaz” yaklaşımını benimser. Bunun anlamı; saldırılara uğrayan yerlerdeki “yasadışı savaşçılar”a (“teröristler” olarak okunabilir) insan hakları kategorileri dışında sorgulama tekniklerinin uygulanabilir olması

---

⁵⁴⁶ Grossmann ve Hopkins, a.g.e., s. 123.

demektir. Gerçi bazı Cumhuriyetçiler, işkence olarak gördükleri geliştirilmiş sorgulama tekniklerine karşı çıkarlar⁵⁴⁷.

Bunlara ek olarak; Cumhuriyetçiler, ulusal güvenliğin sağlamanın bir yolu ve ABD'nin göçmenlik çıkarlarının temininin bir vasıtası olarak yabancı yardımlarının kısıtlanmasını savunmaktadır⁵⁴⁸.

Ayrıca CP, genellikle İsrail ile güçlü bir ittifak kurulmasını ve sürdürülmesini destekler. Bu eksenle Ortadoğu'da İsrail ile Arap komşuları arasındaki barışın teminini ve güçlendirilmesini savunurlar. Diğer yandan; son zamanlarda bazı Cumhuriyetçiler, Filistin'de iki devletli bir çözümden uzaklaşarak, İsrail-Filistin çatışmasının sonuçlandırılmasına kaymaktadırlar⁵⁴⁹.

Son olarak; CP'nin dış müdahalelerle ilgili görüşleri—2014'teki bir ankete göre—şu şekilde oluşmaya başlar: Cumhuriyetçilerin %59'u ABD'nin yurtdışına daha az yoğunluk vermesini ve iç işlerine daha fazla odaklanması gerektiğini düşünürler⁵⁵⁰.

2016'daki CP Platform kararı, Cumhuriyetçilerin genel olarak dış politikada ve uluslararası ilişkilerdeki yaklaşımlarının örneği olarak verilebilir:

Tayvan'ın statüsü ile ilgili olarak Parti'nin duruşu şudur: 'Tayvan Boğazlarındaki statükoyu değiştirmek üzere her iki tarafın da tek taraflı adımlarına, adanın geleceği ile ilgili tüm sorunların diyalogla barışçıl bir şekilde çözülmesi ve Tayvan halkı tarafından kabulünün gerektiği prensibine dayanarak karşı çıkıyoruz'. Ek olarak, eğer 'Çin, bu ilkeleri ihlal ederse, Amerika Birleşik

⁵⁴⁷ Lofgren, a.g.e., ss. 136-137.; Wikipedia. "Political positions of the Republican Party", https://en.wikipedia.org/wiki/Political_positions_of_the_Republican_Party#Civil_Rights_%E2%80%94United_States_Citizens_in_Puerto_Rico. (30.06.2021).

⁵⁴⁸ Devex. "Where they stand: Democrats and Republicans on U.S. foreign aid", <https://www.devex.com/news/where-they-stand-democrats-and-republicans-on-u-s-foreign-aid-79096>. (30.06.2021).

⁵⁴⁹ Middle East Monitor. "How do Democrats and Republicans Differ on Palestine and Israel?", <https://www.middleeastmonitor.com/20200916-how-do-democrats-and-republicans-differ-on-palestine-and-israel/>. (30.06.2021); Wikipedia. "Political positions of the Republican Party", https://en.wikipedia.org/wiki/Political_positions_of_the_Republican_Party#Civil_Rights_%E2%80%94United_States_Citizens_in_Puerto_Rico. (30.06.2021).

⁵⁵⁰ Pew Research Center. "Views of foreign policy", <https://www.pewresearch.org/politics/2019/12/17/6-views-of-foreign-policy/>. (30.06.2021).

Devletleri, Tayvan ile ilişkileri Yasasına uygun olarak Tayvan'ın kendini savunmasına yardımcı olacaktır⁵⁵¹.

Bununla birlikte, CP'nin dış politikada insan hakları düşüncesi ve söylemi sarkaç modeli çerçevesinde işler. İnsan hakları konusu eko-politik çıkarlarla uyumlu olduğu müddetçe uluslararası arenada söylem ve bir üst teori olarak araçsal olarak kullanılabilir. Amerikan pragmatizmi ve istisnacılığı, insan hakları düşüncesi ve söyleminin göreve çağrılmasının kimlere, nasıl ve hangi oranda olacağını tayin eder görünüyor. Doğu Türkistan'daki insan hakları ihlallerinin “düşmanın eksik failin silahıdır” anlayışı ile ele alınması, Myanmar'da yaşanan insan haklarına yönelik ağır tecavüzlerin güç yarışlarının aygıtsal argümanı haline dönüştürülmesi ABD'nin genelde, CP'nin özelde kronik insan hakları etiği ile ilgili sorunlarını açığa çıkaran örnekler olarak ele alınabilir.

4.4.2. Donald Trump ve İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Trump'ın Genel Sosyo-Kültürel, Eko-Politik ve Diplomatik Düşünceleri

Donald J. Trump (CP; 45. ABD başkanı; bşk.: 2017-2021)'in siyasi yolculuğu sırasıyla Reform Partisi, Demokrat Parti, Bağımsız ve nihayet Cumhuriyetçi Partisi'nde olmak üzere oldukça farklı kulvarlarda devam eder. Başkan seçilmesi politika analistlerine, gözlemcilere, siyaset bilimcilerine ve medyaya göre neredeyse “imkânsız” olarak görülen Trump, ABD Başkanlık Seçimlerinde rakibi (DP) Hillary Clinton'dan 3 milyon civarında daha az oy almasına rağmen (%46.1 / %48.2), ABD Seçiciler Heyeti metoduna göre (Clinton'un başkanlığı için gerekli olan 270 eyalet delegesine ulaşamaması üzerine) başkan olarak seçilir (8 Kasım, 2016) ve prosedüre uygun olarak yemin ederek—o zamana kadarki—en yaşlı başkan olarak göreve başlar (20 Ocak, 2017). Kendisi, hakkında birden çok azil süreci başlatılan ilk ve tek ABD başkanı olarak tarihe geçer. 6 Ocak'taki Kongre Baskını sebebiyle Senato Genel Kurulunda azil istemiyle yargılanan Trump, yapılan oylama ile aklanır (Şubat 2021). Başkanlık görevini rakibi

⁵⁵¹ Republican Platform, https://prod-cdn-static.gop.com/docs/Resolution_Platform_2020.pdf. (30.06.2021).

Joe Biden (Joseph Robinette Biden Jr.; DP; 46. ABD başkanı; bşk.: 2021-...)’e devreden Trump, Mar-a-Lago (Florida)’ya yerleşir⁵⁵².

Hayata iş insanı olarak atılan Trump, emlak ve inşaat piyasasında oldukça başarılı olan babası Frederick C. Trump (ö. 1999)’ın şirketinde kontrolü ele geçirir (1971) ve şirketin adını *Trump Organizasyon* olarak değiştirerek merkezini Manhattan (New York) bölgesine taşır. Adını, yaptırdığı meşhur oteller ve binalar zinciri (*Trump Tower, Trump Plaza, Trump International*) ile kısa sürede duyurur. Güzellik yarışmalarından paylar da satın alan Trump, emlak eğitimi veren ve beş yıl kadar faaliyet gösteren bir üniversite de kurar (2005-2010). İlerleyen yıllarda kendisi dünyanın en zengin 400 kişisi arasında gösterilir (Forbes, 2016)⁵⁵³.

Öte yandan, gençlik yıllarından beri hayali olan (Hollywood’da) film yapımcısı olma ve medya sektörüne atılma, ABD’nin NBC kanalında “Çıracak” (*Apprentice*) adlı program ile gösteri dünyasına katılmasıyla bir yere kadar gerçekleşmiş olur (2004). Programda sıklıkla kullandığı “Kovuldun” (*You’re Fired*) sözü ile ünlenir⁵⁵⁴ ve anketlere göre 12 yaş üstü Amerikalıların % 98’i kendisini bu program sebebiyle artık tanımaktadırlar. Kurduğu vakıf (1998), 2016’daki başkanlık seçimlerinde üzerinden para toplandığı gerekçesiyle soruşturmaya maruz kalır. Sonraki yıllarda “radikal İslamcı” İŞİD’in, “nükleer tehdit” İran’ın ve komünist Çin’in söylem ve eylemlerine karşı barış ve insan hakları anlayış ve yaklaşımları sebebiyle Nobel Barış Ödülü’ne aday olarak gösterilir (Şubat 2016); ama söylemlerindeki aşırılıklardan dolayı ödülü kazanamaz⁵⁵⁵.

Siyasi arenada tanınması 1980’deki başkanlık seçiminde Cumhuriyetçi aday Reagan’ı desteklemesiyle başlar⁵⁵⁶. 1988, 2004 ve 2012’de başkanlık için adı geçmiş olsa da ilk kez 2000

---

⁵⁵² History. "Donald Trump", <https://www.history.com/topics/us-presidents/donald-trump>. (31.08.2021); The Washington Post. "The real reason Donald Trump is winning: No one thought it was possible", <https://www.washingtonpost.com/posteverything/wp/2016/02/26/the-real-reason-donald-trump-is-winning-no-one-thought-it-was-possible/>. (27.06.2021).

⁵⁵³ History. "Donald Trump", <https://www.history.com/topics/us-presidents/donald-trump>. (31.08.2021); Britannica. "Donald Trump", <https://www.britannica.com/biography/Donald-Trump#ref332843>. (27.06.2021).

⁵⁵⁴ Donald J. Trump ve Meredith McIver, *Trump 101 - The Way to Success*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2007, ss. 32-33.

⁵⁵⁵ BBC News. "Trump Nobel Peace Prize nomination - what you need to know", <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-54092960>. (27.06.2021).

⁵⁵⁶ Michael Kranish ve Marc Fisher, *Trump Revealed - An American Journey Of Ambition, Ego, Money, and Power*, Scribner, New York, 2016, s. 249.

yılındaki seçimde aday olur. Demokrat Parti'ye olan desteği (2001-8), 2008'deki başkanlık seçiminde CP'nin adayı John McCain'i desteklemesiyle son bulur. 2011 yılına kadar 6 CP'li ve 4 DP'li adaya mali destek sağlar. Genel olarak ifade etmek gerekirse; Trump, 1999-2012 yılları arasında 7 kez parti değiştirmiştir. 2001 yılında Demokrat olarak kayıt yaptırdıktan sonra, 2003 yılında tekrar Cumhuriyetçi Parti'ye geçmiştir. 2005 yılında, tekrar Demokrat ve 2009 yılında tekrar Cumhuriyetçi olmuştur. Daha sonra 2011 yılında, hiçbir partiye bağlı kalmamayı tercih ettiğini belirtmiştir. 2012 yılında, tekrar Cumhuriyetçi Parti'ye geri dönmüş ve ABD Başkanlığı için aday olacağı spekülasyonları yeniden canlandırmıştır. Trump'ın sürekli parti değiştirmesinin kendisinin temel ve sabit fikirlere ve inançlara sahip olmadığını bir kanıt olduğunu belirten eleştirenlere Trump şöyle cevap verir: “Bence bunun daha çok pratiklikle alakası var; çünkü eğer seçimlere girecekseniz çok arkadaş edinmeniz gereklidir”⁵⁵⁷.

Öte yandan; Trump'ın Cumhuriyetçi Parti'ye başkan adaylığı, adaylığını açıkladığı günden itibaren pek çoklarına göre gerçeküstüydü. Bunun sebebi; Trump, daha çok Trump Tower'ların sahibi, zengin bir iş insanı, lüks mülklerin geliştiricisi, televizyon programı yıldızı, eski gösterişli ve sefa düşkün ve New York magazinlerinde tanınan kişiliği ile bilinmekteydi; politikacı olarak tanınmamaktaydı. Gerçi daha önce Başkanlığa aday olma konusunda ilgisini belirtse de ciddi bir adım atmamış ve geri çekilmişti⁵⁵⁸. Bu kez de benzer durumun gerçekleşeceğini düşünülmekteydi. Ama Trump, kampanyasına dair neredeyse bütün tahminlere altüst eder. ABD'de Başkanlık siyasetine dair kuralları yeniden düzenlerken, CP'nin içten bölünmesine sebep olur. Trump'ın kendisi dahil hiç kimse onun başkan olmasını beklemiyordu⁵⁵⁹. Böylesi bir konjonktürde Trump, 2016'daki başkanlık seçimlerinde CP'den başkan adaylığını Trump Tower (Temmuz, 2016; Manhattan, NY)'daki şu konuşmasıyla duyurmuştur: “...Amerikan başkanlığı için yarışıyorum ve ülkemizi yeniden muhteşem yapacağız”⁵⁶⁰. “Amerika'yı yeniden muhteşem yapmak” (*Make Amerika Great Again*) sloganı aslında Reagan'ın başkanlık seçimlerinde kullandığı slogandır⁵⁶¹. Politikadaki başarısını “usta arabulucu” olma rolüyle de irtibatlandıran Trump, bu hususta kendi yazdığı kitapta şunları ifade etmiştir:

---

⁵⁵⁷ Kranish ve Fisher a.g.e., s. 264.

⁵⁵⁸ Matthias Eitelmann ve Ulrike Schneider, "From Fake News to Tremendous Success: Introduction", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider ve M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London, 2020, s. 1.

⁵⁵⁹ Kranish ve Fisher, a.g.e., ss. 281-282.

⁵⁶⁰ Jon Herbert vd., *The Ordinary Presidency Of Donald J. Trump*, Palgrave Macmillan, Cham, 2019, s. 13.

⁵⁶¹ Herbert vd., a.g.e., s. 34.

Genelde ben usta arabulucu olarak tanırım; çünkü genelde her istediğimi alırım. Kazanmak için pazarlık yapıyorum, sonra da kazanıyorum; fakat, bu süreç tam olarak sizin tahmin ettiğiniz gibi değil. Müzakerelere hazırlanmak için çok zaman harcıyorum, bu da bana avantaj sağlıyor⁵⁶².

Başkan adaylığı süresince mal varlığını açıklamaktan kaçınan Trump, sonraki yıllarda bunu 10 milyar dolar olarak açıklar. Öte yandan, rakibi Hillary Clinton'la yaptığı tartışmalarda federal hükümete 20 yıl vergi vermediğini itiraf ederek, vergi kaçırdığını açıkça ilan etmiş olur⁵⁶³. Trump'ın başı seçim süreçlerinde ve sonrasında da taciz skandalları ile ağrır. Trump hakkında açılan iki taciz davası skandalı (1993, 1997), seçim süreçlerinde bahse konu taciz iddialarının sayıları artarak devam eder. 2020 yılı itibariyle 26 kadın, Trump tarafından tacize uğradıkları iddiasında bulunurlar⁵⁶⁴.

2016'daki seçim süreçlerindeki nefret söylemleri, İslamofobik diskurları, göçmen karşıtlığı, misojinik ve homofobik ifadeleri sebebiyle başta siyaset, bilim, akademi, sanat ve spor camiaları olmak üzere oldukça yoğun eleştiriler alır. Seçim süreçlerinde ABD ile Meksika arasındaki sınıra duvar ördüreceğini ve maliyetini de vergiler ile Meksika'ya ödeceğini söylemesi onun ve yönetiminin genel insan hakları anlayışı ve düşüncesi hakkında önemli ipuçları verir⁵⁶⁵. Onun bu seviyedeki göçmen karşıtı ve zenofobik söylemleri, Papa Francesco'nun da tepkisini çeker ve ona şöyle karşılıkta bulunur: “Yalnızca duvarlar örmeyi düşünen biri Hristiyan olamaz!..⁵⁶⁶”

Trump'ın seçilmesinden görevi devralması arasındaki zamanda Rusya'nın seçimlere Trump lehine müdahil olduğu iddiaları sıklıkla dile getirilir. Rusya'nın elinde olduğu iddia edilen kasetlerden siber müdahaleye kadar uzanan bazı iddialar ortaya atılarak bu yöndeki ithamlar yoğunlaşır.

---

⁵⁶² Trump ve McIver, a.g.e., s. 80.

⁵⁶³ Kranish ve Fisher, a.g.e., ss. 278-279.

⁵⁶⁴ Independent. "Trump sexual assault allegations: How many women have accused the president?", <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-sexual-assault-allegations-all-list-misconduct-karen-johnson-how-many-a9149216.html>. (27.06.2021).

⁵⁶⁵ Christoph Schubert, "Donald Trump's "Fake News" Agenda: A Pragmatic Account of Rhetorical Delegitimization", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider; M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London, 2020, ss. 207-208.

⁵⁶⁶ The Washington Post. "Pope Francis, the anti-Trump of our age", <https://www.washingtonpost.com/world/2020/10/23/pope-francis-gay-rights-trump/>. (27.06.2021).

Trump başkan olarak seçilmeden önce, 2015 yılında *YouGov*⁵⁶⁷ adlı anket şirketinin yapmış olduğu ankete göre, Cumhuriyetçi Parti içerisinde bulunan Trump destekçilerinin yarısı liseden mezun olmadan eğitimleri sonlandırmıştır. Sadece % 19'unun üniversite veya lisans üstü diploması bulunmaktadır. % 38'i yıllık 50 bin \$'dan daha az kazanırken; sadece % 11'i yıllık 100 bin \$'dan fazla kazanmaktadır. Bu ankete göre, Trump'ı destekleyen Cumhuriyetçiler ideolojik olarak saldırgan değildir⁵⁶⁸. Sadece % 13'ü kendilerini “aşırı muhafazakar” olarak tanımlarken; % 20'si kendilerini “ılımlı” olarak tanımlamışlardır. Bu açıdan, CP'nin standartlarına göre çok “dindâr” da değildir. Bu noktada altının çizilmesi gereken husus, Trump destekçilerini diğer Cumhuriyetçilerden ayıran asıl husus ekonomik güvensizlik ve kültürel endişelerin varlığıdır⁵⁶⁹. Seçim sonuçları değerlendirildiğinde yukarıdaki resimden oldukça farklı bir form ortaya çıkar. Buna göre, Trump'a oy verenlerin çoğunun kişi başı milli gelir ortalaması 72 bin dolardır (ABD ortalaması 56 bin dolar). Clinton'a oy verenlerin ortalama yıllık geliri ise, 61 bin dolar olarak tespit edilmiştir. Amerikan seçmenlerinden üniversite mezunu olanların %45'i (ABD ortalaması %29), lisansüstü eğitim sahibi olanların da %37'si Trump'a oy vermiştir. Kadınların %41'i Trump'a oy verirken, beyaz kadınlar arasında bu oran %53 olarak ortaya çıkar⁵⁷⁰. Bu çizgide olmak üzere şunlar da ifade edilebilir:

Başkanlığı genel olarak değerlendirildiğinde şöyle bir panorama görünür: Trump'ın görevdeki ilk yılının sonuna baktığımızda, gerçekleştirdiği zarar tahmin edildiğinden daha da fazladır. Nitekim Trump, asırlardır ABD geleneklerinde yer alan Başkanlık davranış normlarını – nezaket beklentilerini, çıkar çatışmalarından kaçınmayı, yetki kullanımında kısıtlamayı ve en azından geçerli bir dürüstlük seviyesini— tamamen yerle bir etmiştir. Mutlaka her başkan geçeceği bir şekilde çarpıtır; fakat Trump Yönetimi altında bu durum paramparça olmuştur. Nitekim, görev süresinin ilk on iki ayında toplam 2.140 kez yanlış veya yanıltıcı açıklama yapmıştır⁵⁷¹.

⁵⁶⁷ YouGov. "About YouGov", <https://yougov.co.uk/about/>. (31.08.2021).

⁵⁶⁸ David Frum, *Trumpocracy - The Corruption Of American Republic*, HarperCollins, New York, 2018, s. 25.

⁵⁶⁹ Frum, a.g.e., s. 25.

⁵⁷⁰ USA Today. "Trump voters earn a lot more than you might think", <https://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2016/05/05/donald-trump-average-voter-income-72000-middle-class/83972800/>. (27.06.2021); Wikipedia. "2016 United States presidential election - Results – Voter demographics", https://en.wikipedia.org/wiki/2016_United_States_presidential_election#Voter_demographics. (27.06.2021).

⁵⁷¹ Greg Miller, *The Apprentice - Trump, Russia and The Subversion Of American Democracy*, Custom House - HarperCollins, New York, 2018, s. 250.

Ekonomik açıdan Trump Yönetimi, “Amerika’yı yeniden muhteşem yapma” fikri ekseninde yerli ve milli üretim ve istihdamı önceler⁵⁷². Başkan adaylığı esnasında sıklıkla eleştirdiği Trans-Pasifik Ortaklığı'ndan ABD'nin çekilmesini içeren başkanlık emrini imzalar (24 Ocak 2017)⁵⁷³. ABD ekonomisi, Trump'ın başkanlığında genel olarak büyüme gösterir. 2017-2019 yılları arasındaki ekonomik büyüme hızı yıllık bazda %2,5 olur (Obama döneminde bu oran %2,0'dir). Ülkedeki enflasyon oranı yıllık %3'ün üzerine çıkmaz (2018: %1,9; 2019: %2,3). 2008 Ekonomik Krizi'nden beri devam eden işsizlik oranlarındaki yükseliş (%10 civarı), Trump döneminde oldukça düşerek, % 3.5'e geriler⁵⁷⁴. Trump, geniş kapsamlı “Vergi İndirimleri ve İstihdam Yasası” (*Tax Cuts and Jobs Act of 2017*)'nı imzalar (Ekim 2017). Buna göre, kurumlar vergisini kalıcı olarak %21'e düşürülür, gelir vergisinde 2025'e kadar azalma sağlayanların, çocuklu bireylerin vergi avantajı artırılır, veraset vergisinden muaf olma sınırı iki katına çıkartarak 11.2 milyon \$ olarak belirlenir ve yerel ve eyalet vergilerindeki indirim 10.000 \$ ile sınırlandırılır⁵⁷⁵.

Öte yandan, Trump dönemindeki ABD ekonomisi, 2019'un son çeyreğinden itibaren 2019'da Wuhan (Çin)'da patlak veren ve 2020 yılından itibaren tüm dünyayı ciddi olarak etkileyen Covid-19 Pandemisi sebebi ile büyük bir duraklama fazına girer. 2020'nin ilk yarısında ekonomi %31,3 küçülür. Bu süreçle beraber ABD'de işsizlik oranı 3 ay içerisinde %3,5'tan %14,7'ye çıkar; ama aynı yılın son çeyreğinde %7,9'a geriler⁵⁷⁶.

Dış politika, diplomasi ve uluslararası ilişkiler bağlamında Trump Yönetimi, “daha yerel ve yerli sorunları öncelemeyi” amaçlamıştır. Nitekim; seçim kampanyasında bile dış politikaya fazla yer vermeyen Trump, New York Times'a verdiği röportaj, uluslararası ilişkilerin “nasıllığı” hakkında önemli unsurlar taşır (Temmuz 2016). Diğer ülkelerdeki insan hakkı ihlalleri ile ilgili konularda Trump, ABD'nin başka ülkelerin eksiklikleriyle ilgilenmeden önce kendi bozukluklarını düzeltmesinden bahsederek şunları ifade eder: “Bence başkalarına

---

⁵⁷² Herbert vd., a.g.e., s. 187.

⁵⁷³ Bob Woodward, *Fear - Trump In The White House*, Simon & Schutter, New York, 2018, s. 75.

⁵⁷⁴ ABC News. "A look at Trump's economic legacy", <https://abcnews.go.com/Business/trumps-economic-legacy/story?id=74760051>. (28.06.2021).

⁵⁷⁵ Investopedia. "Explaining the Trump Tax Reform Plan", <https://www.investopedia.com/taxes/trumps-tax-reform-plan-explained/>. (28.06.2021).

⁵⁷⁶ The White House. "Economy & Jobs", <https://trumpwhitehouse.archives.gov/issues/economy-jobs/>. (28.06.2021).

nutuk atma hakkımız yok. Ülkemizde olup bitenlere bir baksanıza! Birileri polis memurlarını soğukkanlılıkla vururken, nasıl başkalarına ders verebiliriz ki?”⁵⁷⁷

Trump Yönetimi'nin dış politikasını genellikle şu şekilde tanımlamak yerinde olacaktır: Dış sorunlarla ekonomik ve sosyal sermayeyi ve enerjiyi tüketmek yerine iç meselelere ve konulara yoğunlaşmak; ABD bütçesinin büyük oranını tüketen savunma harcamalarını minimize ederek, kaynakları ülke içindeki sosyo-ekonomik ve eko-endüstriyel proje ve yatırımlara kanalize etmek⁵⁷⁸.

Trump'ın İnsan Haklar Anlayışı ve Söylemi

Genel İnsan Hakları Anlayışı ve Çerçevesi

Trump'ın insan hakları anlayışı ve söylemleri onun demokrasi anlayışı ile sıkı sıkıya bağlıdır. Onun demokratik ilke ve yasalara karşı ortaya koyduğu düşünce, diskur ve davranışları bu temelden hareketle ele alınmasında fayda olacağı görülmektedir. Diğer bir ifade ile Trump'ın Amerikan demokrasisine meydan okumasının ciddiyeti, tartışmalı bir soru olmaya devam etmektedir. Normal şart ve durumlarda demokrasiye karşı herhangi bir tehdidin oluşması durumunda Kurucu Babalar ne yapması gerektiğini bilirlerdi⁵⁷⁹. Nitekim, onların en çok etkilendikleri siyasi düşünürlerden biri olan Fransız filozof Montesquieu (ö. 1755; Paris), özgür bir toplumun, sadece güçlü liderlerin “suçlarına” karşı değil, aynı zamanda ihmalkarlığa, hatalara, vatan sevgisinde oluşabilecek gevşekliğe, tehlikeli örneklere, yasalara aykırı olmayan-ama-onlardan kurtulabilen, kanunları yok etmeyen-ama-onları zayıflatan yolsuzluk tohumlarına karşı da korunması gerektiği konusunda uyarı yapmıştır. Aynı durumun şimdi de geçerli olduğu görülmektedir. Nitekim, Frum'a göre Trump'ın Başkanlığından asıl korkulan şey, ABD Anayasası'nın devrilmesinden ziyade, hukuka ve kanunlara duyulan inancını sarsarak hükümetin gizli felcinin gerçekleşmesidir⁵⁸⁰.

---

⁵⁷⁷ Bu konuda bkz.: New York Times. "Donald Trump's New York Times Interview: Full Transcript", <https://www.nytimes.com/2016/11/23/us/politics/trump-new-york-times-interview-transcript.html>. (28.06.2021).

⁵⁷⁸ Herbert vd., a.g.e., s. 39.; José María Aznar, "International Linchpins of Stability", *Fight for Liberty - Defending Democracy In The Age Of Trump*, M. Lasswell (Ed.), Public Affairs, New York, 2018, s. 182.

⁵⁷⁹ Frum, a.g.e., xi.

⁵⁸⁰ Frum, a.g.e., xi.

Bu noktada Trump'ın, ülkenin hassas noktalarını nasıl kullanması gerektiğini çok iyi bilen bir politikacı olduğu ifade edilmektedir⁵⁸¹. Öyle ki; Trump'ın göçmenlik ve ABD'nin geleceği hakkındaki dili, Obama yıllarında başarılı olan azınlıklar, kentliler, yeni göçmenler, bilgi işçileri, sertifikalı profesyoneller ve sermaye sahiplerinin oluşturduğu ve *National Journal Dergisi*'nden Ron Brownstein'in “yükselenlerin koalisyonu” adını verdiği kesimi etkilemekte başarısız olmuştur. Trump ise birbirinin aynısı olan bir hedef kitlesini etkilemeyi başarmıştır⁵⁸².

Diğer bir ifade ile Trump, acemi bir politikacı olsa da birçok Amerikalıyı galeyana getirebilecek konuları tespit etmekte çok güçlü bir içgüdüye sahiptir. Woodward'a göre, Trump'ın iletişim tarzı dijital medyanın anonim sohbet kabalığına uyumludur⁵⁸³. Sıradan hiçbir adayın kolayca söylemeye cesaret edemeyeceği konularda kışkırtıcı ve çoğu zaman yanlış yorumlar yapmaktan kaçınmaz. Bunları yaparken de ABD siyasetinde eskiden kabul görmüş, geleneksel çoğu yol ve yöntemi yetersiz ve zaman dışı olarak nitelendirmiştir⁵⁸⁴. Bununla birlikte, adaylığını ilan ettikten kısa bir süre sonra yıllardır savunduğu birçok görüşten ayrılmak zorunda kalmıştır.

Bu çerçevede Trump Yönetimi'nin insan hakları düşüncesi ve anlayışı ile ilgili konularda iktidara geldikten sonra değişiklik baş göstermiştir. Mesela; önceden savunmasına rağmen, artık kürtaj haklarına ve silah kontrolüne karşı çıktığını belirtmeye başlamıştır. Willard Mitt Romney (CP; başkan adayı, 2012)'in göçmenleri sınır dışı etme düşüncelerini “çılgın sınır dışı etme politikası” olarak eleştirir ve “[Romney] bütün Latin Amerikalıların oyunu kaybetti; bütün Asyalıların oyunu kaybetti. Bu ülkeye gelmeye heveslenen herkesin oyunu kaybetti” şeklinde açıklamalarda bulunur⁵⁸⁵. Bunları söyleyen Trump, sonraları fikirlerini değiştirerek göçmenlerin sınır dışı edilmelerini ısrarla savunmaya başlayacaktır⁵⁸⁶. Bu noktada o kadar ileri gider ki; “Trump, yasadışı göçmenleri ülkeye sokmayacağı, ABD'nin güney sınırları boyunca bir duvar inşa edeceği ve bunun da parasını Meksika hükümetinden tahsil edeceği şeklindeki siyasi deklarasyonlarıyla ünlenir”⁵⁸⁷.

---

⁵⁸¹ Herbert vd., a.g.e., s. 29.

⁵⁸² Frum, a.g.e., s. 25.

⁵⁸³ Woodward, a.g.e., s. 99.

⁵⁸⁴ Kranish ve Fisher, a.g.e., s. 281.

⁵⁸⁵ Kranish ve Fisher, a.g.e., s. 282.

⁵⁸⁶ Michael Wolff, *Fire and Fury - Inside The Trump White House*, Little Brown, London, 2018, s. 41.

⁵⁸⁷ Matuz vd., a.g.e., s. 1880.

İç Politikada Sivil / Medeni Haklar Ekseninde İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Haklar herkese ve herkes için eşit derecede olduğunda genel insan hakları kategorisine girer ve insan hakları bağlamında dengeli ve eşit bir söylem ve pratik ortaya konulmadığında “çoklu kaplar” örneğindeki gibi “ötelenen” kaptaki sınının basıncı çok daha şiddetli bir tepkimeye yol açar. Bu durum 2016’daki başkanlık yarışında Hillary Clinton’ın kaybetmesinin sebeplerinden biri olduğu gibi, Trump’ın da kazanma sebeplerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim, birçok liberal Demokratın, Clinton’ın yenilgisinden aldığı ders şudur: Seçim kampanyasında yoğunluk olarak kadın ve azınlıklara doğrudan hitap edilmesi, beyaz işçi sınıfı erkeklerin kendilerini dışlanmış hissetmelerine neden olmuştur. Böylesi “ötelenen” bir sosyal psikoloji de onları Trump’a doğru yönelmelerine neden olmuştur. Mark Lilla (Prof.; Columbia Üniversitesi), *New York Times*’ta seçim sonrası yazdığı makalesinde şunları dile getirir:

Clinton [seçim kampanyasında] her fırsatta Afrikalı-Amerikalı, Latin Amerikalı, LGBT ve kadın seçmenlere açıkça seslendi. Bu stratejik bir hataydı. Geleneksel olarak ötekileştirilmiş / marjinalleştirilmiş gruplara odaklanılması ve ırksal, cinsiyet ve cinsel kimlikle ilgili ahlaki panik liberalizmin mesajını saptırmasına neden olmuş ve birleştirici bir güç haline gelmesini engellemiştir⁵⁸⁸.

Görünüşe göre, Birliğin elde edilebilmesi için, bu gürültülü azınlıkların (aslında, toplandığında ezici çoğunluğu oluşturmakta) bireysel mağduriyetlerinin dile getirme konusunda siyasilere daha dengeli hareket ve söylem tarzı geliştirmeleri gerekir. Ayrıca iç politikada herkesi buluşturan ve birleştiren insan hakları esaslı ana söylemin devreye sokulması yerinde olacağı açıktır. Bu durumun işlevselliği, Bill Clinton’ın 1992’de Başkanlığı kazanmasına götüren mottosundaki “tabii ki; ekonomi, sersem! / *It’s the economy, stupid!*” kampanyasında da görülebilir⁵⁸⁹.

Trump, Göreve Başlama Konuşması’nda insan haklarını birlik ve bütünlük ideali ile bağlayarak görüşlerini açıklar. Nitekim:

---

⁵⁸⁸ Naomi Klein, *No Is Not Enough - Resisting Trump's Shock Politics and Winning The World We Need*, Haymarket Books, Chicago, 2017, s. 69. (vurgular eklenmiştir).

⁵⁸⁹ Klein, a.g.e., s. 69.

Şimdi, Amerika'nın bölünmüşlük yaralarını sarmak için bir araya gelme zamanı. Ülkenin tüm Cumhuriyetçi, Demokrat ve bağımsızlarına sözüm şudur: Artık tek birleşik halk olarak bir araya gelme zamanı. Bu işte o zaman. Ülkemizin her bir vatandaşının başkanı olacağıma söz veriyorum. Bu gerçekten benim için çok önemli...Bu öyle önemli bir hareket ki; hükümetimizin insanlara hizmet etmesi etmesini uman ve edeceğini bekleyen tüm etnisite, din, arka plan ve inançtan gelen Amerikalıları kuşatan, kucaklayan bir harekettir...Beraber çalışmak suretiyle ulusumuzu yeniden inşa ve Amerikan hayalini yeniden kurma hususundaki acil görevimize başlayabilelim...Her bir Amerikan vatandaşı potansiyelinin tamamını gerçekleştirme fırsatı yakalayacaktır. Ülkemizin unutulmuş, ötelenmiş kadınları ve erkekleri artık asla unutulmayacak, ötelenmeyecektir⁵⁹⁰.

Bahse konu “unutulmuş, ötelenmiş kadınları ve erkekleri artık asla unutulmayacak, ötelenmeyecektir” ideali ve umudu oldukça önemli bir husustur. Ama bu idealin reel politikalarda karşılığı, sarkaç modeline uygun olarak, konjonktürel koşullara göre yeniden konuşlandırılmak tarzında olacaktır.

Hayat Hakkı Bağlamında İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Yaşama hakkı evrensel insan hakları bağlamında bir haktır. Bu hak farklı kültür, toplum, coğrafya ve medeniyetlerde çok çeşitli aygıt ve vasıtalarla sınırlandırılabilmekte, engellenebilmekte veya tamamen ortadan kaldırılabilmektedir. Bu açıdan ABD'de yaşama hakkı ekseninde daha fazla çeşitlilik ve kapsayıcılık yönünde elde edilen önemli başarılar, göçmenlerin kitlesel sınır dışı edildiği ve Afrikalı-Amerikalılar ile beyaz Amerikalılar arasındaki servet farkının ciddi bir şekilde arttığı dönemde gerçekleşmiş olduğu söylenebilir⁵⁹¹. Aynı süreçlerde, genç Afrikalı-Amerikalı erkekler, güvenlik güçleri tarafından utanç verici bir şekilde öldürülmeye devam edilebilmiştir. Bu durum o kadar kötü bir manzara oluşturur ki; *Guardian*'ın yaptığı araştırmaya göre, aynı yaş grubundaki beyaz erkeklerden Afrikalı-Amerikalılar beş kat daha fazla ölümlerle karşılaşmaktadırlar⁵⁹². Daha da kötü olanı ise, çoğunlukla cinayetlerin videoya kaydedilmiş olmasıdır. Bu da ırkçılık temelinde hayat hakkının ihlal edilebilirliğini yeni neslin bilinçlerine bir şekilde yerleştirilmesine hizmet etmesidir⁵⁹³.

⁵⁹⁰ Matuz vd., a.g.e., ss. 1884-1885.

⁵⁹¹ Klein, a.g.e., ss. 70-71

⁵⁹² The Guardian. "Young black men killed by US police at highest rate in year of 1,134 deaths", <https://www.theguardian.com/us-news/2015/dec/31/the-counted-police-killings-2015-young-black-men>. (27.06.2021).

⁵⁹³ Klein, a.g.e., s. 74.

İşte bu tarihsel ve sosyolojik arkaplan, *Black Lives Matter* (“Siyahların Hayatı Önemlidir”) Hareketini yeni neslin sivil haklar hareketi haline getirmiştir⁵⁹⁴.

11 Eylül Saldırıları'ndan sonra korkunun nasıl kullanıldığı, nasıl varoluşsal bir kaosun meşrulaştırıcı aracı haline dönüştürüldüğü halen hafızalarda yer edindiği açık bir şekilde görülmektedir⁵⁹⁵. Trump'ın göreve başlamasından itibaren, Trump ve destekçileri, nüfusu kontrol edebilmek ve kutuplu halde tutabilmek için korkuyu—Müslümanlar, Meksikalılar, şiddet yanlısı “getto”lar—kullanma konusunda oldukça çaba gösterirler. Bununla birlikte bu yöndeki çaba ve taktikleri defalarca geri tepmiş olduğu ifade edilebilir⁵⁹⁶. Trump'ın seçilmesinden bu yana, pek çok insan hayatlarında ilk kez siyasal eylemlere katılmaya başlamış ve “öteki” olarak tanımlanan kişilere destek vermek için alanlara akın etmişlerdir⁵⁹⁷. Gösteriler, Trump Yönetimi'nin daha birinci gününde başlar. Trump göreve başlarken yaptığı açılış konuşmasında farklı akımları ve hareketleri savunan —iklim adaletinden *Black Lives Matter*'a kadar uzanan geniş yelpazedeki- küçük gruplar, törene erişimi engellemek için caddeleri ve kavşakları kapatırlar.

Ertesi gün de Kadınların Yürüyüşü / (*Women's March*) başlar. ABD'de yaklaşık altı yüz şehirin katılımıyla ve 4.2 milyon insanın sokaklarda olduğu bu gösteriler, ABD tarihindeki en büyük koordineli protestolardan birini oluşturmuştur⁵⁹⁸. Başlangıçta bu gösterilerde insanlar, bir kadının kendi bedeni üzerinde karar verme hakkını ve eşit ödeme hakkını savunma amacını taşıırken; zamanla kadın haklarının bu düşüncelerden çok daha geniş olduğunu keşfetmişlerdir. Afrikalı-Amerikalı kadınların polis şiddetinden kurtulma hakkı, göçmen kadınların sınırdışı edilme korkusundan kurtulma hakkı ve transseksüel kadınların nefret ve tacizden muaf olma hakkı dahil olmak üzere yeni alanlar bu süreçte tespit edilmiştir. Bu durum misyon bildirisinde de şu şekilde ortaya konulur: “Bu yürüyüş, yeni ilişkilere dayalı toplulukları birleştirmenin ve halk düzeyinden yukarıya doğru değişim yaratmaya yönelik ilk adımı oluşturmaktadır”⁵⁹⁹.

---

⁵⁹⁴ Cal Matters. "Broad support for Black Lives Matter shows a new generation of race consciousness has arrived", <https://calmatters.org/commentary/my-turn/2020/07/broad-support-for-black-lives-matter-shows-a-new-generation-of-race-consciousness-has-arrived/>. (27.06.2021).

⁵⁹⁵ Konu için bkz.: Rubin, a.g.e., ss. 79-80.

⁵⁹⁶ Herbert vd., a.g.e., ss. 169-170.

⁵⁹⁷ Klein, a.g.e., s. 159.

⁵⁹⁸ Vox. "The Women's Marches may have been the largest demonstration in US history", <https://www.vox.com/2017/1/22/14350808/womens-marches-largest-demonstration-us-history-map>. (28.06.2021).

⁵⁹⁹ Klein, a.g.e., ss. 159-160.

Yaşama hakkının bir deklarasyonu olan aynı birlik ruhu, Trump Yönetimi tarafından belirli toplulukların benzer şekilde hedef alındığını da göstermeye devam etmiştir. Yeni tür aktivizm, en çok Trump'ın Müslüman yönelik olarak ilk seyahat yasaklarından birini yayımlamasından sonra görülmüştür. Öyle ki; ABD'de—inancı olsun ya da olmasın—onbinlerce insan, “hepimiz Müslümanız!..” ve “onları içeri al!..” sözlerini ilan ederek sokak ve havaalanlarına çıkmışlardır⁶⁰⁰.

İrk, Etnisite, Yerliler ve Göçmenler Bağlamında İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

ABD'de tarihsel ve geleneksel arka plana bağlı olarak bir şekilde zaman zaman ortaya çıkabilen ten rengi ve cinsiyet ayrımcılığı, güçsüzlerin güç ve şiddetten zarar görmeleri gibi durumlar, yasalar ve uygulamalar ile en aza indirilmeye çalışılmaktadır. Bireyi, toplumu ve grupları devlet, fiziksel ve hukuksal gücü karşısında koruyan, kanunsuz şiddetin riskinden güvene alan, tacize uğramadan kendini ve kendilerini ifade edebilmeleri, korku içinde olmadan varlıklarını devam ettirebilmeleri ve endişe içinde olmadan din ve inanç özgürlüklerini yerine getirebilmeleri için kanun ve düzenlemeler sivil ve medeni haklar bağlamında yapılmaktadır⁶⁰¹. Bununla birlikte, ırk ayrımcılığı, şiddeti, nefreti ve “ötekileştirme”leri, ABD'nin sosyo-kültürel ve eko-politik arenasında zaman zaman görülebilmektedir. Öte ayandan; beyazların üstünlüğü, kadın düşmanlığı, homofobi ve transfobi konuları elitlerin gerçek demokrasiye karşı en güçlü savunmalarını oluşturmaktadır⁶⁰².

Trump'ın iç politikadaki stratejisi bu “fay hatları”nı bir şekilde canlı tutma yönünde gerçekleştiğini destekleyecek oldukça fazla delil vardır. Nitekim; Trump, New York özelinde ülkeyi ırksal çizgilerle bölmekle tehdit eden oldukça sarsıcı bir suç hakkında oldukça ilginç değerlendirmeler yapar, suç etrafında propaganda çalışması oluşturur. 1989 yılında yirmi sekiz yaşında beyaz bir yatırım bankeri olan Trisha Meili, Central Park'ta koşuya çıkar ve vahşi bir

---

⁶⁰⁰ Klein, a.g.e., s. 160.; Konu için ayrıca bkz.: The Atlantic. "A Weekend of Protest Against Trump's Immigration Ban", <https://www.theatlantic.com/photo/2017/01/a-weekend-of-protest-against-trumps-immigration-ban/514953/>. (27.06.2021).

⁶⁰¹ Klein, a.g.e., s. 69.

⁶⁰² The Atlantic. "Denial Is the Heartbeat of America", <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2021/01/denial-heartbeat-america/617631/>. (27.07.2021). ; Klein, a.g.e., s. 74.

şekilde saldırıya uğrar⁶⁰³. Taşla dövülüp, tecavüze uğrayan Meili parkta ölüme terkedilir. Bunun üzerine dördü Afrikalı-Amerikalı ve biri Hispanik olmak üzere beş genç tutuklanır. İki hafta sonra şehrin en büyük dört gazetesini—*The New York Times*, *Daily News*, *New York Post* ve *Newsday*'i— okuyan milyonlarca New Yorklu Trump tarafından ödenen tam sayfa reklamları ve taleple karşılaşır: “İdam cezasını geri getirin!..” Gazeteler aynı zaman “aylak gezen vahşi suç grupların” tehlike uyarısını yapar⁶⁰⁴.

Gerçekte Trump, bu korkunç olayı kendisine rakip olarak gördüğü New York Belediye Başkanı Ed Koch (New York belediye bşk.: 1978-89)'a saldırmak için bir fırsat olarak kullanır. Trump bahse konu gazetelerde verdiği reklamda şunları da ifade eder:

Belediye Başkanı Koch, nefret ve kinin kalbimizden silinmesi gerektiğini belirtti. Ben öyle düşünmüyorum. Ben bu hırsız ve katillerden nefret etmek istiyorum. Onlar acı çekmeye zorlanmalı ve öldürdüklerinde işledikleri suçlardan dolayı idam edilmelidir⁶⁰⁵.

Trump'ın reklamdaki açıklamaları ülke genelinde fırsatçılık olarak değerlendirilmiş ve Trump ırkçılıkla suçlanmıştır⁶⁰⁶. Mevcut bir sorundan hareketle büyük ve kategorik genellemeler ve ötekileştirmeler yapılması yerel ve federal medya, düşünce kuruluşları ve akademik çevreler tarafından eleştiri konusu yapılmıştır.

Meksikalılar ve Hispanikler ile ilgili olarak Trump oldukça zenofobik söylemler ortaya koyar. Trump, ABD'ye illegal yollardan girişi engellemenin metotlarından biri olarak gördüğü ve seçim kampanyasında da vaat ettiği oldukça tepki çeken kararlarından biri olan Meksika

⁶⁰³ Oxygen. "Where Is Trisha Meili, The Central Park Jogger, Now?", <https://www.oxygen.com/martinis-murder/where-is-trisha-meili-the-central-park-jogger-now>. (27.06.2021).

⁶⁰⁴ Kranish ve Fisher, a.g.e., s. 252.

⁶⁰⁵ Kranish ve Fisher, a.g.e., ss. 252-253. (vurgular eklenmiştir).

⁶⁰⁶ Gerçi Meili vahşi saldırıdan kurtulsa da kalıcı hasar görmüştür. Gençler suçlu bulunur ve 6 ila 13 yıl arası hapis cezalarına çarptırılırlar. Yıllar sonra bir azılı suçlu tecavüzü itiraf eder. DNA eşleşmesi sağlandıktan sonra hüküm bozulur ve haksız hapis davasını çözmek için şehir, gençlere 41 milyon dolar ödemek zorunda kalır. Trump, hükmü “rezalet” olarak nitelendirir ve özür dilemeyi reddeder. Gereğesi de şudur: “(B)u gençler, melekçe bir geçmişe sahip değiller”. Dahası, onlara “bir sent” bile vermeyeceğini söyler ve “çocuğun elinden şeker alır gibi para aldıkları için Belediye'nin New York vergi verenlere bir özür borcu olduğu” konusunda ısrar eder. Kranish ve Fisher, a.g.e., s. 253. Bu konuda ayrıca bkz.: <https://www.walikalı.com/trisha-meili/>. (27.07.2021); Oxygen. "Where Is Trisha Meili, The Central Park Jogger, Now?", <https://www.oxygen.com/martinis-murder/where-is-trisha-meili-the-central-park-jogger-now>. (27.06.2021).

sınırına duvar örülmesini amaçlayan başkanlık kararını imzalar⁶⁰⁷. Bu imza ve Trump'ın “duvarın maliyetini Meksika'ya [ithal ürünlerine % 20 vergi koyarak] ödeteceği” yönündeki söylemleri ABD ile Meksika arasındaki gerilimi arttırır. Karara Meksika devlet başkanı Peña Nieto (bşk.: 2012-18) sert tepki gösterir. Meksikalılara karşı nefret söylemi ile tepkileri daha fazla üzerine çeker. Ona göre, “Meksika insanlarını [ABD'ye] gönderdiğinde, en iyilerini göndermiyor...Bir sürü sorunları olan insanları getiriyorlar...Uyuşturucu getiriyorlar. Suç getiriyorlar. Onlar tecavüzcüler ve—tabii— bazıları, sanırım, iyi insanlar”⁶⁰⁸. Bu yüzden Trump Yönetimi'ne göre, yasadışı göçe karşı nihai kararın alınması gerekmektedir. Yaptığı bu açıklamadan kısa bir süre sonra, Güney Carolina eyaletinin Charleston şehrindeki tarihi siyah kiliseye, yirmi bir yaşında beyaz bir erkek ateş açar. Bu silahlı saldırı üzerine DP adayı Hillary Clinton, bir muhabire şunları söyler: “İrksal şiddet genellikle kamusal söylemlerle tetiklenmektedir”⁶⁰⁹. Görüşlerini şöyle örneklendirir: “...Örneğin, Başkanlık kampanyasına Cumhuriyetçi Parti'den yeni bir giriş yapıldı ve Meksikalılar hakkında çok kışkırtıcı şeyler söylendi. Herkes ayağa kalkmalı ve bunun asla kabul edilemez olduğunu söylemeli”⁶¹⁰. Bunun üzerine Trump'a yönelik kısa süreli protestolar başlar; ama bahse konu protestoları rağmen söylemlerini değiştirmeden mitinglerde konuşmaya ve destekçilerini arttırmaya devam eder⁶¹¹.

Amerikalı Müslümanlar için de nefret suçu yüklü ve ötekileştirici bir anlayış ve diskura sahip olan Trump, California'da Müslüman bir gencin 6 kişiyi yaralaması üzerine şunu söyler: “Müslümanlar Amerikalılara karşı nefret duymaktalar”. Ardından da ABD'ye turist ya da göçmen olarak gelmek isteyen Müslümanların geçici olarak engellenmesi gerektiğini savunur. Bunlara ek olarak; Trump Yönetimi, ABD'deki camilerin gözetim altında tutulması gerektiğini ve emniyet güçleri tarafından Müslümanlara “ırksal fişleme” (*racial profiling*) yapılması teklifinde de bulunur⁶¹².

---

⁶⁰⁷ Woodward, a.g.e., ss. 153-155.; Anthony Koth, "Either We WIN This Election, or We Are Going to LOSE this Country!: Trump's Warlike Competition Metaphor", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider; M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London, 2020, s. 165.

⁶⁰⁸ Kranish ve Fisher, a.g.e., s. 282.; Michael D'antonio, *Never Enough - Donald Trump and The Pursuit Of Success*, St. Martin's Press, New York, 2015, ss. 335-336.

⁶⁰⁹ Kranish ve Fisher, a.g.e., s. 282.

⁶¹⁰ CBS News. "Donald Trump: Hillary Clinton blamed me for Charleston shooting", <https://www.cbsnews.com/news/donald-trump-hillary-clinton-blamed-me-for-charleston-shooting/>. (27.07.2021).

⁶¹¹ Kranish ve Fisher, a.g.e., s. 283-284.

⁶¹² Bu konuda bkz.: USA Today. "Trump suggests 'profiling' of Muslims as response to terrorism", <https://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2016/06/19/donald-trump-hillary-clinton-profiling-muslims-cbs-face-the-nation-president/86112270/>. (28.06.2021).

Trump, bu “ötekileştirici” düşünce ve söylemi iç politikada rakipleri için de kullanmaktan çekinmez. Onun bu tavrı ve tutumu destekçileri tarafından da paylaşılır⁶¹³; nitekim diğer Cumhuriyetçilere kıyasla, Trump destekçileri Obama'yı yabancı ve tehlikeli olarak gördüklerinden güvenilmez olarak tanımlarlar. Trump destekçilerinin sadece % 21'i Obama'nın ABD'de doğduğunu kabul ederken, % 66'sı Müslüman olduğuna inanmaktadır⁶¹⁴.

İnsan hakları ile çok yakından ilgili bu ve benzeri düşünce ve söylemler genelde yabancı düşmanlığını, özelde de hedefteki spesifik grup, topluluk veya toplum düşmanlığını körüklemektedir. Nitekim, “Güney Yoksulluk Hukuk Merkezi” (*The Southern Poverty Law Center*; 1971)⁶¹⁵ tarafından yayımlanan rapora göre, sadece 2016 yılında Müslüman karşıtı nefret grupları üç misline çıkmaya yakın olduğu ifade edilmiştir. Trump'ın ABD Başkanı seçilmesinden sonraki aylar içerisinde, binden fazla Afrikalı-Amerikalı kişileri hedef alan nefret suçu rapor edilmiştir. Buna ek olarak, 2017 yılının ilk iki ayında yedi transseksüel kişinin öldürülmesi, federal nefret suçları soruşturması çağrılarına yol açmıştır⁶¹⁶. Bu bağlamda şu örnek de ilginç bir resim oluşturur: Trump'ın Rock Hill (Güney Carolina)'deki seçim çalışmaları bağlamında düzenlediği konuşmaya katılan, Davud Yıldızı rozeti takıp üzerine “Müslüman” yazan ve “selâm; barış ile geldim” yazılı bir tişört giyen 56 yaşındaki bayan Rose Hamid güvenlik güçlerince salondan atılır ve protestolara maruz bırakılır⁶¹⁷.

Trump'ın göçmen karşıtı söylemleri sadece Müslümanlara, Meksikalılara, Hispaniklere ve diğer yabancılara yönelik olmayıp ülkede yasa dışı olarak yaşadığı düşünülen 11 milyon kişiyi de hedef alır. Kaçak göçmenlerin ABD'den çıkartılması gerektiğini ısrarla savunur⁶¹⁸. Aslında oldukça köklü Amerikan yasalarına göre, bir ABD Başkanı “herhangi bir yabancı sınıfı” hem göçmen hem de daha sonra ülkesine geri dönmek şartıyla ABD'de geçici bir süre ikamet eden kişilerin geliş gidişlerini engelleme ve/ya “uygun görebileceği her türlü

---

⁶¹³ Ulrike Schneider ve Kristene K. McClure, "I'm Doing Great with the Hispanics. Nobody Knows It: The Distancing Effect of Donald Trump's the-Plurals", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider; M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London, 2020, ss. 130-131.

⁶¹⁴ Frum, a.g.e., s. 25.

⁶¹⁵ SPLC - Southern Poverty Law Center. "About Us", <https://www.splcenter.org/about>. (31.08.2021).

⁶¹⁶ Klein, a.g.e., s. 68.

⁶¹⁷ Bu konuda bkz.: CNN Politics. CNN Politics. "Silently protesting Muslim woman ejected from Trump rally", <https://edition.cnn.com/2016/01/08/politics/donald-trump-muslim-woman-protesting-ejected/index.html>. (27.06.2021).

⁶¹⁸ Koth, a.g.e., ss. 168-169.; Woodward, a.g.e., s. 153.

kısıtlamayı” dayatma yetkisine sahiptir⁶¹⁹. Trump, yabancı düşmanlığından kaynaklanan fatura yüzünden çok ciddi eleştirilere maruz kalsa da, bahse konu “yetki”ye de yaslanarak göçmenlerle ilgili görüşlerini yönetimi döneminde farklı tarz ve metotlarla bir şekilde yürürlüğe koyar. En çok tepki toplayan seçim vaatlerinden biri olan ABD sınırlarını Müslümanlara kapatma düşüncesine yönelik olarak başkanlık kararnamesini imzalar (Ocak 2017)⁶²⁰. Buna bağlı olarak; İran, Irak, Suriye, Sudan, Somali, Yemen ve Libya’dan gelenlere sıkı vize kısıtlaması uygulayarak ülkeye girmelerini yasaklar. Bununla birlikte; bazı kişiler, Trump’ın herhangi bir dine mensup kişilere yönelik olarak ABD’ye seyahat etmelerini kısıtlamanın ABD Anayasası’na aykırı olduğu savunmuştur. Buna karşı olarak da Trump Yönetimi, ABD Anayasası’nın sadece Amerikalılar için geçerli olduğunu vurgular. Nitekim, 2015 yılında ABD Yüksek Mahkemesi, Başkanın herhangi bir neden olmadan herhangi bir yabancıya vize vermeyi reddedilme hakkına sahip olduğuna karar vermiştir. Bu açıdan yabancıların ABD’ye karşı herhangi bir işlem hakkı ve Birinci Yasa Değişikliği’ne karşı herhangi bir hakları yoktur⁶²¹.

Suriyeli mültecilerin de sonraki karara kadar ülkeye alınmasını durdurma kararı alır. Trump, seçim kampanyalarında ülkeye girmiş olan Suriyeli mültecileri de geri göndereceğini vaadinde bulunur. Başkanlık imzasından kısa bir süre sonra ABD’deki bazı havalimanlarında pek çok Müslüman gözaltına alınır. Kararın birçok şehirde protestolara sebep olması üzerine, Amerikan Sivil Özgürlükler Birliği (*American Civil Liberties Union / ACLU*) tarafından açılması üzerine federal yargıç tarafından askıya alınır⁶²².

Trump, yasal olsun, olmasın tüm göçmenleri de kapsayan “doğumla gelen vatandaşlık” uygulamasına karşı olduğunu belirtir. Bu düşüncesi aslında seçmenlerinin genel yaklaşımlarının bir ifadesi olarak okunabilir; çünkü Trump destekçilerinin % 63’ü ABD topraklarında doğan yasadışı göçmenlerin çocuklarına doğuştan vatandaşlık haklarına son verilmesini desteklediğini açıklamışlardır⁶²³.

---

⁶¹⁹ Frum, a.g.e., s. 110.

⁶²⁰ Herbert vd., a.g.e., s. 95.; Miller, a.g.e., s. 168.

⁶²¹ Frum, a.g.e., s. 110.

⁶²² ACLU Washington. "Timeline of the Muslim Ban", <https://www.aclu-wa.org/pages/timeline-muslim-ban>. (27.07.2021).

⁶²³ Frum, a.g.e., s. 25.

Bunlara ek olarak; azınlıkların ve göçmenlerin seçme ve seçilme hakları da zorlaştıran düzenlemeler ile sıkıntılı bir safhaya evrilebilmektedir. Aslında bu tür zorlaştırıcı düzenlemelerle beraber “böl ve korkutma” stratejisi, nüfusun oldukça dar bir kısmına fayda sağlayan siyasi ve ekonomik gündemi yürütmenin tek yolu olarak görünmektedir⁶²⁴.

Eşitlik İlkesi ve Kadın Hakları Bağlamında İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Trump’ın kadınlara yönelik söylemleri misojinik diskurlar olarak kabul edilebilir. Onun değişik ortam ve mekanlarda dile getirdiği aşırı cinsiyetçi söylemleri hemen her safhada tepki çeker. Örnek: Hillary Clinton ile Obama arasındaki yarışta (2008) Clinton’un mağlup olmasını “becerildi” anlamındaki argo bir sözcük ile ifade edebilmesi bu bilinçaltının dışa vurumu olarak kabul edilebilir. Bu ve benzeri cinsiyetçi söylemleri kadın organizasyonları ve sivil toplum örgütlerinin sert tepkisine yol açar⁶²⁵.

Öte yandan; taciz skandalları ile adını duyuran Trump, iki taciz skandalı (1993 ve 1997 yılları) ile yüzleşmek zorunda kalır. Öte yandan; 2005 yılında *Access Hollywood* aslı eğlence programı için Billy Bush’un Trump ile yaptığı röportaj yayınlanır. Kadınlara karşı oldukça kaba açıklamalarda bulunan Trump, televizyon yıldızı olduğu için rıza gösterse de göstermese de “kadınlara istediğin gibi muamele edebileceğini”; onun için kadınlara cinsel saldırıda bulunmanın ne kadar kolay olmasıyla övünür⁶²⁶. Kayıтта ayrıca kadınlar hakkında aşağılayıcı ve küfürlü ifadeler kullanır⁶²⁷. Daha sonra, on bir kadın ortaya çıkar ve “bu istenmeyen ilginin kurbanı” olduklarını iddia ederler⁶²⁸. Seçim süreçlerinde taciz iddialarının sayıları da artmaya devam eder (15 kadın benzer iddiaları dile getirirler). Seçimlerden birkaç hafta önce kendisine ait bu ses kaydı Washington Post tarafından yayımlanır. Gerçi Trump, sonuçta kadınlar tarafından dile getirilen hakkındaki iddiaları hayal ürünü olarak niteler ve “bu insanları tanımıyorum...ben hiçbir şey yapmadım” diyerek reddeder; ama ses kaydı için hem yazılı hem de sözlü olarak özür diler⁶²⁹. Nitekim, *Access Hollywood* kasetinin ABD’deki tüm siyasi

---

⁶²⁴ Klein, a.g.e., s. 74.

⁶²⁵ CNN Politics. "Donald Trump: Hillary Clinton 'got schlonged' in 2008", <https://edition.cnn.com/2015/12/21/politics/donald-trump-hillary-clinton-disgusting/index.html>. (27.07.2021).

⁶²⁶ Frum, a.g.e., s. 11.; Herbert vd., a.g.e., s. 19.

⁶²⁷ Matuz vd., a.g.e., s. 1881.

⁶²⁸ Matuz vd., a.g.e., s. 1872.

⁶²⁹ Woodward, a.g.e., s. 15.

çevrelere yayılması ve saatlerce süren öfkeli tepkiler üzerine Trump, gece yarısından sonra videoya çekilmiş bir özür yayımlar:

Hiçbir zaman mükemmel bir insan olduğumu söylemedim...(B)u sözler beni yansıtmıyor. [O sözleri] söyledim, hatalyım ve özür diliyorum...Yarın daha iyi bir adam olacağıma söz veriyorum ve sizi asla; ama asla hayal kırıklığına uğratmayacağım. Dürüst olalım. Gerçek dünyada yaşıyoruz. Bu dikkat dağıtmaktan başka bir şey değil...Bill Clinton kadınlara gerçek şiddet uyguladı ve Hillary [Clinton] onun kurbanlarına zorbalık yaptı, saldırdı, utandırdı ve tehdit etti...Pazar günü müzakerede görüşürüz.⁶³⁰

Trump'ın, bu bağlamda *Post*'a da yaptığı kısa açıklamada şunlar söyler: “Bu soyunma odası şakasıydı, yıllar önce gerçekleşen özel bir konuşmaydı. Golf sahasında, Bill Clinton bana [bundan] çok daha kötüsünü söyledi. Kırılan varsa özür dilerim”⁶³¹. Bu söylem ve davranışları hem partililerinden hem de rakiplerinden tepki alsa da açıklamalarında her şeyi olduğu gibi söyleyen Trump'ın seçmen desteğini hiçbir şekilde sarsmamıştır⁶³². Öyle ki; [bu durum] onun hırslı seçmenlerinin desteğinde herhangi bir sarsılma meydana getirmez. Onların bu "anlatılan haliyle sevilen" adaya yönelik coşkuları onu zafere götürür”⁶³³.

Trump'ın cinsiyetçi / misojinik tutumları bununla sınırlı kalmamıştır. Başkanlık kampanyası sırasında, zamanın *Fox News* sunucusu olan Megyn Kelly'e yönelik *Twitter*'dan saldırıda bulunmaya başlamıştır. *Twitter*'da “Deli Megyn” lakabını kullanmadan önce, onun yetkinliğini ve mesleki becerilerini kamuoyu önünde sorgulamaya başlar. *Tweet*'lerin sadece mesleki görevlerine bağlı olmadığını da belirtmekte fayda vardır⁶³⁴. Nitekim, 2015 yılında Cumhuriyetçi ön seçimlerinde Megyn Kelly, kadınları tanımlamak için kullandığı saldırgan dil hakkında soru sorar. Görüşmeden sonra, Trump *Twitter* üzerinden Kelly'ye saldırır ve bir CNN muhabirine verdiği demeçte, görüşme sırasında “gözlerinden kan geliyordu, her yerinden kan geliyordu” açıklamasında bulunur. Basında bu “inanılmaz” ifadeler Trump'ın regle atıfta

---

⁶³⁰ Woodward, a.g.e., s. 15.

⁶³¹ Jan David Hauck ve Teruko Vida Mitsuahara, "Sorry Not Sorry: Political Apology in the Age of Trump", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider; M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London, 2020, s. 222.

⁶³² Woodward, a.g.e., s. 15.

⁶³³ Matuz vd., a.g.e., s. 1881.

⁶³⁴ Jukka Tyrkkö ve Irina Frisk, "Crooked Hillary, Lyin' Ted, and Failing New York Times: Nicknames in Donald Trump's Tweets", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider; M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London, 2020, s. 123.

bulduğuna dair yaygın spekülasyonlara yol açar; ancak Trump bu suçlamaları reddeder⁶³⁵. 19 Mart 2016'da attığı bir *tweet*'te de şunları ifade eder: “Eğer ‘Deli Megyn’, beni berbat programında bu kadar konu almasaydı reytingleri tamamen dibe vururdu. Birçok yönden çok ortalama biri!”⁶³⁶

Cinsiyetçi / misojinik, yabancı ve göçmen karşıtı / zenofobik ve İslamofobik söylemleri yüzünden seçim kampanyası süresince gerçekleştirilen konferans ve mitinglerde de protestolarla karşılaşan Trump, yemin töreni ile beraber yeni bir protesto akımı ile karşı karşıya kalır. Protestolar, “Benim Başkanım Değil Günü” (*Not My President Day*) genel adı ile bilinmeye başlanır⁶³⁷. Protesto gösterileri kısa sürede ülke geneline yayılır ve özellikle New York, Chicago, Boston, Portland ve Oakland gibi şehirlerde yoğun katılımlar gerçekleşir. Trump ve dolayısıyla karşı çıkılan Neo-Liberal küresel kapitalizm karşıtı dövizler taşıyan protestocuların çevredeki mağaza ve dükkanları tahrip etmeleri üzerine sert önlemlerle müdahale edilmek durumunda kalır. Bazı bölgelerde protestocuları ile emniyet güçleri arasında çatışmalar baş gösterir. Bahse konu protesto akımı ülke dışına sıçrayarak, Londra ve Paris gibi şehirlerde de gösteriler tertip edilir⁶³⁸.

Bu çerçevede “Kadınların Yürüyüşü” / (*Women's March*) adı altında başta başkent Washington ve New York olmak üzere diğer şehirlerde de protesto faaliyetleri yoğunluk kazanır (2017). ABD'de Kadınların Yürüyüşü, direnişin başladığı bir yılın başlangıcını ifade eder. Trump'ın kadın haklarına yönelik saldırıları, güçlü tepkinin verilmesine ilham vermiş ve bir hareketin alevlenmesine olanak sağlamıştır⁶³⁹. 200 bin civarında kişinin katıldığı Dag Hammarskjöld Parkı (New York)'ndaki gösterilerde kadınlar “benim başkanım değil”, “sevgi nefreti yenecek”, “benim bedenim, benim seçimim”, “bedenime dokunma”, “gelecek kadınların olacak”, “ellerini çek” gibi pankartlar taşırlar. Kadınların Yürüyüşü'ne Alicia Keys, Madonna,

---

⁶³⁵ Frum, a.g.e., ss. 29-30.; Kranish ve Fisher, a.g.e., s. 286.

⁶³⁶ Tyrkkö ve Frisk, a.g.e., s. 123.

⁶³⁷ The Atlantic. "'Not My President': Thousands March in Protest", <https://www.theatlantic.com/photo/2016/11/not-my-president-thousands-march-in-protest/507248/>. (31.08.2021).

⁶³⁸ NBC News. "America Gives Trump an Earful at 'Not My President's Day' Rallies", <https://www.nbcnews.com/news/us-news/america-gives-trump-earful-not-my-president-s-day-rallies-n723371>. (31.08.2021).

⁶³⁹ Stark, a.g.e., ss. 341-342.

Scarlett Johansson gibi pek çok ünlü isim de katılır. Gösterilerde iki yüzden fazla kişi gözaltına alınır⁶⁴⁰.

Kadın hakları bağlamı çerçevesinde bir yaklaşım da kadınların bedenleri ile ilgili kararları kendilerinin verebilmesi hakkıdır. Bu bağlamda kürtaj olabilmeye hakkı ele alınacak olursa, Trump Yönetimi'nin genel yaklaşımı şu şekildedir: Kürtaj karşıtlığı ile bilinen Trump, 1973'ten beri ABD'de yasal olan kürtajın kaldırılmasını ve bu süre içinde kürtaj olan kadınların cezalandırılması gerektiğini savunur. Tepkiler üzerine savını “kürtaj yapan doktorlar cezalandırılsın” şeklinde düzeltmek zorunda kalır. 2000 yılında Trump, kürtaja ilişkin şu açıklamalarda bulunur:

Meet the Press programında Tim Russet, bana eğer Başkan olursam kısmi doğum kürtajını yasaklayıp yasaklamayacağımı sorduğunda, kürtaj hakkı yanlısı olan yanım “hayır” dedi. Ama programdan sonra, saygı duyduğum iki doktora bu konuda danıştım ve bu prosedür hakkında daha fazla bilgi edindikten sonra, doğrusu yasağı desteklemeye karar verdim⁶⁴¹.

Bununla birlikte; Trump'ın bu konu hakkındaki kişisel görüşü pragmatik ve politik bağlamlara göre ilginç bir şekilde fluluk da arz etmektedir. Kürtajdan “rahatsız” olduğunu ifade etse de “bir kadının seçme hakkını destekliyorum” açıklamasında da bulunabilmektedir⁶⁴². Nihai olarak kürtaj konusundaki görüşü şöyle ifade edilir: “Trump yaşam yanlısıdır (yani, kürtajı desteklemez)”⁶⁴³.

Öte yandan; aynı Trump Yönetimi, uluslararası arenada kürtajı destekleyen kuruluşlara ABD tarafından sağlanmakta olan desteği kesme kararını almakta tereddüt göstermez (Ocak 2017). Öte yandan; 2011 yılında, Obama Yönetimi tüm işveren temelli sağlık planlarına doğum kontrol haplarını ödeme zorunluluğu getirerek doğum kontrolünde önemli bir adım atmıştır. Bu çerçevede, “doğum kontrol imkanlarına erişim, kadın sağlığı için bir gerekli olduğu” konusu sağlam ve bilimsel temellere dayandırılır. Bunun sonucunda, 55 milyon kadın ücretsiz doğum kontrol haplarına erişebilmiş; istenmeyen gebelikler, kürtajlar ve anne ölümleri

---

⁶⁴⁰ Bu konuda bkz.: History. "Women's March", <https://www.history.com/this-day-in-history/womens-march>. (28.06.2021).

⁶⁴¹ Kranish ve Fisher, a.g.e., s. 260.

⁶⁴² Kranish ve Fisher, a.g.e., s. 260.

⁶⁴³ Matuz vd., a.g.e., s. 1881.

azaltılabılmıştır⁶⁴⁴. Böylesi önemli ve yararlı uygulamaya ve açılımlara imkân veren *Obamacare* adlı genel sağlık programı, Trump Yönetimi'nin hedefi haline gelebilmiştir. Nitekim—daha önce de ifade edildiği üzere—Trump, *Obamacare*'in yerine yenisini koyamamışsa da zayıflatma konusunda önemli adımlar atar. Öyle ki; Obama tarafından ilan edilen, eyaletlerin “Başlık X: Ulusun Uygun Fiyatlı Doğum Kontrolü ve Üreme Sağlığı Bakımı Programı” (*Title X: The Nation's Program for Affordable Birth Control and Reproductive Health Care*; 1970)⁶⁴⁵ fonlarının Planlı Ebeveynlik'e geçmesini gerektirecek düzenlemeyi yürürlükten kaldırmıştır. Bu program, ABD'de federal aile planlaması programını yönetmektedir. Aslında, Trump Yönetimi ile yürürlükten kaldırılan düzenleme, on ikiden fazla eyaletteki “(Amerikan) Planlanan Ebeveynlik (Federasyonu)” (*Planned Parenthood Federation of America / PPFA*; 1942)⁶⁴⁶'in Başlık X fonlarından destek almasını engellemesine yönelik bir yanıtı. Bu noktada Trump, Planlanan Ebeveynlik'in kürtaj sağlamayı bırakması halinde fon almaya devam edebileceğini ifade eder⁶⁴⁷. Bu çizgide olmak üzere; Trump Yönetimi, doğum kontrolü için sigorta kapsamını azaltmaya, kürtaj hizmeti veren kliniklere yönelik kısıtlamaları sıkılaştırarak kliniklerin kapanmasına odaklanmıştır⁶⁴⁸.

Cinsel Haklar Bağlamında İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

ABD'de eşcinsel evlilik, *Obergefell v. Hodges*⁶⁴⁹ emsal kararıyla Yüce Mahkeme tarafından çıkarılan tüm eyaletlerde yasal hak olarak tanınır (26 Haziran 2015). Eşcinsel evliliğin yasallaşması süreç içerisinde gerçekleşir. Massachusetts, bir mahkeme kararı ile eşcinsel evliliği yasallaştıran ilk ABD eyaleti olur (2004). Kolumbiya Bölgesi (Washington, D.C.)'nde de 2010'da yasallaşır. ABD kabile yetki alanlarında yalnız Coquille kabilesi eşcinsel evliliği yasallaştırır. Amerikan halkının konuya yaklaşımı da yıllar içinde oldukça değişir; nitekim yapılan ankete göre, 1996'da ABD halkının sadece %27'si eşcinsel evliliği

---

⁶⁴⁴ Stark, a.g.e., ss. 336-337.

⁶⁴⁵ Planned Parenthood. "Title X: The Nation's Program for Affordable Birth Control and Reproductive Health Care", <https://www.plannedparenthoodaction.org/issues/health-care-equity/title-x>. (28.06.2021).

⁶⁴⁶ Bu hususta bkz.: <https://tr.eferrit.com/planlanan-ebeveynlik-nedir/>. (28.06.2021); Britannica. "Planned Parenthood", <https://www.britannica.com/topic/Planned-Parenthood-organization>. (31.08.2021).

⁶⁴⁷ Stark, a.g.e., s. 337.

⁶⁴⁸ Stark, a.g.e., s. 336.

⁶⁴⁹ Federation of American Scientists. "Obergefell v. Hodges: Same-Sex Marriage Legalized", <https://fas.org/sgp/crs/misc/index-2.html>. (29.06.2021); Britannica. "Obergefell v. Hodges", <https://www.britannica.com/event/Obergefell-v-Hodges>. (29.06.2021).

desteklerken, 2010'da bu oran %42'a çıkar⁶⁵⁰. ABD başkanlarından Obama bu evliliklere desteklediğini beyan eden ilk kişi olur (2012)⁶⁵¹.

Trump, New York'taki Birleşmiş Milletler'de görevli eşcinsel diplomatların partnerlerine tanınan vize istisnasını kaldırdı. Yürürlüğe giren yeni değişikliğe (Ekim 2018) göre, Aralık ayına kadar evlenmeyen eşcinsel çiftlerin hayat arkadaşlarının oturma izinleri iptal edilecek ve sınır dışı edilecekler. *Foreign Policy* dergisinin haberinde, 10 kadar BM çalışanının hayat arkadaşının bu kapsamda oturma izinleri iptal edileceği ifade edildi⁶⁵².

Trump Yönetimi; ırk, engellilik, asker emekliliği vb. ile ilgili olarak medeni haklar bağlamındaki koruma şemsiyesinin cinsel oryantasyon ve cinsiyet kimliği de kuşatacak şekilde genişletilmesine karşı çıkar⁶⁵³. Nitekim:

Trump, LGBTQ+'lı grupların eşitliği ile ilgili konularda sık sık karar değiştirmektedir. Evlenme eşitliği bağlamında "onayı"ı ifade ederken, aynı zamanda da bu yöndeki kararı ve uygulamayı tersine çevirmeyi sağlayacak düzenlemeleri "şiddetle düşündüğünü" söyler. Beyaz Sarayı terk ettikten sonra, Trump devrinin memurlarından Sean Spicer kitabında Trump'ın LGBTQ+'lı grupların desteklenmesi ile asla ilgilenmediğini ifade edecektir⁶⁵⁴.

Genel olarak ifade edilecek olursa, Trump Yönetimi'nde yukarıda bahsedilen cinsel hakların kısıtlanması dışında dönemin homofobik düşünce, söylem ve pratikleri bağlamında şunlar ifade edilebilir: Sıklıkla homofobik görüşleri olan yargıçların atanması; kuir insan ve gruplar için iş koruma yasa ve uygulamalarına karşı çıkma; bu tür insanları sağlık güvencesi dışında tutma; böylesi insanlar ve gruplar için okulları daha az güvenli tutma; kuir

---

⁶⁵⁰ Pew Research Center. "The Global Divide on Homosexuality Persists", <https://www.pewresearch.org/global/2020/06/25/global-divide-on-homosexuality-persists/>. (29.06.2021).; Pew Research Center. "Gay Marriage Gains More Acceptance", <https://web.archive.org/web/20121016212253/http://pewresearch.org/pubs/1755/poll-gay-marriage-gains-acceptance-gays-in-the-military>. (29.06.2021).

⁶⁵¹ CNN Politics. "Obama announces he supports same-sex marriage", <https://edition.cnn.com/2012/05/09/politics/obama-same-sex-marriage/>. (29.06.2021).

⁶⁵² Foreign Policy. "Trump Administration to Deny Visas to Same-Sex Partners of Diplomats, U.N. Officials", <https://foreignpolicy.com/2018/10/01/trump-administration-to-deny-visas-to-same-sex-partners-of-diplomats-un-officials-gay-lgbt/>. (29.06.2021).

⁶⁵³ Them. "Donald Trump's 8 Worst Attacks on the LGBTQ+ Community", <https://www.them.us/story/donald-trump-worst-lgbtq-attacks>. (29.07.2021).

⁶⁵⁴Them. "Donald Trump's 8 Worst Attacks on the LGBTQ+ Community", <https://www.them.us/story/donald-trump-worst-lgbtq-attacks>. (29.07.2021).

insan ve grupların konuta erişim imkânlarını kısıtlama; LGBTQ+'lıların askerlik hizmetlerini baltalama; LGBTQ+'lı gruplara yurtdışında zarar verme, rahatsız etme⁶⁵⁵.

Sosyo-Ekonomik Haklar Bağlamında İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Hemen hemen küresel bir sorun olan sosyo-ekonomik hakların genelde kimlik politikalarının gölgesinde örselenmesi, örtülmesi ve/ya önemsizleştirilmesi ABD için de söz konusudur. Nitekim, eko-politik aktörler—Trump ile başkanlık yarışına katılan Hillary Clinton’ın söylem ve pratiklerinde görülebileceği gibi—cinsiyet, cinsellik ve irksal kimliğe yoğun odaklanmadaki sorun varsa kimlik politikalarının markalaştırılma süreci içine girebilmektedirler. Nihayetinde bu tür bir süreç eşitsizlikleri üreten ve sağlamlaştıran sisteme meydan okuması bir yana bu sistemi daha çok “kapsayıcı” bir hale getirmeye çalışır. Yani, eko-politik aktörler eşcinsel evliliği, kürtaj hakkı ve transseksüel tuvaletleri desteklerken; barınma hakkı, bir aileyi destekleyebilecek ücret hakkı, ücretsiz evrensel sağlık hizmet hakkı gibi tepeden aşağıya servetin dağıtılmasını gerektiren ve Neo-Liberal anlayışına meydan okuyan her türlü taktik ve strateji tamamen devre dışı kalmaktadır⁶⁵⁶. İşte bu bağlam, her ne kadar kendisi de bu ve benzeri hususlarda kutuplaştırıcı bir jargona sahip olsa da Trump’ı, Clinton’ın önüne geçiren en önemli sebeplerinde biri olarak ortaya çıkmaktadır. Onun “Amerika’yı Yeniden Muhteşem Yapacağız” mottosu her şeyden önce sosyo-ekonomik bir programın ipuçlarını veren bir ifadedir. Ayrımcı, ayrıştırıcı ve kutuplaştırıcı düşünce ve davranışlarını yok saymamakla beraber, Trump Yönetimi döneminde ekonominin canlanışa geçmesinde ve bu eksende sosyo-ekonomik hakların tanınmasında Cumhuriyetçi bir başkan adayının Demokrat başkan Bill Clinton’ın “tabii ki; ekonomi, sersem! / *It's the economy, stupid!*” parolasını uygulamaya sokması oldukça önemli görünmektedir⁶⁵⁷.

Obama tarafından uygulamaya konulan *Obamacare* sağlık reformu paketinin tedricen kaldırılması için süreci başlatır; çünkü Trump’ın en erken ve en çok tekrarlanan kampanya vaatleri arasında *Obamacare*’in yürürlükten kaldırılması bulunmaktaydı. Bu bağlamda şöyle

---

⁶⁵⁵ Them. "Donald Trump's 8 Worst Attacks on the LGBTQ+ Community", <https://www.them.us/story/donald-trump-worst-lgbtq-attacks>. (29.07.2021).

⁶⁵⁶ Klein, a.g.e., s. 70.

⁶⁵⁷ Klein, a.g.e., s. 69.

söyler: “*Obamacare*'i yürürlükten kaldırıp değiştirmesek, Amerikan sağlık hizmetlerini sonsuza kadar yok edeceğiz”⁶⁵⁸.

Bununla birlikte, sık sık seçim kampanyası gezilerinde dile getirmiş olmasına ve bunun çok kısa bir zaman içerisinde yapılabileceğine dair kendinden emin iddialarına rağmen Trump ve Cumhuriyetçi yoğunluklu Kongre bunu gerçekleştirmekte başarısız olmuşlardır. Daha sonra, bir başka sağlık yasa tasarısının başarısızlığından sonra Trump, önceki iddialarından vazgeçmiş ve “*Obamacare*'in başarısız olmasına müsaade edeceğiz, bizim suçumuz değil...” açıklamasında bulunmuştur⁶⁵⁹. Kısaca, her ne kadar Trump Yönetimi, *Obamacare*'i yürürlükten kaldırıp yerine yenisini koyamamışsa da zayıflatma konusunda başarılı olmuştur denilebilir⁶⁶⁰.

Öte yandan; ülke liderlerini aptal olarak nitelendiren Trump, onlarca yıllık uluslararası ticaret anlaşmalardan ABD'nin işlemlerini öldürüyorlar diyerek ayrılır. Bunları yaparken içteki sosyo-ekonomik hakları ve bağlamdaki insanların haklarını koruma düşüncesini taşıdığı iddia edilebilir. ABD'nin, “başkalarının problemleri için döküm yeri” haline geldiğini söyleyen Trump, Amerikan Rüyası'nı ölü ilan eder ve “Amerika'yı Yeniden Muhteşem Yapacağı”na söz verir⁶⁶¹.

Dış Politikada ve Uluslararası İlişkilerde İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Trump Yönetimi ve Genel Dış Politikada İnsan Hakları Anlayışı ve Söylemi

Dış politika Trump, *The New York Times*'a verdiği röportajda (Temmuz 2016), ABD'nin başka ülkelerin eksiklikleriyle ilgilenmeden önce kendi aksaklıklarını düzeltmesi gerektiğine değinir ve şunları söyler: “Bence başkalarına nutuk atma hakkımız yok. Ülkemizde olup

---

⁶⁵⁸ Politico. "Trump wants 'special session' to repeal Obamacare", <https://www.politico.com/story/2016/11/trump-obamacare-special-session-230588>. (27.07.2021).

⁶⁵⁹ Stark, a.g.e., ss. 333-334.

⁶⁶⁰ Stark, a.g.e., s. 337.

⁶⁶¹ Kranish ve Fisher, a.g.e., s. 283.

bitenlere bir baksanıza! Birileri polis memurlarını soğukkanlılıkla vururken, nasıl başkalarına ders verebiliriz ki?”⁶⁶²

Trump, Göreve Başlama Konuşması’nda dış politikadaki parametrelerini şu şekilde ortaya koymaya çalışır:

Tüm dünya toplumlarına şunu ifade etmek isterim: Şüphesiz Amerika'nın çıkarlarını her şeyin üzerinde tutacağız; ama herkes ile de iyi geçineceğiz, herkes ile...Tüm halklar ve diğer milletlerle. Ortak payda arayışı içinde olacağız, düşmanlık arayışı değil; dostluk arayışında olacağız, çatışma değil...Artık Amerikan halkı için ivedilikle çalışmaya başlama zamanı⁶⁶³.

Avrupa ile ilişkiler ve diplomatik bağlantılar açısından genel durumu şu şekilde çerçevelemek mümkündür: Trump’a göre yakın zamanda AB dağılacaktır ve NATO de işlevsiz hale dönecektir. Bu yüzden ABD’nin NATO’dan ayrılmasının hem ekonomik hem de politik olarak uygun olacağı görüşünü dillendirmiştir⁶⁶⁴. Gerçi NATO ile ilgili görüşlerini sonraki yıllarda tadil etmek durumunda kalsa da bu görüşlere karşı en sert tepki Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande’dan gelir. Trump’ın başkan seçilmesi üzerine AB dışişleri bakanları acil olarak Brüksel’de toplantı organize ederler. Toplantıya İngiltere, Fransa ve Macaristan dışişleri bakanları farklı gerekçelerle katılmazlar. Dış ilişkilerde ve özellikle de savunma alanlarında etkili ve sonuç alıcı iş birliklerine gidilmesi kararı alınan toplantıda, bazı yetkililer Trump’ın söylemlerinin Avrupa için tehlikeli olduğunu ve tehlikeli sonuçlar doğurabileceği yönündeki endişelerini dile getirirler. Bunlara ek olarak; Trump Yönetimi, Rusya ile ve başkan Putin’le Obama dönemindeki ilişkilerden daha sağlıklı ve tutarlı ilişkiler kurabileceğini savunur⁶⁶⁵.

Öte yandan; Avrupa’dan Trump’ı Beyaz Saray’da ilk ziyaret eden lider İngiltere Başbakanı Theresa May olur. Ziyarete AB’den ayrılan İngiltere ile Trump Yönetimi’ndeki ABD’nin beraber dünyayı yeniden yönetebileceğini dile getirirken, onun işkenceyi öneren ve

---

⁶⁶² New York Times. "Donald Trump's New York Times Interview: Full Transcript", <https://www.nytimes.com/2016/11/23/us/politics/trump-new-york-times-interview-transcript.html>. (28.06.2021).

⁶⁶³ Matuz vd., a.g.e., s. 1886.

⁶⁶⁴ Woodward, a.g.e., s. 37, 39.; Bret Stephens, "Interests Versus Values", *Fight for Liberty - Defending Democracy In The Age Of Trump*, M. Lasswell (Ed.), Public Affairs, New York, 2018, ss. 210-211.

⁶⁶⁵ Anne Applebaum, "Putin and His Orchestrated Chaos Machine", *Fight for Liberty - Defending Democracy In The Age Of Trump*, M. Lasswell (Ed.), Public Affairs, New York, 2018, s. 57.; U.S. Department of State. "U.S. Relations With Russia", <https://www.state.gov/u-s-relations-with-russia/>. (31.08.2021).

Müslüman göçmenlere yasak koymayı öngören yaklaşımlarını da eleştirir⁶⁶⁶. Bu ilk ziyaretin ardında son birkaç asırlık selef-halef ilişkisiyle de bağlantılı olarak belki de Trump'ın göreve başladığında ilk iş olarak, Obama tarafından Oval Ofis'ten depoya kaldırılan eski İngiltere Başbakanı Winston Churchill'in büstünü geri getirtip eski yerine koydurması olabilir⁶⁶⁷.

Trump Yönetimi'nin dış politikadaki insan hakları düşüncesi ve söylemi içindeki insan hakları düşüncesi ve söylemlerinden daha geri durumda olduğu ifade edilebilir. Ülke içinde zenofobik, İslamofobik, homofobik ve misojinik düşünce ve söylemlere sahip olan Trump'ın dış politikada çok farklı bir anlayış ve diskur kullanabilmesi oldukça zor olmuştur. İnsan hakları düşüncesi ve söyleminin içeride kaosu önleyici rolü ve dışarıda çatışma ve savaşların ket vurucusu olduğu düşüncesi olmadan uluslararası ilişkilerde ve dış politikada benzer yaklaşımların olmasını beklemek uygun bir yaklaşım değildir.

Trump'ın İnsan Haklar Anlayışı ve Söyleminin Ortadoğu Sınavı

Trump Yönetimi'nin Ortadoğu ile ilgili olarak insan hakları düşüncesi ve söylemi diğer coğrafyalardakilerle ilgili olanlardan pek farklı değildir. Birkaç örnek vermek gerekirse: Trump Yönetimi'nde Türkiye ile ilişkiler inişli-çıkışlı bir çizgi izler. *The New York Times*'a verdiği röportajda (Temmuz 2016), Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep T. Erdoğan'a güvenini açıklar ve darbe girişimini tersine çevirdiği belirterek takdir ettiğini vurgular⁶⁶⁸. ABD'nin Kürt Yüksek Komitesi'ne bağlı silahlı terör örgütü YPG'ye açık ve örtülü olarak gerçekleştirdiği destek, iki ülke arasında önemli bir sorun alanı oluşturmuştur. Trump'ın Kürt güçlerine hayranlığını belirtmesi ve Türkiye ile bir araya getirmenin mükemmel bir proje olacağını ifade etmesi bu sorunun ABD açısından çerçevesini ortaya koymaktadır. ABD'de yaşayan FETÖ elebaşının iadesi taleplerinin yerine getirilmemesi de iki ülke arasındaki en önemli sorunlardan

---

⁶⁶⁶ CNN Politics. "Trump detonates Brexit bomb in Britain visit", <https://edition.cnn.com/2018/07/13/politics/donald-trump-britain-brexit-theresa-may/index.html>. (28.06.2021).

⁶⁶⁷ The Guardian. "Churchill bust in Oval Office again as Donald Trump settles in", <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/21/churchill-bust-returns-to-oval-office-as-donald-trump-settles-in>. (28.06.2021).

⁶⁶⁸ The New York Times. "Erdogan and Trump Form New Bond as Interests Align", <https://www.nytimes.com/2020/06/10/world/europe/erdogan-trump-turkey-libya-syria.html>. (29.06.2021).

bir diğeriştir. Ayrıca; Trump, Türkiye'nin iyi ilişkiler içinde olduğu Müslüman Kardeşleri “radikal İslamcı” gruplar arasında sayar⁶⁶⁹.

Trump, yukarıda bahsi geçen röportajda “50 yıldır dünyada bir tür küresel dengeleyici olarak rol oynuyorduk ve tabii bu durum kendi çıkarlarımız olan hususlarda bazı bedelleri de beraberinde getiriyordu. Artık böylesi bir rol azalıyor mu?”⁶⁷⁰ sorusuna şu cevabı verir:

Bir millet inşacı rolümüzün olduğunu düşünmüyorum. Sanırım bunu denedik. Irak'a girmeyi belki de düşünmek bağlamında... Demek istediğim, belki de iç savaşı çözebileceğimizi söyleyebileceğiz, öyle değil mi? Bence Irak'a girmek ülkemizin tarihindeki en büyük hatalardan biriydi. Bence oradan çıkmak ki; bence yanlış bir çıkış stratejisi ortaya çıktı; bu yüzden de—İŞİD başta olmak üzere—pek çok kötü şey oldu, oluştu. sonra İŞİD oluşumu da dahil olmak üzere birçok kötü şey oldu. Buradan çok farklı bir şekilde çıkabilirdik⁶⁷¹.

Öte yandan; Trump Yönetimi, Bush'un izlediği Irak politikasını yoğun bir şekilde eleştirmesine rağmen, ona destek veren isimlerin başında gelen biri olur; yani Irak politikasında tenkit ettiği Bush'un uygulamalarını devam ettirir. Irak ve Suriye çerçevesinde ortaya çıkan “radikal İslamcı” terör örgütü İŞİD hakkında da şunları vaat eder: İŞİD ve kaynakları “cehenneme gönderilinceye kadar bombalayacak” ve “teröristlerin petrolle olan ilişkileri kesilerek zayıflatılacak”. Bu hususta rakiplerinin kendisi kadar sert davranamayacağını iddia eden Trump, bu bağlamda rakiplerini terörle irtibatlandırmayı da unutmaz. Öyle ki; Trump, Florida'daki miting konuşmasında Obama'nın İŞİD'in kurucusu olduğunu, DP'nin başkan adayı Hillary Clinton'ın da terör örgütünün kurucu ortaklarından olduğunu iddia eder (Ağustos 2016)⁶⁷².

⁶⁶⁹ The New York Times. "Erdogan and Trump Form New Bond as Interests Align", <https://www.nytimes.com/2020/06/10/world/europe/erdogan-trump-turkey-libya-syria.html>. (29.06.2021).

⁶⁷⁰ The New York Times. "Erdogan and Trump Form New Bond as Interests Align", <https://www.nytimes.com/2020/06/10/world/europe/erdogan-trump-turkey-libya-syria.html>. (29.06.2021).

⁶⁷¹ The New York Times. "Erdogan and Trump Form New Bond as Interests Align", <https://www.nytimes.com/2020/06/10/world/europe/erdogan-trump-turkey-libya-syria.html>. (29.06.2021).

⁶⁷² The Guardian. "Donald Trump calls Obama the 'founder of Isis'", <https://www.theguardian.com/us-news/2016/aug/11/donald-trump-calls-barack-obama-the-founder-of-isis>. (28.06.2021).

İran ile ilişkiler bağlamında; Trump, ABD'nin İran ile vardığı nükleer program anlaşmasını başkan seçildiğinde hemen iptal edeceğini deklare eder. Trump Yönetimi, Türkiye ile ilişkilerde insan hakları düşüncesi ve anlayışını eko-diplomatik çıkarılara göre konumlandırır; yani pragmatik bir çerçevede insani değerleri konu edinir. ABD, bir yandan ABD'nin Kürt Yüksek Komitesi'ne bağlı silahlı terör örgütü olan YPG'ye açık ve örtülü desteğini sürdürürken, diğer yandan da Türkiye'ye sorun çözümü süreçlerinde desteğini bildirir. Diğer bir ifade ile ABD'nin terör listesi ile Türkiye'nin terör listesi çoğu kez birbirleriyle karşıtlık düzleminde buluşur.

Trump'ın İnsan Haklar Anlayışı ve Söyleminin Afrika Sınavı

Trump idaresinin Afrika ile bağları daha çok ekonomik ilişkilerin temini, siyasi istikrarın sağlanması ve sağlık hizmetlerini inşa etme yönünde şekillenir. Bununla birlikte, bu dönemde ABD'nin, kıtanın jeopolitik ve ulusal güvenlik zorlukları için bütüncül bir stratejisinin olduğunu söylemek zor görünüyor. Genelde şunu ifade etmek de mümkündür: Trump Yönetimi'nin Afrika'ya ilgisi oldukça azdır; mevcut yapılanlar da daha çok önceki dönemde icraya sokulan süreçlerin devamı niteliğindedir⁶⁷³.

İnsan hakları bağlamında; Trump Yönetimi, 2019 yılının başlarında diktatöryal idare tarzına sahip Joseph Kabila'nın gücünün gevşetilmesi ve azaltılması süreçlerini destekleyerek Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki demokratik süreç ve mekanizmaların güçlenmesini sağlamıştır. Aynı şekilde idare, Kamerun'daki İç Savaşı sonlandırılmasını desteklemiştir. Sudan'da diktatöryal uygulamaları ile öne çıkan Omar Al-Başir'in devrilmesinin ardından ülkedeki kırılğan demokrasinin güçlendirilmesinde destek ve yardım sağlamıştır⁶⁷⁴.

Öte yandan; Trump Yönetimi, Afrika ülkelerini etkileyen en yüksek profilli kararları aslında genelde Afrika'ya odaklanmayan kararlardır. Çoğu Afrika'daki ülkeler olmak üzere, Müslüman-çoğunluk ülkelerinden seyahat ve mültecilerin yeniden iskanlarının

---

⁶⁷³ Council on Foreign Relations. "Trump's Africa Policy Is Better Than It Looks", <https://www.cfr.org/in-brief/trumps-africa-policy-better-it-looks>. (29.06.2021).

⁶⁷⁴ Council on Foreign Relations. "Trump's Africa Policy Is Better Than It Looks", <https://www.cfr.org/in-brief/trumps-africa-policy-better-it-looks>. (29.06.2021).

sınırlandırılmasına yönelik çabaların asıl kaynağı—öyle görünüyor ki—öncelikle Trump'ın siyasi tabanına verdiği vaatlerdir. Genel olarak, Afrika'nın Amerika Birleşik Devletleri hakkındaki imajı ve görüşü Trump idaresi döneminde oldukça zayıflar; bu durumun Nijerya gibi istisnaları da vardır⁶⁷⁵.

Bunlara ek olarak ABD, Kamerun'daki insan hakları ihlalleri iddiaları üzerine ticaret anlaşmasından Kamerun'u çıkarır. Bunun sebebi olarak da Trump şunu gösterir: Kamerun güvenlik güçleri tarafından "sürekli ve sistematik olarak işlenen uluslararası insan hakları ihlalleri" iddiası. Aynı şekilde, Trump Yönetimi bahse konu insan hakları ihlalleri iddiaları sebebiyle Kamerun'a yapılmakta olan 17 milyon dolarlık güvenlik yardımını ve diğer desteklerini keser. Kongre'deki konuşmasında Trump, Kamerun'un "Afrika Büyüme ve Fırsat Yasası" (*African Growth and Opportunity Act / AGOA*; 2000)⁶⁷⁶'ndan çıkartılma sebebinin ülkenin ordusunun vatandaşlarını uyguladığı işkence ve yargısız infazlar olduğunu ifade eder. Afrika Büyüme ve Fırsat Yasası; Sahra-altı Afrika ülkelerinin ABD ile ticaret bağlarını geliştirmesine yardımcı olan bir yasa olup, ticaretten yararlanmak isteyen ülkelerin iyi bir insan hakları karnesi olması dahil olmak üzere bazı kriterleri karşılaması gerekir⁶⁷⁷.

Bu bağlamda şu noktanın altının çizilmesi yerinde olacaktır: Diğer dönemlerde olduğu gibi, Trump Yönetimi'nde de Afrika ülkeleriyle kurulan ilişkilerde insan hakları kriteri tek gerekli ve yeterli şart olarak belirlenmediği gibi, bu kriterin uygulanması da "seçici" bir şekilde olabilmektedir. ABD ile iyi ilişkiler içinde bulunan ülkelerdeki insan hakları ihlalleri çoğu kez ilişkilerin mahiyetine göre "değerlendirme"ye tabi tutulabilmektedir.

Trump'ın İnsan Haklar Anlayışı ve Söyleminin Asya-Uzak Doğu Sınavı

Trump Yönetimi'nin Asya-Uzak Doğu ülkelerindeki insan hakları hakkında şu hükmü vermek mümkün görünüyor: Bu ülkelerdeki insan hakları ile ilgili hususlara "seçici" bir şekilde

---

⁶⁷⁵ Council on Foreign Relations. "Trump's Africa Policy Is Better Than It Looks", <https://www.cfr.org/in-brief/trumps-africa-policy-better-it-looks>. (29.06.2021).

⁶⁷⁶ AGOA. "'Trump's Africa surprise'", <https://agoa.info/news/article/15565-trump-s-africa-surprise.html>. (31.08.2021).

⁶⁷⁷ CNN. "US removes Cameroon from trade pact over alleged 'persistent' human rights violations", <https://edition.cnn.com/2019/11/01/africa/cameroon-trump-trade-pact/index.html>. (29.06.2021).

yaklaşım sergiler. Bu açıdan Burma'dan Filipinler'e kadar uzan coğrafyalardaki insan hakları sorunlarını büyük ölçüde görmezden gelir⁶⁷⁸. Trump, Asya'ya ilk resmi gezisinde (3-14 Kasım, 2017) Burma'daki Rohingya Müslüman etnik azınlığa karşı askeri kırım hakkında tek bir kelime etmez. Bahse konu kırım, BM tarafından resmi olarak “etnik temizliğin ders kitabı” olarak tanımlanmıştır⁶⁷⁹. Aynı şekilde; daha önce de Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'nin başkenti Hanoi'yi ziyaretinde siyasi söylemlere ve gazetecilere baskı uygulamaya devam eden ülkenin liderlerine hiçbir şey demeden kucaklamakta bir sakınca görmez.

Öte yandan; “açık hava hapishanesi”ne döndürülen Doğu Türkistan'daki insan hakları ihlalleri hakkında konuşmazken, basın özgürlüklerini sert bir şekilde sınırlayan otoriter sistemin başındaki Çin lideri Xi Jinping'i Pekin'de "çok özel bir adam" diyerek över.

Filipinler'in başkenti Manila'da Filipinler'in lideri Rodrigo Duterte ile yapılan toplantıda insan hakları meseleleri hiçbir şekilde masaya getirilmez. Başkan Duterte, kanlı ve yargısız metotlarla uyuşturucu mücadelesi vermesi sebebiyle dünyadan oldukça yoğun kınamalara maruz kalır. Bu mücadelede binlerce insan ya polis baskınlarıyla ya da genellikle polis tarafından belirlendikten sonra kiralık katiller aracılığıyla ortadan kaldırılır. Kurbanların bazılarının çocuk olması durumu daha da dramatikleştirir. Tüm bunlara rağmen Trump, insan hakları ile ilgili bir imada bile bulunmaz.

Trump'ın Asya'da beş ülkeyi kapsayan on iki günlük gezisinde (3-14 Kasım, 2017) öne çıkardığı hususlar onun dış politikada insan hakları düşünce ve söylemlerinin genel resmini ortaya koyacak türdendir: Gezi boyunca, Trump, ticaret, terörizm ve Kuzey Kore'nin nükleer programına odaklanır. Bu süre zarfında dünyanın en acımasız otoriter rejimlerinin ev sahipliği yaptığı bir bölgedeki devam etmekte olan kronik insan hakları ihlalleri hakkında hemen hemen hiçbir şey söylemez. Aslında ana tema daha önce de Orta Doğu'daki liderlerin önünde

---

⁶⁷⁸ The Washington Post. "From Burma to the Philippines, Trump largely ignores human rights on Asia trip", https://www.washingtonpost.com/politics/from-burma-to-the-philippines-trump-largely-ignores-human-rights-on-asia-trip/2017/11/13/27ba576a-c896-11e7-8321-481fd63f174d_story.html. (29.06.2021).

⁶⁷⁹ The Washington Post. "From Burma to the Philippines, Trump largely ignores human rights on Asia trip", https://www.washingtonpost.com/politics/from-burma-to-the-philippines-trump-largely-ignores-human-rights-on-asia-trip/2017/11/13/27ba576a-c896-11e7-8321-481fd63f174d_story.html. (29.06.2021).

gerçekleştirdiği konuşmasında (21 Mayıs, 2017) dile getirdiği türdendi. O konuşmasında Trump, şunu söyler: “Ders vermek için değil, ortaklık teklif etmek için buradayız!”⁶⁸⁰

Trump’ın İnsan Haklar Anlayışı ve Söyleminin Latin Amerika Sınavı

Latin Amerika ülkelerinde Trump Yönetimi’nin insan hakları düşüncesi ve söyleminin sınavı da diğer ülkelerde olduğu gibi bir resim ortaya koyar. Buradaki fark Latin Amerika ülkelerinin ABD’ye coğrafi olarak komşu olmalarıdır. Bu yüzden de Trump ve yönetimi yakın komşularından kendi ülkesine gelecek göçmenleri engellemek üzere yoğunlaşır. Bu çerçevede; Temmuz 2020 tarihi itibarı ile, Başkan Trump ilk döneminde on bir yeni ulusal acil durum deklare etti⁶⁸¹. Trump’ın yönetiminde en tartışmalı acil durum deklarasyonu, ABD ile Meksika arasında yapılacak sınır duvarı için finansman tahsisi talebidir. Acil durum çağrısı için bir gerekçe olarak ABD Kod 10 ve ilgili bölümler 2808 [Savaş ilanında veya ulusal acil durumlarda inşaat yetkisi]’i göstererek, Trump şöyle açıklama yapar: "Güney sınırındaki mevcut durum, temel ulusal güvenlik çıkarlarını tehdit eden ve ulusal acil bir durum yaratan bir sınır güvenliği ve insani kriz durumu oluşturmaktadır"⁶⁸².

Birçok eleştirmen, sınırdaki acil durumun gerçek olup olmadığını sorgularlar ve acil durum ilanının geçerliliği mevcut durumda mahkemeye intikal etmiş durumdadır. Başkanlar, bir tür tehdit hali olarak tanımladıkları benzer durumlarda sık sık, gerçek olsun ya da olmasın, acil durum ilan etmektedirler⁶⁸³.

Öte yandan; ABD’nin genelde, Trump Yönetimi’nin özelde Latin Amerika ile ilişkilerinin genel kodlarını çerçevelemek gerekirse şöyle bir resim ortaya çıkar: 1980’lerin

---

⁶⁸⁰ NBC News. "Trump Tells Muslim Leaders: 'Drive Out' the Terrorists, <https://www.nbcnews.com/storyline/trump-s-first-foreign-trip/trump-speech-muslims-we-are-not-here-lecture-n762631>. (29.06.2021).

⁶⁸¹ Bob Bauer ve Jack Goldsmith, *After Trump - Reconstructing The Presidency*, Lawfare Press, Washington, 2020, s. 325. Mevzuata göre başkanlar, acil durumları ilan etmek için olağanüstü takdir yetkisine sahiptir ve (Ulusal Acil Durumlar Yasasına göre) bir yıllık aralıklarla bu yetkiyi yenileme yetkisine sahiptirler; böylece yetkilerini süresiz olarak uzatabilmektedirler. Ayrıca mahkemeler geleneksel olarak Kongre’nin geniş acil durum gücü yetkilerini onaylarlar.

⁶⁸² Cornell Law School. "10 U.S. Code § 2808 - Construction authority in the event of a declaration of war or national emergency", <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/10/2808>. (29.06.2021).; Bauer ve Goldsmith, a.g.e., s. 326.

⁶⁸³ Bauer ve Goldsmith, a.g.e., s. 326.

sonlarından günümüze kadar uzanan Latin Amerika ile ilgili olarak ABD dış politikası çoğunlukla üç ana sütuna dayanır: Serbest ticaret, demokrasi ve yönetim (yumuşak güç) ve güvenlik. Cumhuriyetçi başkanlardan Demokrat başkanlara uzanan yelpazede bu üç ana başlık—bazı küçük yaklaşım farklılıklarıyla— ele alındı⁶⁸⁴. Buradan hareketle şunu ifade etmek mümkündür: ABD yönetimleri, Trump Yönetimi dahil olmak üzere, Latin Amerika ile ilişkilerinin önem sırası güvenlik, ekonomi ve ticaret ve demokrasi / insan hakları ve yönetim şeklindedir. Trump'ın daha seçim kampanyası esnasındaki ilk vaatlerinin ABD'nin güvenliğini amaçlayan ABD-Meksika sınırına “duvar inşa etme” ekseninde dönmesi bu sıralamayı haklı çıkarır mahiyettedir. İnsan hakları konusu ise, sırası ile güvenlik ve ekonomi-ticaret önceliğine göre “seçici” bir tarzda bahse konu olabilmektedir. İyi ekonomik ve ticaret ilişkileri içinde olunan ülkelerdeki “insan hakları ihlalleri” hakkında inisiyatif almayı düşünmek ve bunu söylemlere dökmek çoğunlukla görülebilen bir durum olmaktan uzak durmaktadır.

Genel Değerlendirme: Analiz, Sentez ve İnşa

Trump, Göreve Başlama Konuşmasında ifade ettiği gibi, insan hakları düşüncesini ideal ve umut ekseninde söylemleştirebilir (2017):

Biz, yeni bir milenyumun doğuşundayız: Uzayın gizemlerini ortaya çıkarmak, dünyayı hastalıktan kurtarmak ve yarının endüstrilerinden ve teknolojilerinden faydalanmak için hazırız. Yeni bir ulusal gurur, ruhlarımızı harekete geçirecek, görüşlerimizi yüceltecek ve bölünmelerimizi iyileştirecektir. Askerlerimizin asla unutamayacağımız eski sözünü hatırlamanın artık zamanı geldi: ‘Siyah, kahverengi ya da beyaz da olsak, hepimiz vatanseverlerin kırmızı kanını akıtıyoruz. Hepimiz, aynı şanlı özgürlüklerin tadını çıkarıyoruz, ve hepimiz aynı büyük Amerikan bayrağını selamlıyoruz. İster Detroit'in çarpık kentleşmesi arasında ya da Nebraska'nın rüzgarlı ovalarında doğan bir çocuk olsun, hepsi aynı gecede aynı gökyüzüne bakıp, kalplerini aynı hayalle doldurup, aynı yüce Yararıcı tarafından yaşam nefesi ile aşılırlar’⁶⁸⁵.

⁶⁸⁴ Erich de la Fuentei, "U.S. Foreign Policy Towards Latin America Under Trump: Beyond Business as Usual", *Developing Ideas*, Liorente & Cuenca (Ed.), Madrid, 2017 (https://ideas.llorenteycuenca.com/wp-content/uploads/sites/5/2017/07/170720_DI_Report_Foreign_Policy_US_LATAM_ENG-1.pdf). (29.06.2021).

⁶⁸⁵ Politico. "Full text: 2017 Donald Trump inauguration speech transcript", <https://www.politico.com/story/2017/01/full-text-donald-trump-inauguration-speech-transcript-233907>. (29.06.2021).

İdeal olarak “dünyayı hastalıktan kurtarmak ve yarının endüstrilerinden ve teknolojilerinden faydalanmak” oldukça yüce bir hedef olarak değerlendirilebilir. Trump Yönetimi’nde bunların pratiğe yansımaları ise—göründüğü kadarı ile—Amerikan istisnacılığı, insan hakları kavramı ve konseptinin pragmatik amaçlar ve konjonktürel koşullar çerçevesinde “seçici” bir tarzda araçsallaştırılması olarak karşımıza çıkmıştır. Öncelenen ve önemsenen ekonomik ve ticari hedefler doğrultusunda temel insan hakları ihlallerinin konu bile edinilmeyip, “(d)ers vermek için değil, ortaklık teklif etmek için buradayız!”⁶⁸⁶ denecek kadar ötelenip, umursanmaması ayrıca not edilmesi gereken bir durumdur.

Aynı şekilde; Trump’ın insan hakları düşüncesi ve söyleminin bir parçası olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir:

Biz, iki basit kurala uyacağız: Amerikan [malı] satın alacağız ve Amerikalıyı işe alacağız. Dünya devletleriyle dostluk ve iyi niyetli ilişkileri arayacağız; ama bunu da, kendi çıkarlarını ön planda tutmanın tüm ulusların hakkı olduğu anlayışıyla yapacağız. Biz, yaşam tarzımızı kimseye empoze etmeye çalışmıyoruz, sadece örnek olarak parlamasına izin vermek istiyoruz. Herkesin takip etmesi için parlayacağız; eski ittifakları sağlamlaştıracağız ve yeni ittifaklar kuracağız. Ve siz de medeni dünyayı radikal İslami terörizme karşı birleştireceksiniz ki; yeryüzünden bunun tamamen kökünü kurutalım⁶⁸⁷.

Yukarıdaki ifadelerde çelişkiler olsa da önemli noktanın “medeni dünyayı radikal İslami terörizme karşı birleştir[erek]...yeryüzünden...tamamen kökünü[n] kurut[ulması]” inşa edilen “öteki” üzerinden kendilerine rol ve misyon biçmeleri durumudur.

Genel olarak; Trump Yönetimi insan hakları kavramını iç politikada ve dış politikada “ayıklayarak” ve “seçmeci” bir tarzda kullanır. İç politikada insan hakları konjonktürel olarak göçmenler, WASP (“Beyaz, Anglo-Sakson, Protestan”) dışında kalanlar, kadınlar, vb.leri için bir “öteleme” mekanizmasına dönebilmektedir. Dış politikada ise iyi ekonomik ve ticari ilişki içinde olunanların ve Amerikan’ın pragmatik çıkarlarıyla uyumlu olanların ülkelerindeki insan hakları ihlalleri ne diskura, ne söyleme, ne de müzakerelere konu olabilecek bir kıymete ulaşamamış görünmektedir.

⁶⁸⁶ NBC News. "Trump Tells Muslim Leaders: 'Drive Out' the Terrorists, <https://www.nbcnews.com/storyline/trump-s-first-foreign-trip/trump-speech-muslims-we-are-not-here-lecture-n762631>. (29.06.2021).

⁶⁸⁷ Politico. "Full text: 2017 Donald Trump inauguration speech transcript", <https://www.politico.com/story/2017/01/full-text-donald-trump-inauguration-speech-transcript-233907>. (29.06.2021).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

İnsan hakları; insanların hiçbir ayırım gözetilmeden sadece insan oluşlarından dolayı eşit, özgür ve onurlu yaşama hakkına sahip olması idealini ifade etmektedir. Bu haklara dayanarak tüm insanlar; ırk, köken, renk, cinsiyet, din, dil, tabiiyet, maddi statü, düşünce, yaş, gibi fark olmaksızın kanun karşısında eşit olarak kabul edilirler. Doğal hukuk ise doğal haklara dayanır. Doğal haklar da sadece ve yalnız insanın varoluşu ile beraber sahip olduğu haklardır. Bu noktada tekrar vurgulanması gereken nokta, hakların sorumluluklarla beraber geldiği ilkesidir.

İnsanın haklarına kavuşması uzun bir yolculuğun ifadesi olup, inişli ve çıkışlı, ileri ve geri—ki; bu hareket ve işleyiş tarzına bu çalışmada sarkaç modeline göre işleyiş adı verildi—sancılı bir sürecin tarihe yansımış şeklidir. Ve bu süreç hâlâ devam eden bir süreçtir. Bu süreci tamamlanmamış bir idealin devam eden iyileştirme arayışları olarak tanımlayabiliriz. İnsan hakları düşüncesi ve söylemini, Amerikan sosyo-kültürel ve sosyo-politik alanları ile uluslararası ilişkiler arenasında aramaya çalışan bu çalışmada, öncelikle kavramsal bir çerçevede konu temellendirmeye çalışılmıştır. Modernizmin ileri formu olan Aydınlanma düşüncesinin doğal hukuk ve haklara dayanan insan hakları anlayışı, Amerikan Kurucu Babaları'nın—en azından ideal ve prensip olarak—yeni inşa sürecindeki devletin politik teorisinde otoritenin dayandığı en esaslı kaynaktır. Süreç içerisinde ortaya konulan bildiriler ve beyannameler bu dayanağa sıklıkla atıfta bulunmuştur.

1776'da kurulan ABD'nin kurucu kavramlarından ve ideallerinden birini oluşturan insan hakları düşüncesi ve anlayışı, Kurucu Babaların söylevlerinde, Bağımsızlık Bildirisi'nde ve özellikle Amerikan Anayasası'nda oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu önem hem iç politikada hem de ABD dış politika sisteminde kullanılan temel unsurlardan biridir. Öte yandan; bu ideal ile reel çoğu zaman birbirleriyle uyum halinde devam etmezler. Sarkacın negatif salınımı bağlamında karşılaşılan insan hakları düşünce ve anlayışını zayıflatan; hatta

kazanımları ve idealleri boşa düşüren durumlar Amerikan tarihinde ve sosyo-politik hayatında daima karşılaşılan hususlardan olagelmıştır. Nitekim, Kurucu Babaların çoğunun tüm bu ideal düşünce ve söylemlere rağmen sayıları yüzleri bulan kölelere sahip olmaları bu durumu teyit eder durumdadır. Aynı şekilde—doğrudan ve/ya dolaylı olarak poligenetik tasavvura yaslanan düşünceleri—başta Afrikalı-Amerikalılar olmak üzere diğer ırklar, yerliler, azınlıklar, vb.lerinin karşılaştıkları olumsuz durumlar, insan hakları sarkacının negatif salınımını hızlandıran ve sarkacın negatif kefedeki kalış süresini uzatan sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Benzer bir şekilde, Kurucu Babaların hiyerarşik varlık dünyasına göre kadınların durumu çok iç açıcı bir noktada değildir. Bu ideal ve teorik çerçeve, Amerikan tarih sahnesinde aynı şekilde vücut bulmamıştır. Kısaca ifade etmek gerekirse, Kurucu Babaların poligenetik ırk anlayışı, onların medeni haklara (yaşam, seçme-seçilme gibi) olan yaklaşımı belirlediği gibi; inandıkları ve savundukları düşünceler etrafında yazılan Bağımsızlık Bildirisi ve ABD Anayasası, ülkenin ve kurucularının kendi içerisinde gösterdiği en büyük çelişkiyi gösterir. Öyle ki; bağımsızlık, demokrasi, özgürlük ve adalet düşünceleriyle kurulan ABD; bu düşünceler etrafında oluşan inancın tamamen tersini ifade eden kölelik kurumunu yüzyıllar boyunca sürdürmeye devam edecektir. Bununla birlikte; her ne kadar poligenetik anlayış sebebiyle gölgede kalsa da, insanın “hakları”nı kategorik olarak öne çıkarmaları ve kurucu metinler arasına katmaları oldukça önemli bir yönelimi de göstermektedir.

Amerikan İç Savaşı, kolektif bilinçteki insan hakları ile ilgili sorunlu alanları tamamen değiştirmeye yönelik bir değişimi ifade etmektedir. Nitekim, köleliğin *de jure* ve *de facto* kaldırılışını getiren bu savaş, kuruluş yıllarına; hatta ondan da öte bilinci inşa eden metinlere kadar geri giden bir anlayışı ve düşünceyi insan hakları lehinde inşa etmeye götüren yolu döşer. Bununla birlikte, sarkacın negatif salınımının ifadesi olarak farklı form, şekil ve kurumlarla (Jim Crow Yasaları, Ku Klux Klan, gibi) insan hakları ihlallerinin varlığını sürdürdüğünü de ifade etmek yerinde olacaktır. Görülüyor ki; kuruluşundan bu yana yüzyılların verdiği bilinçaltı, ABD'nin insan haklarına ilişkin sınavı tam anlamıyla geçmesine engel niteliğindedir.

Her ne kadar, dünya savaşlarının getirdiği sonuçlar insan hakları yönünde olumlu ilerlemelerin oluşmasına olanak sağlasa da, kısa bir süre içerisinde ortaya çıkan Soğuk Savaş

birçok şeyi insan hakları bağlamında negatif yönde değiştirecektir. Şunu ifade etmek yerinde olacaktır: ABD, Soğuk Savaşın başlamasıyla uzun bir süre insan haklarını adeta unuttur hale gelecektir. Nitekim, Soğuk Savaş'ın ortaya çıkmasıyla ABD'de, insan hakları sarkacın negatif salınım yolunda oldukça mesafe alır. Bu yıllarda yönetimin başındaki ABD Başkanlarının çoğu—özellikle Reagan ve yönetimi—mevcut tarihsel konjonktürün etkisiyle insan haklarını gereksiz ve önemsiz bulduklarını ifade edebilmişlerdir. Bu anlayış bir şekilde ilerleyen yıllarda ABD'nin iç ve özellikle de dış politikasında insan hakları pozisyonunu belirlemiştir. Soğuk savaşın kutuplaştırıcı kolektif psikolojisiyle, ABD açısından adeta her şeyin siyah ya da beyaz olduğu bu dönemde, insan hakları—genellikle—sadece söylemsel bir retorik olarak kalır. Bu bağlamda, şu hususun yeniden hatırlanmasında fayda vardır: ABD'deki Afrikalı-Amerikalıların en önemli medeni haklar hareketlerinin doğup, gelişmesi ve kendilerini ifade etmelerininin Soğuk Savaş yıllarının yumuşama dönemine denk gelmesi tesadüf değildir.

İşte bu tarihsel bağlamda şunu ifade etmek mümkündür: İnsan hakları düşüncesi etrafında kalıplanan ABD'nin iç ve dış politika söylemleri, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren daha fazla öne çıkmaya başlar. Süreç içerisinde güvenlik-haklar dengesinin 11 Eylül 2001 ile başlayan süreçte güvenlik eksenine lehine bozulması ve bunun stratejik mottosu “Teröre Karşı Savaş” söylemi ile meşruiyet kazanması farklı bir sürecin ivmelenmesini beraberinde getirmiştir. 11 Eylül Saldırıları ile kelimenin tam manasıyla derinden sarsılan ABD, insan hakları anlayışı bağlamında sarkacın negatif salınımında adeta sürekli kalma emareleri gösterir. Nitekim, bu dönemde insan hakları düşünce ve anlayışı tamamen ABD'nin çıkarına ve menfaatlerine uygun bir şekilde hizmet edecek şekilde kullanılmıştır. İnsan hakları kavramının dahi ABD'ye uygun bir hale getirildiği bu dönemde, şüphesiz kavramın kendisi ve içeriği de bir araçsallıktan öteye gidememiştir. Bu süreç, ABD siyaset ve dış politikasında insan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımalarında sarkacın negatif yönde salınımını hızlandırmıştır. Bu durum, haklar ve özgürlükler anlayışının güvenlik endişeleri ile küresel bir “karartma” olgusuna maruz kalışının ifadesidir. ABD dış politikasında oluşan bu form, etki ve sonuçları ile uluslararası alanda ciddi bir şekilde kendini göstermektedir.

ABD'nin iki ana siyasi yelpazesi olan Demokratlar ve Cumhuriyetçiler bu formun özellikleri, sınırları, açılımları ve pratikleri noktasında —doğal olarak— farklı yaklaşımlara sahiptirler. Bu çalışmada; Demokratların yaklaşımları Obama'nın politika ve söylemleri merkeze alınarak, Cumhuriyetçilerin perspektifi de Trump'ın ifade ve siyasi yaklaşımları esas

alınarak incelenmiştir. Çalışmanın tezi etrafında konuyu özetlemek gerekirse, Amerikan insan hakları düşünce, anlayış ve yansımaları sarkaç modeline göre işlemektedir. Sarkacın negatif salınımı insan haklarında duraklamayı, durmayı, statükoyu devam ettirmeyi; hatta gerilemeyi temsil etmektedir. Sarkacın pozitif salınımı ise, hakların ilerlemesini, ivmelenmesini, ileriye gidişini ve açılımını ifade etmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, ABD Başkanlarının insan hakları anlayışına verdiği önem, gösterdiği tutum ve anlayışa göre dış politikanın şekillendiği “Çok Merkezli” 21. yüzyıl dünyasında, önceki dönemlerde deneyimlenen sarkaç modelin işleyiş tarzından çok da farklı olmadığını görmekteyiz.

Amerikan tecrübesinde genelde, Obama ve Trump yönetimlerinde özelde, insan hakları düşünce, anlayış ve yansımalarının sarkacın pozitif salınım yönünde oluşunun nedenleri arasında şunlar sayılabilir: Modernitenin ve Aydınlanma Dönemi düşüncesinin merkeze yerleştirdiği insan (sadece insan, akıl, burası-ve-şimdi fikri başta olmak üzere) anlayışının yansıması olarak insan hakları; hem ABD’nin kendisini medeniyet çizgisinin “en ileri noktası”na olması iddiasının bir gereği olarak, hem de otoritenin dayanak noktası olan insanı (dolayısıyla haklarını) görmesinin sonucu olarak altının çizilmesi, öne çıkarılması ve üzerinde durulması gerekmektedir. Bu yüzden insan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımaları bağlamında sarkacın pozitif salınımı—yani, hakların kabulü ve ilerletilmesi durumu—tarihsel, medeni ve sosyo-politik bir gereklilik olarak kendini dayatmaktadır.

Benzer bir şekilde; hem-başta-yerel ve ulusal, hem de küresel özgürlük ve güvenlik dengesinin sağlanması, korunması ve devam ettirilmesi açısından insan hakları düşüncesi ve söyleminin ısrarla ve kararlılıkla vurgulanması gerekmektedir. Bu çıkarım özellikle Obama’nın düşünce ve söylemlerinde açıkça ve altı çizilerek açığa vurulmaktadır.

Öte yandan; hiçbir materyal güç sadece ve yalnız maddi güç ve hegemonya formlarıyla egemenliğini sürdüremez. Modern Dünya Sisteminde –şu ân itibarıyla—“Çok Merkezli” dünyanın “en güçlü merkezi” konumundaki bir politik entitenin modern süreçlerin “kutsal” idesi olan insan haklarını yok sayarak varlığını sürdürebilmesi ve diğer entiteler üzerindeki üstünlüğünü perçinleyemez. Bu da insan hakları düşünce, anlayış ve yansımaların pozitif olarak ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır.

Aynı şekilde; insani ve ahlaki olarak da diskur ile pratiğin, söylem ile eylemin bütünlüğü arayışının gereği olarak da sarkacın pozitif platformunun güçlü olması gerektiği noktasıdır. Bu bütünlük arayışı birey ve toplumun diğer alanlardaki etik ve insani varoluş süreçlerini de güçlendirir, pekiştirir.

Genelde Amerikan tecrübesinde, özelde Obama ve Trump yönetimlerinde, insan hakları düşünce, anlayış ve yansımalarının sarkacın negatif salınım sürecinde oluşunun nedenleri arasında şunlar sıralanabilir: Amerikan istisnacılığı fikri. Bu fikir; “seçilmişlik” algısının modern formlardaki elitizm formundaki ifadesidir. Bu istisnacılığa yaslanarak insan hakları düşüncesi ve söylemlerinde geriye kalış, eksiltme veya uluslararası normlara ve ilkelere uyumsuzluk olarak tezahür eder.

Benzer şekilde, eko-politik, ticari ve maddi ilişkilerin insan hakları değer ve ilkelerinden öne geçmesi sorunu. Bu sorun da insan hakları normlarının, ilkelerinin ve değerlerinin “seçici” olarak ve “araçsal” bir şekilde devreye sokulmasını beraberinde getirmektedir. Bu negatif durum hem DP’nin ve özelde Obama’nın, hem de CP’in ve özelde Trump’ın insan hakları düşünce, anlayış ve yansımalarında—özellikle de Trump’ın diskur ve davranışlarında—sıklıkla ortaya çıkan ciddi bir sorundur.

Bu çerçevede otorite sahiplerinin—lütfen başkanlar olarak okuyunuz—kişisel ve/ya kültürel bazlı insan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımaları ile ilgili olarak kendini ele veren bazı bilinçdışı veya bilinç halindeki söylem ve eylemler de—öyle görünüyor ki—sarkacın negatif yöndeki salınımını güçlendirmekte, negatif salınımının uzamasına yol açmaktadır. Bu tavırlara örnek olarak özellikle Trump’ın—ortaya çıktığı kadarı ile—zenofobik, İslamofobik, göçmen karşıtlığı, “öteki”leştirici refleksler, homofobik eğilimleri verilebilir.

Bu bağlamda kadın haklarına yönelik tavır, tutum ve davranışların yansımaları belirli bir anlayış ve bakış açısının yansıması olarak ifade edilebilir. Nitekim, kadınların bedenleri ile ilgili kararları kendilerinin verebilmesi hakkına ilişkin kürtaj olabilmeye hakkı, Obama Yönetimi’nde önemli kararların hayata geçirilmesinde etkin bir rol üstlenmiştir. Buna ek olarak, *Obamacare*’in kapsamı altında doğum kontrol haplarını ödeme zorunluluğunu getirilmesi kadın

hakları bağlamında önemli bir adımı açıkça göstermektedir. Bu adımların atılmasının ardından Trump'ın ABD Başkanı olarak seçilmesi ve kendisinin kadınlara yönelik söylemleri misojinik söylemleri, Başkanlığının ilk aylarında ABD'de protesto ve gösterilerin başlatılmasına neden olmuştur. Trump Yönetimi'nin misojinik söylemlerinin yanı sıra Obama Yönetimi'nin kadın haklarına yönelik gerçekleştirdiği adımlarını zayıflatmaya çalışması, sarkacın negatif yöndeki salınımının güçlenmesine ve negatif salınımının uzamasına neden olduğunu açıkça görülmektedir.

Genelde DP ve CP, özelde de süresini tamamlamış başkanlar olan—sırası ile—Obama ve Trump yönetimlerinde tarihsel zorunluluk, küresel medeniyet birikiminin getirdiği mecburiyet, güvenlik-özgürlük dengesinin dayattığı gereklilik; gerekse vicdani-ahlaki-insanı durumun yüklediği sağ duyu baskısı gibi sebeplerden dolayı—yine sarkaç modeline uygun olarak— idealde, söylemde—bazen de—pratikte pozitif salınım; ama reel hayatta, pratikte— özellikle de “öteki” ile ilişkilerde ve dış politik arenada—negatif salınım halinde olduğu ifade edilebilir. Bu tespitin dayandığı çerçeve, özellikle Trump'ın çoğunlukla duruma-göre aldığı, takındığı ve ifade ettiği tavır, tutum ve söylemleri; onun yoğun ve “radikal” denilebilecek zenofobik, göçmen karşıtı, İslamofobik, misogynik ve homofobik içerikli düşünce ve diskurları göz önünde bulundurulduğunda daha net ve açık bir şekilde ortaya çıkabilecektir.

Bununla birlikte, gerek sosyo-etnik ve kültürel arka planının etkisiyle, gerekse DP'nin 20. yüzyılın ortalarından itibaren sosyal demokrat ve sosyal refah çizgisine kayışının tesiriyle DP'li Obama'nın insan hakları düşünce ve söylemi—göründüğü kadarı ile—CP'li Trump'ın insan hakları düşünce ve söyleminden daha tutarlı, bütüncül, devamlı ve kuşatıcıdır. Şüphesiz, bunda Obama'nın bir Amerikan Rüyasını temsil etmesinin de etkisi vardır. ABD'nin tahrip ettiği itibarı ve insan hakları anlayışını tamir etmeye ve onarmaya söz vermesi, kelimenin tam anlamıyla ‘umut ve değişimi’n sinyallerini vermiştir. Bugün Obama'nın mirasına bakıldığında—tüm eksikliklere, araçsallaştırmalara ve ikincilleştirilmeler rağmen— en olumlu unsurların insan haklarıyla ilgili anlayış ve söylemlerinden oluştuğu rahatlıkla tespit edilebilir. Bu açıdan Obama Yönetimi ile ilgili birkaç husus burada tekrarlanabilir: ABD'nin en önemli sosyal sorunlarından biri olan sağlık sistemini çözmek için adımlar atılması, 11 Eylül ile artan nefret suçlarını engelleme üzere Kongre'de verdiği çabalar, kadınların kürtaj hakkı konusuna yönelik önemli iyileştirilmelerin yapılması, LGBTQ+ topluluğuna verilen destek ile evlilik eşitliği konusu, gibi.

Tezi kısaca çerçevelemek gerekirse, şunlar ifade edilebilir: Amerikan insan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımaları sarkaç modelde varlığını ve işleyişini sürdürmektedir. Bu modelin insan hakları düşüncesi ve söylemi lehinde olan salınımı (pozitif insan hakları) olduğu gibi, haklar açısından aleyhte olan salınımı da (insan haklarında kayıplar, duraklama, statükonun devamı, vb.leri) de mevcuttur. Ve bu sarkaç kuruluş süreçlerinden günümüze kadar inişli-çıkışlı ironik bir dengede varlığını sürdürmektedir.

Tüm bunlar şunu göstermektedir: İnsan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımaları insan var oldukça ve dolayısıyla tarih sahnesi kurulu olarak sürdürükçe tamamlanmaya devam edecek bir süreçtir. Sarkaç modelinde sarkacın pozitif salınımı veya negatif salınımının sebebi de yine bizzat insan faktörüdür. Diğer bir ifade; sarkacın ideal pozitif olana salınması ile reel negatif olana salınması ardındaki ana ve belirleyen aktör iyi ve kötü taraflarıyla insan/lık gerçeğidir. Ve bu gerçeklik bu iki tezat yelpazede buldukça ironik bir şekilde sürgit “tamamlanma” süreci içinde olacaktır.

5.2. Öneriler

ABD tecrübesinde, insan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımaları genel olarak insanlık için bir turnusol kağıdı mesabesinde. İnsanlık değerleri ve hakları ile ilgili teori ile pratik, söylem ile eylem, ideal ile reel arasındaki kopuklukların sarkacın pozitif salınımı yönünde sürekli iyileştirmeler ile giderilmesi beklenir.

Haklar ile ilgili negatif yönelimler, salınımlar veya geriye gidişler “kelebek kanadı” etkisi örneğinde olduğu gibi, yakın ve uzak vadede çok büyük ve yıkıcı sonuçlar ve durumlar ortaya çıkarabilmektedir. Bu yüzden insan hakları ile ilgili çabaları, gayretleri ve mücadeleleri olabildiğince desteklemek, içinde var olmak; bu yöndeki araştırma, inceleme, akademik çalışmaları, vb. ilmi ve bilimsel metotlarla geliştirmek, güçlendirmek ve devam ettirmek gerekir.

Sarkaç daima ve tamamen negatif salınıma (insan hakları bağlamında gerileme, durma, statükoyu devam ettirme, gibi) açıktır ve müsaittir. İnsanlığın haklar ve özgürlükler alanındaki

kazanımları ve ilerleme çizgisindeki durumu her zaman sarkacın negatif salınımına uygun olarak geriye gitmeye ve kaybolmaya elverişlidir. Bu yüzden—Obama ve Trump yönetimlerinin insan hakları ile ilgili negatif salınımdaki düşünce ve uygulamalarını da göz önünde bulundurarak—haklar ve özgürlükler ile ilgili olarak daha iyi ve daha ileri olanın takipçisi olmak savaşlardan yorgun “küresel köy”ün sakinleri açısından bir zorunluluk olsa gerektir.

Haklar ve özgürlükler bir bütündür. Bu bütünlüğün parçalanması, insan hakları düşüncesi, anlayışı ve yansımaları açısından sarkacın negatif salınım yönünde oluşuna işaret etmektedir. Bu yüzden haklar ve özgürlüklerin tümleşik olarak geliştirilmesi yolundaki çabaları desteklemek yerinde olacaktır.

Ufuk ve gelecek çizgisi olarak da şunları ifade etmek yerinde olacaktır: Bu mütevazı çalışma; Türkiye’de Amerikan tecrübesi bağlamında insan hakları düşüncesi, anlayış ve yansımalarını ele alan ilk tez olması sebebiyle—eksikleriyle beraber—alandaki bundan sonraki çalışmalara bir yol gösterici deniz feneri olması ümidini barındırmaktadır. Konunun ve boyutunun önemi yapılacak olan alandaki diğer çalışmalar ile daha da öne çıkabilecektir.

KAYNAKÇA

- ALTERMAN, Eric (2004). *When Presidents Lie - A History Of Official Deception and Its Consequences*, Viking Penguin, New York.
- APPLEBAUM, Anne (2018). "Putin and His Orchestrated Chaos Machine", *Fight for Liberty - Defending Democracy In The Age Of Trump*, M. Lasswell (Ed.), Public Affairs, New York.
- ATATÜRE, Süha (2017). *Amerika Birleşik Devletleri'nin Siyasi Yapısı - Onüç Koloniden Küresel Güç Amerika*, Beta Yayınları, İstanbul.
- AZNAR, José María (2018). "International Linchpins of Stability", *Fight for Liberty - Defending Democracy In The Age Of Trump*, M. Lasswell (Ed.), Public Affairs, New York.
- BARNES, Catherine A. (1983). *Journey from Jim Crow: The Desegregation of Southern Transit*, Columbia University Press, New York.
- BAUER, Bob ve GOLDSMITH, Jack (2020). *After Trump - Reconstructing The Presidency*, Lawfare Press, Washington.
- BEITZ, Charles R. (2009). *The Idea Of Human Rights*, Oxford University Press, New York.
- BERNSTEIN, R.B. (2009). *The Founding Fathers - Reconsidered*, Oxford University Press, New York.
- BLUMROSEN, Alfred W. ve BLUMROSEN, Ruth G. (2005). *Slave Nation - How Slavery United the Colonies & Sparked the American Revolution*, Sourcebooks, Illinois.
- BOSE, Meena (2019). "Appraising the Foreign Policy Legacy of the Obama Presidency", *Looking Back on President Barack Obama's Legacy: Hope and Change*, W. C. Rich (Ed.), Palgrave Macmillian, Cham.
- BOUCHER, David (2009). *The Limits Of Ethics In International Relations - Natural Law, Natural Rights, and Human Rights In Transition*, Oxford Press, New York.
- BRZEZINSKI, Zbigniew (2010). "From Hope to Audacity: Appraising Obama's Foreign Policy", *Foreign Affairs*, Vol. 89, No. 1, ss. 28-30.
- CAREY, Sabine C., GIBNEY, Mark ve POE, Steven C. (2010). *The Politics Of Human Rights - The Quest For Dignity*, Cambridge University Press, New York.
- CLAPHAM, Andrew (2015). *Human Rights - A Very Short Introduction*, (Second Edition), Oxford University Press, Oxford.
- COHEN, Lester H. (1978). "The American Revolution and Natural Law Theory", Vol. 39, No. 3, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, ss. 491-502.

- COHEN, Susan A. (2008). "Abortion and Women of Color: The Bigger Picture", *Guttmacher Policy Review*, Vol. 1, No. 3, ss. 2-12.
- COLE, Stephanie ve RING, Natalie J. (Ed.) (2012). *The Folly of Jim Crow: Rethinking the Segregated South*, Texas A&M University Press, Texas.
- CORSI, Jerome R. (2008). *The Obama Nation - Leftist Politics and The Cult Of Personality*, Threshold Editions, New York.
- CUNNINGHAM, Klansville David (2013). *USA: The Rise and Fall of the Civil Rights-Era Ku Klux Klan*, Oxford.
- D'ANTONIO, Michael (2015). *Never Enough - Donald Trump and The Pursuit Of Success*, St. Martin's Press, New York, 2015.
- DATTA, Monti Narayan (2014). *Anti-Americanism and the Rise of World Opinion - Consequences for the US National Interest*, Cambridge University Press, New York.
- DONNELLY, Jack (2000). "An Overview", *Human Rights and Comparative Foreign Policy*, David P. Forsythe (Ed.), United Nations University Press, New York.
- DONNELLY, Jack (2004). "International Human Rights: Unintended Consequences of the War On Terrorism", *Wars On Terrorism and Iraq - Human Rights, Unilateralism, and U.S. Foreign Policy*, T.G. Weiss, M. E. Crahan ve J. Goering (Ed.), Routledge, New York.
- DONNELLY, Jack (2013). *Human Rights - In Theory and Practice*, (Third Edition), Cornell University Press, New York.
- DUECK, Colin (2014). *The Obama Doctrine - American Grand Strategy Today*, Oxford University Press, New York.
- DUNN, David Hastings (2009). "Transatlantic Relations and US Foreign Policy", *New Directions In US Foreign Policy*, I. Parmar; L.B. Miller; M. Ledwidge (Ed.), Routledge, New York.
- EITELMANN, Matthias ve SHNEIDER, Ulrike (2020). "From Fake News to Tremendous Success: Introduction", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider ve M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London.
- ETZIONI, Amitai (2011). "Obama's Implicit Human Rights Doctrine", *Human Rights Review*, Vol. 12, No. 1, ss. 93-107.
- FALK, Richard (2004). "Human rights and global civil society: on the law of unintended effects", *Fighting For Human Rights*, P. Gready (Ed.), Routledge, New York.
- FALK, Richard (2009). *Achieving Human Rights*, Routledge, New York.

- FLEMING, Walter J. (Ed.) (1905). *Ku Klux Klan: Its Origins, Growth and Disbandment*, Neale Publishing, WA.
- FORSYTHE, David P. (1988). *Human Rights and U.S. Foreign Policy: Congress Reconsidered*, University Press Of Florida, Gainesville.
- FORSYTHE, David P. (2000). "US Foreign Policy and Human Rights: The Price of Principles After the Cold War", *Human Rights and Comparative Foreign Policy*, David P. Forsythe (Ed.), United Nations University Press, New York.
- FORSYTHE, David P. (2004). "U.S. Foreign Policy and Human Rights in an Era of Insecurity: The Bush Administration and Human Rights After September 11", *Wars On Terrorism and Iraq - Human Rights, Unilateralism, and U.S. Foreign Policy*, T.G. Weiss, M. E. Crahan ve J. Goering (Ed.), Routledge, New York.
- FORSYTHE, David P. (2006). *Human Rights In International Relations*, (Second Edition), Cambridge University Press, New York.
- FREEMAN, Michael (2005). "Order, Rights and Threats: Terrorism and Global Justice", *Human Rights In The 'War On Terror'*, R. A. Wilson (Ed.), Cambridge University Press, New York.
- FREMON, David (2000). *The Jim Crow Laws and Racism in American History*, Enslow Pub Inc., New Jersey.
- FROST, Mervyn (2003). *Constituting Human Rights - Global Civil Society and The Society Of Democratic States*, Routledge, New York.
- FRUM, David (2018). *Trumpocracy - The Corruption Of American Republic*, HarperCollins, New York.
- FUENTEI, Erich de la (2017). "U.S. Foreign Policy Towards Latin America Under Trump: Beyond Business as Usual", *Developing Ideas*, Liorente & Cuenca (Ed.), Madrid.
- GALLI, M. Callari (2008). "Human Rights and the Anthropological Perspectives on the Dynamics of Cultural Differences", *The Tension Between Group Rights and Human Rights - A Multidisciplinary Approach*, K. D. Feyter; G. Pavlakos (Ed.), Hart Publishing, Oregon.
- GELLER, Pamela ve SPENCER, Robert (2010). *The Post-American Presidency - The Obama Administration's War on America*, Threshold Editions, New York.
- GREADY, Paul (2004). "Introduction", *Fighting For Human Rights*, P. Gready (Ed.), Routledge, New York.

- GROSSMANN, Matt ve HOPKINS, David A. (2015). "Ideological Republicans and Group Interest Democrats: The Asymmetry of American Party Politics", *American Political Science Association*, Vol. 13, No. 1, ss. 199-139.
- HAUCK, Jan David ve MITSUHARA Teruko Vida (2020). "Sorry Not Sorry: Political Apology in the Age of Trump", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider; M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London.
- HAYWARD, Steven F. (2012). *The Politically Incorrect Guide to The Presidents - From Wilson to Obama*, Regnery Publishing, Washington.
- HEGARTY, Angela ve LEONARD, Siobhan (Ed.) (1999). *A Human Rights: An Agenda For The 21st Century*, Cavendish Publishing Limited, London.
- HERBERT, Jon, McCrisken, Trevor ve WROE, Andrew (2019). *The Ordinary Presidency Of Donald J. Trump*, Palgrave Macmillan, Cham.
- HERTEL, Shareen ve LIBAL, Kathryn (2011). "Paradoxes and Possibilities: Domestic Human Rights Policy in Context", *Human Rights In The United States - Beyond Exceptionalism*, S. Hertel; K. Libal (Ed.), Cambridge University Press, New York.
- HOOKS, Gregory ve MOSHER, Clayton (2005). "Outrages Against Personal Dignity: Rationalizing Abuse and Torture in the War on Terror", *Social Forces*, Vol. 83, No. 4, ss. 1628-29.
- HURST, Steven (2009). "Parties, Partisanship and US Foreign Policy: The Growing Divide", *New Directions In US Foreign Policy*, I. Parmar; L.B. Miller; M. Ledwidge (Ed.), Routledge, New York.
- HYBEL, Alex Roberto ve HARNAL, Aditya (2014). "Intuition, Rationality, Mindsets, and Foreign Policy Decision-Making Models", *US Foreign Policy Decision-Making from Kennedy to Obama - Responces to International Challenges*, Palgrave Macmillan, New York.
- IFE, Jim (2009). *Human Rights From Below - Achieving Rights Through Community Development*, Cambridge University Press, New York.
- IGNATIEFF, Michael (2000). *The Tanner Lectures On Human Values*, Princeton University.
- IGNATIEFF, Michael (2005). "Introduction: American Exceptionalism and Human Rights", *American Exceptionalism and Human Rights*, M. Ignatieff (Ed.), Princeton University Press, New Jersey.
- ISRAEL, Jonathan I. (2011). *Democratic Enlightenment - Philosophy, Revolution, and Human Rights 1750-1790*, Oxford University Press, New York.

- KADRAGIC, Alma (2006). *Globalization and Human Rights*, Chelsea House Publishers, Philadelphia.
- KAHN, Paul W. (2005). "American Exceptionalism, Popular Sovereignty, and the Rule of Law", *American Exceptionalism and Human Rights*, M. Ignatieff (Ed.), Princeton University Press, New Jersey.
- KEEL, Terence D. (2013). "Religion, Polygenism and the Early Science of Human Origins", *History of the Human Sciences*, Vol. 26, No. 2, ss. 3–32.
- KLEIN, Naomi (2017). *No Is Not Enough - Resisting Trump's Shock Politics and Winning The World We Need*, Haymarket Books, Chicago.
- KOH, Harold Hongju (2005). "America's Jekyll-and-Hyde Exceptionalism", *American Exceptionalism and Human Rights*, M. Ignatieff (Ed.), Princeton University Press, New Jersey.
- KOTH, Anthony (2020). "Either We WIN This Election, or We Are Going to LOSE this Country!: Trump's Warlike Competition Metaphor", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider; M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London.
- KRANISH, Michael ve FISHER, Marc (2016). *Trump Revealed - An American Journey Of Ambition, Ego, Money, and Power*, Scribner, New York.
- KRIEG, Andreas (2016). "Externalizing the burden of war: the Obama Doctrine and US foreign policy in the Middle East", *International Affairs*, Vol. 92, No. 1, ss. 97-113.
- LIGHTENBERG, Judith (2004). "Pre-emption and Exceptionalism in U.S. Foreign Policy: Precedent and Example in the International Arena", *Wars On Terrorism and Iraq - Human Rights, Unilateralism, and U.S. Foreign Policy*, T.G. Weiss, M. E. Crahan ve J. Goering (Ed.), Routledge, New York.
- LIPSET, Seymour Martin (1979). *The First New Nation: The United States in Historical and Comparative Perspective*, W. W. Norton & Company, Inc., New York.
- LOFGREN, Mike (2012). *The Party Is Over - How Republicans Went Crazy, Democrats Became Useless, and the Middle Class Got Shafed*, Penguin Group, New York.
- MADIGAN, Janet Holl (2007). *Truth, Politics, and Universal Human Rights*, Palgrave Macmillan, New York.
- MAGNARELLA, Paul J. (2004). "The Consequences of the War Crime Tribunals and an International Criminal Court for Human Rights in Transition Societies", *Human Rights and Societies In Transition: Causes, Consequences, Responses*, S. Horowitz; A. Schnabel (Ed.), United Nation University Press, New York.

- MARTIN, Francisco Forrest, SCHNABLY, S.J., WILSON, R.J., SIMON, J.S. ve TUSHNET, M.V. (2006). *International Human Rights & Humanitarian Law*, Cambridge University Press, New York.
- MATUZ, Roger, HARRIS, Bill ve CRAUGHWELL, Thomas J. (Ed.) (2017). *The Presidents Fact Book - The Achievements, Campaigns, Events, Triumphs, Tragedies and Legacies Of Every President*, Black Dog & Leventhal Publishers, New York.
- MEISTER, Robert (2010). *After Evil - A Politics Of Human Rights*, Columbia University Press, New York.
- MERTUS, Julie A. (2004). *Bait and Switch - Human Rights and U.S. Foreign Policy*, Routledge, New York.
- MERTUS, Julie (2011). "LGBT Rights as Human Rights in the United States: Opportunities Lost", *Human Rights In The United States - Beyond Exceptionalism*, S. Hertel; K. Libal (Ed.), Cambridge University Press, New York.
- MILLER, Greg (2018). *The Apprentice - Trump, Russia and The Subversion Of American Democracy*, Custom House - HarperCollins, New York.
- MORAVCSIK, Andrew (2005). "The Paradox of U.S. Human Rights Policy", *American Exceptionalism and Human Rights*, M. Ignatieff (Ed.), Princeton University Press, New Jersey.
- MORELLI, Caitlin (2015). "Women's Issues in the Obama Era: Expanding Equality and Social Opportunity Under the Obama Administration." *Inquiries Journal/Student Pulse*, Vol. 7, No. 2, Retrieved from <http://www.inquiriesjournal.com/a?id=992>.
- NASH, Kate (2009). *The Cultural Politics of Human Rights - Comparing the US and UK*, Cambridge University Press, New York.
- NOEL, Hans (2016). "Ideological Factions in the Republican and Democratic Parties", *AAPSS*, 667, ss. 166-188.
- NOLAN, Peter (2008). *Capitalism and Freedom: The Contradictory Character of Globalisation*, Anthem Press, New York.
- NORTON, Mary Beth, KATZMAN, David M., BLIGHT, David W., CHUDACOFF, Howard P., LOGEVALL, Fredrik, BAILEY, Beth ve diğerleri (2005). *A People & A Nation - A History Of United States - Volume Two: Since 1865*, (Seventh Edition), Houghton Mifflin, Boston.
- OBAMA, Barack (2020). *A Promised Land*, Penguin Random House LLC, New York.

- OSGOOD, Kenneth ve WHITE, Derrick E. (2014). "The Paradox of Success: Civil Rights and the Presidency in a New Era", *Winning While Losing - Civil Rights, the Conservative Movement, and the Presidency from Nixon to Obama*, K. Osgood; E. Derrick (Ed.), University Press Of Florida, Gainesville.
- PACELLE, J.R. ve RICHARD L. (2014). "Rebuilding Institutions and Redefining Issues: The Reagan Justice Department and the Reconstruction of Civil Rights", *Winning While Losing - Civil Rights, the Conservative Movement, and the Presidency from Nixon to Obama*, K. Osgood; E. Derrick (Ed.), University Press Of Florida, Gainesville.
- PAREKH, Serena (2008). *Hannah Arendt and The Challenge Of Modernity - A Phenomenology Of Human Rights*, Routledge, New York.
- PECK, James (2010). *Ideal Illusions - How The U.S. Government Co-opted Human Rights*, Metropolitan Books, New York.
- PEEL, Dan (Ed.) (2019). *All About History of The Founding Fathers*, (Second Edition), Future PLC, Bournemouth.
- PERRY, Michael J. (1998). *The Idea Of Human Rights - Four Inquires*, Oxford University Press, New York.
- POWASKI, R.E. (2019). "Barack Obama, the Idealistic Realist, 2009–2017, Part I: The Middle East and East Asia", *Ideals, Interests, and U.S. Foreign Policy from George H. W. Bush to Donald Trump*, Palgrave Macmillan, New York.
- PRIMUS, Richard A. (2004). *The American Language Of Rights*, Q. Skinner; L. Daston; J. Tully (Ed.), Cambridge University Press, Cambridge.
- PURDUM, Todd S. (2014). *An Idea Whose Time Has Come: Two Presidents, Two Parties, and the Battle for the Civil Rights Act of 1964*, Henry Holt and Company, New York.
- RICH, Wilbur C. (2019). "Conclusion: Who Was President Barack Obama?", *Looking Back on President Barack Obama's Legacy: Hope and Change*, W. C. Rich (Ed.), Palgrave Macmillan, Cham.
- RICH, Wilbur C. (2019). "Introduction: Barack Obama and the Transformational Impulse", *Looking Back on President Barack Obama's Legacy: Hope and Change*, W. C. Rich (Ed.), Palgrave Macmillan, Cham.
- RIEFFER, Barbara Ann J. ve FORSYTHE, David P. (2004). "Democratic Transitions and Foreign Policy: The United States", *Human Rights and Societies In Transition: Causes, Consequences, Responses*, S. Horowitz; A. Schnabel (Ed.), United Nation University Press, New York.

- ROTH, Kenneth (2010). "Empty Promises? Obama's Hesitant Embrace of Human Rights", *Foreign Affairs*, Vol. 89, No. 2, ss. 10-17.
- RYAN, April (2015). *The Presidency In Black and White - My Up-Close View Of Four Presidents and Race In America*, Rowman & Littlefield, Maryland.
- RUBIN, Gabriel (2020). *Presidential Rhetoric on Terrorism under Bush, Obama and Trump - Inflating and Calibrating the Threat after 9/11*, Palgrave Macmillian, Cham.
- SANGER, David E. (2012). *Confront and Conceal - Obama's Secret Wars and Surprising Use of American Power*, Crown Publishers, New York.
- SCHNEIDER, Ulrike ve McCLURE, Kristene K. (2020). "I'm Doing Great with the Hispanics. Nobody Knows It: The Distancing Effect of Donald Trump's the-Plurals", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider; M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London.
- SCHUBERT, Christoph (2020). "Donald Trump's "Fake News" Agenda: A Pragmatic Account of Rhetorical Delegitimization", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider; M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London.
- SHATTUCK, John (2003). *Freedom On Fire - Human Rights Wars & America's Response*, Harvard University Press, Massachusetts.
- SMITH, Robert A. (2014). "Types of mankind: polygenism and scientific racism in the nineteenth century United States scientific community", basılmamış YL / MA tezi, *Electronic Thesis Collection*. 105.
- STARK, Barbara (2018). "Mr. Trump's Contribution To Women's Human Rights", *ILSA Journal of International & Comparative Law*, Vol. 24, No. 2, ss. 317-343.
- STEPHENS, Bret (2018). "Interests Versus Values", *Fight for Liberty - Defending Democracy In The Age Of Trump*, M. Lasswell (Ed.), Public Affairs, New York.
- SOUTER, Gerry ve SOUTER, Janet (2015). *Founding Of The United States*, (Second Edition), Imagine Publishing, Bournemouth.
- SØNDERGAARD, Rasmus Sinding (2015). "Bill Clinton's 'Democratic Enlargement' and the Securitisation of Democracy Promotion", *Diplomacy & Statecraft*, Vol. 26, No. 3, ss. 534-551.
- TRUMP, Donald J. ve MCLVER, Meredith (2007). *Trump 101 - The Way to Success*, John Wiley & Sons, New Jersey.
- TULLY, James (2007). *An Approach to Political Philosophy: Locke in Contexts*, Cambridge University Press, New York.

- TYRKKÖ, Jukka ve FRISK, Irina (2020). "Crooked Hillary, Lyin' Ted, and Failing New York Times: Nicknames in Donald Trump's Tweets", *Linguistic Inquiries Into Donald Trump's Language - From 'Fake News' to 'Tremendous Success'*, U. Schneider; M. Eitelmann (Ed.), Bloomsbury Academic, London.
- VAN der VEN, Johannes A., DREYER, Jaco S ve PIETERSE, Hendrik J.C. (2004). *Is There A God Of Human Rights?*, (M. Manley, Trans.), Koninklijke Brill NV, Leiden.
- WADE, Wyn Craig (1988). *The Fiery Cross: The Ku Klux Klan in America*, Oxford University Press.
- WEISS, Thomas G.; CRAHAN, Margaret E., GOERING, John (2004). "The Serendipity of War, Human Rights, and Sovereignty: The Case of the United States", *Wars On Terrorism and Iraq - Human Rights, Unilateralism, and U.S. Foreign Policy*, T.G. Weiss, M. E. Crahan ve J. Goering (Ed.), Routledge, New York.
- WALLACH, John R. (2005). "Human Rights as an Ethics of Power", *Human Rights In The 'War On Terror'*, R. A. Wilson (Ed.), Cambridge University Press, New York.
- WELLER, Paul (2007). "'Human Rights', 'Religion' and the 'Secular': Variant Configurations of Religion(s), State(s) and Society(ies)", *Does God Believe In Human Rights?*, N. Ghanea, A. Stephens, R. Walden (Ed.), Koninklijke Brill NV, Leiden.
- WESTLAKE, Hannah (Ed.) (2018). *History Of The United States*, (Third Edition), Future Publishing Limited, Bournemouth.
- WOLFF, Michael (2018). *Fire and Fury - Inside The Trump White House*, Little Brown, London.
- WOLFLEY, Jeanette (1991). "Jim Crow, Indian Style: The Disenfranchisement of Native Americans", *Indian Law Review*, Vol. 16, No. 1, ss. 167–202.
- WOODWARD, Bob (2018). *Fear - Trump In The White House*, Simon & Schutter, New York.

WEB KAYNAKLARI

- ABC News. "A look at Trump's economic legacy", <https://abcnews.go.com/Business/trumps-economic-legacy/story?id=74760051>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.
- ADA. "What is the Americans with Disabilities Act (ADA)?", <https://adata.org/learn-about-ada>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.
- ADL. "Black Lives Matter: From Hashtag to Movement", <https://www.adl.org/education/educator-resources/lesson-plans/black-lives-matter-from-hashtag-to-movement>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.
- ACLU. "Guantánamo Bay Detention Camp", <https://www.aclu.org/issues/national-security/detention/guantanamo-bay-detention-camp>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.
- ACLU. "Interested Persons Memo: Section-by-section Analysis of Justice Department Draft "Domestic Security Enhancement Act of 2003," also known as "Patriot Act II"", <https://www.aclu.org/other/interested-persons-memo-section-section-analysis-justice-department-draft-domestic-security>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.
- ACLU Washington. "Timeline of the Muslim Ban", <https://www.aclu-wa.org/pages/timeline-muslim-ban>. Erişim tarihi 27 Temmuz 2021.
- AGOA. "'Trump's Africa surprise'", <https://agoa.info/news/article/15565-trump-s-africa-surprise.html>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.
- American Battlefield Trust. "A Brief Overview of the American Civil War", <https://www.battlefields.org/learn/articles/brief-overview-american-civil-war>. Erişim tarihi 16 Mart 2021.
- American Historical Association. "Lynch Law and Segregation", <https://www.historians.org/teaching-and-learning/teaching-resources-for-historians/teaching-and-learning-in-the-digital-age/the-history-of-the-americas/web-modules-for-teaching-american-history/web-modules-for-the-second-semester/lynch-law-and-segregation>. Erişim tarihi 18 Mayıs 2021.
- American History USA. "Redeemers", <https://www.americanhistoryusa.com/topic/redeemers/>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.
- American Rhetoric. "Franklin Delano Roosevelt - The Four Freedoms", <https://www.americanrhetoric.com/speeches/fdrthefourfreedoms.htm>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Australian Human Rights Commission. "Human Rights Explained", <https://humanrights.gov.au/our-work/education/human-rights-explained-fact-sheet-5the-international-bill-rights>. Erişim tarihi 23 Mayıs 2021.

Australian Institute of Family Studies. "LGBTIQA+ communities", <https://aifs.gov.au/cfca/publications/lgbtiq-communities>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.

Ballotpedia. "Democratic Party", https://ballotpedia.org/Democratic_Party. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Ballotpedia. "Literacy as a requirement for voting", https://ballotpedia.org/Literacy_as_a_requirement_for_voting. Erişim tarihi 30 Mayıs 2021.

Ballotpedia. "Republican Party", https://ballotpedia.org/Republican_Party. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

BBC News. "Indian PM Narendra Modi meets Obama at White House", <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-29406179>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.

BBC News. "Khalid Sheikh Mohammad: Trial date set for 'architect of 9/11'", <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-49532731>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

BBC News. "Trump Nobel Peace Prize nomination - what you need to know", <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-54092960>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.

Bill Of Rights Institute. "Declaration of Independence (1776)", <https://billofrightsinstitute.org/primary-sources/declaration-of-independence>. Erişim tarihi 11 Temmuz 2021.

Biography. "Founding Fathers", <https://www.biography.com/people/groups/founding-fathers>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Black Lives Matter. https://blacklivesmatter.com/?__cf_chl_jschl_tk__=579bb1ee5-iGXMgKChAdBVm...-SlhnB9Ig6cACqYsvw4VtcqruMjW0yzaIi42vF32s. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

Boundless US History. "Founding a Nation - We the People", <https://courses.lumenlearning.com/boundless-ushistory/chapter/we-the-people/>. Erişim tarihi 10 Temmuz 2021.

Boundless US History. "The American Revolution: 1775–1783 - The Second Continental Congress", <https://courses.lumenlearning.com/boundless-ushistory/chapter/the-second-continental-congress/>. Erişim tarihi 16 Temmuz 2021.

Boundless US History. "The George H.W. Bush Administration", <https://courses.lumenlearning.com/boundless-ushistory/chapter/the-george-h-w-bush-administration/>. Erişim tarihi 14 Temmuz 2021.

Britannica. "American Civil War", <https://www.britannica.com/event/American-Civil-War>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "Andrew Jackson", <https://www.britannica.com/biography/Andrew-Jackson>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "Constructivism - international relations", <https://www.britannica.com/topic/constructivism-international-relations>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "Democratic Party", <https://www.britannica.com/topic/Democratic-Party>. Erişim tarihi 10 Haziran 2021.

Britannica. "Donald Trump", <https://www.britannica.com/biography/Donald-Trump#ref332843>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.

Britannica. "Don't Ask, Don't Tell", <https://www.britannica.com/event/Dont-Ask-Dont-Tell>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "Founding Fathers - Failure", <https://www.britannica.com/topic/Founding-Fathers/The-achievement#ref261049>. Erişim tarihi 10 Temmuz 2021.

Britannica. "Human Rights - Fraternité: solidarity or group rights", <https://www.britannica.com/topic/human-rights/Liberte-civil-and-political-rights#ref219329>. Erişim tarihi 11 Mayıs 2021.

Britannica. "International Court of Justice", <https://www.britannica.com/topic/International-Court-of-Justice>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "Jim Crow law", <https://www.britannica.com/event/Jim-Crow-law>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "Ku Klux Klan", <https://www.britannica.com/topic/Ku-Klux-Klan>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "Millet", <https://www.britannica.com/topic/millet-religious-group>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "Obergefell v. Hodges", <https://www.britannica.com/event/Obergefell-v-Hodges>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.

Britannica. "Polygenism", <https://www.britannica.com/science/polygenism>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "United Nations", <https://www.britannica.com/topic/United-Nations>. Erişim tarihi 14 Mayıs 2021.

Britannica. "United States presidential election of 2000", <https://www.britannica.com/event/United-States-presidential-election-of-2000>. Erişim tarihi 14 Haziran 2021.

Britannica. "Planned Parenthood", <https://www.britannica.com/topic/Planned-Parenthood-organization>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "Republican Party", <https://www.britannica.com/topic/Republican-Party>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "Reconstruction", <https://www.britannica.com/event/Reconstruction-United-States-history>. Erişim tarihi 14 Mayıs 2021.

Britannica. "The Founding Fathers and Slavery", <https://www.britannica.com/topic/The-Founding-Fathers-and-Slavery-1269536>. Erişim tarihi 14 Temmuz 2021.

Britannica. "Thomas Jefferson - Slavery and Racism", <https://www.britannica.com/biography/Thomas-Jefferson/Slavery-and-racism>. Erişim tarihi 10 Temmuz 2021.

Britannica. "United States", <https://www.britannica.com/place/United-States>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Britannica. "Voting Rights Act", <https://www.britannica.com/event/Voting-Rights-Act>. Erişim tarihi 28 Mayıs 2021.

Britannica. "Women's Suffrage - The United States", <https://www.britannica.com/topic/woman-suffrage/The-United-States>. Erişim tarihi 8 Temmuz 2021.

Brookings. "Why Gay Rights May Be President Obama's Biggest Legacy", <https://www.brookings.edu/opinions/why-gay-rights-may-be-president-obamas-biggest-legacy/>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

Cal Matters. "Broad support for Black Lives Matter shows a new generation of race consciousness has arrived", <https://calmatters.org/commentary/my-turn/2020/07/broad-support-for-black-lives-matter-shows-a-new-generation-of-race-consciousness-has-arrived/>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.

CBS News. "Donald Trump: Hillary Clinton blamed me for Charleston shooting", <https://www.cbsnews.com/news/donald-trump-hillary-clinton-blamed-me-for-charleston-shooting/>. Erişim tarihi 27 Temmuz 2021.

- Center for American Progress. "Congress Must Adopt Changes to the Guantanamo Provisions of the 2016 National Defense Authorization Act", <https://www.americanprogress.org/issues/security/news/2015/11/03/124908/congress-must-adopt-changes-to-the-guantanamo-provisions-of-the-2016-national-defense-authorization-act/>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- Center for American Progress. "The Equal Rights Amendment: What You Need To Know", <https://www.americanprogress.org/issues/women/reports/2020/01/29/479917/equal-rights-amendment-need-know/>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- Centre for Constitutional Studies. "Positive and Negative Rights", <https://www.constitutionalstudies.ca/2019/07/positive-and-negative-rights/>. Erişim tarihi 11 Mayıs 2021.
- CNN. "US removes Cameroon from trade pact over alleged 'persistent' human rights violations", <https://edition.cnn.com/2019/11/01/africa/cameroon-trump-trade-pact/index.html>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.
- CNN Politics. "Donald Trump: Hillary Clinton 'got schlonged' in 2008", <https://edition.cnn.com/2015/12/21/politics/donald-trump-hillary-clinton-disgusting/index.html>. Erişim tarihi 27 Temmuz 2021.
- CNN Politics. "Obama announces he supports same-sex marriage", <https://edition.cnn.com/2012/05/09/politics/obama-same-sex-marriage/>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.
- CNN Politics. "Obama calls for 'don't ask, don't tell' repeal", <http://edition.cnn.com/2010/POLITICS/01/27/obama.gays.military/index.html>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.
- CNN Politics. "Obama: U.S. 'crossed a line' and tortured after 9/11 attacks", <https://edition.cnn.com/2014/08/01/politics/obama-torture-comments/index.html>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- CNN Politics. "Silently protesting Muslim woman ejected from Trump rally", <https://edition.cnn.com/2016/01/08/politics/donald-trump-muslim-woman-protesting-ejected/index.html>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.
- CNN Politics. "Trump detonates Brexit bomb in Britain visit", <https://edition.cnn.com/2018/07/13/politics/donald-trump-britain-brexit-theresa-may/index.html>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.

Connecticut General Assembly. "DNA Testing Provisions In Patriot Act II", <https://www.cga.ct.gov/2003/olrdata/jud/rpt/2003-R-0411.htm>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

Cornell Law School. "10 U.S. Code § 2808 - Construction authority in the event of a declaration of war or national emergency", <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/10/2808>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.

Cornell Law School. "14th Amendment", <https://www.law.cornell.edu/constitution/amendmentxiv>. Erişim tarihi 9 Mayıs 2021.

Constitutional Rights Foundation. "The Constitution and Slavery", <https://www.crf-usa.org/black-history-month/the-constitution-and-slavery>. Erişim tarihi 14 Temmuz 2021.

Council of Europe. "The evolution of human rights", <https://www.coe.int/en/web/compass/the-evolution-of-human-rights>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Council on American-Islamic Relations (CAIR). "Islamophobia 101", <https://www.islamophobia.org/research/islamophobia-101.html>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Council on Foreign Relations. "The Role of the International Criminal Court", <https://www.cfr.org/background/role-international-criminal-court>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Council on Foreign Relations. "Trump's Africa Policy Is Better Than It Looks", <https://www.cfr.org/in-brief/trumps-africa-policy-better-it-looks>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.

Defense News. "Obama Issues 2016 NDAA Veto", <https://www.defensenews.com/pentagon/2015/10/22/obama-issues-2016-ndaa-veto/>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

Democrats. "Jobs and The Economy", <https://democrats.org/where-we-stand/the-issues/jobs-and-the-economy/>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.

Democrats. "Our History", <https://democrats.org/who-we-are/our-history/>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

Democrats. "Where We Stand", <https://democrats.org/where-we-stand/the-issues/civil-rights/>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

Devex. "Where they stand: Democrats and Republicans on U.S. foreign aid", <https://www.devex.com/news/where-they-stand-democrats-and-republicans-on-u-s-foreign-aid-79096>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.

- Diffen. "Democrat vs. Republican", https://www.diffen.com/difference/Democrat_vs_Republican. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.
- Eferrit. "Planlanan Ebeveynlik Nedir?", <https://tr.eferrit.com/planlanan-ebeveynlik-nedir/>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.
- Encyclopedia Virginia - Virginia Humanities. "George Washington and Slavery", <https://encyclopediavirginia.org/entries/washington-george-and-slavery/>. Erişim tarihi 14 Temmuz 2021.
- Facing History & Ourselves. "Thomas Jefferson and the Virginia Act for Establishing Religious Freedom", <https://www.facinghistory.org/nobigotry/readings/thomas-jefferson-and-virginia-act-establishing-religious-freedom>. Erişim tarihi 11 Temmuz 2021.
- Federation of American Scientists. "Obergefell v. Hodges: Same-Sex Marriage Legalized", <https://fas.org/sgp/crs/misc/index-2.html>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.
- Forbes. "Here's What Trump Promised—And Backed Away From—On Gun Control", <https://www.forbes.com/sites/lisettevoytko/2019/08/21/heres-what-trump-promisedand-backed-away-fromon-gun-control/?sh=46fc68a60fe3>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.
- Foreign Affairs. "The Strategic Costs of Torture", <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/strategic-costs-torture>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- Foreign Policy. "How Obama Betrayed Sudan", <https://foreignpolicy.com/2010/11/11/how-obama-betrayed-sudan/>. (19.06.2021).
- Foreign Policy. "Talking Loud and Saying Nothing", <https://foreignpolicy.com/2015/08/04/four-problems-with-obama-counteracting-violent-extremism-cve-isis/>. Erişim tarihi 2 Temmuz 2021.
- Foreign Policy. "Trump Administration to Deny Visas to Same-Sex Partners of Diplomats, U.N. Officials", <https://foreignpolicy.com/2018/10/01/trump-administration-to-deny-visas-to-same-sex-partners-of-diplomats-un-officials-gay-lgbt/>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.
- Gallup. "Americans Remain More Liberal Socially Than Economically", <https://news.gallup.com/poll/311303/americans-remain-liberal-socially-economically.aspx>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.

Gallup. "Conservative Lead in U.S. Ideology Is Down to Single Digits", <https://news.gallup.com/poll/225074/conservative-lead-ideology-down-single-digits.aspx>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.

George Washington's Mount Vernon. "Native American Policy", <https://www.mountvernon.org/library/digitalhistory/digital-encyclopedia/article/native-american-policy/>. Erişim tarihi 7 Temmuz 2021.

Healthcare.gov. "Affordable Care Act (ACA)", <https://www.healthcare.gov/glossary/affordable-care-act/>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

Healthinsurance.org. "Affordable Care Act (ACA)", <https://www.healthinsurance.org/glossary/affordable-care-act/>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

History. "13th Amendment", https://www.history.com/topics/black-history/thirteenth-amendment#section_2. 15 Mayıs 2021.

History. "19th Amendment: A Timeline of the Fight for All Women's Right to Vote", 2021, <https://www.history.com/news/19th-amendment-women-vote-timeline>. Erişim tarihi 8 Temmuz 2021.

History. "Civil Rights Act of 1964", <https://www.history.com/topics/black-history/civil-rights-act>. Erişim tarihi 25 Mayıs 2021.

History. "Civil War", <https://www.history.com/topics/american-civil-war/american-civil-war-history>. Erişim tarihi 16 Mayıs 2021.

History. "Cold War History", <https://www.history.com/topics/cold-war/cold-war-history>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

History. "Democratic Party", <https://www.history.com/topics/us-politics/democratic-party>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

History. "Donald Trump", <https://www.history.com/topics/us-presidents/donald-trump>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

History. "Emancipation Proclamation", <https://www.history.com/topics/american-civil-war/emancipation-proclamation>. Erişim tarihi 16 Mayıs 2021.

History. "English Bill of Rights", 2019, <https://www.history.com/topics/british-history/english-bill-of-rights>. Erişim tarihi 11 Mayıs 2021.

History. "How Presidential Assassinations Changed U.S. Politics", <https://www.history.com/news/how-presidential-assassinations-changed-u-s-politics>. Erişim tarihi 20 Mayıs 2021.

History. "Jim Crow Laws", <https://www.history.com/topics/early-20th-century-us/jim-crow-laws>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

History. "League of Nations", <https://www.history.com/topics/world-war-i/league-of-nations>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

History. "New Deal", <https://www.history.com/topics/great-depression/new-deal>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

History. "Republican Party", <https://www.history.com/topics/us-politics/republican-party>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.

History. "Republican Party founded", <https://www.history.com/this-day-in-history/republican-party-founded>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.

History. "The 13 Colonies", <https://www.history.com/topics/colonial-america/thirteen-colonies>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

History. "The Founding Fathers", <https://www.history.com/topics/american-revolution/founding-fathers-united-states>. Erişim tarihi 23 Mart 2021.

History. "Trail of Tears", <https://www.history.com/topics/native-american-history/trail-of-tears>. Erişim tarihi 7 Temmuz 2021.

History. "Watergate Scandal", <https://www.history.com/topics/1970s/watergate>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

History. "Women's March", <https://www.history.com/this-day-in-history/womens-march>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.

History, Art & Archives. United States House of Representatives. "Immigration and Nationality Act of 1965", <https://history.house.gov/Historical-Highlights/1951-2000/Immigration-and-Nationality-Act-of-1965/>. Erişim tarihi 28 Mayıs 2021.

History, Art & Archives. United States House of Representatives. "The Women's Rights Movement, 1848–1917", <https://history.house.gov/Exhibitions-and-Publications/WIC/Historical-Essays/No-Lady/Womens-Rights/>. Erişim tarihi 8 Temmuz 2021.

History Detectives. "Causes Of The Civil War", <https://www.pbs.org/opb/historydetectives/feature/causes-of-the-civil-war/>. Erişim tarihi 9 Mayıs 2021.

Huffpost. "Obama's Weak Human Rights Record", https://www.huffpost.com/entry/obamas-weak-human-rights-_b_11492270. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.

Human Rights First - American Ideals, Universal Values. "FAQ: The McCain-Feinstein Anti-Torture NDAA Amendment", <https://www.humanrightsfirst.org/resource/faq-mccain-feinstein-anti-torture-ndaa-amendment>. Erişim tarihi 10 Haziran 2021.

Human Rights First - American Ideals, Universal Values. "Torture", <https://www.humanrightsfirst.org/topics/torture>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

Human Rights First - American Ideals, Universal Values. "President Obama's Legacy on Human Rights", <https://www.humanrightsfirst.org/resource/president-obama-s-legacy-human-rights>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

Human Rights Watch. "Barack Obama's Shaky Legacy on Human Rights", <https://www.hrw.org/news/2017/01/09/barack-obamas-shaky-legacy-human-rights>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

Independent. "Trump sexual assault allegations: How many women have accused the president?", <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-sexual-assault-allegations-all-list-misconduct-karen-johnson-how-many-a9149216.html>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.

Interactive Constitution. "The Declaration, the Constitution, and the Bill of Rights", <https://constitutioncenter.org/interactive-constitution/white-papers/the-declaration-the-constitution-and-the-bill-of-rights>. Erişim tarihi 11 Temmuz 2021.

Investopedia. "Explaining the Trump Tax Reform Plan", <https://www.investopedia.com/taxes/trumps-tax-reform-plan-explained/>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.

Justia US Law. "Delaware Constitution", <https://law.justia.com/constitution/delaware/#art01/>. Erişim tarihi 11 Temmuz 2021.

Justice In Conflict. "Obama and the ICC – Four Reasons Not to Hold Your Breath", <https://justiceinconflict.org/2012/11/07/obama-and-the-icc-four-reasons-not-to-hold-your-breath/>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

Just Security. "No Torture Means No Torture – Why We Need the McCain-Feinstein Anti-Torture Amendment", <https://www.justsecurity.org/23678/torture-means-torture-mccain-feinstein-anti-torture-amendment/>. Erişim tarihi 10 Haziran 2021.

Library Of Congress. "Civil War Glass Negatives and Related Prints", <https://www.loc.gov/collections/civil-war-glass-negatives/articles-and-essays/time-line-of-the-civil-war/1861/>. Erişim tarihi 11 Mayıs 2021.

Library Of Congress. "Creating the United States - Revolution of the Mind", <https://www.loc.gov/exhibits/creating-the-united-states/revolution-of-the-mind.html>. Erişim tarihi 11 Temmuz 2021.

Library Of Congress. "Pre-Civil War African-American Slavery", <https://www.loc.gov/classroom-materials/united-states-history-primary-source-timeline/national-expansion-and-reform-1815-1880/pre-civil-war-african-american-slavery/>. Erişim tarihi 10 Temmuz 2021.

The Library Of Congress. "Primary Documents in American History - Virginia Declaration of Rights", <https://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/mason.html>. Erişim tarihi 11 Temmuz 2021.

Library Of Congress. "President Franklin Delano Roosevelt and the New Deal", <https://www.loc.gov/classroom-materials/united-states-history-primary-source-timeline/great-depression-and-world-war-ii-1929-1945/franklin-delano-roosevelt-and-the-new-deal/>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Library Of Congress. "The Civil Rights Act of 1964: A Long Struggle for Freedom", <https://www.loc.gov/exhibits/civil-rights-act/legal-events-timeline.html>. Erişim tarihi 9 Mayıs 2021.

Library Of Congress. "The Founders and the Vote", <https://www.loc.gov/classroom-materials/elections/right-to-vote/the-founders-and-the-vote/>. Erişim tarihi 8 Temmuz 2021.

Library Of Congress. "Thomas Jefferson", <https://www.loc.gov/exhibits/jefferson/jeffwest.html>. Erişim tarihi 10 Temmuz 2021.

Library Of Congress. "U.S. Commission on Civil Rights (USCCR)", <https://www.loc.gov/item/lcwaN0014285/>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Library Of Congress. "Voting Rights for African Americans", <https://www.loc.gov/classroom-materials/elections/right-to-vote/voting-rights-for-african-americans/>. Erişim tarihi 28 Mayıs 2021.

Los Angeles Times. "Obama's abortion view is narrower", <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2008-jul-04-na-obamaabort4-story.html>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.

Middle East Monitor. "How do Democrats and Republicans Differ on Palestine and Israel?", <https://www.middleeastmonitor.com/20200916-how-do-democrats-and-republicans-differ-on-palestine-and-israel/>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.

Miller Center. "The Struggle for Civil Rights", <https://millercenter.org/the-presidency/educational-resources/age-of-eisenhower/struggle-civil-rights>. Erişim tarihi 24 Mayıs 2021.

Morning Consult. "'Freedom' vs. 'People': How Republicans and Democrats Define Their Respective Political Parties", <https://morningconsult.com/2021/07/26/state-of-the-parties-what-do-they-stand-for/>. Erişim tarihi 10 Haziran 2021.

National Geographic. "The 13th Amendment to the United States Constitution", <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/13th-amendment-united-states-constitution/>. Erişim tarihi 13 Mayıs 2021.

National Geographic. "What was the Cold War?", <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/cold-war>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

National Park Service. "The Kennedys and the Civil Rights Movement", <https://www.nps.gov/articles/000/the-kennedys-and-civil-rights.htm>. Erişim tarihi 24 Mayıs 2021.

National Women's History Museum. "Women's Rights in the Early Republic", <http://www.crusadeforthevote.org/early-republic>. Erişim tarihi 8 Temmuz 2021.

NBC News. "America Gives Trump an Earful at 'Not My President's Day' Rallies", <https://www.nbcnews.com/news/us-news/america-gives-trump-earful-not-my-president-s-day-rallies-n723371>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

NBC News. "Obama's Quiet Mission to Export Gay Rights Overseas", <https://www.nbcnews.com/feature/nbc-out/obama-legacy-quiet-mission-export-gay-rights-overseas-n673861>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

NBC News. "Obama to China: Free Nobel-winning dissident", <https://www.nbcnews.com/id/wbna39569947>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.

NBC News. "Trump Tells Muslim Leaders: 'Drive Out' the Terrorists", <https://www.nbcnews.com/storyline/trump-s-first-foreign-trip/trump-speech-muslims-we-are-not-here-lecture-n762631>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.

NJ State Library. "The Fight For Women's Suffrage in New Jersey Newspapers In Chronicling America", <https://libguides.njstatelib.org/votesforwomen/timeline>. Erişim tarihi 8 Temmuz 2021.

NPR. "President Bush's Second Inaugural Address", <https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=4460172>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

NPR. "Trump Has Vowed To Fill Guantanamo With 'Some Bad Dudes' — But Who?", <https://www.npr.org/sections/parallels/2016/11/14/502007304/trump-has-vowed-to-fill-guantanamo-with-some-bad-dudes-but-who>. Erişim tarihi 16 Temmuz 2021.

NOLO. "Your Right to a Reasonable Accommodation Under the Americans with Disabilities Act (ADA)", <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/free-books/employee-rights-book/chapter7-8.html>. Erişim tarihi 14 Haziran 2021.

Ohio History Central. "Democratic Party", https://ohiohistorycentral.org/w/Democratic_Party. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

Onondaga Nation. "US Presidents – Hanadagáyas" <https://www.onondaganation.org/history/us-presidents-hanadagayas/>. Erişim tarihi 10 Temmuz 2021.

On The Issues. "George W. Bush on Gun Control", https://www.ontheissues.org/celeb/george_w__bush_gun_control.htm. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.

Oxygen. "Where Is Trisha Meili, The Central Park Jogger, Now?", <https://www.oxygen.com/martinis-murder/where-is-trisha-meili-the-central-park-jogger-now>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.

Oyez. "Roe v. Wade", <https://www.oyez.org/cases/1971/70-18>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Partnership For A Secure America. "McCain-Feinstein Amendment to NDAA", <https://psaonline.org/mccain-feinstein-amendment-ndaa/>. Erişim tarihi 10 Haziran 2021.

PBS - Africans In America. "Jefferson's Notes on the State of Virginia", <https://www.pbs.org/wgbh/aia/part3/3h490t.html>. Erişim tarihi 10 Temmuz 2021.

Pew Research Center. "Beyond Red vs. Blue: The Political Typology", <https://www.pewresearch.org/politics/2014/06/26/the-political-typology-beyond-red-vs-blue/>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.

Pew Research Center. "Blue States Get Even More Democratic", <https://www.pewresearch.org/2006/09/28/blue-states-get-even-more-democratic/>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

Pew Research Center. "Bush and Public Opinion", <https://www.pewresearch.org/politics/2008/12/18/bush-and-public-opinion/>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

- Pew Research Center. "Conflicting Partisan Priorities for U.S. Foreign Policy", <https://www.pewresearch.org/politics/2018/11/29/conflicting-partisan-priorities-for-u-s-foreign-policy/>. Rapor / (2018). Erişim tarihi 10 Haziran 2021.
- Pew Research Center. "Democrats Made Gains in All Regions of the Country", <https://www.pewresearch.org/2006/11/14/democrats-made-gains-in-all-regions-of-the-country/>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.
- Pew Research Center. "Gay Marriage Gains More Acceptance", <https://web.archive.org/web/20121016212253/http://pewresearch.org/pubs/1755/poll-gay-marriage-gains-acceptance-gays-in-the-military>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.
- Pew Research Center. "Gender, family and marriage, same-sex marriage and religion", <https://www.pewresearch.org/politics/2019/12/17/5-gender-family-and-marriage-same-sex-marriage-and-religion/>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.
- Pew Research Center. "Opinions on Gun Policy and the 2016 Campaign", <https://www.pewresearch.org/politics/2016/08/26/opinions-on-gun-policy-and-the-2016-campaign/>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.
- Pew Research Center. "Republicans and Democrats agree religion's influence is waning, but differ in their reactions", <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/11/15/republicans-and-democrats-agree-religions-influence-is-waning-but-differ-in-their-reactions/>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.
- Pew Research Center. "The Global Divide on Homosexuality Persists", <https://www.pewresearch.org/global/2020/06/25/global-divide-on-homosexuality-persists/>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.
- Pew Research Center. "U.S. religious groups and their political leanings", <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/02/23/u-s-religious-groups-and-their-political-leanings/>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.
- Pew Research Center. "Views of foreign policy", <https://www.pewresearch.org/politics/2019/12/17/6-views-of-foreign-policy/>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.
- Planned Parenthood. "Title X: The Nation's Program for Affordable Birth Control and Reproductive Health Care", <https://www.plannedparenthoodaction.org/issues/health-care-equity/title-x>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.
- Politico. "Castro and Obama agree to disagree on human rights, freedom", <https://www.politico.com/story/2016/03/castro-standing-with-obama-rejects-criticism-and-calls-on-us-to-lift-restrictions-on-cuba-221051>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.

- Politico. "Democrats Have a Values Problem. But Here's How They Can Fix It.", <https://www.politico.com/news/magazine/2021/01/24/democrats-values-problem-fix-461650>. Erişim tarihi 10 Haziran 2021.
- Politico. "Full text: 2017 Donald Trump inauguration speech transcript", <https://www.politico.com/story/2017/01/full-text-donald-trump-inauguration-speech-transcript-233907>. Tarih: 20 Ocak 2017 Erişim tarihi 29 Haziran 2021.
- Politico. "Obama: 'We tortured some folks'", <https://www.politico.com/story/2014/08/john-brennan-torture-cia-109654>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- Politico. "Obama's failed policy on South Sudan", <https://www.politico.com/agenda/story/2016/10/obamas-failed-policy-on-south-sudan-000219/>. Erişim tarihi 19 Haziran 2021.
- Politico. "Obama's Forgotten Plan to Reduce Abortions", <https://www.politico.com/magazine/story/2017/01/barack-obama-faith-adviser-book-abortion-reduction-214635/>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.
- Politico. "Obama's Red Line, Revisited", <https://www.politico.com/magazine/story/2016/07/obama-syria-foreign-policy-red-line-revisited-214059/>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.
- Politico. "Transgender bathroom battle rocks Republican race", <https://www.politico.com/story/2016/04/transgender-bathroom-republicans-2016-222271>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.
- Politico. "Trump wants 'special session' to repeal Obamacare", <https://www.politico.com/story/2016/11/trump-obamacare-special-session-230588>. Erişim tarihi 27 Temmuz 2021.
- Republican Platform, https://prod-cdn-static.gop.com/docs/Resolution_Platform_2020.pdf. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.
- Republican Views. "Republican Views On Affirmative Action", <https://www.republicanviews.org/republican-views-on-affirmative-action/>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.
- Reuters. "Americans oppose bathroom laws limiting transgender rights: poll", <https://www.reuters.com/article/us-usa-lgbt-poll-idUSKBN16H1A4>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.
- ScienceDirect. "Xenophobia", <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/xenophobia>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Sci Library - The School Of Cooperative Individualism. "American Slavery In America - Thomas Paine", https://www.cooperative-individualism.org/paine-thomas_african-slavery-in-america-1775.htm. Erişim tarihi 10 Temmuz 2021.

Smithsonian Magazine. "The Dark Side of Thomas Jefferson", 2012, <https://www.smithsonianmag.com/history/the-dark-side-of-thomas-jefferson-35976004/>. Erişim tarihi 10 Temmuz 2021.

SPLC - Southern Poverty Law Center. "About Us", <https://www.splcenter.org/about>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Stanford Encyclopedia of Philosophy. "John Locke", <https://plato.stanford.edu/entries/locke/>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

Stanford University. "Civil Rights Act of 1964", <https://kinginstitute.stanford.edu/encyclopedia/civil-rights-act-1964>. Erişim tarihi 24 Mayıs 2021.

Stanford University. "Montgomery Bus Boycott", <https://kinginstitute.stanford.edu/encyclopedia/montgomery-bus-boycott>. Erişim tarihi 28 Mayıs 2021.

Tarihbilgi. "'Cominform Nedir?", <https://tarihbilgi.org/cominform-nedir/>. Erişim Tarihi 2 Haziran 2021.

Teaching American History. "Virginia Declaration of Rights and Constitution", <https://teachingamericanhistory.org/library/document/virginia-declaration-of-rights/>. Erişim tarihi 11 Temmuz 2021.

Time. "Obama Arrives in Ethiopia, a Favored Ally In Spite of Human Rights Abuses", <https://time.com/3973009/obama-ethiopia/>. Erişim tarihi 19 Haziran 2021.

Time. "Obama's Inaugural Address: The Full Text", <http://content.time.com/time/politics/article/0,8599,1872715-3,00.html>. Erişim tarihi 10 Haziran 2021.

The American Prospect. "Barack Obama's Legacy Is Narendra Modi", <https://prospect.org/world/barack-obamas-legacy-is-narendra-modi/>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.

The Atlantic. "America Moved On From Its Gay-Rights Moment—And Left a Legal Mess Behind", <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2019/08/lgbtq-rights-america-arent-resolved/596287/>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

- The Atlantic. "A Weekend of Protest Against Trump's Immigration Ban", <https://www.theatlantic.com/photo/2017/01/a-weekend-of-protest-against-trumps-immigration-ban/514953/>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.
- The Atlantic. "Clinton and the Democrats", <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2001/02/clinton-and-the-democrats/302112/>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- The Atlantic. "Denial Is the Heartbeat of America", <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2021/01/denial-heartbeat-america/617631/>. Erişim tarihi 27 Temmuz 2021.
- The Atlantic. "How the Vietnam War Broke the American Presidency", <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2017/10/how-americans-lost-faith-in-the-presidency/537897/>. Erişim tarihi 22 Temmuz 2021.
- The Atlantic. "'Not My President': Thousands March in Protest", <https://www.theatlantic.com/photo/2016/11/not-my-president-thousands-march-in-protest/507248/>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.
- The Atlantic. "'Segregation Had to Be Invented'", <https://www.theatlantic.com/business/archive/2017/02/segregation-invented/517158/>. Erişim tarihi 21 Mayıs 2021.
- The Atlantic. "The Immigration Act That Inadvertently Changed America", <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2015/10/immigration-act-1965/408409/>. Erişim tarihi 25 Mayıs 2021.
- The Atlantic. "The Shameful Final Grievance of the Declaration of Independence", <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/02/americas-twofold-original-sin/606163/>. Erişim tarihi 8 Nisan 2021.
- The Baltimore Sun. "Clinton's agenda for foreign policy spans broad spectrum of ideologies", <https://www.baltimoresun.com/news/bs-xpm-1992-10-04-1992278022-story.html>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- The Center for Public Integrity. "Even In Wartime, Stealth and Democracy Do Not Mix", <https://publicintegrity.org/national-security/commentary-even-in-wartime-stealth-and-democracy-do-not-mix/>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- The Christian Science Monitor. "Obama and human rights: Is 'soft power' working?", <https://www.csmonitor.com/USA/Foreign-Policy/2016/0415/Obama-and-human-rights-Is-soft-power-working>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

The Guardian. "Churchill bust in Oval Office again as Donald Trump settles in", <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/21/churchill-bust-returns-to-oval-office-as-donald-trump-settles-in>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.

The Guardian. "Donald Trump calls Obama the 'founder of Isis'", <https://www.theguardian.com/us-news/2016/aug/11/donald-trump-calls-barack-obama-the-founder-of-isis>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.

The Guardian. "Obama uses embassies to push for LGBT rights abroad", <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/28/obama-gay-rights-abroad-embassies-activism>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

The Guardian. "Young black men killed by US police at highest rate in year of 1,134 deaths", <https://www.theguardian.com/us-news/2015/dec/31/the-counted-police-killings-2015-young-black-men>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.

Them. "Donald Trump's 8 Worst Attacks on the LGBTQ+ Community", <https://www.them.us/story/donald-trump-worst-lgbtq-attacks>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.

The New York Times. "Donald Trump's New York Times Interview: Full Transcript", <https://www.nytimes.com/2016/11/23/us/politics/trump-new-york-times-interview-transcript.html>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.

The New York Times. "Erdogan and Trump Form New Bond as Interests Align", <https://www.nytimes.com/2020/06/10/world/europe/erdogan-trump-turkey-libya-syria.html>. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.

The New York Times. "Inside the Most Secret Place at Guantánamo Bay", <https://www.nytimes.com/2020/03/14/us/politics/guantanamo-bay-camp-7-911.html>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

The New York Times. "Why Reconstruction Matters", <https://www.nytimes.com/2015/03/29/opinion/sunday/why-reconstruction-matters.html>. Erişim tarihi 14 Mayıs 2021.

The First Amendment Encyclopedia. "World War I", <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1102/world-war-i>. Erişim tarihi 23 Mayıs 2021.

The Nation. "Obama's Civil Rights Legacy—and Ours", <https://www.thenation.com/article/archive/obamas-civil-rights-legacy-and-ours/>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

The Nation. "Patriot Act's Big Brother", <https://www.thenation.com/article/archive/patriot-acts-big-brother/>. Erişim tarihi 15 Haziran 2021.

- The Mercury News. "Obama rejects mental distress for late abortion", <https://www.mercurynews.com/2008/07/03/obama-rejects-mental-distress-for-late-abortion/>. Erişim tarihi 14 Temmuz 2021.
- The Strategist. "The two sides of American exceptionalism", <https://www.aspistrategist.org.au/the-two-sides-of-american-exceptionalism/>. Erişim tarihi 5 Temmuz 2021.
- The U.S. National Archives and Records Administration. "Magna Carta", <https://www.archives.gov/exhibits/featured-documents/magna-carta>. Erişim tarihi 11 Mayıs 2021.
- The Washington Post. "1994 State Of The Union Address", <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/states/docs/sou94.htm>. Erişim tarihi 14 Temmuz 2021.
- The Washington Post. "From Burma to the Philippines, Trump largely ignores human rights on Asia trip", https://www.washingtonpost.com/politics/from-burma-to-the-philippines-trump-largely-ignores-human-rights-on-asia-trip/2017/11/13/27ba576a-c896-11e7-8321-481fd63f174d_story.html. Erişim tarihi 29 Haziran 2021.
- The Washington Post. "Obama's human rights failures could pave the way for Trump's excesses", <https://www.washingtonpost.com/posteverything/wp/2017/01/09/obamas-human-rights-failures-could-pave-the-way-for-trumps-excesses/>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.
- The Washington Post. "Pope Francis, the anti-Trump of our age", <https://www.washingtonpost.com/world/2020/10/23/pope-francis-gay-rights-trump/>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.
- The Washington Post. "The real reason Donald Trump is winning: No one thought it was possible", <https://www.washingtonpost.com/posteverything/wp/2016/02/26/the-real-reason-donald-trump-is-winning-no-one-thought-it-was-possible/>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.
- The White House. "A drug policy for the 21st century", <https://obamawhitehouse.archives.gov/ondcp/drugpolicyreform>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.
- The White House. "Champion Aspirations for Human Dignity", <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nss2.html>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- The White House. "Economy & Jobs", <https://trumpwhitehouse.archives.gov/issues/economy-jobs/>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.

- The White House. "FACT SHEET: Helping All Working Families with Young Children Afford Child Care", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/01/21/fact-sheet-helping-all-working-families-young-children-afford-child-care>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- The White House. "Fact Sheet: No Child Left Behind Has Raised Expectations and Improved Results", <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/infocus/bushrecord/factsheets/No-Child-Left-Behind.html>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.
- The White House. "FACT SHEET: Obama Administration Leadership on International Human Rights", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/12/04/fact-sheet-obama-administration-leadership-international-human-rights>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.
- The White House. "FACT SHEET: Obama Administration's Record and the LGBT Community", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/06/09/fact-sheet-obama-administrations-record-and-lgbt-community>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.
- The White House. "FACT SHEET: Peace Colombia - A New Era of Partnership between the United States and Colombia", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/02/04/fact-sheet-peace-colombia-new-era-partnership-between-united-states-and>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.
- The White House. "FACT SHEET: Taking Action to Support LGBT Workplace Equality is Good For Business", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/07/21/fact-sheet-taking-action-support-lgbt-workplace-equality-good-business-0>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.
- The White House. "Farewell Address of Donald J. Trump, 45th President of the United States of America", <https://trumpwhitehouse.archives.gov/farewell-address/>. Erişim tarihi 30 Haziran 2021.
- The White House. "President George W. Bush's Inaugural Address", <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/inaugural-address.html>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- The White House. "Obama Administration Record for the LGBT Community", www.whitehouse.gov/record. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.
- The White House. "Overview of America's International Strategy", <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nss1.html>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

The White House. "President George W. Bush's Inaugural Address", <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/inaugural-address.html>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.

The White House. "Remarks by the President at Cairo University, 6-04-09", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09>. Erişim tarihi 14 Haziran 2021.

The White House. "Remarks by the President In State of the Union Address", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-state-union-address>. Erişim tarihi 10 Haziran 2021.

The White House. "Remarks by the President on the Middle East and North Africa", <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/05/19/remarks-president-middle-east-and-north-africa>. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.

The White House Historical Association. "The Enslaved Household of President Thomas Jefferson", <https://www.whitehousehistory.org/slavery-in-the-thomas-jefferson-white-house>. Erişim tarihi 14 Temmuz 2021.

Thought Co. "What Were the Top 4 Causes of the Civil War?", <https://www.thoughtco.com/top-causes-of-the-civil-war-104532>. Erişim tarihi 11 Mayıs 2021.

United Nations. "Chemical Weapons", <https://www.un.org/disarmament/wmd/chemical/>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

United Nations. "Universal Declaration of Human Rights", <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>. Erişim tarihi 11 Mayıs 2021.

United Nations Human Rights. "The Universal Declaration of Human Rights", <https://www.ohchr.org/en/udhr/Pages/UDHRIndex.aspx>. Erişim tarihi 14 Mayıs 2021.

United Nations Human Rights. "World Conference on Human Rights, Vienna, 1993", <https://www.ohchr.org/en/aboutus/pages/viennawc.aspx>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

United Nations - UNRISD. "Time for a Fourth Generation of Human Rights?", <https://www.unrisd.org/TechAndHumanRights-Soh-et-al>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

United for Human Rights. "The Background of Human Rights", <https://www.humanrights.com/course/lesson/background-of-human-rights/the-background-of-human-rights.html>. Erişim tarihi 11 Mayıs 2021.

United States Courts. "History - Brown v. Board of Education Re-enactment - The Plessy Decision", <https://www.uscourts.gov/educational-resources/educational-activities/history-brown-v-board-education-re-enactment>. Erişim tarihi 23 Mayıs 2021.

USA Today. "Trump suggests 'profiling' of Muslims as response to terrorism", <https://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2016/06/19/donald-trump-hillary-clinton-profiling-muslims-cbs-face-the-nation-president/86112270/>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.

USA Today. "Trump voters earn a lot more than you might think", <https://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2016/05/05/donald-trump-average-voter-income-72000-middle-class/83972800/>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.

USAID. "Countering Violent Extremism", <https://www.usaid.gov/countering-violent-extremism>. Erişim tarihi Erişim tarihi 16 Haziran 2021.

U.S. Department of Justice. "Countering Violent Extremism Task Force Fact Sheet", <https://www.justice.gov/opa/pr/countering-violent-extremism-task-force-fact-sheet>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

U.S. Department of Justice. "Fair Housing Act", <https://www.justice.gov/crt/fair-housing-act-1>. Erişim tarihi 28 Mayıs 2021.

U.S. Department of Justice. "The USA PATRIOT Act: Preserving Life and Liberty", <https://www.justice.gov/archive/ll/highlights.htm>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.

U.S. Department of Labor. "Accommodations", <https://www.dol.gov/agencies/odep/program-areas/employers/accommodations>. Erişim tarihi 15 Haziran 2021.

U.S. Department of Labor. "Americans with Disabilities Act", <https://www.dol.gov/general/topic/disability/ada>. Erişim tarihi 14 Haziran 2021.

U.S. Department of Labor. "Legal Highlight: The Civil Rights Act of 1964", <https://www.dol.gov/agencies/oasam/civil-rights-center/statutes/civil-rights-act-of-1964>. Erişim tarihi 24 Mayıs 2021.

U.S. Department of State. "Common Values, Shared Interests: The United States and Its Promise in the Western Hemisphere", <https://2001-2009.state.gov/p/wha/rls/fs/2009/113779.htm>. Erişim tarihi 22 Haziran 2021.

U.S. Department of State. "Continental Congress, 1774–1781", <https://history.state.gov/milestones/1776-1783/continental-congress>. Erişim tarihi 16 Temmuz 2021.

- U.S. Department of State. "Indian Treaties and the Removal Act of 1830", <https://history.state.gov/milestones/1830-1860/indian-treaties>. Erişim 13 Temmuz 2021.
- U.S. Department of State. "Kennedy's Foreign Policy", <https://history.state.gov/departmenthistory/short-history/jfk-foreignpolicy>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.
- U.S. Department of State. "The Role of Human Rights in Foreign Policy", <https://2001-2009.state.gov/g/drl/rls/rm/2001/6378.htm>. Erişim tarihi 12 Haziran 2021.
- U.S. Department of State. "The Truman Doctrine, 1947", <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>. Erişim tarihi 2 Haziran 2021.
- U.S. Department of State. "U.S. Relations With Russia", <https://www.state.gov/u-s-relations-with-russia/>. Erişim tarihi 31 Ağustos 2021.
- U.S. Foreign Policy Towards Latin America Under Trump: Beyond Business as Usual, 2017, https://ideas.llorenteycuena.com/wp-content/uploads/sites/5/2017/07/170720_DI_Report_Foreign_Policy_US_LATAM_ENG-1.pdf Erişim tarihi 29 Haziran 2021.
- US News. "Stepping Through History", <https://www.usnews.com/news/the-report/articles/2017-01-20/timeline-the-womens-rights-movement-in-the-us>. Erişim tarihi 8 Temmuz 2021.
- VOA News. "Obama Elevates Gay Rights as a Foreign Policy Priority", <https://www.voanews.com/usa/obama-elevates-gay-rights-foreign-policy-priority>. Erişim tarihi 16 Haziran 2021.
- Vox. "The Women's Marches may have been the largest demonstration in US history", <https://www.vox.com/2017/1/22/14350808/womens-marches-largest-demonstration-us-history-map>. Erişim tarihi 28 Haziran 2021.
- Walikali. "Trisha Meili", <https://www.walikali.com/trisha-meili/>. Erişim tarihi 27 Haziran 2021.
- Washington Blade. "Looking back: Gay mentions during State of the Union", https://www.washingtonblade.com/2014/01/27/obamas-gay-shout-outs-state-union/?__cf_chl_jschl_tk__=pmd_25d3db19bd7ff8e5f828882d39e0f32d97095740-1627543508-0-gqNtZGzNAk2jcnBszQbO. Erişim tarihi 18 Haziran 2021.

- Washington Post. "Watts Walks a Tightrope on Affirmative Action",
<https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/affirm/stories/aa051298.htm>.
Erişim tarihi 30 Haziran 2021.
- Wikipedia. "2008 United States Presidential Election",
https://en.wikipedia.org/wiki/2008_United_States_presidential_election. Erişim tarihi
10 Haziran 2021.
- Wikipedia. "2016 United States presidential election - Results - Voter demographics",
[https://en.wikipedia.org/wiki/2016_United_States_presidential_election#Voter_demog
raphics](https://en.wikipedia.org/wiki/2016_United_States_presidential_election#Voter_demographics). Erişim tarihi 27 Haziran 2021.
- Wikipedia. "Control of the U.S. Senate and House of Representatives: 1855-2023",
[https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Congress#/media/File:Combined--
Control_of_the_U.S._House_of_Representatives_-_Control_of_the_U.S._Senate.png](https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Congress#/media/File:Combined--Control_of_the_U.S._House_of_Representatives_-_Control_of_the_U.S._Senate.png).
Erişim tarihi 29 Haziran 2021.
- Wikipedia. "History of Human Rights",
https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_human_rights. Erişim tarihi 11 Mayıs 2021.
- Wikipedia. "Monogenism", <https://en.wikipedia.org/wiki/Monogenism>. Erişim tarihi 2 Ağustos
2021.
- Wikipedia. "Political positions of the Republican Party",
[https://en.wikipedia.org/wiki/Political_positions_of_the_Republican_Party#Civil_Rig
hts_%E2%80%94_United_States_Citizens_in_Puerto_Rico](https://en.wikipedia.org/wiki/Political_positions_of_the_Republican_Party#Civil_Rights_%E2%80%94_United_States_Citizens_in_Puerto_Rico). Erişim tarihi 30 Haziran
2021.
- World History - History of Western Civilization II. "The Second French Republic",
[https://courses.lumenlearning.com/suny-hccc-worldhistory2/chapter/the-second-
french-republic/](https://courses.lumenlearning.com/suny-hccc-worldhistory2/chapter/the-second-french-republic/). Erişim tarihi 11 Mayıs 2021.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

İsim SOYİSİM :

Doğum Yeri :

Doğum Tarihi :

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi :

Bildiği Yabancı Diller :

İLETİŞİM

E-posta Adresi :

ORCID :

